

RELATIVE CLAUSES IN GAGAUZ SYNTAX

İSMAİL ULUTAŞ

2005
SA
12788

THE ISIS PRESS
ISTANBUL

RELATIVE CLAUSES IN GAGAUZ SYNTAX

© 2004 The Author
Published by Blackwell Publishing Ltd

Typeset by Cenveo
Printed in the UK
by Blackwell Publishers Ltd
ISBN: 0 631 23138 2
EAN: 978 0 631 23138 8
e-mail: customerservice@wiley.com
www.wileybizsupport.com

ISBN: 0 631 23138 2

REFLATIVE CLUES IN GREEK SYNTAX

© 2004 The Isis Press

Published by
The Isis Press
Şemsibey Sokak 10
Beylerbeyi, 34676 Istanbul
Tel.: (0216) 321 38 51
Fax.: (0216) 321 86 66
e-mail: isis@tnn.net
www.theisispublishing.com

ISBN: 975-428-283-8

İSMAIL ULUTAŞ

İSMAIL ULUTAŞ

Born in 1967 in Göbel-Susurluk-Balıkesir. Completed high school education in Susurluk. Graduated from Uludağ University, Bursa majoring in Turkish Languages and Literature in 1988. Worked in high schools as Turkish language and literature teacher. Earned a master's degree in Turkish Language and Literature from Dokuz Eylül University in İzmir in 1992. Two years later received a scholarship from the Turkish Government to study abroad. Earned his second master's degree in Slavic Languages at the University of Wisconsin in 1996. In 2000 got his PhD degree in Central Asian Languages from the University of Wisconsin. Currently working as Assistant Professor in Balıkesir University in the department of Turkish Languages and Literature.

RELATIVE CLAUSES IN GAGAUZ SYNTAX

© 2004 The Isis Press

Published by
The Isis Press
Semanay Sokak 10
Beştepe, 34676 Istanbul
Tel.: (0216) 321 38 51
Fax.: (0216) 321 86 61
e-mail: isis@isis.org.tr
www.theisispress.com

07 SA 12788

ISBN: 975-428-283-8

THE ISIS PRESS
STANFORD

TABLE OF CONTENTS

Acknowledgements	9
List of Abbreviations	10
1 Introduction	11
1.1 Aims and scope of the study	11
1.2 Organization of the study	11
1.2.1 Translations, transcriptions and glosses	12
1.2.2 The alphabet of Gagauz	13
2 Historical Background and a general overview of Gagauz	15
2.1 Locations of Gagauz Communities	15
2.1.1 About the Gagauz language	17
2.1.1.1 Dialects of Gagauz	19
2.1.2 Historical Background of the Gagauz: Migration and Resettlement	19
2.1.3 The alphabet	22
2.2 The ethnogenesis of the Gagauz	22
2.3 Studies about the Gagauz	25
3 A general outline of Gagauz syntax	29
3.1 Sentence structure	29
3.1.1 Declarative sentences	29
3.1.2 Interrogative sentences	30
3.1.2.1 Leading yes-no questions	30
3.1.3 Imperative sentences	31
3.1.3.1 Negative imperatives	33
3.2 The main members of the sentence	33
3.2.1 Subject of the sentence	33
3.2.2 Predicate of the sentence	34
3.2.2.1 Verbal predicate	34
3.2.2.1.1 Verbs without subjects	35
3.2.2.1.2 Verbs without direct objects	35
3.2.2.1.3 Compound verbal predicate	35
3.2.2.1.4 Compound verbal predicate with a verb in infinitive	36
3.2.2.2 Copular sentences (nominal predicate)	36
3.2.2.2.1 Copular sentences with adjectival complement	38
3.2.2.2.2 Copular sentences with adverbial complement	38
3.2.2.2.3 <i>Var/yok</i>	38
3.2.2.2.3.1 <i>Var nicä/var nasi(l)</i>	39

3.2.2.2.3.1.1 Ability	39
3.2.2.2.3.1.2 Possibility	39
3.2.2.2.3.2 <i>Yok nicä/yok nast(l)</i>	39
3.2.2.2.4 <i>Lääzim</i>	40
3.2.2.2.5 Negative copula <i>diil</i>	41
3.3 The secondary members of the sentence	42
3.3.1 Object	42
3.3.2 Oblique cases	43
3.3.2.1 Dative: -(y)A	43
3.3.2.2 Locative: -DA	44
3.3.2.3 Ablative: -DAn	44
3.3.2.4 Instrumental: -lAn, -nAn	45
3.3.2.5 Equative: -AA, -CasInA	46
3.3.2.6 Vacillations in case suffixes	46
3.4 Word order in basic sentence structure	47
3.4.1 Predicate preceding the subject	47
3.4.2 Subject preceding the predicate	48
3.4.3 Word order in genitive-possessed noun phrases	49
3.5 Complex sentences	49
3.5.1 Without connecting words	49
3.5.2 With connecting words (coordinate clauses)	50
3.5.2.1 Coupling	50
3.5.2.1.1 <i>da</i>	50
3.5.2.1.2 <i>ne ... ne</i>	50
3.5.2.1.3 <i>hem</i>	51
3.5.2.2 Contrast	51
3.5.2.2.1 <i>ama</i>	51
3.5.2.2.2 <i>sa</i>	51
3.5.2.3 Alternation	51
3.5.2.3.1 <i>ya ... ya</i>	51
3.5.2.3.2 <i>osa</i>	52
3.5.2.3.3 <i>ili</i>	52
4 Relative constructions as a universal grammatical category	53
4.1 Some preliminary definitions	53
4.2 Restrictive versus non-restrictive relative constructions	55
4.3 Infinite relative clauses	57
4.3.1 Participles in Gagauz	57
4.3.1.1 Free participles	58
4.3.1.1.1 The -(y)An participle	58
4.3.1.1.2 The -mIş participle	59
4.3.1.1.3 The -(y)AcAk participle	59

4.3.1.1.4 The -(I~A)r participle	60
4.3.1.1.5 The -mA	60
4.3.1.1.6 The -(y)IcI	60
4.3.1.2 Possessed participles	61
4.4 Nominalization	64
4.4.1 Subject expression in nominalizations	64
4.5 Attribution	66
4.5.1 Free participles as Attributes	67
4.5.2 Possessed participles as attributes	68
5 Finite relative clauses	71
5.1 Questions and relative clauses (interrogative pronouns and relative pronouns)	71
5.1.1 <i>kim</i>	72
5.1.2 <i>ne</i>	72
5.1.3 <i>näanu/nerey(ä)</i>	73
5.1.4 <i>näända/ner(e)dä</i>	73
5.1.5 <i>näändan/ner(e)dän</i>	73
5.2 Complements for finite relative clauses	74
5.2.1 <i>kim</i>	74
5.2.2 <i>ne</i>	77
5.2.3 <i>angi</i>	77
5.2.4 <i>näanu/nerey(ä)</i>	80
5.2.5 <i>näända/ner(e)dä</i>	80
5.2.6 <i>näändan/ner(e)dän</i>	81
5.2.7 <i>nezaman/nevakit</i>	82
5.2.8 <i>açan</i>	83
5.2.9 <i>ani</i>	83
6 Finite complement clauses and adverbial clauses	87
6.1 Differences between finite complement and relative clauses	87
6.2 Complementizers used in complement clauses	90
6.2.1 <i>kim</i>	90
6.2.2 <i>ne</i>	91
6.2.3 <i>naşayı/naşey</i>	91
6.2.4 <i>nesoy</i>	92
6.2.5 <i>nicä/nasi(l)</i>	92
6.2.6 <i>nääni/nerey(ä)</i>	93
6.2.7 <i>näända/ner(e)dä</i>	93
6.2.8 <i>näändan/ner(e)dän</i>	94
6.2.9 <i>nekadar</i>	94
6.2.10 <i>nezaman/nevakit</i>	94

8 RELATIVE CLAUSES IN GAGAUZ SYNTAX

6.2.11 <i>ani</i>	95
6.2.12 <i>ki</i>	95
6.2.13 <i>aniki</i>	96
6.3 Adverbial clauses	96
6.3.1 Time clauses	96
6.3.2 Reason clauses	97
6.3.2.1 <i>neçin ki</i>	98
6.3.2.2 <i>neçin deyni</i>	98
6.3.2.3 <i>çünkü</i>	98
6.3.2.4 <i>zerä</i>	98
6.3.2.5 <i>ani</i>	98
6.3.2.6 <i>ani ki</i>	99
6.3.2.7 <i>onuştan ki</i>	99
6.3.2.8 <i>raz</i>	99
6.3.2.9 <i>onuştan</i>	99
6.3.3 Purpose clauses	99
6.3.3.1 <i>ani</i>	100
6.3.3.2 <i>ki</i>	100
6.3.3.3 <i>deyni</i>	100
6.3.4 Conditional clauses	101
6.3.4.1 <i>eer</i>	101
6.3.4.2 <i>raz</i>	101
6.3.5 Concessive clauses	102
6.3.5.1 <i>eer ... da</i>	102
6.3.5.2 <i>makar ki</i>	102
6.3.5.3 <i>makar ani</i>	102
6.3.5.4 <i>makar</i>	103
7 Conclusion	105
7.1 Relative clause constructions in other Turkic languages ...	105
7.1.1 Infinite relative clauses	105
7.1.1.1 Using participles without possessive morphology	105
7.1.1.2 Using participles with possessive morphology	106
7.1.1.2.1 Participles without possessive morphology	106
7.1.1.2.2 Participles with possessive morphology	106
7.1.1.2.2.1 Possessive suffix is on participle	107
7.1.1.2.2.1.1 The genitive subject	107
7.1.1.2.2.1.2 The nominative subject	107
7.1.1.2.2.2 Possessive suffix is on the head noun	107
7.1.1.2.2.2.1 The genitive subject	108
7.1.1.2.2.2.2 The nominative subjectf	108
7.1.2 Finite relative clauses	108
7.2 Conclusion on Gagauz	111
8 Bibliography	211

1.1 Acknowledgements

This book is a revised version of my doctoral thesis, submitted to the University of Wisconsin-Madison the Graduate School, in November 2000. For the published version some revisions have been undertaken and the literature on the subject has been updated.

In the course of the preparation of the work I have benefited from the contributions of many individuals. It is my pleasure to acknowledge their assistance here. First I have to mention Prof. Uli Schamiloglu, whose support and help from the beginning of my study till the end at the University of Wisconsin-Madison was enormous. In editing the thesis towards its final shape he was generous with his time and energy. With her guidance in shaping my ideas Prof. Mürvet Enç deserves a special place. I also would like to express my deep gratitude to Prof. Robert Bickner, Prof. Sarah Atis and Prof. David Danaher for their help.

I am indebted to Remzi Bulut, Dimitri Uzun, and Hülya Demirdirek for helping me to get into contact with my informants in my field research in Gagauz Yeri in the Republic of Moldova.

Balıkesir, February 2004.

İsmail Ulutaş

1.2 Organization of the study

Chapter 2 is an introduction to the Gagauz people, their language, motherland and history. Chapter 3 presents a brief outline of Gagauz sentence structure. In Chapter 4 I take up the issue of Turkic type participle constructions in Gagauz. Even though Gagauz makes use of Turkic type participles in relative clause constructions this is mostly limited to the written language. In this chapter nominalization and attribution are dealt with as a result of prenominal participle constructions.

Chapter 5 is devoted to postnominal finite relative structures. The finite relative structures of Gagauz are thoroughly examined with a focus on complementizers (relative linkers). In Chapter 6 the finite complementizer and several clauses of Gagauz are examined. Chapter 7 is the conclusion. In this chapter I will also briefly look at the issue of relative clause construction in some other Turkic languages.

List of Abbreviations

Abil:	Ability	GS:	<i>Gagauz Sesi</i> , newspaper
Abl:	Ablative	Imp:	Imperative
Acc:	Accusative	Inf:	Infinitive
Adj:	Adjective	Inst:	Instrumental
Adv:	Adverbial	Intens:	Intensifier
AnaS:	<i>Ana Sözü</i> , newspaper	Loc:	Locative
Aor:	Aorist	Neces:	Necessitative
Caus:	Causative	Neg:	Negation
Comp:	Comparative	Opt:	Optative
Cond:	Conditional	Part:	Participle
Conj:	Conjunction	Pass:	Passive
Coor:	Coordinator	Past:	Past tense
Cop:	Copula	Pl:	Plural
Dat:	Dative	Poss1pl:	Possessive first person plural
Der:	Derivational suffix	Poss1s:	Possessive first person singular
Dim:	Diminutive	Poss3pl:	Possessive third person plural
Emph:	Emphatical expression	Poss3s:	Possessive third person singular
Empt-obj:	Empty object	Pres:	Present continuous tense
Empt-subj:	Empty subject	Quest:	Question particle
Fem:	Feminine	Ref:	Reflexive suffix
1pl:	First plural personal suffix	RelPro:	Relative pronoun
1s:	First singular personal suffix	2s:	Second singular person
Fut:	Future tense	Sub:	Subordinator
Gen:	Genitive	(3s):	Unmarked third singular person
Ger:	Gerundium		

1. Introduction

1.1 Aims and Scope of the Study

This study is an original contribution to the study of Gagauz syntax. It is a corpus based descriptive and analytical account of two types of relative clauses and finite subordinate clauses in Gagauz. The earliest studies of Gagauz (such as those by Moshkov) were simply collections of texts. Later, Soviet scholars such as Pokrovskia and Dmitriev offered detailed studies of Gagauz phonology and morphology. These works, following the classic method of Soviet Turkology, though rich in data, were descriptive in nature and have little in common with the modern linguistic frameworks and approaches to universal grammar incorporated here. Additional studies of Gagauz, especially its relationship to Balkan Turkish dialects, were written by East European scholars such as Kowalski, Zajaczkowski, and others. This study takes relative clauses as its subject and thoroughly examines this issue in Gagauz.

My corpus is based on spoken and written language material. The spoken language material has been collected in field research conducted in the summer of 1999 in Gagauz Yeri in the Republic of Moldova. Most of the collected language material is given in Appendix as a total of 30 texts. The written language material consists of samples from the newspapers *Ana Sözü* and *Gagauz Sesi*, and published stories and books by different authors.

1.2 Organization of the study

Chapter 2 is an introduction to the Gagauz people, their language, motherland and history. Chapter 3 presents a brief outline of Gagauz sentence structure. In Chapter 4 I take up the issue of Turkic type participle constructions in Gagauz. Even though Gagauz makes use of Turkic type participles in relative clause constructions this is mostly limited to the written language. In this chapter nominalization and attribution are dealt with as a result of prenominal participle constructions.

Chapter 5 is devoted to postnominal finite relative structures. The finite relative structures of Gagauz are thoroughly examined with a focus on complementizers (relative linkers). In Chapter 6 the finite complementizer and adverbial clauses of Gagauz are examined. Chapter 7 is the conclusion. In this chapter I will also briefly look at the issue of relative clause construction in some other Turkic languages.

Appendix consists of 30 texts, spoken language materials collected in different villages and cities of Gagauz Yeri of the Republic of Moldova in the summer of 1999.

1.2.1 Translations, transcriptions and glosses

I give the translations of all quotes from languages other than English in the main texts. The translations are my own unless otherwise indicated.

For examples from Gagauz I use the standard Latin based Gagauz alphabet. The phonetic values of the letters of the Gagauz examples are very close to the corresponding letters in Turkish with the following exceptions:

ä: a front mid vowel. It seems to be an allophone of the vowel /e/ occurring in final syllables. Compare the following examples: *bän* 'I', *benim* 'mine'; *evlär* 'houses', *evleri* 'their houses'. However examples of /ää/ occurring in syllables other than final are abundant. Compare *lääzim* 'necessary'

ê: a back mid-high vowel. This is a vowel between /a/ and /i/. The letter *ê* is used in rendering the present continuous tense suffix *-Ar* when the following conditions are met:

a) after verb stems with back vowels (a, i, o, u) ending in consonants the present continuous tense suffix is rendered with the *ê*. Compare *al-* 'to take', *alêr* 'S/he is taking'; *çalış-* 'to work', *çalışêr* 'S/he is working'; *bak-* 'to look', *bakêriz* 'We are looking'.

b) after verb stems ending in the vowel /a/ the present continuous tense suffix is written with the letter *ê*. The last vowel of the verb stem /a/ is also changed and rendered as *ê*. Compare *anla-* to understand', *anlêér* 'S/he understands'; *oyna-* 'to play', *oynêérím* 'I am playing'; *başla-* to begin', *başlêériz* 'We begin'.

c) If the verb stem ends in long vowel /u/ again the vowel of suffix is rendered *ê*. Compare *duu-* 'to be born', *duuér* 'S/he is born'; *buu-* 'to suffocate', *buuér* 'S/he suffocates'.

d) After a verb stem with back vowels and a negation suffix *-mA* in the present tense the vowel of the present tense suffix is written as *ê*. Compare *oku-* 'to read', *okumêér* 'S/he is not reading'; *sor-* 'to ask', *sormêérím* 'I am not asking'.

ť: This letter is used only in Russian loanwords in rendering the Russian character т "ts": *nájonal* 'national'.

It is a phonological phenomenon in Gagauz that the initial *y*- in some words is omitted. For example *erleştı* ‘He settled himself in’ (in Turkish *yerleş-* ‘to settle oneself in’), *el* ‘wind’ (in Turkish *yel* ‘wind’), *edi* ‘seven’ (in Turkish *yedi* ‘seven’). In some words however, differing from Turkish, Gagauz places an initial *y*-. For example *yinanmarım* ‘I do not believe’ (in Turkish *inan-* ‘to believe’), *yırak* ‘far away’ (in Turkish *ırak* ‘far away’), *yınsan* ‘human being’ (in Turkish *insan* ‘human being’) etc. These changes are reflected in the written language.

All Gagauz example sentences are provided with a morphemic gloss. I separate grammatical morphemes from lexical morphemes and each other with a dash, and provide a translation of the sentence or fragment into English, as the following example shows:

eşeemizin donkey-Poss1pl-Gen ‘of our donkey’

Most of the time I do not segment word-formation morphemes. Null-morphemes, for example 3rd person singular suffix on predicates, are indicated inside brackets in the gloss: “(3s)”.

All the texts and their lines are numbered. After each example taken from the corpus text number and line number are identified in the following manner: “Text number : Line number” as in “T2:139”, meaning “Text 2, line 139”.

Examples from other sources are identified by means of abbreviated title and the page number (or issue number for newspapers), for example: AnaS:N15 (from the weekly newspaper *Ana Sözü*, issue number 15). In the case no source is indicated the example comes from my notes. The Gagauz examples for which no number is given are collected sporadically and not given in the texts.

1.2.2 The Gagauz Alphabet

The new Latin based alphabet for the Gagauz language was introduced on the 26th of January 1996 by an act of the Gagauz Parliament. This alphabet with corresponding Cyrillic Gagauz letters is shown in Table 1:

TABLE 1

Gagauz Latin Alphabet	Corresponds to Cyrillic Gagauz	Gagauz Latin Alphabet	Corresponds to Cyrillic Gagauz
Aa	Аа	Mm	Мм
Ää	Әә	Nn	Нн
Bb	Бб	Oo	Оо
Cc	Жж	Öö	ӮӮ
Çç	Чч	Pp	Пп
Dd	Дд	Rr	Рр
Ee	Ее	Ss	Сс
Êê	Зз	Şş	шш
Ff	Фф	Tt	Тт
Gg	Гг	Tçtç	Цц
Hh	Хх	Uu	Үү
Ii	Ыы	Üü	ӮӮ
İi	Ии	Vv	Вв
Jj	Жж	Yy	Йй
Kk	Кк	Zz	Зз
Ll	Лл		

2. Historical Background and a General Overview of Gagauz

2.1 Locations of Gagauz Communities

The Gagauz language is spoken by more than 200,000 people who live in the southern parts of Moldova, the northeastern parts of Bulgaria, along the shores of the Black Sea in Ukraine, the Dobrudja region of Romania, Turkey, Greece, Kazakhstan and in Central Asia. The majority of Gagauz people today are settled in Moldova, in the region called Budjak (Bucak) which includes the cities Komrat, Chadir-Lunga (Çadır-Lunga), and Vulcanesh (Vulkanes) with a high percentage of Gagauz population.

The largest Gagauz community lives in the Republic of Moldova. However there are other Gagauz communities living in other countries. Ukraine is also a home for Gagauz people. More than 30.000 Gagauz live here, mostly in the former Romanian regions, Ismail and Cetatea Alba. Another small number of Gagauz community, around 10.000, is in Kazakhstan and Uzbekistan. The existence of Gagauz in this region, i.e in Central Asia is relatively new: they were deported from Bessarabia by the Soviets during and just after World War Two.

The first homeland of Gagauz before Moldova was Bulgaria which today still boasts a Gagauz population of about 15.000. Most of them live in the Cadrilater and the Varna regions, while the rest are to be found in western parts of Bulgaria.

The Gagauz living in Romania especially concentrate in the Dobrudja region. Here they live in harmony together with Tatars who emigrated from Crimea. Most of the Gagauz people have not registered themselves as such during the last census.

The three most populous cities in Gagauz Yeri (Gagauzia) are Komrat, Chadir-Lunga and Vulcanesh. Komrat has a population of 32.000 people and is home for the Komrat State University. Alongside those three most populous cities there are 27 rural localities in Gagauz Yeri. In most of those localities the Gagauz represent more than 50 percent of the population. Only in six localities they are less than 50 percent. The villages Beşalma, Gaidar and Chiriet Lunga have around 98 percent Gagauz population constituting the most compact Gagauz population in Gagauz Yeri.

In Gagauz Yeri Moldovans, Bulgarians, Russians and others account for 21 percent of total population. Aside from Gagauz Yeri other cities of the Republic of Moldova are also home for 24 thousand Gagauz. The following is the list of localities with Gagauz population in Gagauz Yeri: Komrat (the capital city), Chadir-Lunga (the second largest city, has lost to Komrat for being the capital city of Gagauz Yeri in the census), Vulcanesh (the southern dialect of Gagauz language is spoken here, the Gagauz living there are called Asil Gagauz, meaning the genuine Gagauz, and are influenced in religion and culture by the Greeks), Kongaz (the name comes from a Nogay Tatar tribe), Kopchak (the name is related to a Nogay Tatar tribe), Baurci (the name is again related to Nogay Tatars), Kazaklia (a Nogay Tatar tribe gives its name to the village), Dezghingea, Cismechioi (the name comes from a Nogay Tatar tribe), Tomay, Beşalma (the village of the most famous Gagauz poet Dimitry Karachoban and home to a museum for this famous poet), Cioc Maidan, Gaidar, Avdarma, Chirsova, Beşhioz, Chiriet Lunga, Joltai (again a Nogay Tatar tribe gives its name to the village), Congazcicul de Jos, Carlaneni, Etulia, Budjak, Abaclia, Samurza, Carbalia, Cubei, Cialac, Caracurt (Karakurt), Ciumai and Eski Trojan.

Especially the older Gagauz still remember hard times during the Stalinist years. They suffered greatly and were forced into labor camps. A severe famine reached the area and took many lives. Almost one half of the Gagauz population died during these years. This terrible fate of the Gagauz people has been depicted in their written and spoken literature.

The Gagauz people are Orthodox Christians. According to the 1989 census the Gagauz population in the former USSR amounted to 197,768, of which 153,468 were living in Moldova.¹ According to the same census, 91.2 percent of the Gagauz claimed Gagauz as their native language, down from 96.7 percent in the 1959 census.² Among the Gagauz knowledge of Russian as a second language was 72.9 percent in 1989, up from 62 percent in 1959. The decline in knowledge of the Gagauz language and the corresponding increase in the knowledge of Russian can be connected to the Soviet policy which forced the Gagauz people to study only in Russian between the years 1950 and 1990.³

---

¹ King 1997.

² Delestant 1996.

³ Nedelciuc 1992.

2.1.1.1 About the Gagauz Language

The Gagauz language is considered to belong to the Oghuz group of the Turkic languages (which includes Turkish, Azeri, and Turkmen as well as Gagauz). Among these languages Gagauz displays characteristics that are very similar to those of the Balkan dialects of Turkish. Kowalski in his article draws the attention to similarities between the Gagauz and Deli Orman Turkish.¹ This fact may yield to an explanation that Deli Orman Turks are also descendants from the same Turkic group who migrated to the Balkans thorough the upper way of the Black Sea as Gagauz.

The long vowels in Gagauz are represented as doubled letters in the orthography. A long vowel in Gagauz can go back to three different sources:

1. length in loanwords: *amaanet* < Ar. *amânat* ‘a trust, thing left in trust’; *maavi* < Ar. *mâvî* ‘blue’

2. compensatory lengthening with the loss of consonants especially between vowels: *yaamur* < *yağmur* ‘rain’ ; *saalik* < *sağlık* ‘health’; *kurbaa* < *kurbâga* ‘frog’

3. preservation of the original length of Proto-Turkic. The roots with an original long vowel are the following: *aaç* ‘hungry’, *aara-* ‘to look for’; *aart* ‘back’; *aari* ‘clean’; *aat* ‘name’ ; *aaz* ‘few’; *gaarga* ‘crow’; *kaar* ‘snow’; *kaaz* ‘goose’; *yaan-* ‘to threaten’; *yaarin* ‘tomorrow’; *koor* ‘a live or glowing coal’; *tooz* ‘dust’; *tiiii* ‘feather, hair’; *üün* ‘wool’; *üüşen-* ‘not to feel at all moved or motivated to do something’; *booz* ‘gray’; *sööz* ‘word’.² The traces of an original length in these roots also can be observed in Turkmen, Yakut, Chuvash and Khaladj which are well known for their preservation of the original length of Proto-Turkic.

Gagauz employs the front-back and rounding vowel harmonies to a degree further than even Republican Turkish.; Gag. *alma*. Tu. *elma* ‘apple’; Gag. *kardaş*, Tu. *kardeş*; Gag. *barabar*, Tu. *beraber* ‘together’. Even though the orthography does not reveal, a consonant harmony is present in the central dialect. The palatal harmony is shifted from the vowel to the consonant as in *b'an* < *bän* ‘I’; *s'an* < *sän* ‘you’. This phenomenon is very well known in Karaim to a degree that it eliminates vowel harmony and substitutes a consonant harmony instead.³

¹Kowalski 1949.

²Tekin, 1995.

³Pritsak 1959.

In the noun declension Gagauz has the same case system as most of the other Turkic languages, but the accusative suffix sometimes functions as dative or direction as in *Nereyi gidersin?* ‘Where are you going?’, *Gitmiş orayı* ‘He went there’, *İnanma zenginneri* ‘Don’t believe the rich’. Beside this there are some other vacillations in the use of case suffixes, but these are not as common as the one already mentioned.

The most striking characteristic of Gagauz lies in its highly affected word order in sentences, greatly differing from the rest of the Turkic languages, which have a basic SOV word order. The sentences in Gagauz give the first impression of having been translated from another language due to the SVO word order which generally employs the verb at the beginning of the sentence. The same reverse order also is observed in the phrase structures and is considered to be connected with Slavic influence. These structures common to Gagauz can also be observed in other Balkan Turkish dialects because of the same influence.

In the vocabulary of Gagauz there are loanwords from languages spoken in and around Moldova, especially from Slavic languages, Greek, and Romanian. The words of Arabic and Persian origin came into Gagauz through Ottoman Turkish, and constitute a recent layer, i.e. after the 15th century. Gagauz has some special preferences in employing and choosing words when compared with Turkish, for example:

1. Ga. *neni* ‘mother’, Tu. *nine, nene* ‘grandmother’.
2. Ga. *islää* ‘good’, Tu. *iyi* ‘good’.
3. Ga. *bulaş-*, Tu. *başla-* ‘to begin’.

4. The verb *evlen-* ‘to get married’ governs the dative suffix -(y)A whereas in Turkish is used with the postposition *ile* ‘with’; Ga. *Evlenmiş bir sarfoşa*, Tu. *Bir sarhosla (sarhos ile) evlenmiş* ‘She got married to a drunk’.

The existence of some features which are characteristic of Kipchak Turkic dialects in Gagauz may have been connected to the historical fact that some Kipchak tribes had mixed in with the Gagauz population. The first scholar to notice this fact was Kowalski, who was the first to study Balkan Turkish dialects systematically. The features displayed by Gagauz which may be considered unique to the Kipchak Turkic dialects or simply seen in the Kipchak languages are the following:

1. The initial voiceless *t*- instead of *d*- in words such as *tiı-* ‘to touch’; *tolu* ‘hail’; *taa* ‘more’. All these words are with voiced *d*- in other Oghuz languages, compare with Turkish *değ-*, *dolu*, and *daha* with the same meanings respectively as in Gagauz.
2. The initial voiceless *p*- instead of *b*- in *pin-* ‘to get on’; compare *bin-* in Turkish with the same meaning.

3. The spirantization of *g* into *v* in the examples: Ga. *yıv-*, Tu. *yığ-* ‘to accumulate’; Ga. *avşam*, Tu. *akşam* ‘evening’; Ga. *buva*, Tu. *boğa* ‘bull’.
4. The employment of *bolay* ‘so’.

2.1.1.1 Dialects of Gagauz

Spoken Gagauz has two distinct dialects:

1. The Central dialect which is spoken in the Chadır-Lunga (*Cadir-Lunga*) and Komrat regions.
2. The Southern dialect which is spoken in the Vulkanesh (*Vulkanes̄*) region.

The official written language has been based on the Central dialect with some additional phonetic features from the Southern. The present continuous tense suffix in the central dialect is *-ar/-er* in contrast to *-iy/-iy* of the Southern dialect. Differing from the two main dialects, the language of the town Kipchak has the suffix *-yor* for the present continuous tense. Other than this feature, the Gagauz spoken in Kipchak belongs to the Central dialect. The initial spirant *h-* is preserved in the Central dialect but not in the Southern dialect. For example, Central dialect *hak* vs. Vulkanesh *ak* ‘truth; share’, *harman* vs. *arman* ‘harvest’.¹

2.1.2. Historical Background of the Gagauz: Migration and Resettlement

Until up to the end of the 18th century the Gagauz people were occupying the northeastern parts of Bulgaria and the Dobrudja region of Romania. In the late 18th and early 19th centuries, the Gagauz together with the Bulgarian population began their migration beyond the Danube, to the vast and largely unoccupied lands of Southern Bessarabia. The reason for this migration was the Russo-Turkish wars and the hardship of living conditions in Bulgaria at the time.

The first resettlement of Gagauz into the Bessarabian region took place between the years 1750 and 1791. The immigrants of this first wave were placed into the areas abandoned by the Nogay, who were under Turkish rule and led a nomadic life in the steppes. With the Russian advance, the majority of Nogays were forced to flee from the Budjak region and resettle in the Crimea. After the depopulation of Bessarabia by the departure of the nomads, the Russian Empire encouraged immigrants from beyond the Danube, the

---

¹Pokrovskaja 1966.

majority of whom were Gagauz and Bulgarians, to resettle the area. They were not to be the only inhabitants, as Moshkov writes, since besides the Gagauz and the Bulgarians, the region was also being populated by Romanians, Russians, Germans and Jews.¹ The Nogay origin of the names of some of today's Gagauz villages in Bessarabia stands as a clear proof of the Nogay past of the region. Some Tatar and Nogay population who are believed not to have left the region are also mixed with the Gagauz. Of the Gagauz villages with a Nogay or Tatar origin the following may be mentioned: Joltai, Tomay, Komrat, Kongaz, Baurci, Kipchak, Tatar Kopchak.

The second wave of migration of Gagauz to the region took place between the years 1806-1812. Historians record that the number of Gagauz who arrived in the region in the second wave was twice as large as the number of settlers of the first wave, amounting to 3000 families.² The resettlers enjoyed the vast lands unpopulated by Nogay Tatars and the protection and encouragement of the Russian government in resettling the Budjak region. The Gagauz were granted the same rights and privileges by the Russian government as all other foreigners resettling the area.³ Before 1816 there were 40 villages with a predominantly Gagauz population in the Budjak region.

Until 1837 the name Gagauz did not occur in official statistics. They were listed and counted as Bulgarians speaking a Turkic language. Moshkov in his expedition that took place in the late 19th century noted this distortion, and wrote that the Gagauz were listed as Bulgarians in the official census.⁴ In the "statistical review of the Bessarabian oblast colonies" dated 1837, the Gagauz are mentioned as a separate people for the first time.⁵

For the last 200 years this region, i.e. Bessarabia, has been the motherland of the Gagauz. The first dwelling areas of the Gagauz in Moldova were Chadir (Çadır) and Orak, which was established in 1770.⁶

In history, the region inhabited by the Gagauz and called Bessarabia has changed hands a number of times between the Russians and Romanians. During World War II, Bessarabia was occupied by the USSR as a part of the Moldovian SSR. Today Bessarabia is a part of the Republic of Moldova.

The presence of people of Turkic origin in the Balkans is much older than that of the Gagauz in Bessarabia. In order to have a better understanding of the history of the settlement of the Turkic peoples of the Balkans and

¹ Moshkov 1900-1902.

² Radova 1995: 266.

³ Radova 1995: 267.

⁴ Moshkov 1900-1902.

⁵ Radova 1995.

⁶ Güngör and Argunşah 1993.

especially that of the Gagauz, we have to review the first waves of migration of the Pechenegs, Uz and Kipchak to the region. The first Turkic tribe to move close to the Don River was the Pechenegs in around 860 A.D. They waged wars against the Russian princes and established an alliance with Byzantium. After the Pechenegs, the Oghuz groups began to appear in the region because of the Kipchak pressure from the east. Under Oghuz pressure the Pecheneg had to move westward down to the Bessarabia in the first half of the 11th century.¹ Owing to the close relationship with Byzantium this group accepted Christianity and dwelled around the Danube River.

After the Pechenegs moved from the Volga region to Bessarabia, the Oghuz – who were called Uz in the Byzantine sources – continued their struggle with the Russian princes. Besides these struggles, they were under further pressure from another Turkic group, the Kipchak, who caused them to cross the Danube River in their migration towards west, to present-day Bulgaria. Following bloody struggles with the local population, and very harsh conditions such as hunger and diseases many of the Oghuz perished. The rest acknowledged Byzantine sovereignty and served as mercenaries in the Byzantine army. We will see these soldiers fighting against the Seljuks in Malazgirt in 1071.

The third Turkic group, the Kipchaks (who were called *Polovtsy* in Russian sources), were occupying the steppes north of the Black Sea up until the 13th century. Like any other power they were helpless against the Mongol campaigns in this century. After losing the battle against the Mongol armies they moved back towards the Balkan peninsula, many of them accepting Byzantine sovereignty and Christianity.

In the second half of the same century, i.e. the 13th century, another Turkic group, the Seljuks under the command of Izzeddin Keykavus were becoming the new inhabitants of the Balkans. This new wave of migration had taken shape through the southern coast of the Black Sea, differing from all other waves which have been mentioned above. After losing the battle during a struggle for power, the Seljuk Prince Keykavus and his followers took refuge in Byzantium. The emperor of Byzantium placed them in Dobrudja, as a frontier power against the possible attacks of the Bulgarians.²

All these different waves of migration of Turkic tribes had made the region suitable for an independent Oghuz state in the 14th century. Today the Gagauz people consider this kingdom as the first independent Gagauz state.³ The official religion of the state was Christianity, and the state lived until

¹ Kurat 1937.

² Güngör and Argunşah 1993.

³ Güngör and Argunşah 1993.

1417. On this date the Ottoman captured the region and brought the Gagauz state to an end.¹

As a last source of Turkic population in the Balkans, the Ottoman Turks should be mentioned. Their first appearance in the region goes back to the 15th century.

Thus, it will not be wrong to state that in the formation of the Gagauz, three different layers should be taken into consideration:

1. Pecheneg, Uz, and Kipchak elements
2. The Seljuk Turks
3. The Ottoman Turks.

2.1.3 The Alphabet

Until the year 1957 the Gagauz did not have their own alphabet. In 1957 a Cyrillic alphabet was created. This alphabet has been used until recently. Today a Latin based alphabet has also been in use for Gagauz of Moldova alongside the Cyrillic one. The largest Gagauz newspapers, including *Ana Sözü* ‘Mother Tongue’, are being published mainly in the Latin alphabet. Another newspaper which began publishing in 1994, *Gagauz Sesi* ‘Voice of the Gagauz’ and a magazine called *Sabaa Yıldızı* ‘Morning Star’ are also being published in the Latin alphabet with the exception of some advertisements in the Cyrillic alphabet. Today however small regional newspapers continue to use the Cyrillic alphabet. In schools the Latin alphabet has been taught and used since there is an official resolution governing this.

Before the establishment of the Cyrillic alphabet, the Gagauz people used the local alphabets depending on the region in which they were living. In addition, the Turkish texts written in the Greek script from Turkey, which is called Karamanlıca, were known and read amongst the Gagauz.

2.2. The Ethnogenesis of the Gagauz

With regard to the etymology of the ethnic name Gagauz, different theories have been proposed. One group of scholars is of the opinion that the Gagauz have been named after the Seljuk Prince Keykavus and believe that he and his followers were the main source in the formation of Gagauz. The

---

¹ In passing it would be necessary to mention the Gacal and Surguç Turks because of their possible linkage to the Gagauz. The Gacals live in northern Bulgaria in Deliorman region and therefore can also be called Deliorman Turks. They are followers of Islamic faith. Paul Wittek believes that they share the same origin as the Gagauz. Their language is closer to Ottoman Turkish than is Gagauz. Surguç Turks inhabited in and around Edirne and are ethnically related to Pechenegs.

Seljuk Prince Keykavus II, took refuge in the Byzantine Empire under the reign of the Emperor Michael Palaelogus in 1262. The reason was the Mongol pressure. Upon request Palaelogus allowed Keykavus to establish an autonomous state in Dobrudja where there already was a substantial Oghuz community. After the permission many Seljuk Turks from Anatolia who were loyal to Keykavus came to Dobrudja and further strengthened the Turkish presence there.

In this theory, it has to be explained that the voiceless initial *k*- became a voiced *g*- (*k*- > *g*-) and the semi-vowel *-y-* was lost (*Keykavus* > *Gagauz*). In the phonology of Gagauz, however we find contradictory developments regarding the sounds in question. In many Arabic and Persian loanwords the initial *k*- has been preserved: *kaavi* < Ar. *qâvî* ‘strong, powerful’; *kabaat* < Ar. *qabâhat* ‘fault, offense’; *kabletmee* < Ar. *qabûl* ‘acceptance, admission’. In addition to that the sound group *ey* normally yields to a high vowel *i* (*ey* > *i*): *siiret-* < *seyret-* ‘to watch’; *iisiin* < Ar. *Huseyn* ‘a person name’; *diil* < *deyil* < *değil* ‘not, is not’.

Fuat Bozkurt is inclined to think that Keykavus is the source for the Gagauz etymon, adding that the Bulgarian historian Bulaschev notes a *k*- > *g*- development in the language of Turks who lived in Dobrudja in the 14th and 15th centuries. However no supporting examples of this development is given.¹

Another group of scholars sees two components in Gagauz, *gaga* and *uz*. The problem here lies in the explanation of the first part, it may be related to *gök* ‘sky’, *gaga* ‘dark, dark-skinned’, *hak* ‘right’ or simply a tribe name belonging to the Oghuz. The second part in the word is considered coming from *Oğuz* or *Uz*.

The turkologs Radloff and Moshkov proposed that *ga-* or *gaga-* part in the name of Gagauz might have the meaning of a particular tribal unity belonging to the Uz.² Theodor Menzel is also of the same opinion. He writes in the *Encyclopedia of Islam* that the *gag-* part must have been for a second level linkage of the Oghuz tribe.³

Many scholars from Turkey thought that Gagauz have had an Oghuz origin, and tried to explain the first part, i.e *gaga-* in the etymon Gagauz. Vecihe Hatiboğlu suggested that *gaga-* part might semantically be related to *kara*, *gara* “black, dark”. She supports her opinion with the fact that Turkic people have widely used the word *kara* in their family names.⁴ Another

¹ Bozkurt 2002:273.

² Manof 1939: 33

³ Menzel, Theodor 1997:706 “Gagauzlar” *Islam Ansiklopedisi*, vol. 4.

⁴ Hatiboğlu 1980.

suggestion came from Mecit Doğru regarding the topic. He proposed that Gagauz name comes from Kaga-Oghuz, *kaga* meaning “ancestor”. In his opinion Turkmen Oghuz from Seljuks in Anatolia are the ancestors of Gagauz.¹ From the new generation Turkish scholars Ahmet Bican Ercilasun brought up another suggestion. He suggested that *gaga-* means “someone who is dark and skinny” in the Balkan dialect of Turkish and connected it with the tribal name Kipchak which meant “empty tree”. He then speculated that *Gagavan* and *Gaga* were the names given to Kipchak Turks, donating Gagauz the meaning of Kipchak Oghuz.²

Even though the theories about the Oghuz origin of Gagauz are prevailing there are others that connect the Gagauz to a Kuman origin. Noting the similarities between the Gagauz family names and Kuman dialect of Turkic, Jirecek proposed that the Gagauz were descendants of those Kumans who settled in Bulgaria after the invasion of the Mongols.³ Some other scholars have found a mixed origin in Gagauz, and considered them descendants of Bulgars, Kumans, and Oghuz.

Another interpretation of the *gaga-* part in the Gagauz is based not on a second level linkage of the Oghuz tribe but on the choice of their religious beliefs. Manov speculated that *ga-* or *gaga-* is just a title that was given to the Karakalpaks at the time of their conversion to Christianity. He added that, then, Gagauz meant an Orthodox Christian Oghuz. Manov puts a point forward to support his speculation, that is, Gacals are not called Gagauz even though they share the same origin with the Gagauz, just because Gacals are followers of the Islamic faith.⁴

The Gagauz scholar Dionis Tanasoglu is also of the same opinion. He believes that the Gagauz name comes from Hak-Oghuz, *hak* “right, genuine” refers to those Oghuz who did not accept Islam, but stayed Christian.⁵

After all that summary, regarding the first part, however, there is no attested form in any way that may serve as a basis or proof of the above proposed forms. They are merely based on semantic explanations. As Pokrovskaja reports⁶ these theories have no support on the ground that they are used in any time in Gagauz history. She proposes the form *ganga* which is attested in a 13th century Arabic manuscript of al-Idrīsī as *ganga-guz*, *ganga-kışı*. According to the manuscript the Ganga-Guz people lived in Central Asia

¹ Güngör-Argunşah 1993: 9

² Ercilasun 1987.

³ Manov 1939: 31

⁴ Manov 1939: 35

⁵ Güngör-Argunşah 1993: 11

⁶ Pokrovskaja 1996: 1.

in the 10th century around the Oxus River (Amu Derya). *Kanga* or *ganga* in Indo-Iranian means ‘river’ or ‘canal’. She proposed that a group of Oghuz who lived in or around the Oxus River was called *Ganga-guz* and *Ganga-kişi* at the time, and that the name Gagauz comes from this Oghuz tribe. Today among the Gagauz nicknames such as *ganga* and *gangalar* can be found.¹ The name *Ganga* proposed by Pokrovskaia displays a resemblance to the name *Kangar*. In his article dealing with the Pechenegs, Pritsak dwells on the name *Kangar*. According to him *Kangar* was the name of the ruling stratum of the Pechenegs. The name *Kangar* is first attested in the work of the Armenian Łazar P'arpeči of the fifth century. The origin of the name *Kangar* is attributed to Tocharian A word *kāñk- ‘stone’ by scholars.² The last hypothesis seems the most convincing of the several explanations.

2.3 The History of the Study of Gagauz

Compared to most of the other Turkic languages, it is seen that Gagauz is one of the relatively less well studied Turkic languages. In the study of Gagauz the work of the Russian ethnographer V. A. Moshkov deserves a special place as a pioneer work. Due to the work of Moshkov the Gagauz language has become known to the world of science in the beginning of the 20th century. He collected spoken language and folkloric materials of the Gagauz in the Bessarabskiy region of Russia. In several Gagauz villages Moshkov gathered extensive ethnographic and folklore materials which served as a basis for a number of studies on Gagauz. In his work entitled *Gagauzy Benderskovo Uezda* (The Gagauz of Bender Region) Moshkov gives a detailed representation of the life and customs of the Gagauz of the Bessarabia in the 19th century.³

In 1904 Moshkov's *Narechiya Bessarabskikh Gagauzov* (The Dialects of the Bessarabian Gagauz) was published as the tenth volume of Radloff's *Proben*. This book consists of Gagauz folklore texts, jokes, riddles, proverbs, songs and an appendix presenting a Gagauz-Russian dictionary containing about 3000 words.⁴ In these texts Moshkov used the phonetic transcription alphabet developed by Radloff for the Turkic languages.

After Moshkov, Mihail Çakır (Ciachir), a native Gagauz, began publishing in Gagauz in the first decades of the twentieth century. His works are mainly of religious contents and translations into Gagauz. Çakır used the

¹ Kuroglo 1989.

² Pritsak 1975.

³ Moshkov 1900-1902.

⁴ Moshkov 1904.

old Russian alphabet in his early works until 1918, and the Romanian alphabet afterwards. He is the author of a brief Gagauz-Romanian dictionary¹ and a brief history of Gagauz people.²

Several articles dealing with different aspects of the Gagauz language by N. K. Dmitriev are based on the texts of Moshkov. In these articles Dmitriev gives a detailed description of Gagauz phonetics in comparison to the other Turkic languages belonging to the Oghuz branch of Turkic languages, namely Turkish, Azeri, and Turkmen as well as Crimean Tatar. The presence of initial prothetic *y-* and *h-*, as well as the problem of both secondary and primary long vowels are some issues of Gagauz phonetics that Dmitriev studied in his articles.

In his article entitled "Gagauz Studies"³ Dmitriev drew attention to the characteristic features of Gagauz syntax distinguishing this language from the majority of Turkic languages in employing European type complex sentence structure and word order. Even though at first glance the similarities between Gagauz and Turkish are striking, many verbs common to these two languages may govern different cases in Gagauz unexpectedly. Most of these peculiar characteristics of Gagauz are attributed to the influence of Slavic and Romanian languages by Dmitriev.

Dmitriev encouraged his post-graduate students to study Gagauz, as a result of which two dissertations came out dealing with the conjugation system⁴ and word order⁵ of Gagauz in the 1950's.

Until 1957 there was no alphabet for Gagauz. In this year the Gagauz language acquired the status of a written language. The first alphabet which is based on Cyrillic was created by a committee composed of Pokrovskaia and Tanasoglu. This decision was instrumental in the new flurry of publishing activity on the Gagauz language. Based on published material and the material she collected in Gagauz villages of the Moldovian SSR during the years 1956-1961 Pokrovskaia published the first Gagauz grammar⁶ in 1964. In this monograph she covered only the morphology and phonology of the language. Under her supervision three dissertations on Gagauz dialectology⁷, lexicology⁸

¹Ciachir 1938.

²Ciachir 1934.

³See "Gagauzkie etyudy" in Dmitriev 1962.

⁴Gafarov 1951.

⁵Kaliakina-Kaledina 1955.

⁶Pokrovskaia 1964.

⁷Tukan 1965.

⁸Sycheva 1974.

and syntax¹ have been prepared and defended in the field. Tanasoglu's dissertation² on complex sentence structure on modern Gagauz was prepared in Baku in 1965.

Outside of the Soviet sphere, the Polish Turkologist Vladimir Zajaczkowski and the Rumanian Turkologist Vladimir Drimba were engaged in studies on Gagauz. Zajaczkowski showed interest in the Gagauz spoken in Bulgaria, and in several expeditions between 1957 and 1958 collected language material relating especially to Gagauz folklore. He published his materials with a brief description of phonetics, morphology and syntax of Gagauz³ in 1966. The same year a small Gagauz-French dictionary⁴ of his was published in *Folia Orientalia*.

Vladimir Drimba's works on the subject relates to the phonetics of the language and are based on the works of Moshkov, Çakır and Dmitriev. Drimba also worked on the characteristics of the Gagauz language spoken in Bulgaria based on Zajaczkowski's texts.⁵

Gerhard Doerfer gives a brief sketch of Gagauz grammar in *Philologiae Turcicae Fundemanta* discussing its place among the Balkan Turkish dialects.⁶

In 1978 Pokrovskaia published her work on Gagauz syntax⁷. She gives a detailed description of sentence types, both simple and complex, in Gagauz. Indicating the characteristic syntactical features of Gagauz which are alien to other Turkic languages she comes to conclude that these developed under the influence of Balkan languages.

Nevzat Özkan's *Gagavuz Türkçesi Grameri*⁸ came out in Turkish in 1996. Özkan in his work treats Gagauz as a dialect of Turkish.⁹ The book basically consists of three chapters: phonology, morphology and syntax. In the introduction a detailed description of the history, culture and social life of the Gagauz people is presented. Özkan bases his analysis only on published materials in Gagauz. His analysis of phonetics and morphology of Gagauz is

¹ Gaydarzhi, *Tipy pridatochnykh predlozheniy v sovremenном gagauzskom iazyke* (1971).

² Tanasoglu 1965.

³ Zajaczkowski 1966

⁴ Zajaczkowski, "Vocabulaire gagaouze-français" (1965).

⁵ Drimba 1963.

⁶ Doerfer 1959.

⁷ Pokravskaya 1978.

⁸ Özkan 1996.

⁹ Özkan 1996: 262 states that "...Gagavuz Türkçesi'nin Kırım Türkçesi, Anadolu ve Rumeli ağızları, özellikle de Karadeniz ve Balkan Türk ağızları ile önemli ses denklikleri ve çok sayıda mahalli kelime ortaklıkları görülmektedir. Bu sebeplerle pek çok bakımdan Gagavuz Türkçesi Türkiye Türkçesi'nin bir ağız gibidir."

presented in a comparative manner to Turkish. The syntax section of the book is relatively brief when compared to its phonetics and morphology sections.

Astrid Menz in her work *Gagausische Syntax: Eine Studie zum kontaktinduzierten Sprachwandel*¹ concentrates on investigating borrowings in Gagauz from Russian, Bulgarian and Rumanian in the levels of lexicon and syntactic structures. In an appendix she gives a total of seven Gagauz texts and their translations into German which she recorded during her trip to Moldova in 1995.

---

1 Menz 1999

3. A General Outline of Gagauz Syntax

3.1 Sentence Structure

Gagauz displays three different basic sentence types. These are declarative, interrogative and imperative sentences.

3.1.1 Declarative Sentences

This type of sentences are used for making announcements, stating conclusions, declaring claims, telling stories, making or denying a statement, and so on. This is the most common and basic sentence type in Gagauz. Declarative type sentences are unmarked and have the same form as dependent clauses. Other sentence types will have the forms that are based on the declarative construction in Gagauz.

- (1) *Benim mamum hepsindän islä.* Gani 2
I-Gen mother-Poss1s all-Abl better
'My mom is better than all'
- (2) *Gagauzların içindä var   iç boy angısı iç halk angısı*
Gagauz-Pl-Gen inside-Poss3s-Loc exist 3 clan which 3 nation which
Karadenizin poyraz taraflarından Dobrucaya yerleşmişlär T1:26
Black Sea-Gen north side-Poss3pl-Abl Dobrudja-Dat settle-Past-3pl
'Among Gagauz there are three clans, three tribes that settled down to Dobrudja coming through northern shores of Black Sea.'

The verbal affix *-mA* and the independent word *yok* are used to express the refutation of a statement. The particle *dil* is also employed in denying statements in sentences with a pronominal predicate.

- (3) *Ganinin mamusu artık bir aften evdä yoktu.* Gani 1
Gani-Gen mother-Poss3s no longer one week home-Loc absent-Past
'Gani's mom has not been home for one week.'
- (4) *Astaları da pek sıkı tutmazmışlar onnar.* T2:190
Patient-Pl-Acc too much strict keep-Neg-Aor-Past-3pl they
'They did not used to keep patients under strict surveillance.'
- (5) *Bana dil lääzim inek bana lääzim buzayı.* T9:19
I-Dat not necessary cow I-Dat necessary calf
'I do not need a cow, I need that calf'

The word *ne...ne* 'neither ...nor' may be used with *yok* for intensified denying.

- (6) *Yok ne ilaç ne bişey.* T18:25
Absent neither medicine nor anything
'There is neither medicine nor anything'

3.1.2 Interrogative Sentences

Interrogative sentences are constructed with the purpose of getting information. Gagauz uses an interrogative particle *mi* and question words for this type sentences. In Yes-No questions, seeking a comment on the degree of truth of the questioned proposition, the interrogative particle *mi* is placed at the end of the sentence or after the predicate.

- (6) *Bu eşekik bizim eşeemizin küçükuşacu mi?* Gani 2
 this donkey-Dim we-Gen donkey-Poss1pl-Gen small baby-Dim-Poss3s Quest
 'Is this donkey the small young of our donkey?'
- (7) *Geldi mi tayşan?* T8:15
 come-Past(3s) Quest hare
 'Did the hare arrive?'

Besides the particle *mi* interrogative sentences in Gagauz display a rising final intonation contour. In some cases this intonation itself can carry the interrogation without the help of the particle *mi*.

- (8) *Biz çölmecii unuttuk çöşmedä, dönüp kaçarak alayım onu?* Gani 7
 we pot-Dim-Acc forget-Past-1pl fountain-Loc return-Ger run-Ger take-Opt-1s it-Acc
 'We forgot the pot at the fountain, do you want me go get it quickly?'

In Yes-No questions the particle *mi*, when cliticized to the predicate of the sentence, will scope the whole sentence. This particle, however, may take smaller constituents in the sentence as its scope, if put after that particular constituent.

- (9) *Ama ne, lüzgär mi unu iüidecek?* Gani 27
 but what wind Quest flour-Acc grind-Fut(3s)
 'But what, is it wind that will grind the flour?'

The scope for the interrogative particle in the above sentence is not the whole sentence but *lüzgar* 'wind'.

3.1.2.1 Leading Yes-No Questions

In the formation of this type questions the negative copula *diil* and the question particle *mi* are used side by side.

- (10) *Tuttuuna patkani diil mi kolay onu taa tez öldürmää!*
 catch-Adv rat-Acc not Quest easy it-Acc more quick die-Caus-Inf
bir sopaylan ili bişey ama em taa bişeylän T4:11
 a stick-Inst or something but also more something-Inst
 'Isn't it easier to kill the rat quickly with a stick or something after catching it?'

Although the expected answer is *da* or *ölä* ‘yes’ to this type questions the negative answer is also possible, *diil* ‘no’.

3.1.2.2 Information Questions

The information questions are formed with interrogative proforms, either in conjunction with or independent of the particle *mI*. The question words of Gagauz contrast between personal proform *kim* and impersonal proform *ne*. The following is the list of question words in Gagauz which correspond to WH-words in English: *kim* ‘who’; *ne* ‘what’, *nerä* (*nereyä* ‘to where’, *neredä* ‘where at’, *neredän* ‘where from’), *angi* ‘which’, *neçin* ‘why’, *nasi(l)* ‘how’ *nicä* ‘how’.

The interrogated part of the sentence is the focus of the sentence. Therefore interrogative proforms often occupy the topic position in Gagauz sentence structure that is sentence initial position.

- (11) *Neräy bän sindi gideym?* T24:68
where I now go-Opt-1s
'Where should I go now?'
- (12) *Neçin bakêrsin?* T24:97
why look-Pres-2s
'Why are you looking (at me)?'
- (13) *Nasıl adalarını koyacez?* Gani 1
how name-Poss3pl-Acc put-Fut-1pl
'How are we going to call them?'
- (14) *Kim eşil boyaya attı?* Gani 21
who green paint throw-Past-(3s)
'Who painted it green?'

In the following examples however the interrogative proforms are not in sentence initial position, which is not surprising for a language that has a relatively free word order.

- (15) *Male, te bu ceviz aacını kim dikmiş burada?* Gani 7
mom that this walnut tree-Poss3s-Acc who plant-Past-(3s) here-Loc
'Mom, who planted this walnut tree here?'
- (16) *Mali, biz neçin burayı geldik?* Gani 6
Mom we why here-Dat come-Past-1pl
'Why did we come here mom?'

3.1.3 Imperative Sentences

The imperative sentence in Gagauz is marked by the imperative form of its verb or the subjunctive mood suffix. The imperative form is the simplest form, in other words, the unaffixed verbal stem. Some sentence initial

particles such as *hadi*, *ayda* may be used in this type sentences. The application of suffix *-sAnA* for a second person singular addressee and *-sAnIzA* for a second person plural addressee is another way of constructing imperative sentences. With the suffixes *-sAnA* and *-sAnIzA* the imperative sentences take a more polite form. The imperative form of the verb and possible complements that verb might take will form an imperative sentence. From the verbs *ver-mää* ‘to give’, *al-maa* ‘to take’ the following imperative sentences have been constructed.

- (17) *Hadi ver.* Gani 23
 all right give(Imp2s)
 ‘All right give it (to me)’
- (18) *Alsana beni da dermenä.* Gani 27
 take-Imp2s I-Acc too mill-Dat
 ‘Take me to the mill’
- (19) *Oolum ba yapsana te bu aaçtan bir boyunduruk bizä.* T2:27
 son-Poss1s o make-Imp2s here this wood-Abl a yoke we-Dat
 ‘O my son make us a yoke from this wood.’

As is clear from the examples the subject in imperative sentences is omitted, although this is not obligatory and a present subject is possible. Addressing the person who is being commanded is quite common.

- (20) *Mare kizçaaz suvasana benim firincumi.* T20:88
 o girl-Dim plaster-Imp2s I-Gen oven-Dim-Poss1s-Acc
 ‘O girl plaster my oven’

When the addressee is more than one person or for the purpose of being polite the suffix *-(y)In/-yInIz* is attached to the verb stem.

- (21) *Annadiniz dermennär içün.* T26:3
 tell-Imp2pl mill-Pl for
 ‘Please tell (us) about mills.’
- (22) *Hadi gidin, ama ardiniza tokatçı kapayınız.* Gani 40 now go-Imp2pl but back-Poss2pl-Dat door-Dim-Acc close-Imp2pl ‘Now go, but close the door behind you’

Orders can be given to third persons as well as to second persons. For third person imperatives a different paradigm is employed which is also used in subjunctive structures. The third person suffix for singular is *-sIn*, and for plural *-sInlAr* with the addition of the general plural suffix *-lAr*.

- (23) *Gani, git sölä mamuna da gelsin buraya.*
 Gani go(Imp2s) tell(Imp2s) mother-Poss2s-Dat and come-Imp3s here-Dat
Ama tez, tezicik sölä gelsin. Gani 41
 but quick quick-Dim tell(Imp2s) come-Imp3s
 ‘Gani go tell your mom that she should come here, but go tell (her) quickly that she should come.’

(24) *Yap iki. Birisi yisin beni ani caba harcandim*
 make(Imp2s) two one-Poss3s eat-Imp3s I-Acc that in vain spend-Ref-Past-
 1s

seni iiüretmää T2:34

you-Acc teach-Inf

'Make two. Let one of them eat me because I have spent money to teach you
 in vain.'

If the imperative is to be issued on a compound verb with a copular predicate then the appropriate suffixes will be attached to that verbal stem.

(25) *Deym saa olun.* T28:380

say-Pres-1s alive be-Imp2pl

'I say thank you.'

3.1.3.1 Negative Imperatives

The negation in imperatives is expressed by the negative suffix *-mA* that is the regular means for other verbal negations. The negative suffix is placed before the imperative marker, right after the verb stem.

(26) *Kahrlanma bän bileym nerdä onnar yaşêrlar.* T21:126

worry-Neg(Imp2s) I know-Pres-1s where they live-Pres-3pl

'Do not worry I know where they live'

(27) *Durun, alatlamayın.* Gani 38

stop-Imp2pl hurry-Neg-Imp2pl

'Stop, do not hurry.'

3.2 The Main Members of the Sentence

Under this heading I will investigate the subject and the predicate in Gagauz sentence structure.

3.2.1 Subject of the Sentence

In Gagauz the subject position can be filled by a word or phrase with a zero morphological marker. Because of the relatively free word order that Gagauz employs the subject can occupy any position in the sentence, though the most natural position is initial. Pronouns are typically omitted in subject position since the person agreement on the predicate would submit enough information on the agent that is responsible for the action. In the case of a new referent being introduced or an intended switch the pronominal subjects are maintained. In the first of the following sentences the prounoun subject *bän* is expressed while in the other two it is omitted.

- (28) *Bän otuz dört yaşındayım.* T17:83
 I thirty four old-Poss3s-Loc-Cop1s
 'I am thirty four years old.'
- (29) *Yetmiş altıyı doldurdum şindi.* T18:1
 seventy six-Acc fill-Caus-Past-1s now
 'I have completed seventy six years now.'
- (30) *Deerim e bana dedilär ani siz taa islääsiniz.* T18:27
 say-Pres-1s but I-Dat say-Past-3pl that you much better-Cop2pl
 'I say, "But they told me that you are much better".'

3.2.2 Predicate of the Sentence

The predicate of the sentence can be verbal or nominal.

3.2.2.1 Verbal Predicate

The simple verbal predicate is expressed by verb and attached conjugation suffixes i.e. tense, aspect, mood, person, number.

- (31) *Bän da geçti yazın karımnan bilä gittim*
 I too pass-Part summer-Inst wife-Poss1s-Inst together go-Past-1s
Türkiyeyä. Gani 52
 Turkey-Dat
 'I with my wife went to Turkey last summer.'

The infinitive itself seems to be capable of functioning as predicate in the following sentences with an intensifying particle. They give the impression of an unfinished sentence with an omitted verb designating a beginning of action such as *başlamaa* 'to begin', *çeketmää* 'to begin'.

- (32) ...*gene baarismaa* Pokrovskaja 1978: 20
 again shout-Inf
 '(They began) to shout again.'

Similar to what has been described above, with the presence of an intensifying particle in the sentence the verbal predicate of the sentence can be omitted in colloquial speech.

- (33) *Hu dışarı* Pokrovskaja 1978: 20
 hey outside
 '(They went) out.'

3.2.2.1.1 Verbs without Subjects

Pronominal subjects can be omitted in sentences. The rich agreement morphology on the predicate will compensate for this omission with the relevant features of person and number.

- (34) *Genä toplaşərlar*. T17:82

again gather-Pres-3pl

'They are gathering again'

3.2.2.1.2 Verbs without Direct Objects

Gagauz has transitive and intransitive verbs, the former taking direct objects and the latter not. When the discourse or pragmatic situations permit, the direct object can be omitted, mostly in replies to questions.

- (35) *Aman kim kirdi pençereyi?* Gani 18

oh who broke-Past(3s) window-Acc

'Oh who broke the window?'

In replying to the above sentence the object *pençerə* 'window' will be omitted as following:

- (36) *Male, aslı, ani bän kirdim.* Gani 18

mother indeed that I broke-Past-1s

'Mom, indeed, I broke (it).'

3.2.2.1.3 Compound Verbal Predicate

Compound verbal predicates, consisting of two components, are very common in Gagauz sentence structure. The first part of the compound expresses the characteristic of action while the second part conveys the action. The second part of the compound verb can be either in infinitive or subjunctive form, as seen in the following. In our data compounds formed with the infinitive are abundant while those formed with the imperative are far less frequent. Notice that the two elements of the compound can switch places, or some other complementary elements may come between them.

- (37) *Adamnarı istemiy çıkarmaa.* T18:89

man-Pl-Acc want-Neg-Pres(3s) send out-Inf

'He does not want to send men out.'

- (38) *Ayaklarını yıkamaa savaşelarımış.* T18:110

foot-Poss3pl-Acc wash-Inf struggle-Pres-Pl-Past

'They would struggle to wash their feet.'

- (39) *E benimuşaklarım açan başladilar şkolaya gitmää*

and I-Gen child-Pl-Poss1s when begin-Past-3pl school-Dat go-Inf

bän yolladımuşakları hepsini şkolaya. T18:34

I send-Past-1s child-Pl-Acc all-Acc school-Dat

'And when my children began to go to school, I have sent all children to school.'

- (40) *Da istemiş o onun oolu olsun anılmış*
 and want-Past(3s) he he-Gen son-Poss3s become-Imp3s famous
bir usta. T2:24
 a master

'And he wanted that his son becomes a famous master.'

The constructions where the second part of the compound verb is in subjunctive form are capable of expressing two different subjects. The other type with the verb in finite can only express same-subject constructions, compare for example *istedim gelsin* 'I wanted that he should come' vs. *istedim gelmää* 'I wanted to come.'

3.2.2.1.4 Compound Verbal Predicate with a Verb in Infinitive

In this type construction the first verb may express the beginning or end of an action. For this purpose Gagauz uses the verbs *çeketmää* 'to begin', *baslamaa* 'to begin', *girişmää* 'to embark', *tutunmaa* 'to grab hold of', *bitirmää* 'to finish', *başarmaa* 'to accomplish', *savaşmaa* 'to struggle' etc. in the first part of the compound.

- (41) *Şindi deavaşêz te tutmaa birer parça tutmaa*
 now too struggle-Pres-1pl here grab-Inf one piece grab-Inf
bisây. T18:43
 something

'Now here we struggle to grab a piece of something.'

- (42) *Açan o geler oturêrlar yimää çekederlär.* T18:56
 when s/he come-Pres(3s) sit down-Pres-3pl eat-Inf begin-Pres-3pl
 'When s/he comes they sit down and begin to eat.'

The first part of the compound may express an attitude towards action. The verbs used in the construction are *istemää* 'to want', *neetlenmää* 'to have an intention to', *çalışmaa* 'to work', *savaşmaa* 'to struggle', *kayıl olmaa* 'to agree'(itself a compound verb), *azetmää* 'to like', *bilmää* 'to know', etc. The second part relates to the action which is or will be in progress.

3.2.2.2 Copular Sentences (Nominal Predicate)

Copular sentences are formed by tense and personal suffixes attached to the predicate nominal. The nominal base may belong to any class of substantives, namely, noun, adjective, adverb, numeral, pronoun or predicative words which will be covered later. For the present tense only first and second person agreement suffixes appear without any tense marking. In the third person singular no suffix is attached at all.

- (43) *Masalin aadi Haşlak Todur.* T27:1

story-Gen name-Poss3s Haşlak Todur

'The name of story is Haşlak Todur.'

- (44) *Bu deermän gelmä Dimitrovkadan o diil Aydarda yapılma.* T26:5

this mill come-Part Dimitrovka-Abl that not Aydar-Loc make-Pass-Part

'This mill is the one that has come from Dimitrovka; it is not made in Aydar.'

- (45) *E bu kızçaz senin kız kardaşcun mi?* Gani 53

and this girl-Dim you-Gen girl sister-Dim-Poss2s Ques

'And is this girl your sister?'

For expressing the past in copular sentences Gagauz uses the regular past tense suffixes *-DI* and *-mIṣ*, the latter expressing the reported unwitnessed past or present tense. Personal suffixes will follow the tense suffixes.

- (46) *Kalabaliydk, vardik sekiz uşaktık.* T24:3

crowded-Past1pl exist-Past1pl eight child-Past1pl

'We were crowded, we were eight children'

- (47) *Komşular islää komşularmış.* T24:10

neighbour-Pl good neighbour-Pl-Past

'The neighbours were good neighbours.'

Copular sentences in other than the present and past tense are formed in a different way, using a compound nominal predicate, a nominal with an auxiliary verb to which tense suffixes and the respective agreement suffixes are attached. The most typical nominal compound predicates are formed with the auxiliary verb *ol-* 'to be, to become'.

- (48) *Lääzim der çocuk Roman olsun.* T28:218

necessary say-Pres(3s) boy Rumanian be-Imp3s

'(S/he) says it is necessary that the boy becomes Rumanian'

- (49) *Geler bana evä her kerä der saa olasin.* T28:280

come-Pres(3s) I-Dat home-Dat every time say-Pres(3s) alive be-Opt3s

'Every time he comes to my home she says thank you.'

Besides *ol-* 'to be, to become' some other verbs such as *et-* 'to make', *yannaş-* 'to come close to' can be used in compound structures. These verbs have independent meanings and can be used independently including the verb *ol-*, the most commonly used one.

- (50) *Bu türli dostluk ederdilär.* T28:203

this type friendship make-Pres-Past-3pl

'They continued this type of friendship.'

- (51) *Açan onnar büyümüslär birisi zengin olmuş*

when they grow up-Past-3pl one-Poss3s rich become-Past(3s)

öbüriise ona çoban yannaşmış. T16:100

other-Poss 3s-Cond he-Dat shepherd approach-Past(3s)

'When they grew up one of them had become rich and the other had approached the rich one as a shepherd.'

3.2.2.2.1 Copular Sentences with Adjectival Complement

There is no difference at all between copular sentences with nominal complements and those with adjectival complements regarding the construction.

- (52) *Ama o yaşa da   beyki   bizdän biiik.* T28:237
 but he age-Loc too   maybe   we-Abl big
 ‘But maybe he is older than us.’

3.2.2.2.2 Copular Sentences with Adverbial Complement

Since adjectives in Gagauz can function as adverbs in modifying verbs, I will leave them out in this section, focusing instead on the genuine adverbial complements that serve as nominal predicates.

- (53) *Buradayım.*
 here-Loc-Aor-1s
 ‘I am here.’

3.2.2.2.3 Var/yok

In Gagauz the particles *var* ‘there is, it exists’ and *yok* ‘there is not, it does not exist’ are used as predicates. These particles may be used with the third person present tense suffix

–*D1r* or past tense suffix –*DI*.

- (54) *Hem   var bir drugum, Ilya Radyonoviç.* T23:19
 and   exist a friend-Poss1s Ilya Radyonoviç
 ‘And there is a friend of mine, Ilya Radyonovich.’
- (55) *Onnarda   kuvet   yok.* T28:315
 they-Loc   strength not exist
 ‘There is no strength in them.’

Var and *yok* are generally used with the third person subject, usages with first and second persons are rather rare.

Subject verb agreement with regard to number does not hold with the sentences constructed with *var* and *yok*. Singularity or plurality of the subject of the sentence is not apparent from the predicate *var* and *yok* since they usually do not take a plural suffix.

- (56) *Bizim   kendi   üüretmennerimiz yok.* T28:381
 we-Gen   own   teacher-Pl-Poss1pl   not exist
 ‘We do not have our own teachers.’
- (57) *Rusinin Mitinin Mihayılın Panaydın Avramnar var.* T28:332
 Rusi-Gen Miti-Gen Mihayıl-Gen Panayd-Gen Avram-Pl exist
 ‘There are the Avram’s of Panayd, of Mihayıl, of Miti, of Rusi.’

Questions with *var* and *yok* predicates are formed in the normal manner.

(58) *Naşayı var torbanda?* T15:17

what exist bag-Poss2s-Loc

'What do you have in your bag?'

(59) *Var mı sendä günaa osa yok mu?* T2:68

exist Quest you-Loc sin or not exist Quest

'Do you have sin or not?'

3.2.2.2.3.1 *Var nicä / var nasi(l)*

This compound is widely used and expresses ability and possibility. Most of the time it is hard to differentiate between these two functions of *var nicä/var nasi(l)*.

3.2.2.2.3.1.1 Ability

In the following sentences *var nicä* expresses ability.

(60) *Te bän seni var nicä çikarayım.* T22:123

now I you-Acc can take out-Opt1s

'Now I will be able to take you out.'

(61) *Yaklaşey okiyey da korkunmuş ani kim*

approach-Pres(3s) read-Pres(3s) and fear-Ref-Past(3s) that who

o var nicä olsun bir şamarda bin can öldürsün. T27:10

he can be-Imp3s one slap-Loc thousand soul kill-Imp3s

'S/he approaches, reads (the paper) and gets scared because who would it be that can kill a thousand souls with one slap.'

3.2.2.2.3.2 Possibility

The following sentence exemplifies the possibility function of *var nicä*.

(62) *Bunu var nicä ii gezdiinän Gagauz küülerini görmää.* T1:261

this-Acc can well visit-Ger Gagauz village-Poss3pl-Acc see-Inf

'This can be seen when one visits well the Gagauz villages.'

3.2.2.2.3.2 *Yok nicä/ Yok nasi(l)*

This compound expresses impossibility.

(63) *Yok nicä olsun üle ani sendä günaa olmasın.* T2:80

impossible be-Imp-3s such that you-Loc sin be-Neg-Imp3s

'It is impossible to believe that you do not have any sin.'

(64) *Kasabada bu işi yok nasi tutasin.* T29:85

city-Loc this work-Acc impossible keep-Opt2s

'It is impossible to keep (such traditions) in the city.'

3.2.2.2.4 *Lääzim*

Gagauz expresses necessity with the modal word *lääzim* ‘necessary, it is necessary’ in a compound construction. The verb in this construction may be either in the subjunctive mood or in the infinitive.

- (65) *O vakit öleymiş adet ani yolcu geldi sana*
 that time such-Cop-Past(3s) custom that traveler come-Past(3s) you-Dat
musafir onun ayaklarını sän lääzim yıkayasin sıcak suylan. T18:55
 guest he-Gen foot-Poss3pl-Acc you necessary wash-Opt2s warm water-Inst
 ‘It was customary that when a traveler came to you as a guest you should have washed his feet with warm water.’

- (66) *Sora diyoruz kayil olmaa lääzim zerä kayil*
 then say-Pres-1pl agreed be-Inf necessary because agreed
olmazsak bu da yok. T28:22
 be-Neg-Aor-Cond-1pl this too not exist
 ‘And then we say that it is necessary to agree because if we don’t agree this too won’t be available.’

As is clear from the sentences above the verb in the infinitive is used in impersonal constructions while the optative mood is used in personal constructions. The subject is usually omitted in *lääzim* constructions, especially in colloquial language.

The past tense of *lääzim* construction is expressed with the copula *idi* or *imiş*. The helping verb *ol-* ‘to be’ may be used to express past tense with necessary suffixation.

- (67) *Kumilerä lääzimdi o vakit vermää baaşış.* T25:104
 bus boy-Pl-Dat necessary-Past(3s) that time give-Inf tip
 ‘It was necessary to give a tip to bus boys at that time.’
- (68) *Lääzimmiş taa vakit hem yaani.* T16:138
 necessary-Past(3s) much time and food
 ‘Much time and food was necessary.’
- (69) *Lääzim olurdu büük oruç.* T25:107
 necessary become-Aor-Past(3s) big fasting
 ‘It was necessary to fast during the great fasting.’

The negation of *lääzim* construction is formed with *diil* ‘not’, which precedes *lääzim*.

- (70) *Düşünmiş da annamış ani sıbitmaa diil lääzim.* T4:2
 think-Past(3s) and understand-Past(3s) that throw away-Inf not necessary
 ‘S/he thought and understood that it was not necessary to throw it away.’

Another way of expressing necessity in Gagauz is formed with the necessitative suffix *-mAll*. This suffix does not take person markings in modern Gagauz language although it did in the past as evidenced from Moshkov's materials.

- (71) *Lääzim*   *biz koruyalim*   *bu ama kiiuidä olmai*. T29:84
 necessary   we preserve-Opt1pl   this but village-Loc be-Neces
 'It is necessary that we preserve it but this must be in village.'

3.2.2.2.5 Negative Copula *diil*

The negative copula *diil* is used in copular sentences with a nominal or adjectival predicate for negation. It is considered a free morpheme to which can be attached certain tense and person marking suffixes. *diil* can negate sentences as well as constituents in which it is placed before the constituent to be negated. As Pokrovskaja states this is the most natural position, i.e. prepositive, for *diil* in Gagauz, both in spoken and written versions of the language.

Some sporadic examples of *diil* following the constituent to be negated, i.e. postpositive, also can be spotted in Menz 1999. As she states these examples are very rare and the natural position for *diil* is postpositive. In our data there is only one instance of postpositive use of *diil*. When taking the context into consideration I have doubts about one of the two examples Menz offers for the postpositive usage for *diil*. It seems that the negation copula in post-position is merely a repetition and stays out of the constituent that is negated by the first *deil*.¹ In Turkish the negative copula *değil* is exclusively used postpositively.

- (72) *Zanati kabletmää*   *lääzim*   *evlensin,*   *epsinä*   *diil*
 artistry-Acc take-Inf   necessary   marry-Imp3s   anyone-Dat   not
salt bir başka   *papazin kizina*. T2:309
 only a different priest-Gen   daughter-Poss3s-Dat
 'To assume the artistry it was necessary (for him) to marry not anyone but
 the daughter of a priest.'

Other than the above examples *diil* is used both in the spoken language and the written language prepositively, preceding the element to be negated.

- (73) *E burda*   *lääzim*   *olsun*   *su*   *diil*   *peki*   *derin*. T2:102
 e here-Loc   necessary   be-Imp3s water not   much deep
 'Here presumably the water shouldn't be much deep.'

¹ See Menz 1999: 43, T2:1119.

3.3 The Secondary Members of the Sentence

Under this heading I will investigate the object and oblique cases in Gagauz sentence structure.

3.3.1 Object

Gagauz may express the direct object either in accusative case or with a zero suffix on the noun phrase. The accusative suffix is -(y)I in Gagauz.

- (74) *Kemençe çalmayı bana verin başka iş vermeyin.* T16:216
 small violin play-Inf-Acc I-Dat give-Imp2pl other job-(Acc) give-Neg-Imp2pl
 'Give me the job of playing the *kemancha*, not any other job.'

In Turkic languages the accusative marking is usually considered connected to the definitiveness of the object. With the accusative marking on the noun the possible set of objects is narrowed down and made more definite. The indefinite article *bir* is generally used with objects without accusative marking. Pokrovskaja is of the opinion that accusative marking does not necessarily relate to definitiveness and cites examples that indefinite particles such as *bir*, *cok*, *az*, *birkaç* are used with accusative marked nouns. In our data the indefinite words *bir*, *birkaç* are most frequently used with unmarked objects if a few scattered counter examples such as (75) are left out.

- (75) *Da adam nasıl oly da onun avlunda bir hırsızı öldürdü.* T2:231
 and man how happen-Pres(3s) and he-Gen courtyard-Poss3s-Loc
 a burglar-Acc kill-Pres(3s)
 'And somehow the man is killing a burglar in his courtyard.'

Throughout our texts the usage of *bir* with unmarked indefinite objects is far more common.

- (76) *Verdilär bir şkola bana.*
 T2:6 give-Past-3pl a school I-Dat
 'They assigned me to a school.'

Some verbs such as verbs of giving may have three argument positions, one for subject and two for objects. Gagauz expresses one of the object arguments as an oblique, mostly in dative case. The argument to be expressed in dative case is the Recipient, the other object may be coded either in accusative suffix or zero suffix.

- (77) *Vermiş o onu bir ustaya yabancı kiiüdä.* T2:25
 give-Past he-Acc a master-Dat different village-Loc
 'He gave him to a master in a different village.'
 (78) *Da kim geçcek burdan bän onnara vercem taze ekmek.* T11:12

and who pass by-Fut here-Abl I they-Dat give-Fut fresh bread
 'And I will give fresh bread to those who will pass by here.'

Even though very uncommon the direct object may also be conveyed in an ablative case as the following sentence displays.

- (79) *Var mu nicäbu çiçeklerdän veresin bizä de bir?* T2:394
 possible Quest this flower-Pl-Abl give-Opt2s we-Dat too one
 'Is it possible that you give us one of these flowers?'

In replies objects of the verbs may be omitted. In the following example both objects of the verb *ver-* 'to give' are not present.

- (80) *Aha vermiycem.* T21:92

no give-Neg-Fut-1s

'No I will not give (it to you).'

The reply to the sentence was as follows:

- (81) *Çocuum sordu verecymişin săn kızını bizä bir gelin.* T21:92
 son-Poss1s ask-Past(3s) give-Fut-Past-2s you daughter-Poss2s-Acc we-Dat
 a bride
 'My son asked if you would give your daughter us as bride.'

In double object constructions Gagauz uses a noun phrase marking system as opposed to for example the linear order used by English. The Recipient is marked dative while the other direct object which may be called the Theme is in the accusative. We can passivize the Theme more naturally, not the Recipient. Therefore the Theme has to be identified as the direct object while the Recipient as the indirect object.

- (82) *Sovetlär Bırılındä bizä verilirdi yer çok basmaa.* T28:76
 Soviet Union-Loc we-Dat give-Pass-Aor-Past(3s) place more publish-Inf
 'In Soviet Union times they used to give us more place to publish.'

3.3.2 Oblique Cases

Under this heading dative, locative, ablative, instrumental and equative cases will be investigated.

3.3.2.1 Dative: -(y)A

The place to where action is directed is expressed by the dative suffix *-(y)A* in Gagauz. In pronouns indicating place names the dative suffix can take the form of only *-y*, omitting the vowel, i.e. *oray* 'to there', *buray* 'to here'.

- (39) *E benim uşaklarım açan başladilar şkolaya gitmää
and I-Gen child-Pl-Poss1s when begin-Past-3pl school-Dat go-Inf
bän yolladım uşakları hepsini şkolaya.* T18:34
I send-Past-1s child-Pl-Acc all-Acc school-Dat
'And when my children began to go to school, I sent all the children to school.'

Another common usage of the dative case is for expressing the purpose of action. The infinitive *-mAa* is a combination of infinitive plus dative suffixes. The two suffixes are contracted into *mAA < mA(k)-A*, for example, *geldi okumaa* 'He came to read'. In this construction the word *deyni* 'for' is frequently used to specifically indicate the purpose, i.e. *geldi okumaa deyni* 'He came with the purpose of reading'. Besides the infinitive a noun in dative case may indicate the purpose of action.

- (83) *Çaar musafirlää onnari.*
invite(Imp2s) visitor-Der-Dat they-Acc
'Invite them for a visit.'

3.3.2.2 Locative: *-DA*

The place where the action has been or will be realized is expressed by locative suffix *-DA*.

- (84) *Da dädu buyuriydeer Perkuya
otlatsın and old man order-Pres(3s) say-Pres(3s) Perku-Dat pasture-Opt3s
başçada laanalikta mandalari.* T13:10
garden-Loc cabbage-place-Loc water buffalo-Pl-Acc
'And the old man orders, telling Perku that he should pasture the water buffaloes in the garden, in the cabbage patch.'

The dative marking is also used in indicating fractions, for example *beştä bir* 'one in five, one-fifth'.

Another use of the locative suffix is to indicate the means and instrument as in the following sentence:

- (85) *Todur ba sän mi o kişi ani bir şamarda bin can öldürersin?* T27:11
Todur o you Quest that person Comp a slap-Loc thousand soul kill-Pres-2s
'O Todur are you that person who can kill a thousand souls in one slap?'

3.3.2.3 Ablative: *-DAn*

The ablative suffix *-DAn* indicates the place where the initial movement took place.

- (86) *Bir avşam Vasilka babu geldinän istän görmüs bir
one evening Vasilka old woman come-Adv work-Abl see-Past(3s) a
çırキン resim.* T12:2

ugly picture

'One evening when Vasilka Babu came from work she saw an ugly picture.'

Fractions may be expressed using the ablative case as in *beştän bir* 'one out of five' as well as using the locative, as in *beştä bir* 'one in five'. The use of the locative with this function is more common, however, than that of the ablative.

Another function of the ablative suffix is to express reason for the action as seen in the following example, i.e., the first use of the suffix in *korkudan* 'because of fear'.

- (87) *Vasi korkudan kaçırıldı kiyadını da elindän.* T14:7
 Vasi fear-Abl let slip-Past(3s) book-Poss3s-Acc too hand-Poss3s-Abl
 'Vasi let the book slip from his hand out of fear.'

The ablative suffix gives a meaning of 'made of' as in the following example.

- (88) *Dädunun evi tuzdanmış babunun da mercimektän.* T20:180
 old man-Gen home-Poss3s salt-Abl-Past(3s) old woman-Gen and lentil-Abl
 'The old man's home was made of salt and the old woman's was made of lentils.'

The ablative suffix is used in comparisons.

- (89) *Pek çok bekledim biyiklarım artık bendän uzun büyüdüülr.* T16:14
 too much wait-Past-1s mustache-Pl-Poss1s now I-Abl
 long grow-Past-3s
 'I waited so much that my mustache grew longer than I am.'

3.3.2.4 Instrumental: *-lAn(A)*, *-nAn(A)*

This suffix indicates the instrument used in the action.

- (90) *Onnar örtülää karpuzu otlan.* T14:33
 they cover-Past-3pl watermelon-Acc grass-Inst
 'They covered the watermelon with grass.'

Another function of the suffix is to expand the nominal subject/object with the meaning of 'together, and' as in the following example.

- (91) *Babylan dädu pek sevinmişlää.* T13:47
 old woman-Inst old man much feel happy-Past-3pl
 'The old woman and old man felt very happy.'

3.3.2.5 Equative: -CA, -CASInA

The following sentences exemplify the use of the equative suffix in Gagauz.

- (92) Çekedilä onna gitmää yolca. T11:4
 begin-Pres-3pl they go-Inf road-Equ
 'They begin to go by the road.'

- (93) Üüret benim eşeemä lafetmää insancasına. T4:21
 teach(Imp2s) I-Gen donkey-Poss1s-Dat speak-Inf-Acc human-Equ
 'Teach my donkey to speak like a human.'

3.3.2.6 Vacillations in Case Suffixes

In Gagauz there are examples of vacillations in the use of case suffixes, especially between accusative and dative suffixes. Some verbs in Gagauz seem to govern both accusative and dative cases without adding any difference in meaning. The verb *bak-* has two meanings: 'to look at' and 'to take care of', and both may govern both the accusative and dative cases with no difference in meaning, as seen in the following examples.

In the first two examples, *bak-* is used with the meaning of 'to look at'; the first example uses the dative case, while the second example uses the accusative case:

- (94) Baktilar dokumentä hepsicii. T2:6
 look at-Past-3pl document-Dat all
 'They all looked at the document.'

- (95) İstersin mi bakmaa beygirleri? T14:14
 want-Pres-2s Quest look at-Inf horse-Pl-Acc
 'Would you like to look at the horses?'

In the second set of examples, *bak-* is used with the meaning of 'to take care of'; the first example uses the dative case, and again the second example uses the accusative case:

- (96) Da bän uşacıklarima pek zor baktım. T20:175
 and I child-Dim-Pl-Poss1s-Dat very hard take care of-Past-1s
 'And I took care of my children with great difficulty.'

- (97) Adamnan kari lafedeer ani uje istemerlär bakmaa
 man-Inst wife talk-Pres(3s) Comp already want-Neg-Pres-3pl take care of-
 Inf onnari. T24:5
 they-Acc
 'The man and wife talked over it and decided that they don't want to take
 care of them.'

Besides *bak-* some other verbs such as *inan-* ‘to believe’, *aci-* ‘to pity’, *yetiş-* ‘to reach’, *üüret-* ‘to teach’ display the same characteristics, i.e. they may govern both the accusative and dative cases.

If the dative suffix is attached to a vowel ending place adverb such as *bura* ‘here’, *ora* ‘there’ the mid vowel of the dative suffix /A/ will rise to /I/ due to the narrowing effect of /y/. This phonological development may be indicated in orthography as well. The following examples illustrate the point.

- (98) *Gitti orayı.*
go-Past(3s) there-Dat
(He) went there.'

- (99) *Ver onu birayı.* Kuroglu 1989: 153
give(Imp2s) it-Acc here-Dat
'Give it here.'

3.4 Word Order in Basic Sentence Structure

Gagauz has a free word order in its sentence structure. The place for the components of the sentence is not fixed. The subject, predicate and other elements can freely be moved around in the sentence based mostly on stylistic considerations.

3.4.1 Predicate Preceding the Subject

In the spoken language, the predicate preceding the subject is as common as the subject preceding the predicate. In the following conditions, derived from mostly stylistic considerations, the predicate usually precedes the subject.

In sentences describing or declaring facts the predicate may precede the subject as in the following example.

- (100) *Bunu annatti Dobrioolu Katarina.* T21:1
this-Acc tell-Past(3s) Dobrioolu Katarina
'Katarina Dobrioolu told this.'

In sentences declaring consecutive actions by two predicates the subject is usually placed between the two predicates.

- (101) *Açan sabaleyn uyanērlar onnar yatērlar bir büük evdä.* T21:100
when morning wake up-Pres-3pl they lie down-Pres-3pl a big house-Loc
'When they woke up in the morning they saw that they spent the night in a big house.'

For the sake of breaking monotony, both in the spoken and written language, and for stylistic considerations, the predicate may precede the subject, as in the following sentence.

- (102) *Ertesi günü hava oldu suuk, yaadi çok kaar.* Gani:11
 next day weather become-Past(3s) cold snow-Past(3s) much snow 'The next day it was very cold and it snowed a lot.'

3.4.2 Subject Preceding the Predicate

In natural narrative sentence patterns in Gagauz the predicate follows the subject or may simply be placed at the end of the sentence.

- (103) *Cocuk pek sevinirdi.* Gani:19
 boy much be happy-Aor-Past(3s)
 'The boy was very happy.'

The direct object (in the accusative or with zero suffix) may follow or precede the predicate, in other words, it is placed freely. The natural tendency however is that the direct object follows the predicate, as displayed in the following example.

- (104) *Gani severdi kış giünnerini.* Gani:11
 Gani like-Pres-Past(3s) winter day-Poss3pl-Acc
 'Gani liked winter days.'

The indirect object, i.e. the person expressed in the dative case, is also placed freely in the sentence, after or before the predicate. In the following sentence the indirect object *mamusuna* 'to his mother' is placed after the predicate, however the other way around would be perfectly acceptable.

- (105) *Gani hep sorardi manusuna.* Gani:10
 Gani always ask-Pres-Past(3s) mother-Poss3s-Dat
 'Gani always used to ask his mother.'

The constituents in oblique cases are freely placed in the sentence. The direction of action, dative and ablative, tends to be placed after the predicate, while the other way around is perfectly possible.

- (106) *O zamanadan bobası da dönecek kiiiydän.* Gani:23
 that time-Dat-by father-Poss3s too return-Fut(3s) village-Abl
 'By that day his father would return from the village.'

If time statements exist they are usually placed in the beginning of the sentence. However other placements are possible too.

- (107) *Bölä duvadan sora, geniş-geniş adımnayarak, avucunنان ekärdi boodayı erä.* Gani:23
 such prayer-Abl after wide pace-Adv hand-Inst plant-Pres-Past(3s)
 wheat-Acc ground-Dat
 'After such prayer, with big steps he would plant the wheat in ground by hand.'

The purpose statements which are mostly indicated by the infinitive plus the dative suffix are placed after the predicate. The direct object, if there is one, follows the infinitive.

- (108) *O da yardım edecek haydamaa saamallari strungaya.* Gani:23
 he too help-Fut(3s) lead-Inf sheep-Pl-Acc sheep pen-Dat
 He too will help to lead the sheep to sheep pen.'

3.4.3 Word Order in Genitive-Possessed Noun Phrases

In noun phrase structure the modifier (in the genitive) precedes the modified (possessed). This order is the natural order especially in the written language.

- (109) *Olmaz biiüklerin lafi arasına girmää.* Gani:26
 not appropriate adult-Pl-Gen word-Poss3s between-Poss3s-Dat enter-Inf
 'It is not appropriate to cut into the conversation of adults.'

Inversion, i.e. the modifier following the modified in genitive-possessed constructions, is very common, especially in the spoken language.

- (110) *Oolu adamin alırmış bir buka, su, bir buka gene su alırmış.* T2:113
 son-Poss3s man-Gen take-Aor-Past(3s) a morsel water a morsel again water take-Aor-Past(3s)
 'The man's son would take a morsel, then water, then a morsel, then water again.'

The indefinite pronouns *kimse(y)*, *hepsi* are most often placed in the inverted noun phrase constructions.

- (111) *Hepsicii çocukların varmış kendi yerleri.* T17:50
 all-Poss3s boy-Pl-Gen exist-Past(3s) own place-Poss3pl
 'All of the boys would have their own places.'

3.5 Complex Sentences

Complex sentences contain more than one proposition and can be constructed with or without connecting words.

3.5.1 Without Connecting Words

Simultaneously occurring or consecutive actions are expressed without any connecting words, and are mostly separated by commas or semicolons.

- (112) *Git çayira yi kum iç su.* T13:33
 go(Imp2s) meadow-Dat eat(Imp2s) sand drink(Imp2s) water
 'Go to the meadow, eat sand and drink water.'
 (113) *Geçer bir gün yabani gene acikêr.* T13:25

pass-Pres(3s) a day wolf again get hungry-Pres(3s)
 'One day passes, the wolf becomes hungry again.'

One part of the complex sentence may be supplementary to the other and gives an explanation about its contents.

(114) *Bir adamın varmış bir ayısı, adıymış Mişa.* T2:151
 a man-Gen exist-Past(3s) a bear-Poss3s name-Cop-Past(3s) Mişa
 'One man had a bear named Mişa.'

If there is an opposition between the contents of the first and second parts, then it may be expressed as one complex sentence without any connecting words.

(115) *Şeytana kapa kapiyi o penceredän girer.* Proverb
 Satan-Dat close(Imp2s) door-Acc he window-Abl enter-Aor(3s)
 'Even if you close the door to Satan he will enter through the window.'

3.5.2 With Connecting Words (Coordinate Clauses)

Complex sentences with connecting words in Gagauz will be investigated under the sub-headings of coupling, contrast and alternation.

3.5.2.1 Coupling

These constructions may involve varying activities and participants and are similar to co-ranking structures built with the coordinator *and* in English. The following coordinators are used in coupling structures in Gagauz.

3.5.2.1.1 *da*

(116) *Musafirlää yok naşä yapsın da veriyklär gelini İvançuya.* T11:24
 guest-Pl impossible do-Imp3s and give-Pres-3pl bride-Acc İvançu-Dat
 'Not being able to do anything, the guests give the bride to İvançu.'

3.5.2.1.2 *ne ... ne...*

(117) *Anam fit düştüydü, ne lafederdi ne gezerdi.* T17:100
 mother-Poss1s get sick-Past-Past(3s) Coor speak-Pres-Past(3s)
 Coor walk-Pres-Past(3s)
 'My mother had become sick and she would neither speak nor walk.'

3.5.2.1.3 *hem*

- (118) *Tutuşturmış bir tüütün içermiş hem bakarmış Mişaya.* T2:165
 light-Past(3s) a cigarette smoke-Pres-Past(3s) Coor look at-Pres-Past(3s)
 Miş-Dat
 'He lit a cigarette and looked at Mişa.'

3.5.2.2 Contrast

Two opposed pairs of lexical items or propositions may be expressed by the following coordinators in Gagauz. These are similar to *but* clauses in English.

3.5.2.2.1 *ama*

- (119) *Var ilet bir kız ama o uje yapılı.* T11:16
 exist such girl Coor she already engaged
 'There is one such girl but she is already engaged.'

3.5.2.2.2 *sa*

- (120) *Biz oyalandık, onnarsa geeri dönmüslär.* Baboglu 1997:103
 we waste time-Past-1pl they-Coor back return-Past-3pl
 'We wasted our time, but as for them, they had already returned.'

3.5.2.3 Alternation

Two or more possible alternative statements may be expressed using following coordinators in Gagauz.

3.5.2.3.1 *ya ... ya...*

- (121) *Onnar giderdilär ölü ani ya sän öldürcän ya seni öldürceklär.* T1:149
 they go on-Pres-Past-3pl such that Coor you kill-Fut-2s Coor you-Acc kill-Fut-3pl
 'They would go on such that either you would kill them or they would kill you.'

3.5.2.3.2 *osa*

- (122) *Sana lääzim dili mi osa hem tarihi mi derin*
 you-Dat necessary language-Acc Coor and history-Acc Quest deep
annatmaa? T1:33
 tell-Inf
 'Which one is it necessary to tell to you in greater depth, its language or history?'

3.5.2.3.3 *ili*

ili is used only in the spoken language, and it is a borrowing from Russian.

- (123) *Diil mi kolay onu taa tez öldürmää bir sopaylan ili bişäy*
 not Quest easy it-Acc much quick kill-Inf a stick-Inst Coor something
ama em taa bişäylän? T4:11
 but too something-Inst
 'Isn't it easy to kill it quickly with a stick or something?'

Subordinate clauses constitute another type of complex sentences. These clauses may function as noun phrases, as modifiers of nouns, and as modifiers of verbs or entire propositions. In the following chapters these types of complex structures will be dealt under the headings of relative clauses, complement clauses, and adverbial clauses.

The following coordinators are used in coupling structures in Gagauz.

3.5.2.1.1 *de*

- (116) *Masafatla yok nazi da* *verim* *de* *ebiqesigine kene*
 sister-Pl impossible do-Impr3s and
frangda T11:24
 'Not being able to do anything, the guest give the bride to French.'
- (121) *Onde aqibetliye* *de* *muci turi* *Coor* *kor* *tili* *geli* *de* *gül*
 'You do on like-best-gel many time Coor for girl speak Pres-Past(3s)
 mother-Poss1s get pick-Fut-Past(3s) Coor speak Pres-Past(3s)
 no ground' T17:100
 'Coor walk-Pres-Fut(3s)
 'My mother has become sick and she would neither speak nor walk.'

4. Relative Constructions as a Universal Grammatical Category

4.1 Some Preliminary Definitions

In this section I will discuss briefly the nature of relative clauses in general, and take a closer look at the participles of Gagauz. A relative clause (RC) can be defined as a finite or infinite sentence that modifies a noun phrase. In its complete structure a RC is a noun phrase (NP) which consists of a head noun and a modifier. The modifier specifies a subset of a larger set of objects indicated by the head noun. While the RC modifies the head noun, the head noun plays a syntactic role in the relative clause without actually being present. The modified head noun is co-referential with some constituent of the relative clause. In some semantic sense the head noun has an equivalent constituent in the relative clause which may or may not be expressed openly.

Let us look at the following sentence which contains a RC:

- (1) *O zamannar kolhozu çekettirän çiftçilerdä siyreendä
that time-Pl kolkhoz-Acc initiate-Part farmer-Pl-Loc few-Poss3s-Loc
içerindä vardi krivat hem pol AnaS:N9, 355
inside-Poss3s-Loc exist-Past bed and floor*

'At that time the houses of only a few of the farmers who initiated the kolkhoz had beds and floors.'

The relative clause here is:

- (1a) *[kolhozu çekettirän] çiftçilär*

The first part of the RC *kolhozu çekettirän* modifies the head noun *çiftçilär*. A constituent in the relative clause is co-referential with the head noun:

- (1b) *[Ø i kolhozu çekettirän] çiftçilär i*

As seen the subject of the relative clause is equivalent to the modified head noun *çiftçilär*. The relative clause *kolhozu çekettirän* is formed by the participle -An and placed to the left of the head noun *çiftçilär*. The predicate of the relative clause is not a finite verb and the RC is simply a prenominal one occurring to the left of the head noun.

Now let us consider another example of a relative clause from Gagauz:

- (2) *Gagauzlar, angıları yaşardılar Moldovada,
Gagauz-Pl which live-Pres-Past-3Pl Moldova-Loc
kullanardılar oradaki kiyatları hem yazları. AnaS:N1-2, 366-367*

use-Pres-Past-3Pl there-Adj book-Pl-Acc and alphabet-Pl-Acc

'The Gagauz who used to live in Moldova were using the books and alphabet there.'

The relative clause occurring in the sentence is:

(2a) *Gagauzlar [angıları yaşırdılar Moldovada]*

The head noun *Gagauzlar* is modified by the sentence in brackets *angıları yaşırdılar Moldovada* in the relative clause. One of the constituents of the relative clause is coreferential with the head noun and plays the subject role in it.

(2b) *Gagauzlar i [angıları i yaşırdılar Moldovada]*

As seen clearly the second example of Gagauz RC is different from the first one in following respects:

- it occurred to the right of the head noun, i.e it is postnominal;
- its predicate is a finite verb with tense-aspect and person suffixes, *yaşırdılar* 'they used to live';
- the relative clause contained an element which is co-referent with the head noun, the relative pronoun *angıları*.

Here we clearly have been encountered by two different RC formations, one is prenominal, infinite and the other is postnominal and finite. The second sentence could be articulated with a prenominal participle construction as in the following:

(3) *Moldovada yaşayan Gagauzlar kullanardılar oradaki kiyatları hem yazırları.*

'The Gagauz living in Moldova were using the books and alphabet there.'

There is no difference regarding the meaning between two constructions, except the tense difference which comes into being from the fact that the predicate of the finite clauses is capable of expressing all variety of tense and aspect combinations, a point in which it is very rich compared to participle constructions.

Two overlapping RC forming strategies seem to be in use in Gagauz. The prenominal (infinite) type has a restricted use compared to the other one, and it is used almost exclusively in the written language and in folkloric texts recorded in the spoken language. The postnominal (finite) type on the other hand seem to be preferred and the most frequently employed RC forming strategy in Gagauz, both in spoken and written variants of the language.

The finite-postpositive RC's in Gagauz always require an external head noun that is formed grammatically correct. The infinite-prepositive RC constructions on the other hand are capable of constituting a noun phrase on their own. These kind of infinite RC structures without a modified head noun will be called headless relative clauses. The following RC does not have a head noun therefore qualifies to be called a headless RC.

koleji başarınnarı AnaS N10 356

college succeed-Part-Pl-Acc

'those who graduated from college'

Prenominal-infinite RC constructions are utilized by all Turkic languages, therefore this RC forming strategy can be called the Turkic type. The postnominal-finite type on the other hand is seen in Turkic languages which have been in contact with Indo-European languages for a long time. Among the Turkic languages displaying finite RC forming strategy beside the Turkic type, Turkish, Karaim, Azerbaijani, Uzbek, and Ottoman Turkish can be mentioned.

In choosing between finite and infinite RC forming strategies there is no clear criterion in Gagauz. These two types do not seem to be in complementary distribution at all. To make a general statement it appears that infinite RC's are almost always of the restrictive type while finite ones can be both restrictive and non-restrictive types.

4.2 Restrictive versus Non-Restrictive Relative Constructions

A certain distinction can be established between two types of relative clauses: restrictive versus non-restrictive relative clauses. Restrictive RC's delimit or modify the head noun, narrowing down its possible references. Non-restrictive RC's, on the other hand, simply add more information about the head, without altering its referential scope. The following example illustrates a restricted relative clause in English:

- (4) *The students who studied well for the exam have gotten good scores.*

The relative clause *who studied well for the exam* modifies the head noun *the students* narrowing down the possible referents to those individuals who studied well for the exam. The RC delimits the head noun by specifying which of the particular set of students is meant by the speaker. Sentence (5) includes a typical non-restrictive relative clause.

- (5) *My father, whom you met yesterday, works as an engineer in a local factory.*

The relative clause *whom you met yesterday* does not function as a delimiter of the possible referents of the head noun, but only gives additional information. The head noun *my father* is already definite and refers to a specific individual, not to a set of individuals. In addition to employment of commas just before and after, an intonational break between head noun and the relative clause is also present in non-restrictive RC's in English. A test to identify whether the RC is restrictive or not is the replacement of the relative pronoun by *that* or the deletion of it. In restrictive RC's this replacement and deletion are possible but not so in non-restrictive ones. We can see that in the following:

- (5) My father, [whom / *that / *Ø] you met yesterday, works as an engineer in a local factory. (non-restrictive)
- (6) The boy [whom / that / Ø] you saw yesterday lives in the neighborhood. (restrictive)

In genitive inflection another difference appears between restrictive and non-restrictive RC's, namely the former may well be marked by it while the latter may not be marked in the same manner. The sentence (7) is well formed but not the sentence (8).

- (7) The boy [whom you saw yesterday]'s book is lost.
 (8) My father, [whom you met yesterday],'s car is broken.

Some languages of the world have ways to mark the difference in relative clauses. Persian for example may omit the head noun marking element [-i], which is generally referred as *yâ-ye işârat*, in non-restrictive relative clauses. Turkish, on the other hand, has no special marking for this distinction.¹

Gagauz too has no special grammatical marking for the distinction between restrictive and non-restrictive types in its infinite and finite type relative clause constructions.

Lehmann in his *Der Relativsatz* deals with this issue and states that the difference between a restrictive and a non-restrictive RC is simply the sequence of the functions of attribution and determination. According to him in restrictive RC's the operation of attribution of the head noun precedes that of the determination of the relative clause, in other words he believes that the determination is a by-product of the attribution process. In non-restrictive RC's he assumes that the determination is already there and the attribution applies to a determined head.²

In many studies of relative clauses the issue of whether a RC is restrictive or non-restrictive plays an important role, yielding to either completely ignoring the non-restrictive RC's or to giving them a secondary status behind the restrictive ones. In my study of Gagauz relative clauses I will not exclude non-restrictive RC's. Instead, both types of relative clauses will be dealt with on the ground that Gagauz does not mark the difference between these two types of RC's.

¹ For further discussions on the topic I refer the reader to *The Chicago Which Hunt: Papers from the Relative Clause Festival* (Peranteau, Levi et alia 1972).

² Lehmann 1984.

4.3 Infinite Relative Clauses

Infinite relative constructions in Gagauz use participles. In what follows I will discuss the participles of Gagauz that are employed in infinite relative clauses.

4.3.1 Participles in Gagauz

Gagauz uses participles in attributive function, which in turn construct prenominal RC's. In a way similar to Turkish participles, participles in Gagauz may be divided into two groups:

- a) possessed participles
- b) non-possessed or free participles

Some other terms for these two different types of participles for Turkish have been suggested by other scholars, see for example: "subject participles" v.s. "object participles" by Underhill,¹ Hankamer and Knecht,² "subject relative" v.s. "non-subject relative" by Aksu-Koç and Erguvanlı-Taylan.³ The terms "free participle" and "possessed participle" are first used by Hankamer.⁴

Possessed participles will have possessive marking on them to indicate the subject of relative clause while free participles have this ability without any additional marking. The fact that subject participles target the subject of the RC, while object participles target the non-subject elements of the RC is the reason for the terms "subject and object participles". The following examples illustrate the free and possessed participles of Gagauz, -(y)An and -DIK, respectively.

- (9) *Herbir Kıpçakta duan kişi bilirdi.* AnaS N9 355
 every Kıpçak-Loc be born-Part person know-Aor-Past(3s)
 'Every person who was born in Kıpçak used to know that.'
- (10) *Çadir – ana dilimizdä “Gagauz Sesi” gazetanın duudu er.* AnaS N9 355
 Çadir mother tongue-Poss1pl-Loc Gagauz Sesi newspaper-Gen
 be born-Part-(Poss3s) place
 'Çadir – the place where the newspaper *Gagauz Sesi* in our mother tongue was born.'

¹ Underhill 1972.

² Hankamer and Knecht 1976.

³ Aksu-Koç and Erguvanlı-Taylan 1998.

⁴ Hankamer 1973.

In sentence (10) the possessed participle *-du* is a contracted form of the participle plus the third person singular possessive suffix *-I*, *duk+u*, (*du* < *duu* < *dugu* < *duku*). This contraction seen in the participle *-DIK* is a very common phenomenon in Gagauz.

4.3.1.1 Free Participles

Among the Gagauz participles, the *-(y)An* participle has the widest use. Besides it the following free participles which are at the same time used as tense suffixes are employed by Gagauz:

- mIş* (perfect free participle)
- (y)AcAk* (future free participle)
- (I~A)r* (aorist free participle)
- mAz* (negative aorist participle)

The next free participle suffixes are at the same time used in deverbal nominal formation:

- mA* (deverbal nominal)
- (y)IcI* (deverbal nominal)

4.3.1.1.1 The *-(y)An* Participle

Gagauz uses the suffix *-(y)An* in forming prepositive relative constructions, as do Turkish and other Turkic languages. The form *-(y)An* goes back to Old Turkic *-gAn* which is used in forming participles of past time in especially modern Kipchak group of Turkic languages.¹ Today the suffix *-gAn* can be found in some derived nouns and adjectives of Gagauz such as *sırgan* ‘stinging nettle’, *baargan* ‘that which shouts’, *çalışkan* ‘diligent’, *saurgan* ‘thoughtless’, *bulaşkan* ‘infectious’.² With regard to tense and aspect, the *-(y)An* participle is neutral. The time of the participle can be interpreted as past or aorist. The tense of the predicate of the main clause in which the participle is placed has the ultimate significance in deciding the participle’s temporal and aspectual domain.

Gagauz may employ the *-(y)An* participles as attributes or nominal heads, as seen from the following, beginning with the attributive function:

- (11) *Derlär ki o bir alış veriş yapan zengin bir ayledenmiş*. T1:287
 say-Aor-3pl that he a buying selling do-Part rich a family-Abl-Past(3s)
 ‘They say that he was from a rich family that was engaged in trade.’

¹ See Tekin 1968 and Erdal 1991.

² See the highly abridged *Gagauz türkçesinin sözlüğü* (Kaynak and Doğru 1991).

Here the -(y)An participle *alış veriş yapan* modifies the head noun *ayle* ‘family’. In nominal head function:

- (12) *Süpürge ardında olanı yiyer.* T20:217
 broom behind-Poss3s-Loc be-Part-Acc eat-Pres(3s)
 “(He) eats the one who was behind the broom.”

In the above sentence, the -(y)An participle functions as the direct object of the verbal predicate *yiyer*. Since the participle in nominal head function constructions lack the head noun of a relative clause these are called headless RC’s. The -(y)An participles used as nominal heads display most of the features unique to prototypical nouns, they can take all nominal case and number suffixes as well as possessive suffixes.

4.3.1.1.2 The -mIş Participle

The suffix *-mIş* is used to indicate unobvious past time. Its use with an attributive function is less common when compared to the -(y)An participle. When used as a nominal it can take suffixes of case, number and possessive.

- (13) *Da istemiş o onun oolu olsun anılmış bir usta.* T2:24
 and want-Past(3s) he he-Gen son-Poss3s be-Imp3s be known-Part
 a master
 ‘And he wanted his son to be a well known master.’

4.3.1.1.3 The -(y)AcAk Participle

The -(y)AcAk is the future tense suffix, and covers the domain for future as participle. It does not have as high a frequency of use as the participle -(y)An, and can function as an attribute or derived nominal. Even though its counterpart in Turkish can function as possessed participle, i.e. -(y)AcAgI with possessive suffixes attached, this is not attested in Gagauz. In spoken language it has very low frequency, and in my corpus there is no example of this participle.

- (14) *Musaafirlär hem siiredicilär toplu teatronun açılacak erindä.* AnaS N1 347
 guest-Pl and spectator-Pl together theatr-Gen open-Pass-Part
 place-Poss3s-Loc
 ‘Guests and spectators have gathered where the theater will be opened.’

4.3.1.1.4 The *-(I~A)r* Participle

The *-(I~A)r* is the regular suffix for conveying the aorist (present and future tense) in Gagauz. The negative form of the suffix has two forms: *-mAr* and *-mAz* of which only the latter is used as participle suffix attributively. The participle *-(I~A)r* has very low frequency in spoken language, its use is mostly limited to the written language. In my corpus there is no example of the participle used attributively. Its use as nominative head is even rarer.

- (15) *türlü bozuk instrumenta benzär islär* AnaS N3 346
 various broken instrument-Dat look alike-Part thing-Pl
 ‘Various things that look like broken instruments.’

4.3.1.1.5 The *-mAz* Participle

The *-mAz* is the negative form of the *-(I~A)r* participle.

- (16) *Bir görünməz kuvet çekti beni otluk içində.* GSesi No:9-10
 a be seen-Part power pull-Past(3s) I-Acc grass inside-Poss3s-Dat
 ‘An unseen power pulled me inside the grass.’

4.3.1.1.5 The *-mA*

This deverbal noun derivative suffix may be used attributively as seen in the following sentence.

- (17) *Ayırı lääzim açıklamaa eni sakat kollu*
 separately necessary explain-Inf new disabled arm-Adj
gelmə kütü başını. AnaS N2 345
 come-Part village head-Poss3s-Acc
 ‘It is necessary to explain separately the new crippled armed village head
 who was an immigrant.’

4.3.1.1.6 The *-(y)Icl*

The main function of this suffix is to produce agent-like nouns from verbs. Beside the derivative function it can be used attributively as in the following example:

- (18) *Pek toplayıcı adammış.* T2:339
 much gather-Part man-Past(3s)
 ‘He was such a man who loved to save [money].’

The frequency of use of free participles on a scale from the most to the less would be: *-(y)An*, then- *mIş*, then *-(y)AcAk ~ (I~A)r*. The participle *-(y)An* is most likely to appear as nominal head than other tensed free participles. Some lexicalized forms with the suffixes *-mIş / -(I~A)r / -(y)AcAk* can be considered as derived nominals such as *yakacak* ‘something to be burned, fuel’, *icek* ‘something to be eaten, food’, etc.

4.3.1.2 Possessed Participles

Gagauz has the suffix *-DIK* to form possessed participles. The time expressed by *-DIK* may be past, present or future depending on the context. Unlike free participles the *-DIK* participle obligatorily takes possessive morphology to indicate the subject of the clause. The subject of the embedded clause is put into the genitive case while the participle gets the possessive suffix agreeing in person and number with the subject. The *-DIK* participle is more able than the free participles to form a complete proposition since it can identify the event, the subject and the object at the same time. In the following sentence the participle *-du* is again a contracted form of *-digi < dik-i* (*dik+i*).

- (19) Verer   *dädüya*   *ayurdu*   *işini*. T16:184
 give-Pres(3s)   old man-Dat   choose-Part   thing-Poss3s-Acc
 '(He) gives the old man the thing he has chosen.'

In her grammar Pokrovskaia states that the 3rd person singular possessive suffix on participles has the power to cover for all other persons. In other words she believes that 3rd person possessive suffix has a default function as a frozen form of *-du*. She cites the following example.

- (20) *Sevdii işimi büük havezlän yapmaa alinêrim*. Pokrovskaia 1964: 238
 like-Part work-Poss1s-Acc big desire-Inst do-Inf begin-Pres-1s
 'I begin to do my work with a great desire.'

Menz cites examples from *Gagauz Dili* in which the *-DIK* participle is used instead of the expected free participle *-(y)An*.¹ She stresses that Turkey Turkish must use the participle *-(y)An* in the example she cites:

- (21) *Trolleybustan indii kafadar bana yaklaştı*. Menz 1999:82
 street car-Abl get off-Part friend I-Dat approach-Past(3s)
 'The friend who got off the street car approached me.'

In fact for the Gagauz the expected participle is also *-(y)An* in the above sentence.

- (22) *Trolleybustan inän kafadar bana yaklaştı*.
 'The friend who got off the street car approached me.'

It is not hard to find examples in which the free participle is used as opposed to an expected possessed one. Observe the following:

- (23) *5-nci klasssta ürenmişlerini akliniza*
 fifth class-Loc learn-Part-Poss3pl-Acc memory-Poss2pl-Dat

¹ Menz 1999, citing *Gagauz Dili. Üärenmäk kiyadı sekizinci klass için*. (Kişinev, 1987).

getirin. Tanasoglu, *Ana Dili* (1991):3

bring-Imp2pl

‘Bring to your memory what you have learned in fifth grade.’

The expected participle in the above sentence is *-DIK*.

(24) *5-nci klassta ürendiklerinizi aklınıza getirin.*

‘Bring to your memory what you have learned in fifth grade.’

There are more examples where free participles and possessed participles can be used interchangeably in Gagauz:

(25) *Bu gününäk birisi başkannardan alınamadı Kara Çobanın mezarında bir monument koyup güzelleşsin halk klasiin gömülmüş erini.* [expected form: *gömüldüü erini*] ASözü N9

‘Until today none of the leaders has engaged in erecting a monument at the grave of Kara Çoban to beautify the burial place of the classic (author) of the people.’

(26) *Canabinizsiniz bizim Türkiyedän ilk tanınmış dostumuz.* [expected form: *tanıdumuz dostumuz*] ASözü N11

‘You are the first friend of ours from Turkey with whom we became acquainted.’

(27) *Ateşin başında bunnar başladilar gündüzden olduu işläri annatmaa.* [expected form: *olan işläri*] ASözü N2

‘Around the fire they began to talk about the things that have happened today.’

The negation of *-DIK* and *-mIş* participles seems to be used interchangeably in the following sentence. As seen from the following examples the opposition is neutralized in the negation of these two participles.

(28) *Çaarılmadık musaafirlär iip doyunेrla dışarda, masalarda. Ama var çaarılmışlar da.*

Anas N5(351)

‘The uninvited guests are eating outside, at tables. But there are invited ones, too.’

(29) *Çaarılmamış musaafirlär iip doyunेrla dışarda, masalarda.*

‘The uninvited guests are eating outside, at tables.’

In Turkish there are cases where the free participle *-(y)An* and possessed participle *-DIK* cross, displaying an intentional difference in meaning. Erkman Akerson and Özil discuss the following sentences in Turkish where *-(y)An* and *-DIK* participles cross:¹

(30) *Müdüirii çikarçı olan dernek*

‘the association whose president is selfish’

(31) *Müdüürüün çikarçı olduğu u dernek*

‘the association whose president is selfish’

---

¹ Erkman Akerson and Özil 1992.

In Turkish the free participle *-(y)An* must be used when relativizing the subject of a RC participle. If the relativization targets a non-subject element then the possessed participle *-DIK* is used. These two types of participles are in opposition to each other and in complementary distribution. Erkman Akerson and Özil accept both sentences as correct, though preferring the first one, the one with the free participle. The fact that the first one is accepted over the second one is explained by the authors on a pragmatical level. If the speaker intends to raise the definiteness of the head noun the possessed participle *-DIK* will be chosen over the free participle. In Turkish the possessive suffixes will make the noun more definite, in turn making the possessive participle more definite.

Can we apply the same reasoning to Gagauz mixing the participle? The distribution of participles in Gagauz is well defined. When the head noun is the subject of the underlying finite sentence, a free participle is chosen. If the head noun is the non-subject element of the underlying finite sentence, then a possessed participle is chosen. The criterion for choosing the type of participle in Gagauz is the same as in Turkish. Underhill stated this principle as follows: "The most obvious generalization is that when the head noun is the subject of the underlying sentence, a construction of the *-En* type (=Free participle) appears, while if the head noun is not the subject, a construction of the *-DIg* type (=Possessed participle) appears."¹ The same principle applies to participle construction in Gagauz.

In sentences with a passivized verb the relativization process by participles may disobey the principle stated by Underhill. In the following example the choice of free participle over a possessed one is related to the fact that the verb is passivized.

- (32) ...*halk klasin gömülümiş erini ASözü N9 355*
 people classic-Poss3s-Gen bury-Pass-Part place-Poss3s-Acc
 'the place where the people's classic is buried'

The following sentence has two readings:

- (33) *Canabinizsiniz bizim Türkiyedän ilk tanınmış dostumuz AS N11*
 1st reading: our first well known friend from Turkey. (free participle use is correct)
 2nd reading: the first friend of ours from Turkey with whom we became acquainted. (a possessed participle is expected, *tanıdumuz*.)

The surrounding context makes it clear that the intended meaning is the second one. The use of free participles at the expense of possessed ones is a phenomenon observed mostly in sentences with a passive verb, though some counter examples may be brought forth against this.

¹Underhill 1972:88.

4.4 Nominalization

As autonomous syntactic structures, the simple finite sentences are tools for expressing propositions in languages. There are forms employed by languages that are less autonomous than finite sentences and are dependent on a superordinate structure. If dependent clauses lose their characteristic features and depend on another clause which is termed a superordinate clause, this process is called subordination. With the gradual loss of features of finite sentences, a process called “desententialization” by Lehmann,¹ the main clause will come down to a verbal noun or nominal. This is the ultimate end of “desententialization”. At the end of this process, the product nominal or verbal noun will display the features of prototypical NP's such as fulfilling an argument position in the main clause, being able to get case and number suffixes etc.

As being a form of subordination, the nominalization, put forward by participles in Gagauz will display the following features: a) encodes a proposition, b) is capable of functioning as the argument of a main clause, c) has as a predicate an infinite verb form.²

Verbal nouns may either be action oriented (action nominal) or participle oriented (participle nominal).³ Action nominals denote an event or state while participle nominals indicate the participant that takes part in the mentioned event or state. In the following sentences, the first example is the action-oriented verbal noun *düşünmek* and the second is the participant-oriented verbal noun *köstek koyannar*.

- (34) *Gagauz Sesi sapmadı yolundan, diiştirmedi*
Gagauz Sesi deviate-Neg-Past(3s) way-Poss3s-Abl change-Neg-Past(3s)
nietlerini düşünmeklerini GSesi N9-10
will-PI-Poss3s-Acc think-Inf-PI-Poss3s-Acc
‘Gagauz Sesi hes not deviated from its way, has not changed its intentions or plans.’

- (35) *Saa olsunmar hepsi köstek koyannar da bizä.* GSesi N9-10
alive be-Imp-3Pl all hobble put-Part-PI even we-Dat
‘Thanks to everybody, even to those who slowed us down.’

4.4.1 Subject Expression in Nominalizations:

The possessive marking on the verbal noun has the ability to express the subject of it. In addition to the possessive marking on the verbal noun, the

¹ Lehmann 1988.

² Modified from Haig, *Relative Constructions in Turkish* (1998).

³ Same terms for Turkish participles in Haig, *Relative Constructions in Turkish* (1998).

subject itself may take the genitive suffix. The presence of the subject is not obligatory and it may be omitted. Let us look at the following sentence:

- (36) *Yeni papazın geldii hatırına küybaşı toplamış, atmış bir sofra.* T2:314
 new priest-Gen come-Part-Poss3s honor-Poss3s-Dat village head-Poss3s
 gather-Past(3s) throw-Past(3s) a dining table
 'In honor of the new priest's arrival the head of village gathered everyone and threw a party.'

The subject of the nominalization *papazın* is in genitive form while the verbal noun (participle) *geldii* takes the possessive suffix. Not all the verbal nominals have the ability to denote their subjects by way of taking possessive marking. The infinitive suffixes *-mAk* and *-mA* may illustrate this point:

- (37) *Yaşamak İslää*
 live-Inf good
 'The living is good.'
 (38) *Onnarın yaşaması İslää*
 they-Gen live-Inf-Poss3s good
 'Their living is good.'

The infinitive suffix *-mAk* does not take possessive marking, therefore no open subject is present. The suffix *-mA* on the other hand has taken the 3rd singular possessive suffix and the subject *onnar* has taken the genitive suffix. In the constructions with the participle *-DIK* the subject may or may not take genitive suffix. The *-DIK* itself is always with a possessive suffix. The following *-DIK* constructions contain subjects with or without genitive suffix. Examples of subjects without genitive suffix are:

- (39) *Çıktı gibi gazete gönderiyorum.* T28:355
 come out-Part-Poss3s like newspaper send-Pres-1s
 'As soon as the newspaper is out I will send it (to you).'
 (40) *Kari yoktur taa gördüü kocasını bölä benizsiz.* Karaçoban 1986:50
 wife not exist yet see-Part-Poss3s husband-Poss3s-Acc such pale
 'The wife has never seen her husband with such a pale face.'
 (41) *Türk erkää duuduy gündän beeri beygirä pinmeyi,*
 Turkish man-Poss3s born-Part-Poss3s day-Abl since horse-Dat mount-Inf-
 Acc *ok atmayı, güreşmeyi, koşmayı pek İslää üürenirmiş.* GSesi N9-10
 arrow shoot-Inf-Acc wrestle-Inf-Acc run-Inf-Acc much well learn-Pres-
 Past(3s)
 'A Turkish man learns to mount a horse, shoot an arrow, wrestle, and run very well from the day he is born.'

Examples of subjects with genitive suffix are:

(42) *Bizim yaşadumuz asirdä insandan çok bilim istener.* ASözü N18
we-Gen live-Part-Poss1pl century-Loc human-Abl much knowledge want
Pass-Pres(3s)

‘In the century in which we live much knowledge is expected of human
beings.’

(43) *Bizim gagauzların yaşadı ülke zaabitleri aldılar*
we-Gen Gagauz-Pl-Gen live-Part-Poss3s country official-Poss3pl take-Past-
3pl

karar ki gagauzlara yazı verilsin. ASözü N19

decision that Gagauz-Pl-Dat alphabet give-Pass-Imp3s

‘The officials of the country in which our Gagauz live took a decision that
the Gagauz should have an alphabet.’

(44) *Dostların birisi duydu benim istedim.* ASözü N20
friend-Pl-Gen one-Poss3s hear-Past(3s) I-Gen want-Part-Poss1s-Acc

‘One of the friends heard what I wanted.’ It has to be stated that when
expressed most of the time the subject will take genitive suffix in Gagauz.

4.5 Attribution

Participles may become an attribute to a noun. In Dependency Syntax theory, according to Tesnière all elements in a sentence are linked in a hierarchical connection of dependency relations.¹ In the sentence structure the predicate plays the central role. All other elements of sentence depend on the predicate.

An element in a dependency relation is considered relational if “a specific grammatical relation to an element of a certain category is set up in it and determined by it.”² If an element is relational then it has a grammatical slot. A transitive verb for example will have two established slots, one for the agent and one for the object. Elements which are not relational are called absolute. In modifying nouns, adjectives are considered relational too. Nouns with the exception of some kinship and body parts terms are considered not relational.³

Two different types of dependency relations, government and modification, has been put forward by Lehmann.⁴ Predicate-argument relation constitutes a typical example of government. The predicate functions as slot filler, determining the case. In turn the syntactic category of the construction is determined by the predicate. Adjective-noun relations constitute an example

¹ Tesnière 1959, cited in Haig, *Relative Constructions in Turkish* (1998).

² Lehmann 1985:71.

³ Lehmann 1985.

⁴ Lehmann 1985. For a discussion of English participles in Haig, *Relative Constructions in Turkish* (1998).

of modification. In this type of dependency relation the noun is the slot filler, determining the syntactic category of the construction and assigning agreement to the relational element, i.e. to the adjective.

In dependency relation, the head is the determining element of the syntactic category of the entire construction. The predicate in the predicate-argument relation is the head while the noun in the adjective-noun relation is considered the head of the construction. The other element in the construction is called dependent.

In participle relative clause constructions of Gagauz these two types of dependency relations both involve. In the following representations of Gagauz the arrow indicates a dependency relation from head to dependent.

(45) [Bucaamızı sevän] < -- insannar AnaS N2 348

Bucak-Poss1pl-Acc love-Part person-Pl

'the persons [who love our Bucak]

The participle relative clause *Bucaamızı sevän* modifies the head noun *insannar*. In this modification, the relative clause is dependent of the head noun, and the side of arrow indicates that the relation is set up by the head noun *insannar* and goes toward the modifier *Bucaamızı sevän*. This relationship holds for the surface structure.

At the deep structure level another relationship, a governing relation, is present. At this level the head noun *insannar* is an argument of the predicate *sev-* 'to love', namely its agent, as seen in the following finite sentence which underlies the RC *Bucaamızı sevän insannar*.

(46) İnsannar < -- sever --> Bucaamızı

person-Pl love-Aor Bucak-Poss1pl-Acc

'People love our Bucak.'

It is clear from the above outline that the participle relative clauses have two types of dependency relations, a surface modification relation and an underlying government relation which holds between the predicate and the head noun. It is this unique structure that clearly distinguishes RC's from regular adjectival constructions.

4.5.1 Free Participles as Attributes

Free participles are non-possessed and occur as modifiers in relative clause constructions. Expression of the subject is not permitted and a relational slot aims the subject in free participle constructions. The head noun modified by the participle is coreferential with the underlying subject of the nominalization. Observe the following example:

- (47) [Gagauz dilini *iüüredän*] *iüüredicilerä* ASözü N1 347
 gagauz language-Poss3s-Acc teach-Part teacher-Pl-Dat
 'to the teachers who teach the Gagauz language'

The head noun *iüüredicilär* will fill the vacant subject slot in the nominalization and in the corresponding finite sentence.

- (48) *Üüredicilär gagauz dilini iüüreder*
 'Teachers teach the Gagauz language.'

'In many cases the head noun may be omitted from the RC construction and the participle occurs in nominal head function.'

- (49) *Katlannar* ASözü N2 348
 participate-Part-Pl
 'Those who participated.'

'The verb *ol-* 'to be' is used in participle constructions with non-verbal predicates of underlying copular sentences.'

- (50) *koca olan* ASözü N12 358
 husband be-Part
 'the one who is a husband'

4.5.2 Possessed Participles as Attributes

As mentioned earlier possessed participles express a more complete proposition than do free participles. When they are positioned to modify a head noun, a relational slot is opened. A gap in the nominalization, coreferential with the head noun, is formed to relegate it to a RC construction. Even though Gagauz sentence structure frequently employ the omission of discourse recoverable elements this omission is not to be confused with the gap in the possessed-participle nominalization which is to modify a head noun.

- (51) [*Hiristozun dooduu*] *vakıtlarında* T1:167
 Christ-Gen be born-Part-Poss3s time-Poss3pl-Loc
 'At the time when Christ was born.'

Possessed participles are used to relativize elements of sentences other than the subject. Relativization of the subject is the job of free participles. However it should be noted that Gagauz is not as strict as Turkish with regard to this separation. These two types of participles may be used interchangeably in Gagauz (see the discussion in 4.3.1.2).

Possessed participles may relativize non-subject syntactic functions of the head noun. The following examples illustrate the relativized head nouns which function as object, locational, and time constituents in the underlying sentence:

- (52) *gazetanin duudu er* AS N3 355 (locational)

newspaper-Gen born-Part-Poss3s place

'The place where the newspaper was founded.'

- (53) *verer däduya ayrdru işini* T16:184 (accusative)

give-Pres(3s) old man-Dat choose-Part-Poss3s thing-Poss3s-Acc

'He gives the old man what he has chosen.'

- (54) *Türk erkää duuduy gündän beeri* GSesi N9-10 (time)

Turkish man-Poss3s born-Part-Poss3s day-Abl since

'From the day a Turkish man is born'

Similarly, Gagauz displays both interrogative words or relative pronouns in relative clause structures and interrogative pronouns in question sentences. Using question words as relative pronouns is a phenomenon that is mostly encountered in Indo-European languages. Outside of the Indo-European family the use of question words as relative pronouns is rather rare. English, for example, as a language that fits the description uses WH-words (*who, what, which, when, where*) as both interrogative words in question sentences and relative pronouns in relative clauses as the following examples display, with *who* as an interrogative pronoun:

- (1) *Who(m) did you see?*

and with *who* as relative pronoun:

- (2) *I know the man who bought this house.*

As is apparent from the above examples English has the ability to employ the same word without any modifications in both question sentences and in relative clauses.

Bulgarian and Hungarian on the other hand make some modifications on interrogative words that are to be used as relative pronouns. For example, the Bulgarian question word *kaj* is modified by postposed article *-to* when featuring as relative pronoun, while in Hungarian interrogative words are prefixed by *a-* which comes from the definite article *a* in their new function.¹

Gagauz employs the following interrogative pronouns without any modification as relative pronouns in basic relative constructions. These are a subset of interrogative pronouns used in question sentences. Interrogative pronouns in Gagauz display the same properties as nouns, therefore they may carry case both in question sentences and in relative clause constructions. The following interrogative pronouns are at the same time capable of functioning as relative pronouns in Gagauz:

The interrogative pronouns of Gagauz that function as relative pronouns are as follows:

¹ Von Freges 1987.

5. Finite Relative Clauses

5.1 Questions and Relative Clauses (Interrogative Pronouns and Relative Pronouns)

In Gagauz, question sentences and finite relative clauses display similarities in sharing words which are called relative words or relative pronouns in relative clause structures and interrogative pronouns in question sentences. Using question words as relative pronouns is a phenomenon that is mostly encountered in Indo-European languages. Outside of the Indo-European family the use of question words as relative pronouns is rather rare. English, for example, as a language that fits the description uses WH-words (*who*, *what*, *which*, *when*, *where*) as both interrogative words in question sentences and relative pronouns in relative clauses as the following examples display, with *who* as an interrogative pronoun:

(1) *Who(m) did you see?*

and with *who* as relative pronoun:

(2) *I know the man who bought this house.*

As is apparent from the above examples English has the ability to employ the same word without any modification in both question sentences and in relative clauses.

Bulgarian and Hungarian on the other hand make some modifications on interrogative words that are to be used as relative pronouns. For example, the Bulgarian question word *koj* is modified by postposed article *-to* when featuring as relative pronoun, while in Hungarian interrogative words are prefixed by *a-* which comes from the definite article *az* in their new function.¹

Gagauz employs the following interrogative pronouns without any modification as relative pronouns in finite relative constructions. These are a subset of interrogative pronouns used in question sentences. Interrogative pronouns in Gagauz display the same properties as nouns, therefore they may carry case both in question sentences and in relative clause constructions. The following interrogative pronouns are at the same time capable of functioning as relative pronouns in Gagauz.

The interrogative pronouns of Gagauz that function as relative pronouns are as follows:

¹ von Bremen 1987.

kim 'who' [+human]
ne 'what' [-human]
nääani, nerey(ä) 'to where'
nääanda, ner(e)dä 'at where'
nääandan, ner(e)dän 'from where'
angisi 'which'

The interrogative pronoun *angi* 'which' has to be attached by the 3rd person singular or plural possessive suffixes *-si* and *-lari* respectively when used as relative pronoun, taking the forms *angisi* and *angilari*. The form *angi*, without possessive suffixes, is always used in modifying position in questions, i.e. *angi kiyat* 'which book', *angi kiiü* 'which village'. Although possible, the first and the second possessive suffixes are attached very rarely to *angi*. With the possessive suffixes attached *angilari* and *angisi* will function as interrogative pronouns in question sentences.

We can now have a closer look at the relative pronouns having a question word origin in Gagauz.

5.1.1 *kim*

The interrogative pronoun *kim* is used for animate [+human] nouns.

- (3) *Kim bu kiyadı okudu?*
 who this book-Acc read-Past(3s)
 'Who read this book?'

kim is used as relative pronoun in relative clauses modifying head nouns which are [+human]. In the following sentence the RC *kim geleer bana* introduced by *kim* modifies the head noun *insan*.

- (4) *Ani insan da kim geler bana burada kütiiphaneñä*
 and person too RelPro come-Pres(3s) I-Dat here-Loc library-Loc
konuşêlar Gagauçça, Türkçe. T29:16
 speak-Pres-3PI Gagauz Turkish
 'And people who come to visit me here in the library speak Gagauz,
 Turkish.'

5.1.2 *ne*

The interrogative pronoun *ne* is used for inanimate nouns [-human].

- (5) *E bunnar ne?* Gani:42
 and this-Pl what
 'And what are these?'

ne is used as relative pronoun in finite relative clauses. In the following sentence, the head noun *epsi* ‘all’ is modified by RC *bana ne sän simarladın*.

- (6) *Geldi söyledi epsini bana ne sän simarladın.* T8:16
 come-Past tell-Past(3s) all-Acc I-Dat RelPro you order-Past-2sg
 ‘He came and told me all that you ordered.’

5.1.3 *nääni/ nerey(ä)*

The interrogative pronouns *nääni* and *nerey(ä)* are used as to indicate the location of action, using the dative case.

- (7) *Nereyä gidersin?*
 where-Dat go-Pres-2sg
 ‘Where are you going?’

nääni and *nerey(ä)* are used as relative pronouns in finite RC’s. In sentence (8) the head noun *gardina* ‘curtain’ is modified by the RC *nääni girecek diplär*.

- (8) *Sooran hazırlêriz gardinayı nääni girecek diplär.* T23:7
 then prepare-Pres-1pl curtain-Acc RelPro-Dat enter-Fut bottom-Pl
 ‘Then we prepare the curtain where the bottom parts will be placed.’

5.1.4 *näända/ ner(e)dä*

näända and *ner(e)dä* are used as interrogative pronouns to indicate the location of action, using the locative case.

- (9) *Neredä sän onu tuttun?* Gani:24
 where-Loc you it-Acc catch-Past-2s
 ‘Where did you catch it?’

näända and *ner(e)dä* are used as relative pronouns in finite RC’s. The RC *neredä Zavut Mezon* is modifying the head noun *bura* ‘here’ in the following sentence.

- (10) *Biz burada neredä Zavut Mezon.* T29:183
 we here-Loc RelPro-Loc Zavut Mezon
 ‘We are here where Zavut Mezon is.’

5.1.5 *näändan/ ner(e)dän*

The interrogative pronouns *näändan* and *ner(e)dän* are used to indicate the source of action, using the ablative case.

- (11) *Ama sän neredän bilersin, ani bin taa çok iżdän?* Gani:20
 but you where-Abl know-Pres-2sg that thousand too more hundred-Abl
 ‘From where do you know that a thousand is more than a hundred?’

näändan and *ner(e)dän* are used as relative pronouns in finite RC's. In sentence (12) the head noun *yer* 'place' is modified by the RC *neredän Gagauzlar peedalandi*.

- (12) *O yer neredän Gagauzlar peedalandi bilinmeer.*

that place RelPro-Abl Gagauz-Pl appear-Past know-Pass-Neg-Pres(3s)
'That place from where the Gagauz appeared is not known.'

5.1.6 *angi*

The interrogative pronoun *angi* is used with the meaning 'which'.

- (13) *Bilersin mi angisi taa islä?*
know-Pres-2s Quest which-Poss3s more better
'Do you know which one is better?'

angi is used as relative pronoun in finite relative clauses. In the following sentence the head noun *çicek* 'flower' is modified by the RC *angisi yapılımiş parçadan ya kimi da kiyattan*.

- (14) *Kitka o çicek angisi yapılımiş parçadan ya kimi kiyattan.*
kitka that flower RelPro-Poss3s made-Past(3s) fabric-Abl or sometimes *da* or paper-Abl.
'Kitka, it is a flower which is made from fabric or sometimes from paper.'

5.2 Complementizers for Finite Relative Clauses

In relative clause constructions the head noun and the subordinate relative clause constitute a noun phrase (NP). This NP can assume any syntactic role in the main clause. What follows is a list of complementizers that are used to introduce finite relative clauses in Gagauz.

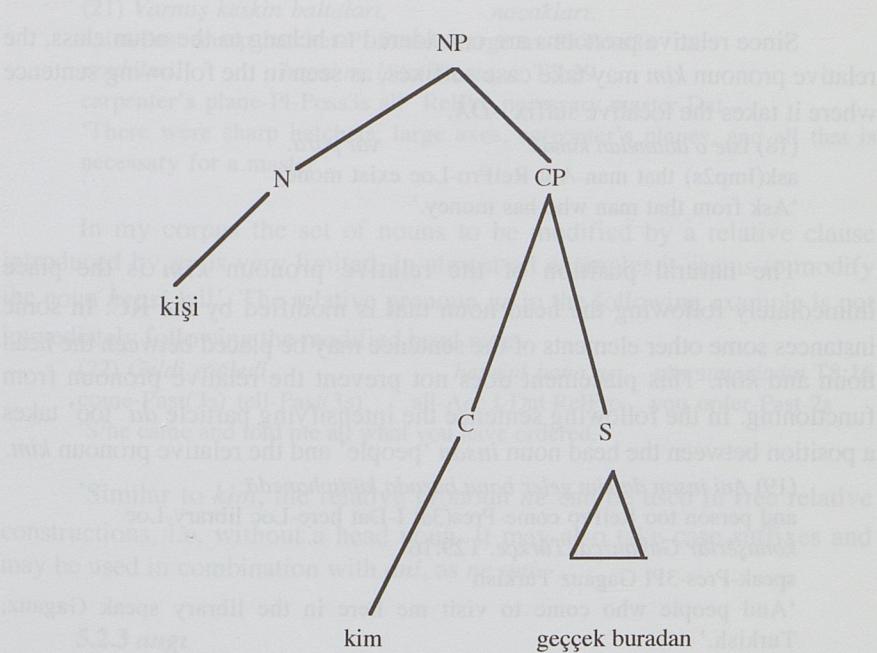
5.2.1 *kim*

As a relative complementizer *kim* 'who' in Gagauz is used more in spoken language than in written language. Originating from an interrogative pronoun, it is exclusively used for nouns with a [+human] feature in relative clause constructions. Let us observe the following sentence which contains a relative clause introduced by *kim*.

- (15) *Da her bir kişiyyä kim geççek buradan bän taze vercem.*
and every one person-Dat RelPro pass by-Fut(3s) here-Abl I fresh *piinir* cheese give-Fut-1sg
'And I will give fresh cheese every person who will pass by.'

The head noun [kişि] NP is modified by the finite RC [kim geçmiş buradan] in which the relative pronoun *kim* fills the subject position, as in Diagram 1:

DIAGRAM 1

There are complex clause structures in which a pronoun co-referential with the modified head noun is retained. In this type structures *kim* and *o* 's/he' or *hepsi* 'all' are employed together as seen in the following example:

- (16) *İlktañ öbürleri kim içerdä Romanca konuşuyor, onnar Romanca biliyor.* T28:226
 first others RelPro inside-Loc Rumanian speak-Pres they Rumania know-Pres
 'First the others who are speaking Rumanian inside, they know Rumanian.'

The structure of this type sentences *kim + o* can be explained by the pronoun retention phenomenon in relative clauses. The subject of the main clause *öbürleri* 'others' is repeated by the pronoun *onnar* 'they'. These are, including the relative pronoun *kim*, all co-indexed, i.e. refer to the same individuals.

- (16) *İlktañ [öbürleri] i [kim] i içerdä Romanca konuşuyor, [onnar] i Romanca biliyor.* T28:226

The relative pronoun *kim* may function at the same as head noun, if there is no overt one present. This type of constructions are called free relatives and are very common in Gagauz, especially in proverbs.

- (17) *Kim sabaylan kalkêr yuraa etişer.* Proverb¹

RelPro morning-Adv get up-Pres(3s) far reach-Pres(3s)

'Whoever gets up early reaches far.'

Since relative pronouns are considered to belong to the noun class, the relative pronoun *kim* may take case suffixes, as seen in the following sentence where it takes the locative suffix *-DA*.

- (18) *İste o adamdan kimdâ var para.*

ask(Imp2s) that man-Abl RelPro-Loc exist money

'Ask from that man who has money.'

The natural position of the relative pronoun *kim* is the place immediately following the head noun that is modified by the RC. In some instances some other elements of the sentence may be placed between the head noun and *kim*. This placement does not prevent the relative pronoun from functioning. In the following sentence the intensifying particle *da* 'too' takes a position between the head noun *insan* 'people' and the relative pronoun *kim*.

- (19) *Ani insan da kim geler bana burada kütüphanedâ*

and person too RelPro come-Pres(3s) I-Dat here-Loc library-Loc

konuşêrlar Gagauzça, Türkçe. T29:16

speak-Pres-3PI Gagauz Turkish

'And people who come to visit me here in the library speak Gagauz, Turkish.'

Another complementizer *ani* may be teamed up with *kim* functioning as one element. There is no addition with regard to the semantics of the sentence with this double complement usage.

- (20) *E biz te kim ani duuduk burda şansora bu toprakta.* T29:120

e we that RelPro Comp be born-Past-1pl here-Loc from now on this land-Loc

'And we who were born here from now on will be in this land.'

If one of the two complementizers is omitted the result will still be grammatical. The above sentence will have the same reading with the following two sentences in which only one complementizer is used.

- (20a) *E biz te kim duuduk burda şansora bu toprakta.*

- (20b) *E biz te ani duuduk burda şansora bu toprakta.*

---

¹Baboglu 1962.

5.2.2 *ne*

As a relative pronoun *ne* displays similarities with the relative pronoun *kim* except that its usage is limited to the nouns with a [-human] feature. It too originates from an interrogative pronoun *ne* ‘what’. In the following sentence the relative clause *ne lääzim ustaya* modifies the noun *hepsi* ‘all’.

- (21) *Varmış keskin baltaları, nacakları, rendeleri, hepsi ne lääzim ustaya.* T2:29
 exist-Past sharp hatchet-Pl-Poss3s large ax-Pl-Poss3s
 carpenter’s plane-Pl-Poss3s all RelPro necessary master-Dat
 ‘There were sharp hatchets, large axes, carpenter’s planes, and all that is necessary for a master.’

In my corpus the set of nouns to be modified by a relative clause introduced by *ne* is very limited. In almost all examples it seems to modify the noun *hepsi* ‘all’. The relative pronoun *ne* in the following example is not immediately following the modified head noun.

- (22) *Geldi sööledi hepsini bana ne sän simarladın* T8:16
 come-Past(3s) tell-Past(3s) all-Acc I-Dat RelPro you order-Past-2s
 ‘S/he came and told me all what you have ordered.

Similar to *kim*, the relative pronoun *ne* can be used in free relative constructions, i.e. without a head noun. It may also take case suffixes and may be used in combination with *ani*, as *ne ani*.

5.2.3 *angi*

Originally an interrogative pronoun *angi* ‘which’ will take possessive suffixes when used as a relative pronoun. Compared to already mentioned complementizers *angi* has a much wider frequency both in the spoken and written language. The head noun and the relative NP within the relative clause may have a wide variety of syntactic functions in the main and subordinate clauses respectively. The following sentences display these different syntactic functions that are fulfilled by the head noun and the relative NP. Functioning as:

Subject/Subject

- (23) *Gagauzların içindä var üç boy angısı Karadenizin poyraz taraflarından Dobruçaya yerleşmişlär.* T1:26
 Gagauz-Pl-Gen inside-Poss3s-Loc exist three clan RelPro Black Sea-Gen north side-Poss3pl-Abl Dobruca-Dat settle-Past-3pl
 ‘Among the Gagauz there are three clans who had settled in Dobruca coming through the northern shores of Black Sea.’

Subject/Object

(24) *Bunnar angılarını bän taa islää tuttum aklında öle.* T2:174
 this-Pl RelPro-Acc I much better keep-Past-1s mind-Poss1s-Loc such
 'Those which I kept in mind better are these.'

Object/Subject

(25) *Açan kimse yok da buldu dädüyu angısı*
 Sub nobody not present and find-Past(3s) old man-Acc RelPro
oturardı iskembe çitada da tiittirerdi bir sigarka. T14:37
 sit-Pres-Past(3s) stool wood-Loc and smoke-Pres-Pas(3s) a cigarette
 'When nobody is around he found the old man who was sitting on a wood
 stool and smoking a cigarette.'

Object/Object

(26) *Okudu Karaçobanın kiyadını angısını aldım*
 read-Past(3s) Karaçoban-Gen book-Poss3s-Acc RelPro-Acc take-Past1s
bän Kışinovdan.
 I Kishinov-Abl
 'He read the book by Karaçoban which I bought in Kishinev.'

Object/Oblique

(27) *Türklär kullanamışlar demirdän yapılmış bir iş angılarının kendi*
 Turk-Pl use-Pres-Past-3pl iron-Abl made a thing RelPro-Inst own
giysilerini rubalarını ütüyü urarmışlar. T1:123
 clothes-Poss3pl-Acc clothes-Poss3pl-Acc iron-Dat make-Pres-Past-3pl
 'Turks used to use a thing made of iron with which they would iron their
 own clothes.'

Oblique/Object

(28) *Urdu köpää sopaylan angısını yaptıdı*
 beat-Past(3s) dog-Dat stick-Inst RelPro make-Past-Past(3s)
meşe aacindan.
 oak tree-Poss3s-Abl
 'He beat the dog with the stick which he had produced from an oak tree.'

Oblique/Oblique

(29) *Sade o odunun üstündä angısına onu oturmuşlar bir beyaz*
 only that log-Gen top-Poss3s-Loc RelPro-Dat he-Acc sit-Caus-Past-3pl a
 white
çini farfiri görünermiş. T16:227
 porcelain plate be seen-Pres-Past(3s)
 'Only on top of the log on which they made him sit a white porcelain plate
 would come in sight.'

Predicate nominal/Subject

(30) *Mangit boyu da Yedigey Mirzanın boyu angısı bin üç yüz doksanı yilda*

Mangıt clan-Poss3s too Yedigey Mirza-Gen clan-Poss3s RelPro 1390th year-Loc

girmiş Kariçak oolannan. T1:69

enter-Past(3s) Kariçak boy-Inst

'The Mangıt clan is too one of the branch of Yedigey Mirza's clan who entered with Kariçak boy in the year 1390.'

Subject/Predicate nominal

(31) *Alanlar angıları Sarmantların kalıntıları onnar da Türk dilliyyidi.* T1:98

Alan-Pl RelPro Sarmant-Pl-Gen remnant-Poss3pl they too Turkic language-Past(3s)

'Alans who are the remnants of Sarmants were a Turkic speaking tribe.'

The relative pronoun may take place in free relative constructions. The relative clause functions as the subject of the main clause in the following example, the relative pronoun *angınız* not modifying any apparent NP. In the free relative constructions *angi* most of the time will take the second person possessive suffix, *-niz*.

(32) *Angınız taa yukarı atacek bu topuzu üsteleycek güreştä.* Gaydarcı 1973: 35

RelPro much high throw-Fut(3s) this mace-Acc win-Fut(3s) competition-Loc

'Whoever throws this mace higher will win the competition.'

In the relative clause constructions introduced by *angi* we can find a delayed pronoun functioning as head noun. The following RC constructions can be interpreted as postponing relative pronoun, i.e. the relative pronoun *angi* does not immediately follow the modified head noun.

(33) *Angınız sebepli su bulacek onu içeri alecam.* Gaydarcı 1973 :36

RelPro magic water find-Fut(3s) he-Acc inside take-Fut-1s

'I will take inside one of you who will find the magic water.'

(34) *Angısı sana bakacak onu kes.* Gaydarcı 1973:36

RelPro you-Dat look-Fut(3s) he-Acc slaughter(Imp2s)

'Slaughter the one who will look at you.'

In the above examples the RC is modifying the pronoun *onu*. Double complementizers *angi* + *ani* can be seen in my corpus without putting any additional information with regard to the meaning.

(35) *Var bizim da talebelerimiz angıları ani dayman bizä*

exist we-Gen too student-Poss1pl RelPro Comp always we-Dat

gelerlär kütiiphaneyü. T29:25

come-Pres-3pl library-Dat

'We have our students who always come to us to the library.'

5.2.4 *nääni/ nerey(ä)*

These relative pronouns are based on the interrogative pronoun *ne* ‘what’, *nääni* > *ne + yan + a*, *nerey* > *ne + ara + (y)a*. With the narrowing impact of the /y/ glide the following vowel of the dative suffix /a/ becomes a high vowel /i/ in *nääni* or is omitted completely in *nerey*. The other elements in the compound are *yan* ‘side’ and *ara* ‘the space between distance’ plus the dative suffix -(y)A. The two relative pronouns are synonyms and can be used interchangeably.

- (36) *Her kasaba nääni gitmişin seftä görüner interesli.* Gaydarcı 1973:40
 each city Comp go-Past-2s first time seem-Pres(3s) interesting
 ‘Each city where you are for the first time seems interesting.’

The head noun *kasaba* is modified by the RC *nääni gitmişin seftä*, narrowing down the possible set of cities to those where one has been. In many instances the RC clause headed by *nääni/nerey(ä)* does not restrict the possible references but only gives additional information about the head noun.

- (37) *E gitti battya nerey gün kavuşey.* T22:112
 and go-Past(3s) west-Dat Comp sun meet-Pres(3s)
 ‘And s/he went west where the sun sets.’

In constructions where *nääni/nerey(ä)* are co-referential with *ora* ‘that place’ the RC headed by *nääni/nerey(ä)* may not immediately follow the head noun. Compare the following sentences, in (38) the RC precedes the head noun while in (39) it follows it.

- (38) *Nääni yollandın, oray da git.* Gaydarcı 1973:38
 Comp send-Pass-Past-2s that place-Dat too go(Imp2s)
 ‘Go where you have been sent.’
- (39) *Ordan, nääni yolladıydılar bizi işä, sade bir yol geçerdi.* Gaydarcı 1973:38
 that place-Abl Comp send-Past-Past-3Pl we-Acc work-Dat only one road
 pass-Pres-Past(3s).
 ‘Only one road would pass by place where they had sent us to work.’

5.2.5 *näända/ner(e)dä*

These complementizers are based on the interrogative pronoun *ne* ‘what’, *näända* > *ne + yan + da*, *ner(e)dä* > *ne + ara + da*. The other elements in the compound are *yan* ‘side’ and *ara* ‘the space between distance’ plus the locative suffix -DA. The two complementizers are synonyms and can be used interchangeably. In relative constructions the RC headed by *näända/ner(e)dä* modifies the head noun as seen in the following sentences.

- (40) *Da gidiylä onna bir küyüä neredä uje konuşamuşlar.* T11:16
 and go-Pres-3pl they a village-Dat Compl already talk-Pres-Past-3pl
 'And they go to a village where they have already engaged in talking.'
- (41) *A manusu işlermiş fabrikada nerdä dikerlär*
 and mother-Poss3s work-Pres-Past(3s) factory-Loc Comp make-Pres-3pl
kufayka. T25:157
 flannel
 'And his mother works in a factory where they make flannel.'

There are many examples where the RC headed by *näända/ner(e)dä* modifies a noun indicating an unspecified place such as *ora* 'that place', *bura* 'this place', *yer* 'place' as seen in the following sentences.

- (42) *Da o onu yollı bir yerä nerdä varmış bir büük fidan.* T21:8
 and he he-Acc send-Pres(3s) a place-Dat Comp exist-Past(3s) a big tree
 'And he sends him to a place where there had been a big tree.'
- (43) *Biz burada neredä Zavut Mezon.* T29:183
 we here-Loc Comp Zavut Mezon
 'We are here where Zavut Mezon is.'

The modified head noun does not have to be in the Locative case. It may take any case suffixes depending on the syntactic role it plays in the main clause, as clear from given sentences.

If the head noun is a specific place, then the RC headed by *näända/ner(e)dä* is an unrestricted one.

- (44) *Şindiki te Besarabya, Bucak, nerdä biz bulunêriz, bu da bozkır yeridir.* T1:91
 present thus Bessarabia Bucak Comp we be-Pres-1pl this too steppe
 place-Poss3s-Cop3s
 'The present Bessarabia and Bucak where we are now is a steppe.'

In the following sentence we have a postposed complementizer:

- (45) *İşlermiş bobası nerdä zavutta yapêrlar trakturkam boyna.* T25:156
 work-Pres-Past(3s) father-Poss3s Comp factory-Loc make-Pres-3pl tractor
 always
 'His father works in a factory where they make tractors non-stop.'

The complementizer *näända/ner(e)dä* can be replaced by another complementizer *angi* with the appropriate case suffix or *ani* 'that'.

5.2.6 *nääandan/ner(e)dän*

These complementizers are based on the interrogative pronoun *ne* 'what', *nääandan* > *ne + yan + dan*, *nerey* > *ne + ara + dän*. The other elements in the compound are *yan* 'side' and *ara* 'the space between distance' plus the ablative suffix *-DAn*. The two complementizers are synonyms and can be used interchangeably.

- (46) *Eski samannıkta, näändan targaylan yakacak taşaardik,*
 old straw rick-Loc Comp carriage-Inst fuel carry-Pres-Past-1pl
bulduyduk birkaç fışek Gaydarcı 1973:44
 find-Past-Past-1pl few cartridge

'In the old straw rick with which we used to carry fuel with a carriage we found a few cartridges.'

There are many examples where the RC headed by *näändan/ner(e)dän* modifies a noun indicating an unspecified place such as *ora* 'that place', *bura* 'this place', *yer* 'place' as seen in the following sentence.

- (47) *Orda, näändan çıktı tilki, bulunêr yavruları da.* Gaydarcı 1973:44
 there Comp come out-Past(3s) fox be found-Pres(3s) puppy-Poss3pl too
 'There where the fox came out is to be found her puppies, too.'

The complementizer *näändan/ner(e)dän* can easily be replaced by *angi* or *ani*.

In the RC constructions headed by *näändan/ner(e)dän* the modified head noun does not have to be in the same case as the complementizer. It may take any case suffixes depending on the syntactic role it plays in the main clause, as clear from the given sentences.

5.2.7 *nezaman/nevakıt*

This complementizer is based on the interrogative pronoun *ne* 'what' and the time expressing words *zaman* 'time' and *vakit* 'time'. In Gagauz orthography they are written as one word when functioning as complementizer. When they are used as complementizers in relative clause structures the head noun modified by the RC is almost always a time expressing word such as *zaman* 'time', *vakit* 'time' or *erken* 'early'. Except for their use in modifying these time expressing words, they do not have a frequent use in both the written and spoken language. *nezaman* and *nevakin* are synonyms and can be used interchangeably. Gagauz has another complementizer *açan* 'when' which is used in time expressions and can be interchangeably used with *nezaman/nevakıt*. My corpus does not reveal any examples of RC's headed by *nezaman/nevakıt*. The following examples are from written language.

- (48) *Ovakıt, nezaman dädü saledirmiș urmaa, çocuk diiştirirmiș*
 that time Comp old man swing-Aor-Past(3s) hit-Inf boy switch-Aor-
 Past(3s) *çuvalı topraklan.*
 Gaydarcı 1973:54
 sack-Acc soil-Inst
 'At that time when the old man swings in order to hit, the boy would switch the sack with soil.'

- (49) *Mamu dedi kalkalim erken, nezaman ilk horoz ötecek.* Gaydarcı 1973:54

mother say-Past(3s) get up-Opt1pl early Comp first cock crow-Fut(3s)
 'Mother said let's get up early when the first cock crows.'

5.2.8 *açan*

Functioning in the same way as the complementizers *nezaman/nevakit*, *açan* also only modifies time expressing nouns in relative clause constructions.

- (50) *Da o Batencik hep siiretti onu o zamanadan açan*
 and that Baten-Dim all watch-Past(3s) he-Acc that time-Dat-until Comp
kızçaaz saptı köşeyä. T6:13
 girl-Dim turn-Past(3s) corner-Dat
 'And that little Baten watched the little girl until that time when she turned around the corner.'

5.2.9 *ani*

Among the Gagauz complementizers *ani* has the widest usage and covers the widest area from the point of syntactic and semantic functions. It can be used in complement and adjunct clauses as well as in relative clauses. Because of its very wide coverage it can replace or be used together with most of the other complementizers. According to Gaydarcı 1981, the frequency of the use of *ani* is higher in younger speakers of Gagauz while the older generation prefers another complementizer. The following examples show *ani* in RC constructions.

- (51) *Pınarın yanında başça içində o görmüş bir kız*
 fountain-Gen side-Poss3s-Loc garden inside-Poss3s-Loc he see-
 Past(3s) a girl
ani sularmış çiçekleri. T2:388
 Comp water-Pres-Past(3s) flower-Pl-Acc
 'Near the fountain, inside the garden he had seen a girl who was watering the flowers.'
- (52) *Dalgalar arasında peydalanmış o bir pek güzel balık*
 wave-Pl between-Poss3s-Loc appear-Past(3s) that a very beautiful fish
ani insan gibi lafedermiş. T2:418
 Comp human like speak-Pres-Past(3s)
 'Between waves had appeared a very beautiful fish that would speak just like human.'

Beside its main function to connect two finite clauses *ani* may introduce an infinite clause that modifies a noun. Its usage with this function is not widespread.

- (53) *Sopa ani koyun tutmaa, çengellenä* T2:166
 stick Comp sheep catch-Inf-Dat hook-Inst
 'A stick to catch sheep, with a hook.'

In these structures *ani* might as well be omitted without any change in the meaning. The following structure will then be perfectly equal to the one with *ani* in meaning.

- (53a) *Sopa koyun tutmaa, çengellenä.*
 stick sheep catch-Inf-Dat hook-Inst
 'A stick to catch sheep, with a hook.'

The complementizer *ani* may not immediately follow the head noun modified by the relative clause, since some other intervening elements may be placed between them, as seen in the following sentence. The head noun *kari* 'the woman' is modified by *ani dayma gözledirmiş bu papazı* with an intervening word *orda* placed between them.

- (54) *O ilkin bu aberi süüliy bir karya orda ani dayma*
 he first this news-Acc tell-Pres(3s) a woman-Dat there-Loc Comp always
gözledirmiş bu papazı T2:341
 keep an eye-Aor-Past(3s) this preacher-Acc
 'He first tells this news to a woman there who always used to keep an eye on that preacher.'

ani may have the function of *angusının* 'whose' with the same meaning but without an overt genitive suffix.

- (55) *Istiyim evlenmää ama olsun öle bir kız ani nicä ürää*
 want-Pres-1s get married-Inf but be-Imp3s
 such a girl Comp like heart-Poss3s *olsun cebindä*. T11:15
 be-Imp3s pocket-Poss3s-Loc
 'I want to marry but let her be such a girl whose heart would be in her pocket.'

The following sentence with *ani* has two possible readings: one a relative clause modifying the head noun, another an adjunct clause headed by *ani* expressing the reason for the action in main clause.

- (56) *Çocuk şükür eder o adamlara ani yardım ettilär bulmaa o yüzüü.* T21:147
 boy thank-Pres(3s) that man-Pl-Dat Comp help-Past-3PI find-Inf-Dat that
 ring-Acc
 1st reading: 'The boy thanked those men who helped to find the ring.'
 2nd reading: 'The boy thanked those men because they helped to find the ring.'

The relative clause headed by *ani* may precede the main clause in spoken language, while modifying the head noun that follows it.

- (57) *Ani bana el verdi, o adam kolhozun kontabili.* Gaydarcı 1973:19
 Comp I-Dat hand shake-Past(3s) that man kolkhoz-Gen accountant-Poss3s
 'That man who shook my hand is the accountant of the kolkhoz.'

In the following sentences the relative clause is a means to fronting the NP which is placed in the beginning of the sentence. This structure has to have a pronoun in the main clause which is co-indexed with the NP modified by the RC.

- (58) *Da bunlar ani aktılar onnara diyerlär Part.* T1:156

and those Comp migrate-Past-3pl they-Dat say-Pres-3pl Part

'And they call those who migrated Part.'

- (59) *Bu masal ani şındı annadacam o taa uzunca.* T2:35

this story Comp now tell-Fut-1s it more long

'This story which I am going to tell now is a little bit longer.'

As we stressed before *ani* has a wide variety of usage with different functions in finite relative, subordinate and adjunct clauses in Gagauz. Now we can have a closer look at these functions of *ani*. Because *ani* unites the functions of the relative particle and the deleted anaphoric element, it is considered a relative pronoun just as *angi*, *kim*, *ne*. In the following sentence it is a pronoun uniting the functions of the relative particle and the deleted element.

- (60) *Aldım o kiyadı ani Karaçoban yazdı.*

buy-Past-1s that book-Acc Comp Karaçoban write-Past(3s)

'I bought that book which Karaçoban wrote.'

In subordinate clauses that function as an argument to a verb or a noun *ani* is considered as a conjunction, simply connecting two clauses. In the following sentences the subordinate clause headed by *ani* functions as objects of the predicate of the main clause.

- (61) *Süüiledim ani o gelecek.*

say-Past-1s Comp he come-Fut(3s)

'I said that he will come.'

- (62) *Gördüm ani o gitti.*

see-Past-1s Comp he go-Past(3s)

'I saw that he left.'

In these type constructions and relative clause construction *ani* is unchangeable in form differing from other relative pronouns that may take case suffixes such as *angısına*, *angısını*, *kimnän*, *neredän*, etc. While the relative pronouns *kim*, *angi* may be adjuncts in noun phrases *ani* may not; *angi kiyat* 'which book', *kimin evi* 'whose house' but *ani kiyat, *ani ev. In another differing point, the relative pronouns *kim*, *angi* may precede the postposition whereas *ani* is not combined with postpositions at all: *angısı içın* 'for which one', but *ani içın.

If we assume that *ani* is a conjunction, the first problem to explain is what fills the open position in the structure of the relative clause in the following:

- (63) kiyat ani bän okudum —

ani may be considered a conjunction since the open slot in the relative clause may be filled by an anaphoric pronoun *onu* as in (62a) which is acceptable in Gagauz.

- (63a) kiyat ani bän okudum onu.

This type of construction is common in Gagauz. The anaphoric pronoun can be explained by the pronoun retention of which Gagauz seems displaying many examples. Pronoun retention is brought into the scene when the head noun modified is intended to be topicalized or fronted. In conclusion, I propose that *ani* bears the features of both a relative pronoun and a conjunction.

The following sentence with *ani* has two relative clauses. One is a relative clause modifying the head noun, another an adverbial clause headed by *an* expressing the reason for the action in main clause.

The following sentence with *ani* has two relative clauses. One is a relative clause modifying the head noun, another an adverbial clause headed by *an* expressing the reason for the action in main clause.

6. Finite Complement Clauses and Adverbial Clauses

6.1 Differences between Finite Complement and Relative Clauses

Both relative and complement clauses are subordinate clauses in a main structure. Gagauz uses complementizers for structuring finite complement clauses which function as arguments to verbs or nouns. The same complementizers can be employed in relative and complement clauses in Gagauz. Differences between the finite complement clauses and relative clauses in Gagauz can be outlined as follows.

A complement clause can be an argument to a verb and considered belonging to the verb phrase, VP. The following complement clause *ani o adam yazdı bir kiyat* is an argument to the verb *bil-* ‘to know’.

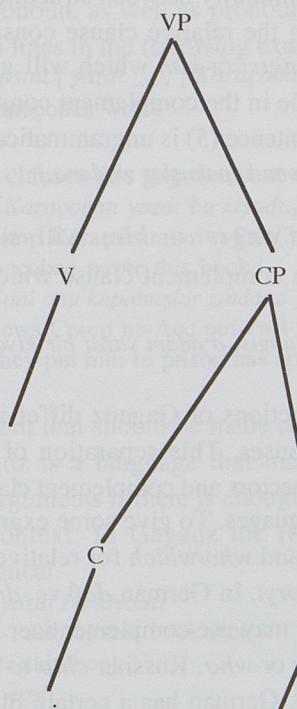
(1) *Bän biliym [ani o adam yazdı bir kiyat]*

I know-Pres-1s Comp that man write-Past(3s) a book

‘I know that that man wrote a book.’

See Diagram 2:

DIAGRAM 2

In relative clause constructions the finite subordinate clause will function as an attribution to a noun, and the whole structure including the head noun and subordinate finite clause constitute a NP, as in the following:

- (2) *adam [kim yazdı kiyadı]*
 man RelPro write-Past(3s) book-Acc
 'the man who wrote the book'

In the above sentence it is possible to replace the relative pronoun *kim* by *ani* as in:

- (3) *adam [ani yazdı kiyadı]*
 man Comp write-Past(3s) book-Acc
 'the man that wrote the book'

Complement clauses can also occur as arguments of certain nouns as in (4):

- (4) *Geldi aber [ani onu kapamışlar zindana.]*
 arrive-Past(3s) news Comp he-Acc put-Past-3Pl prison-Dat
 'The news that they put him in prison has arrived.'

There is an apparent similarity between structures (3) and (4) in which they both modify a noun. In the relative clause construction as in (3) it is possible to replace *ani* by *angısı* or *kim* which will give the structure as in (2). However it is not possible in the complement construction to replace *ani* by *angısı* or *kim*, therefore sentence (5) is ungrammatical.

- (5) *Geldi aber [*angısı onu kapamışlar zindana.]*

Replacing *ani* with *angısı* or *kim* will similarly result in an ungrammatical sentence in a complement clause which is an argument to a verb as in (6).

- (6) *Bän biliym [/*kim/ *angısı o adam yazdı bir kiyat.]*

It is clear that conjunctions of Gagauz differ in introducing relative clauses and complement clauses. This separation of functions or contrast between relative clauses connectors and complement clause connectors is valid for many Indo-European languages. To give some examples, English has *that* for complementizer clauses and *who/which* for relative clauses. In Russian it is differentiated *что* vs. *который*, in German *daß* vs. *das* (neuter nominative-accusative singular). English may use complementizer *that* in RC's instead of the relative pronouns *which* or *who*. Russian *что то / что все* can replace the relative pronoun *который*. German has a certain distinction between *daß* and *das*, therefore they can not be used interchangeably as shown in the following examples from these three languages.

English:

- (7) *I know [that he is a student.]*
- (8) *the book [that/ which I bought]*

Russian:

- (9) *Ia znayu [chto on byl student.]*
‘I know that he was a student.’
- (10) *knigu [*chto/ kotoruiu ia pokupal]*
‘the book that I bought’

German:

- (11) *Ich weiß [daß er Student ist.]*
‘I know that he is a student.’
- (12) *das buch [*daß /das ich kaufte]*
‘the book that I bought’

There are syntactic differences between relative clauses and complement clauses. Relative clauses in Gagauz employ the gap strategy, i.e. the constituent that is relativized is omitted, and the relative pronoun strategy, i.e. the constituent that is relativized is moved to the front of the subordinate clause as a relative pronoun, as well as pronoun retention strategy. Gaps are reflected by horizontal lines in the following examples.

- (13) *kiyat i [angisini i yazdi — i Karaçoban]*
‘the book that Karaçoban wrote’

In complement clauses this gap does not exist.

- (14) *Biliym [ani Karaçoban yazdı bu kiyadı.]*
know-Pres-1s Comp Karaçoban write-Past(3s) this book-Acc
‘I know that Karaçoban wrote this book.’
- (15) *Geldi aber [ani onu kapamışlar zindana.]*
arrive-Past(3s) news Comp he-Acc put-Past-3Pl prison-Dat
‘The news that they put him in prison has arrived.’

There is one point that should be made clear before proceeding further in the analysis. Gagauz is a language that may freely omit noun phrases, including obligatory arguments if there is enough information to recover them in the surrounding context. In Gagauz the following sentences are both acceptable and grammatical.

- (16) *Karaçoban yazdı bu kiyadı.*
Karaçoban write-Past(3s) this book-Acc
‘Karaçoban wrote this book.’
- (17) *Karaçoban yazdı.*
‘Karaçoban wrote.’

The direct object of the sentence *bu kiyadı* may be omitted without interfering the grammaticality of the sentence.

This omission is valid in Turkish too, but not so in English (see direct object omission in the overview of Gagauz syntax in Chapter 3.3.1). Therefore one has to be careful about the gap strategy which omits the relativized constituent in Gagauz finite relative clauses, not to be confused with the context recoverable voluntary omission of noun phrases.

Another issue at hand is pronoun retention. In relative clauses an anaphoric pronoun may substitute the omitted element. In other words the head noun remains in the embedded clause in pronominal form. In Gagauz pronoun retention may be used for relativization of grammatical relations other than subject. This pronoun in the subordinate clause is co-referenced with the head noun and is optional. The omission of the pronoun will not cause the loss of any information and ungrammaticality.

- (18) *kiyat i [ani Karaçoban yazdı onu i]*
 book that Karaçoban write-Past(3s) it-Acc
 'the book that Karaçoban wrote'
 (19) *kiyat [ani Karaçoban yazdı]*
 'the book that Karaçoban wrote'

6.2 Complementizers Used in Complement Clauses

Gagauz uses the following complementizers in the formation of finite complement clauses.

6.2.1 *kim*

kim is originally an interrogative pronoun, functioning as a complementizer in complement clauses which mostly take part as argument to a transitive verb. The same complementizer is used in relative clause constructions. In the following sentence the finite complement clause *kim o* functions as the object of the transitive verb *itraf et-* ‘to confess’.

- (20) *Kız itraf etmiş kim o.* T2:441
 girl confess-Past(3s) Comp she
 'The girl had confessed who she is.'

The subordinate complement clauses generally follow the main clause, the other way is also possible, though it is not common. In the following example the complementizer *kim* with an ablative suffix *-DAn* attached heads the finite subordinate clause which precedes the main clause.

- (21) *Kimdän kablettim kiyadı bilmiyim şındı da.* Gaydarcı 1973:17
 Comp-Abl take-Past-1s book-Acc know-Neg-Pres-1s now even
 'Even now I don't know from whom I took the book.'

The subordinate clause headed by *kim* may be infinite.

- (22) *Bilmerim kimi aaramaa.*

know-Neg-Pres-1s Comp-Acc look for-Inf

'I don't know whom to look for.'

6.2.2 *ne*

The interrogative pronoun *ne* 'what' serves as complementizer in subordinate clauses functioning as arguments to transitive verbs. It is different from *kim* in its use for non-animate objects. In the following example the finite subordinate clause headed by *ne* serves as the object of the verb *duy-* 'to feel'.

- (24) *O duymēr ne oly onun etleri.* T1:194

he feel-Neg-Pres(3s) Comp become-Pres he-Gen flesh-Poss3pl

'He doesn't feel what is happening to his flesh.'

Besides finite clauses the complementizer *ne* may head infinite and participle clauses as seen in following examples.

- (25) *İi şindi bulacak o ne süüilemää.* T2:214

and now find-Fut(3s) he Comp say-Inf

'And now he will find what to say.'

- (26) *Başlamış dädü annatmaa starçinaya ne iş oldunu.* Gaydarcı 1973:21

begin-Past(3s) old man tell-Inf manager-Dat Comp event happen-Part-Acc

'The old man began to tell the manager what had happened.'

The most natural position for the subordinate clause is to follow the main clause. Some examples in which the subordinate clause headed by *ne* precedes the main clause can be found. Also notice that the complementizer may take case suffixes. In the following example the instrumental suffix *-lAn(A)* is attached to the complementizer.

- (27) *Neylän urdu hiç görmedim da.* Gaydarcı 1973:21

Comp-Inst hit-Past(3s) not at all see-Neg-Past-1s too

'I did not see at all with what he hit (it).'

6.2.3 *naşayı/ naşey*

This complementizer is based on the interrogative pronoun *ne* 'what', *naşey* < *ne + asıl* 'origin' + *şey* 'thing'. It is the preferred complementizer in infinite subordinate clauses which serve as an argument to the predicate of the main clause.

- (29) *Kari bilmeer naşayı yapmaa* T9:13

woman know-Neg-Pres(3s) Comp do-Inf

'The woman doe not know what to do.'

- (30) *Sabaa kalktunan düşünecez naşayı yapmaa.* T21:96

morning get up-Adv think-Fut-1pl Comp do-Inf

'After getting up in the morning we will think what to do.'

naşäy/naşey may introduce a finite subordinate clause functioning as an argument to the predicate of the main clause as in the following.

(31) *Ya bän açêym kenarından göreyim naşäy oldu.* T27:75

and I open-Opt-1s side-Poss3s-Abl see-Opt-1s Comp happen-Past(3s)

'And let me open it up from the side and see what has happened.'

6.2.4 *nesoy*

As a complementizer *nesoy*, a compound word composed of *ne* 'what' and *soy* 'origin', introduces finite subordinate clauses functioning as arguments to the predicate verb of the main sentence.

(32) *Sülesene nesoy sän böle kaavi oldun.* T27:68

tell-Imp2s Comp you such strong become-Past-2s

'Tell me how you became so strong.'

In compound constructions with a noun *nesoy alma*, with the meaning of 'what kind of apple?'.

(33) *Bän götiürçem kiza ama ne bileym bän nesoy alma o.* T25:70

I take-Fut-1s girl-Dat but how know-Opt-1s I Comp apple that

'I will take it to the girl but how would I know what kind of apple it is?'

6.2.5 *nicä/nasi(l)*

These two complementizers are complete synonyms and serve to introduce subordinate clauses functioning as an argument to the predicate of the main sentence. They introduce subordinate clauses that indicate the manner of the action. The following sentences headed by these complementizers function as the object of the main predicative verb.

(35) *O uşak her sabaa siirederdi kim işä gider nicä*

that boy every morning watch-Pres-Past(3s) Comp work-Dat go-Pres(3s)

Comp

palilär sokakta kaçınır. T6:3

dog-Pl street-Loc run-Ref-Pres

'That boy used to watch every morning who goes to work, how dogs run in the street.'

(36) *Sän iste nasi şäy sendä yok.* T15:20

you ask for(Imp2s) Comp thing you-Loc not exist

'You ask for somethin that you don't have.'

These complementizers may introduce infinite subordinate clauses with the same function, i.e. an argument to the predicate of the main clause.

(37) *Gösterdilär nasi yapmaa gazeteleri nasi diizmää* T28:444

show-Past-3pl Comp make-Inf newspaper-Pl-Acc Comp bring together-Inf
 ‘They showed (us) how to make newspapers and how to bring them together.’

The subordinate clauses introduced by *nicä/nasi(l)* may precede the main clause as in the following.

(38) *Te ama nasi olacak bilmiyorum.* T28:82

that but Comp take place-Fut(3s) know-Neg-Pres-1s

‘But how it is going to take place I don’t know.’

6.2.6 *nääni/ nerey(ä)*

nääni/ nerey(ä) introduce finite subordinate clauses functioning as an argument to the predicate as seen in the following example:

(39) *Ya sor nääni götürür bu yol.* Gaydarcı 1973:39

Emph ask(Imp2s) Comp take-Pres(3s) this road

‘Ask please where this road leads.’

The same complementizers may also introduce an infinite subordinate clause, as in (40).

(40) *Tä geliyim da oturacez, düşınecez nerey seni işä*

that come-Opt-1s and sit down-Fut-1pl think-Fut-1pl Comp you-Acc work-Dat

girdirtmää. Gaydarcı 1973:39

enter-Caus-Caus-Inf

‘When I arrived we will sit down and think where to place you for work.’

6.2.7 *näända/ner(e)dä*

Having a locational emphasis, finite subordinate clauses introduced by *näända/ner(e)dä* function as arguments to verbs.

(41) *Hiç aklına getiremerlär nerdä onnar bu gecä geceledi.* T12:21

never mind-Dat bring-Abil-Neg-Aor-3pl Comp they this night spend-Past

‘They could never remember where they had spent the night.’

näända/ner(e)dä may also introduce an infinite subordinate clause.

(42) *Lääzimdi annayasin näända aaramaa masalciyayı.* Gaydarcı 1973:42

necessary-Past(3s) understand-Opt2s Comp look for-Inf story teller-Fem-Acc

‘It was necessary for you to understand where to look for the story teller lady.’

6.2.8 näandan/ner(e)dän

Finite subordinate clauses introduced by *näandan/ner(e)dän* function as arguments to the predicate.

- (44) *Annamiy näandan geliy o ses.* T13:20

realize-Neg-Pres(3s) Comp come-Pres(3s) that sound
'He doesn't realize where that sound is coming from.'

Even though the most natural position for the subordinate clause is to follow the main clause, it may precede the main clause.

- (45) *Näandan girdi yabani tirlaya şindi da aklim ermier.* Gaydarcı 1973:45

Comp enter-Past(3s) wolf field-Dat now too mind-Poss1s reach-Neg-Pres(3s)

'I still can not comprehend where the wolf entered the field.'

näandan/ner(e)dän may introduce an infinite subordinate clause as in the following:

- (46) *Tilki nicä bir anulmuş haydut bilirdi neredän kümesä*

fox like a famous bandit know-Aor-Past(3s) Comp hut-Dat
girmää. Gaydarcı 1973:45

enter-Inf

'The fox like a famous bandit used to know where to enter the hut.'

6.2.9 nekadar

In the following sentence, the finite subordinate clause headed by *nekadar* functions as an argument to the predicate of the main clause:

- (47) *Ama ki bilsin nekadar fenalık yapacek.* T16:92

but Comp know-Imp3s Comp bad deed make-Fut(3s)

'But in order for him to know how many bad deeds he will do.'

6.2.10 nezaman/ nevakıt

These two complementizers are synonyms and used in finite subordinate clauses functioning as arguments to verbs.

- (49) *A şindi bilmeirim nezaman gelcek.* T18:145

and now know-Neg-Pres-1s Comp come-Fut(3s)

'And now I don't know when s/he will come.'

Subordinate clauses headed by the complementizer *nezaman/ nevakıt* may precede the main clause.

- (50) *Nezaman sän üürenecen aklim ermeer.* Gaydarcı 1973:56

Comp you learn-Fut-2s mind-Poss1s reach-Neg-Pres(3s)

'When you are going to learn that I don't know.'

6.2.11 *ani*

ani has the widest use among all complementizers. The complement clauses introduced by *ani* become arguments to verbs of speech i.e. *söle-/sile-* ‘tell’, *de-* ‘tell’, *annat-* ‘tell’, verbs of cognition and perception i.e. *gör-* ‘to see’, *anna-* ‘to understand’, *bil-* ‘to learn’, *sevin-* ‘to get exited’.

- (51) *E neçin bana da silemedin ani büle lääzüm* T2:118
 and why I-Dat too tell-Neg-Past-2s Comp such necessary
 ‘Why did not you tell me that such a thing is necessary.’
- (52) *O diy ona ani bän sana sattum bu evi.* T3:9
 he tell-Pres(3s) he-Dat Comp I you-Dat sell-Past-1s this house-Acc
 ‘He told him that I sold this house to you.’
- (53) *Açan görüy kari ani şansora bu uşak kaybelecek çeketmiş*
 when see-Pres(3s) wife Comp now on this boy be lost-Fut(3s) begin-Past(3s)
baarmaa kocasına. T2:295
 shout-Inf husband-Poss3s-Dat
 ‘When the wife saw that the boy will be lost she began to shout at her husband.’
- (54) *Düşünmüş de annamış ani sibitmaa diil lääzim.* T4:2
 think-Past(3s) and understand-Past(3s) Comp throw away-Inf not necessary
 ‘He thought and came to the understanding that throwing it away is not necessary.’

Subordinate clauses headed by *ani* become arguments to the nominal predicate *şükiür* ‘thanks to’.

- (55) *Şükiür ani uyandırdın* T2:420
 thank Comp wake up-Caus-Past-2s
 ‘Thanks for waking (me) up.’

6.2.12 *ki*

The complementizer *ki* is of Persian origin. It is used in Turkish in finite clauses too. In Gagauz *ki* is used only in complement clauses. For relative clause constructions, Gagauz has *kim*. In complement clauses, *ki* can be interchangeable with *ani*. However, *ki* does not have as high a frequency of use as *ani*.

- (56) *O dermiş ki var Gagauzlar.* T1:8
 he say-Aor-Past(3s) Comp exist Gagauz-Pl
 ‘He would say that there is a nation called Gagauz.’

6.2.13 *aniki* (*ani ki*)

The complementizer *aniki* is composed of *ani* and *ki*. *aniki* is similar to these two complementizers with regard to its function in complement clauses and can be replaced by either of these two complementizers. In Gagauz orthography, this complementizer can be written either as one word or as two words, i.e. *aniki* or *ani ki*.

- (57) *Sanêrim aniki bu isimlär hepsi lääzim.* T28:148

think-Pres-1s Comp this name-Pl all necessary

‘I think that these names are all necessary.’

6.3 Adverbial Clauses

In Gagauz we can basically distinguish three types of finite subordinate clauses: relative clauses which function as modifiers of nouns, complement clauses which function as arguments to verb predicates (and sometimes to nouns), and adverbial clauses which function as modifiers of verb phrases or entire propositions. These adverbial clauses can be called adjunct clauses as well. Similar to the structure we see in the formation of finite relative and complement clauses, Gagauz uses subordinating morphemes in the formation of adjunct clauses. While some of these subordinating morphemes take place in relative and complement clauses the rest of the subordinating morphemes in adjunct clauses are exclusive to this structure.

From a semantic point of view the finite adverbial clauses in Gagauz can be classified as in the following.

6.3.1 Time Clauses

The finite time adverbial clauses in Gagauz express the time when the event has occurred or will occur. Gagauz uses subordinating morpheme *açan* in introducing finite subordinate clauses. These clauses can be replaced by one word adverbs as in the following, in the first sentence the time clause *açan kalkardik sabaleyn*, and in the following sentence one word adverb *bugün*.

- (58) *Açan kalkardik sabaleyn kazanda su bir parmak buz.* T20:158

Sub get up-Aor-Past-1pl morning kettle-Loc water one finger ice

‘When we would get up in the morning, the water in the kettle was ice the thickness of a finger.’

- (59) *Gani bugün kaldiydu turlada yalnız.* Gani:23

Gani today stay-Past-Past(3s) field-Loc alone

‘Gani had stayed alone in the field today.’

Time adverbial clauses headed by subordinating morpheme *açan* may precede or follow the main clause. The most natural or commonly used order however is that in which the time clause precedes the main clause. In fact the subordinate clause headed by *açan* following the main clause is very rare. The following example shows the time clause following the main clause.

- (60) *Kolhozdu taa açan bän geldim* T19:24

kolkhoz-Past(3s) still Sub I arrive-Past-1s 'It was still kolkhoz times when I arrived.'

The subordinator *açan* is placed at the initial position of the time clause, as may be seen from the examples that have been given so far. In the spoken language however *açan* may be pushed further back in the subordinate clause. If it is not initial, then the most natural place for it is just after the subject of the subordinate clause. In the following examples *açan* follows the subject in subordinate clause.

- (61) *E sora bir taa kolhoz açan çeketti bir aa biz doorulduk*
and then one again kolkhoz Sub begin-Past(3s) one again we direct-Past-
1pl

biraz yaşamaa. T18:20
little live-Inf-Dat

'And then when once again the kolkhoz started we once again directed ourselves toward a little better life.'

- (62) *Sora Sovetski Soyuz açan geldi açtı kantinaları.* T19:7

then Soviet Union Sub come-Past(3s) open-Past(3s) shop-Pl-Acc
'And then, when the Soviet Union came it opened the shops.'

In time clauses with *açan* so far we have examined there was not a head noun modified by the subordinate clause. In the case of an existing head noun which is modified by the subordinate clause the structure we deal with will be called a relative clause. The head noun may be a time expressing noun. In the following sentence the head noun *zaman* 'time' is modified by the subordinate clause *açan kızçaaz saptı köşeyä*.

- (63) *O Batencik hep siiretti onu o zamanadan açan kızçaaz*
that Baten-Dim all watch-Past(3s) she-Acc that time-Dat until Sub girl-Dim
saptı köşeyä. T6:13
turn-Past(3s) corner-Dat

'That little Baten watched her until that time when the little girl turned the corner.'

6.3.2 Reason Clauses

Gagauz has many subordinators for structuring finite reason clauses. In general reason clauses provide explanations for the occurrence of a given state or action of main clause. The following subordinating morphemes are employed in finite reason clauses in Gagauz.

6.3.2.1 *neçin ki*

- (64) *Geldiyen bu kız o hiç istememiş insin faytandan, neçin ki*
 come-Adv this girl-Dat he never want-Neg-Past(3s) get off-Imp3s cart-Abl
 Sub
öbir kızı unudamamış. T2:401
 other girl-Acc forget-Abil-Neg-Past(3s)
 ‘Since arriving to this girl he did not want her to get off the cart because he
 could not forget the other girl.’

6.3.2.2 *neçin deyni*

- (65) *O düşüniy ki götürmää bu bakırı altınnana çorbaciya, neçin deyni o*
 he think-Pres(3s) Comp take-Inf this container-Acc gold-Inst owner-Dat
 Sub he
ödedi çorbaciya sade onu ne ani yerin yüzündä var. T3:5
 pay-Past(3s) owner-Dat only it-Acc Comp earth-Gen surface-Poss3s-Loc
 exist
 ‘He thinks about taking this container full of gold to the owner because he
 only paid for what exists on the surface of the earth.’

6.3.2.3 *çünkü*

- (66) *Tartışlıklarımız gideer yazı için, çünkü taa ii olér*. T28:185
 discussion-Poss1pl continue-Pres(3s) alphabet for Sub more well become-
 Pres(3s)
 ‘Our discussions about the alphabet continue because it becomes better this
 way.’

6.3.2.4 *zerä*

- (67) *Todur alér bir kılıçurek nacacık, zerä büyük taşıyamêr*. T27:45
 Todur take-Pres(3s) a small-Compa axe-Dim Sub big carry-Abil-Neg-
 Pres(3s)
 ‘Todur takes a smaller axe because he can not carry a big one.’

6.3.2.5 *ani*

- (68) *Birisi yisin beni ani caba harcandım seni üüretmää*. T2:34
 one-Poss3s eat-Imp3s I-Acc Sub in vain spend-Past-1s you-Acc teach-Inf
 ‘Let one of them eat me because I spend in vain to teach you.’

6.3.2.6 *aniki (ani ki)*

- (69) *Bunun için biz sizi büyük sevinmeliklän teşekkür ederiz, ani ki kıyıştinyz*
 this-Gen for we you-Acc big pleasure-Inst thank-Pres-1pl Sub dare-Past-2pl
da geldiniz. AnaS N15:361
 and come-Past-2pl
 'For this we thank you with big pleasure because you dared to come.'

6.3.2.7 *onuştan ki*

- (70) *Seçimnleri nişannadı martin 22-na, onuştan ki fevralin*
 election-Pl-Acc mark-Past(3s) March-Gen 22-Dat Sub February-Gen
28-da 1998 biter bünkü parlamentin mandatin zamanı. AnaS N2 345
 28-Loc 1998 end-Pres(3s) current parliament-Gen warrant-Gen time-Poss3s
 '(He) marked elections for March 22, therefore on February 28, 1998 the
 warrant of today's parliament will expire.'

6.3.2.8 *raz*

- (71) *Yaamur yaacek, raz kirlangiçlar aşada uçuşēlar.* Gaydarcı 1981:95
 rain rain-Fut(3s) Sub swallow-Pl down-Loc fly about-Pres-3pl
 'It will rain because swallows fly low.'

6.3.2.9 *onuştan*

The explanation for the occurrence of a given state or action is placed in the main clause. In the following sentence the correspondent tries to give an excuse for his less than good command of the Gagauz language saying he had learned this language from his parents by ear, not by studying it thoroughly in an institution.

- (72) *Anadan bobadan bana kaldı bu Türkçä onuştan afetsin*
 mother-Abl father-Abl I-Dat remain-Past(3s) this Turkish Sub forgive-
 Imp3s
bizim sesleyicilär. T30:14
 we-Gen audience-Pl
 'This language remained from my parents, therefore I ask forgiveness from
 the audience.'

6.3.3 Purpose Clauses

It is not always easy to distinguish between reason clauses and purpose clauses in many languages. Because of the same morphology used in these two clauses, such a clause may have two readings one with purpose and the

other with reason. These two clauses differ in that the purpose clause expresses an event that is not realized at the time of the main clause event. Gagauz differentiates the purpose clause from the reason clause by putting its verb in imperative form. The subordinators used in purpose clauses are *ani*, *ki*, *deyni*.

6.3.3.1 *ani*

This subordinator is also employed both in relative and complement clauses.

- (73) *Tombarlak olduynan dip dibi de kirkêrsin ani susin gardinaya.* T23:9 curtain-Dat
 rounded become-Adv bottom bottom-Acc too clip-Pres-2s Sub fit-Imp3s
 'After the bottom becomes rounded then you clip the bottom in order for it to fit the curtain.'

6.3.3.2 *ki*

We have seen this subordinator functioning as complementizer in complementary clauses. It may also introduce adverbial clauses as in the following:

- (74) *O zaman Andrey çeketmiş yapmaa iilik ki prost edilsin.* T16:94
 that time Andrey begin-Past(3s) make-Inf goodness Sub be forgiven-Imp3s
 'After that Andrey began to do good deeds in order to be forgiven.'

6.3.3.3 *deyni*

This subordinator is different from *ani* and *ki* in terms of the place of the subordinator in the subordinate clause. *deyni* is always placed at the end of the subordinate clause as opposed to all other subordinators which are placed at the beginning of the clause.

- (75) *Bunu ama annasınna deyni böle adamnar lääzim* T28:412
 this-Acc but understand-Imp-3Pl Sub such man-Pl necessary
 'In order for them to understand this such men are necessary.'

deyni can occur in infinite clauses, in fact, its use in infinite clauses is far more common than in finite clauses, as in the following:

- (76) *O zamannar su almaa deyni pinardan lääzimmiş vermää bir kişi yiisin izmä* T27:3
 that time-Pl water take-Inf Sub fountain-Abl necessary-Past(3s)
 give-Inf one person-Acc eat-Imp3s snake
 'At those times it was necessary to feed one person to the snake in order to take water from the fountain.'

6.3.4 Conditional Clauses

Gagauz has two subordinators for finite conditional clauses, *eer* and *raz*.

6.3.4.1 *eer*

This subordinating morpheme is known and used in many other Turkic languages with the same function, i.e. Turkish *eğer*, Azerbaijani *ägär*, Tatar *ägär*, etc. In Gagauz the subordinate conditional clause introduced by *eer* may follow or precede the main clause. The predicate of conditional clause will take the conditional suffix *-sA* alone or after another tense suffix. In the following example the conditional clause precedes the main clause, while the predicate takes the conditional suffix *-sA*.

- (77) *Eer başka bölä yapmasan, sölämeyecez.* Gani:37
 if other such do-Neg-Cond-2s tell-Neg-Fut-1pl
 'If you do not do such a thing we will not tell (about it).'

In the following sentence the conditional clause introduced by *eer* follows the main clause.

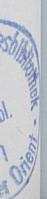
- (78) *Sölä kaç çibacak olacek eer koyarsak te bu maavi*
 tell(Imp2s) how many stick-Dim be-Fut(3s) if put-Pres-Cond-1pl thus this
 blue
çibicaan yanına bir kırmızı çibacak. Gaydarcı 1981:85
 stick-Dim-Gen side-Poss3s-Dat one red stick-Dim
 'Tell me how many little sticks we will have if we put this little red stick
 next to the little blue stick.'

When the expected result is not realized then the verb of the conditional clause is put in the past tense. In the following example the predicate of the subordinate clause has taken optative and past tense suffixes respectively.

- (79) *Eer üüreneydi islää, kolay olaceysi ona girmää*
 Sub learn-Opt-Past(3s) well easy become-Fut-Past(3s) he-Dat enter-Inf
instituta. Gaydarcı 1981:86
 university-Dat
 'If he had studied well it would be easier for him enter the university.'

6.3.4.2 *raz*

This subordinator has been borrowed from Russian with the same meaning and function (Russian *raz* 'since; if'). The predicate of subordinate clause introduced by *raz* does not have to take conditional suffix, differing from *eer* conditional clauses. This subordinator does not have a common use,

and is mostly restricted to the spoken variant of the language. As the following examples demonstrate the subordinate clause introduced by *raz* precedes the main clause.

- (80) *Raz olmaycan sän, bän da gitmeycäm* Gaydarcı 1981:95

Sub be-Neg-Fut-2s you I too go-Neg-Fut-1s

'If you are not going to be there I won't go either.'

- (81) *Raz o kadar kaaviysin, savaş kaldırmaa te bu çuvalı.* Gaydarcı 1981:95

Sub that much strong-2s try(Imp2s) lift-Inf thus this sack-Acc

'If you are so strong try to lift this sack.'

6.3.5 Concessive Clauses

To express that the expected implication is not going to be carried out, Gagauz uses concessive clauses introduced by *eer da*, *makar ki*, *makar ani* and *makar*. The following sentences exemplify the use of such concessive clauses.

6.3.5.1 *eer ... da ...*

- (82) *Eer bozulursa da ava, gidecez.* Gaydarcı 1981:89

if go bad-Aor-Cond(3s) even weather go-Fut-1pl

'Even if the weather goes bad we will go.'

- (83) *Eer istemesän da imää, lääzim alasın ülen ekmeeni.* Gaydarcı 1981:89

if want-Neg-Cond-2s even eat-Inf necessary take-Opt-2s lunch food-Poss3s-Acc

'Even if you do not want to eat, it is better that you take your lunch with you.'

6.3.5.2 *makar ki*

- (84) *Makar ki kurak havalar oldu, ama bereket*

Sub drought weather-Pl be-Past(3s) but production

kolkhozda biiük. Gaydarcı 1981:90

kolkhoz-Loc big

'Even though the weather was drought the production in the kolkhoz is great.'

- (85) *Makar ki diilim usta ama testereyi bän kullanêrim islä.* Gaydarcı 1981:91

Sub be not-1s craftsman but saw-Acc I use-Pres-1s good

'Even though I am not a craftsman I use the saw with skill.'

6.3.5.3 *makar ani*

- (86) *Makar ani yorgundum, işimi brakmadım.* Gaydarcı 1981:90

Sub be tired-Past-1s work-Poss1s-Acc leave-Neg-Past-1s

'Even though I was tired I did not leave my work.'

6.3.5.4 *makar*

- (87) *Dedim olmaycam şindän sora kantarci, makar kilimnen da*
 say-Past-1s become-Neg-Fut-1s from now on weigher Sub rug-Inst even
döşesinnär yolumu. Gaydarci 1981:92
 cover-Imp-3pl road-poss1s-Acc
 'I said from now on I will not become a weigher even though they cover my road with rug.'

construction of relative clauses in other Turkic languages and summarize the construction of relative clauses in Tatar. From the point of view of structure basically two different types of relative clause constructions are employed in Turkic languages: infinite relative clauses and finite relative clauses.

7.1.1 Infinite Relative Clauses

This type of relative clause structure contains a non-finite verb form. The modifying part always precedes the modified part. The modifying part consists of a participle with or without a personal marker. Since this is the most common relative clause structure documented in the various old stages of Turkic languages as well as in the living languages, it will be appropriate to call it the Turkic type. In what follows I will briefly discuss the different infinite relative clause constructions that can be seen in Turkic languages.

7.1.1.1 Using Participles without Possessive Morphology

In Turkic languages that employ this type of construction there is only one type of relative construction in which neither participle nor head noun take possessive suffixes. If the subject of the relative clause is to be indicated it will appear in nominative form without genitive morphology. Tatar, Karachai-Balkar, and Chuvash are such Turkic languages.

1. (Subj) Part | N type constructions

The following is an example from Kazan Tatar:
izənnəs həterli bəsləğən wəkədən (Cagatay 1972: 81)
 'from the time I remember my own self'

When the subject of the relative clause and the head noun is co-referential Tatar will choose another participle,

-Qwəl; uñwəj kiz
 'the girl who reads'

7. Conclusion

7.1 Relative Clause Constructions in Other Turkic Languages

In this chapter I will briefly take a look at the strategies for constructing relative clause in other Turkic languages and summarize the construction of relative clauses in Gagauz. From the point of view of structure basically two different types of relative clause constructions are employed in Turkic languages: infinite relative clauses and finite relative clauses.

7.1.1 Infinite Relative Clauses

This type of relative clause structure contains a non-finite verb form. The modifying part always precedes the modified part. The modifying part consists of a participle with or without a personal marker. Since this is the most common relative clause structure documented in the various old stages of Turkic languages as well as in the living languages, it will be appropriate to call it the Turkic type. In what follows I will briefly discuss the different infinite relative clause constructions that can be seen in Turkic languages.

7.1.1.1 Using Participles without Possessive Morphology

In Turkic languages that employ this type of construction there is only one type of relative construction in which neither participle nor head noun take possessive suffixes. If the subject of the relative clause is to be indicated it will appear in nominative form without genitive morphology. Tatar, Karachai-Balkar, and Chuvash are such Turkic languages.

[(Subj) Part] N type constructions

The following is an example from Kazan Tatar:

üzemne häterli başlagan wakittan (Çağatay 1972: 81)
'from the time I remember my own self'

When the subject of the relative clause and the head noun is co-referential Tatar will choose another participle,

-*Uwçı*: *ukuwçı kız* '
the girl who reads'

According to Csató,¹ in Chuvash the following expression will have two readings, because of the absence of an expressed subject. In the first reading the subject of the relative clause and the modified head noun is coreferential, while in the second reading they are not.

pe»leken s_ine» (Csató 1996: 28)

1st reading: ‘a man who knows (something)’

2nd reading: ‘a man whom somebody knows’

If the subject of the relative clause is overtly expressed then the ambiguity will disappear. In those cases with an overt subject, the subject will appear in the nominative case as in the following Chuvash example:

ese» kurna» etem (Csató 1996: 28)

you saw man

‘the man you saw’

7.1.1.2 Using Participles with Possessive Morphology

In this group of languages two types of relative constructions are in use: a) with possessive morphology, b) without possessive morphology.

7.1.1.2.1 Participles without Possessive Morphology

Where the head noun and the subject of the relative clause are coreferential no possessive morphology is attached neither to head noun nor to the participle.

[Part] NP type constructions

The following example is from Turkish:

kitap okuyan çocuk

book read boy

‘the boy who reads a book’

The following example is from Turkmen:

bu gün pa:tişa: bolan a:dam PhTF, i: 317

‘the man who is the king today’

7.1.1.2.2. Participles with Possessive Morphology

In this type of construction we find possessive suffixes attached to either head noun or to the participle. In the West-Oghuz group i.e. Azeri, Turkish and Gagauz the choice of particle is restricted to *-DIK* in possessed constructions.

---

¹ Csató 1996.

7.1.1.2.2.1 Possessive Suffix is on Participle

The participle will be possessive marked. Only West-Oghuz languages, i.e. Azeri, Turkish and Gagauz, will have the possessive marking on participle.

[Subj] Part poss] NP type constructions

The following example is from Turkish:

okuduğum kitap
read book
'the book that I read'

If the subject is expressed in the relative clause it will either be in the genitive or the nominative case. The opposition between the genitive marked subject and the nominative marked subject mainly lies on pragmatic grounds.¹

7.1.1.2.2.1.1 The Genitive Subject (Nominal or Pronominal Subject)

[Subj gen Part poss] NP type constructions

The following example is from Turkish:

Hasanın okuduğu kitabı
Hasan read book
'the book that Hasan has read'

7.1.1.2.2.1.2 The Nominative Subject (Pronominal Subject)

[Subj Part poss] NP type constructions

The following example is from Turkish:

Sen gördüğün zamanı
you see time
'when you see'

7.1.1.2.2.2. Possessive Suffix is on the Head Noun

The head noun modified by the relative clause is possessive marked. Expression of the subject is optional. When expressed, the subject of the relative clause may be in nominative or genitive. Turkmen, Uzbek, Kazakh, Kirghiz, Yakut, Altai languages will have the possessive suffix on the head noun.²

¹ Schönig 1992-1993.

² Schönig 1992-1993.

[(Subj) Part] NP_{poss} type constructions

The following example is from Kazak:

oqığan kitabım

‘the book which I read’

7.1.1.2.2.2.1 The Genitive Subject

With the head noun possessive marked, the subject will be in the genitive.

[Subj gen Part] NP poss type constructions

The following example is from Turkmen:

pa:tıṣa:nın ö:z qolı bilen doqa:n ha:lisi PhTF, i: 317

‘the carpet which the king has woven with his own hand’

7.1.1.2.2.2.2 The Nominative Subject

With the head noun possessive marked the subject will be in the nominative.

[Subj Part] NP_{poss} type constructions

The following example is from Turkmen:

pa:tıṣa: tagtında otrان çagında PhTF, i, pp. 317

‘at the time when the king sat in his throne’

7.1.2 Finite Relative Clauses

In this type of relative clause structures we encounter a finite verb form which has tense and personal suffixes. The relative clause is subordinate to the matrix clause and always follows the modified head noun. In most cases the main clause precedes the finite RC. These type of relative constructions are similar to those of Indo-European type.

In some Turkic languages the relators *ki* and *kim* introduces finite subordinate clauses that function as relative and complementary clauses in the main sentence. Of the two mentioned relators *ki* is of Persian origin while *kim* is of Turkic origin, with the main function of an interrogative pronoun, i.e. *kim* ‘who’. It does not seem that there is a criterion over choosing the relators whether *ki* or *kim*. They are not in complementary distribution, furthermore languages that use these two relators in finite relative clause constructions can form the same RC’s with participles, i.e. Turkic type formation. The finite subordinate clauses introduced by *ki* and *kim* is already in use in the older period of Turkic languages. The following examples are from the Old Turkic period.

The following example is from the *Qutadgu Bilig*:

Baqa kör bu sözlär kim aydim sanga bu yanglig eriurmii ayu bir manga
Schönig 1993: 182

'Consider now whether what I say is true, and if it is, then acknowledge it.'

The same structures are present in the period of Middle Turkic.

The following example is from Mamluk Kipchak:

ol kim kördüm saining qatnda käldi   Schönig 1993: 182
'the one that I saw with you has arrived'

The following example is from the *Codex Cumanicus*:

ne kim ata aytur   Schönig 1993: 182
'that what father says'

The Ottoman Turkish language is replete with the examples of relative clauses introduced by *ki* and *kim*. The relator *ki* in Ottoman Turkish may introduce finite subordinate clauses that function as arguments of the verb as well as relative clauses modifying nouns. *kim* on the other hand is only used in relative clauses. Following examples will suffice to display the finite subordinate clauses introduced by these two relators.

***ki* used in a complement clause**

The following example is from Ottoman Turkish:

Gördiler ki Ibra:hi:müñ atti gelir gendii iistinde degül.   Çagatay 1963: 335
'They saw that the horse of Ibrahim comes but he is not on it.'

***ki* used in a relative clause**

The following example is from Ottoman Turkish:

Yafese çiqunca ki Nuh peyamberüñ oglidur   Çagatay 1963: 329
'when you reach Japhet who is the son of the Prophet Noah'

***kim* used in a relative clause**

The following example is from Ottoman Turkish:

Birinüñ adı Ertugrul kim Osmanuñ atasidur.   Çagatay 1963: 330
'the name of one of them is Ertugrul who is the father of Osman'

From modern living Turkic languages, in Uzbek we find the finite subordinate clauses functioning as relative and complement clauses introduced by *ki*.

The following examples are from Uzbek:

Ümid qlamen ki bizni hamisa yoqlap turursiz.   Çagatay 1972: 43
'I hope that you will always check on us.'

ol adam ki dräxtni kesip dur   Schönig 1993: 184
'that man who cuts the tree'

Because of the fact that the Oghuz Turkic languages Turkish and Azeri have been in close contact with the Persian the use of *ki* in finite subordinate clauses is a common phenomenon. In Turkish especially in unplanned variety of spoken discourse we encounter complement and relative clauses introduced by *ki*. The following examples illustrate the point.

Complement Clause

The following example is from Turkish:

Anladım ki artık beni sevmiyorsun.

‘I understood that you do not love me any more.’

Relative Clause

The following example is from Turkish:

Bahçelievlerde ki Balıkesirin en güzel semtlerinden biridir kiralara yüz milyonu geçer.

‘In Bahçelievler which is one of the best neighborhoods in Balıkesir rents exceed one hundred million.’

Another Oghuz language, Azeri, makes use of *ki* in relative and complement clauses.

Complement Clause

The following example is from Azeri:

Aydın hemiše yazır ki iki kağız göndərirməm.

Çagatay 1972: 16

Aydın always writes that ‘I send two letters.’

Relative Clause

The following example is from Azeri:

Respublika elä dövlätä deyirlär ki, onu bir adam – çar deyil, seçilmiş adamlar idare edirlär. Schöning 1993: 183

‘They call a republic a state in which elected men, not a single man, i.e tsar, have power.’

In all the Turkic languages examined so far subordinate clauses introduced by *ki* and *kim* can be attributed to Persian influence. And these two relators are the only ones that are used in finite subordinate clauses. Another Turkic language spoken in Eastern Europe, Karaim, goes one step further in employing relators in subordinate clauses. Similar to what we see in Gagauz, Karaim also extends the inventory of its set of relators covering some interrogative pronouns. The interrogative pronoun *qay* ‘which’ will function as relator in relative clauses after taking possessive suffix as *qaysı* ‘which’. Just like in Gagauz this relator can take case suffixes, as seen in the following examples. In the second example the locative suffix *-DA* is attached to the relator. Another interrogative pronoun that is used as relator in subordinate constructions is *ne* ‘what’.

The following examples are from Karaim:

anlatmah üçün ol kavvanam, qaysı bila başladım bu işni. Çagatay 1972:129

'in order to tell the idea with which I began this work.'

Siz ol tuvganlar da öskanlar bu özü qırıya, qaysında tuvdum da östüm men da. Çagatay 1972: 129

'You who were born and brought up in this country where I myself was born and brought up.'

iic'okt'a, ne anda kondarg''an Schöning 1993: 185

'in the small house which was built there'

These structures in Karaim are considered a result of Slavic influence.

Xakas is another Turkic language with finite relative constructions.

The interrogative pronoun *xay* 'which' with possessive suffixes attached is used as relator in introducing finite subordinate clauses, as seen in the following example from Xakas:

muØgar ulug kizhiler, xayzularinaØ sirer kiñniØ toğasçazar Schöning 1993: 186

'thousands of respectable old people that you meet every day'

püün klubta andaq çaxsi koncert polgan, xaydaqni min am daa körbeem (Schöning 1993: 186)

'Today in the club there was such a good concert, the likes of which I had never seen.'

Xakas joins Karaim and Gagauz in choosing an interrogative pronoun for employing in finite subordinate constructions. In those finite constructions the influence of Russian *kotoryi* 'which' is apparent.

As I tried to show with the many examples the finite subordinate structures are not very uncommon and new in Turkic languages. Certainly they are not exclusive to a specific area and a specific Turkic language. Beginning from the earlier stages of Turkic languages up to day they have been a part of the syntax of the related languages. It has to be stressed that the infinite relative constructions are the most common type in Turkic languages.

7.2 Conclusion on Gagauz

Not differing from the Oghuz group of Turkic languages we find two different RC forming strategies in Gagauz. One is the Turkic type, i.e. prenominal infinite constructions, and the other the Indo-European type, i.e. postnominal finite constructions. In prenominal constructions Gagauz uses participles that precede the modified head noun while in postnominal constructions it uses complementizers to connect the two clauses. Similar to what we see in Turkish, as well as in Azeri, Gagauz employs possessed and unpossessed, or free, participles. It has to be stated that these two different RC forming strategies are not in complementary distribution.

The use of participles in relative clause constructions is most common in written language. Some frozen forms, such as participle forms especially in folkloric fragments can be encountered in the spoken language. It seems that the preferred relative clause constructing strategy in Gagauz shifted to the postnominal finite type in the spoken language. In finite relative clause constructions the influence of foreign languages is visible, especially Russian and Rumanian as well as Bulgarian.¹ The complementizer *ki* of Persian origin is mostly used in subordinate clauses that function as argument to verbs. In finite relative clause constructions Gagauz seems to prefer a relator of Turkic origin, namely *kim*, instead of *ki* which we have seen employed as relator in other Oghuz languages, i.e. in Turkish and Azeri.

There seems to be a correlation between the wide use of postnominal finite subordinate constructions and choosing verb initial type sentence structure in Gagauz. Common Turkic type SOV order shifts to SVO in Gagauz, i.e. *okudum kiyadi* ‘I have read the book’, which is more commonly used than *kiyadi okudum* ‘I have read the book.’ This is also the general tendency across the world languages, so if a language has SVO word order it will favor postnominal as opposed to prenominal relative clauses.

In postnominal-finite relative clause constructions Gagauz employs gap strategy, relative pronoun strategy and pronoun retaining strategy. In the gap strategy there is no overt indication of the role of the head noun in the relative clause. In the relative pronoun strategy there is a pronoun in the relative clause indicating the head noun and this pronoun is moved to the clause initial position. In the process of encoding the role of the head noun this pronoun is case marked to indicate its role. In the pronoun retention type the head noun remains in the embedded sentence in pronominal form.

In Gagauz finite RC’s can be restrictive or non-restrictive while infinite RC’s are mostly restrictive type. However Gagauz has no formal way of marking the distinction between restrictive and non-restrictive relative clauses.

Future researchers may wish to examine a variety of issues raised by this study. One is the question of the influence of modern Turkey Turkish syntactic structures on spoken and literary Gagauz over the past ten years. Vacillations in verbs governing different case suffixes is another interesting topic that should be examined in greater detail. Finally, certain features of Gagauz syntax may actually reflect variation in Old Oghuz syntax, for which reason the place of Gagauz in the historical development of the syntax of Turkic languages is a topic which certainly merits further investigation.

---

¹ See Menz 1999.

Appendix. Gagauz Texts

Text 1

Sän mi bunnarı söylecen? Gagauzların peyda oluşu tarihlerdä çünkü derindän birisi şindiye kadar araştırmamış. Araştıramamışlar. Çünkü ne bellidir Gagauzların hakkında. Gagauzlar bin sekiz yüz on ikinci yıla kadar Osmanlı hükümetinin altındaydı. Sonra Rusun elinä düştüllär. Ruslar hep söledilär ki çünkü Gagauzlar sölermişti "Biz Bulgarız, Bulgarız, Bulgarız". Gagauzlar dermişlär ki onnar Bulgar irkindän. On dokuzuncu yüzyılın ortalarında seftä Gagauzların adı çıkêr tarih kiyatlara. İlk kim söylemiş ki var Gagauzlar o Keppen, Almanya araştırıcısı. O demiş ki var Gagauzlar. Hem taa söylemiş ki yirmi sekiz otuz bin kişi kadar. Bunnar yaşêrlar Besarabyada. Gagauz tarihini bän çekettim aaraştırmää bir on yıl geeri Rus kiyatlarından, Türk kitaplarından. Da o fikirlerä geldim ki Gagauzlar Türk kökenlidir. Çünkü öle bir örnek göstereyim. Benim babam annesi Saltalı Haç küündä duudu. Şindi o küün adı Aleksandrovka. Onnara sokakça baariylar "Gülen". Peçeneklerin de bir soyu adıymış Kabuşin Gülen. Gülen o nası annadıym sizä bu anlami başka bir sözlän. Güle o güle. Gagauzların arasında geçer ölä bir soyadı Kapancı. Bu Kapancı o da başka bir Peçenek soyundan. Çünkü gene o Konstantin Parki Greganos yani Rum imparatoru, Bizans imparatoru dokuz yüz altmışinci yıllarda yazmıştır ki var Gäßi Hopon, bir boy. Bu Gäßi Hoponun altında çıkışlılar Türk soyu Peçeneklerin boyu Yazı Kapan. Bu Kapancılar da onnاردan çekiler. Benim bakanım bölä anamın tarafisinden. Anamın annası Kopkul küündä. Şindi bu küün Beşgöz adı. O da Çadırdañ poyraz tarafa düşer. Onnara te o benim malim yani benim te malim, mali o büyük anne onunbabası te ani Kopkun küündän ona Çorman Tanas demişlär. Çorman var bir otun adıdır. Ama Peçeneklerdä vardi bir soy Körçin Çur. Çur o da beg demek. Yani bu çur geçer Kıpçaklıarda da o öle bir titu unvan. Da burda baktıyan Çorman çıkış ki kendin bey ol, bey ol. Böle anlam geler ama çöy sanır ki o ottan geler. Odun adıñdan, otların. Gagauzların içindä var üç boy angısı üç halk angısı Karadenizin poyraz taraflarından Dobrucaya yerleşmişlär. Ama ne de olsa bän o fikirä gelerim ki Atilla, Atlu Han Türkleri açan yenilmişlerdi. Dört yüz altmış dokuzuncu yıllarda onlar Dobrucada konmuşlar, Dobruca yerlerindä. O günlerdä o yerlerä dermişlär Küçük Sikifyä. Küçük Sikifyä. Da orada onnar yerleşmişlär, bu günü Dobruca. Ondan soram açan gelmiş Avar. Onnara derdilär var Hun, Varhunit. Onnar da iki boy angıları birleşmişlär de Göktürklerin. Sana läätzim dili mi osa hem tarihi mi derin annatma? Sana läätzim fonetik ta çok. Sän ondan sora başka kasetä yazcen öle mi? Sän sözleri sän aaraştıracan. Buna söylem örnek da Avarlar onnar da beş

yüz altmışinci yıllarda büünkü Macaristan yerlerinä kondular hep o bozkırlardan geçip. Da büünkü Viyana yerindän taa Don, Ten deresinä kadar yerleştilär. Orda bir imparatorluk kurdular. Da Göktürklerä hep karşı durdular. Ama bu Varholetlerä Avar demişlär yanniş. Da bu Avar imparatorluunda aslında en kuvetli ama onna sayılêrdi nicä Karakemik. Onun arasında Bulgar Türkleri. Bulgar Türklerin dä adı Oğur o günnerdä. Oğur aslında Oğuz rı zi harfi diyişer. Da altı yüz otuz birinci yılda bu Oğurlar ani Avar imparatorluunda bulunardılar onnar da bir kalkıntı kaldırdılar ayaklandılar. Da kovdular ordan. Geçtilär kendi kardeş Bulgarlarına angıları Kafkazyanın poyrazında yaşêrdılar. Orda da vardı Kara Bulgar devleti altı yüz otuz birinci yılda kurulmuş. Orda Kubrat ya da Kurthan padişahmış. O da altı yüz elli birinci yılda ölmüş, gecinmiş. Varmış onda bir kaç oul. Onnarın arasında Isperih ya da Asparuh başka türlü derlär. Badbay. Bu Bulgarlardan bir dalgası kaymış İtil ya da şimdiki adı bu derenin geceş nicä Volga. Rusça geçermiş ama Türkler İtil derdilär. Da bu Bulgar Türkleri angıları toplandılar Isperih, Asparuh tarafında altı yüz yetmiş dokuzuncu altı yüz seksen birinci yılda. Tuna deresini geçtilär de Doburcayı Bizans imparatorluunun elindän aldılar. Bunnar kurdular Bulgar Türk padişahlıını. O Bulgar halk ani geldi bitkinci vakıtlarda bän da öle sanardım ki onnar üç yüz elli bin kişi kadar vardılar. Onnar da oraya yerleşmiş Slavlarlan birazçık kavga ettilär. Rus tarihçileri yazêrlar ki o Bulgar devleti Slavyannarınmış. Da Bulgarlara diyrlär Pro Bulgari, Proto Bulgari ani Bulgarlardan ilerki Bulgarlar. Ama bu ilerki Bulgarlar angı vakıtta acaba dillerini kaybettilär. Hep yazêrlar ki sekiz yüz altmışinci yıllarda Baris Han kablemiş hristiyan ortodoksluu Bizanstan. Da ondan sora Bulgarlar erimişlär bir kuşak içindä. Ama bu bir yannişlıktır. O Türk Bulgarları hiç kaybetmedilär dillerini. O Bulgarlar nicä yaşêrdılar Dobrucada. Bir boyu da kaydı Dunanın poyraz taraflarına. Da sanêrim ki onnar geçtilär nicä Voloh ya da Vlah ya da Bläk diyorlär. Bu Bläkları dedilär ki onlar sorun. Soraki tarihçilär onnardan birisi Nogay kökenli ama o Moldova şimdi Türk tarihlerindä yazêrlar Bogdan Eflak padişahı olmuştur. O da Dimitri Kantemir ya da Kasım Kantemir o da Nogay soyundan. Onun bobası Konstantin Kantemir. O da bin altı yüz doksanı yillarda Moldova ya da Bogdan Eflak padişahı olmuştu. Onun da bobası Kantemir Mirzadir, Bulgarların padişahı. Bu Kantemir Mirza o da Mansur oulları soyundan. Mansur oulları da Mangit boyundan. Mangit boyu da Yedigey Mirzanın boyu angısı bin üç yüz doksanı yilda girmiş Kariçak oolannan. Onnar Altınordu büyük bir imparatorluk vardi da bu Altın ordunun içindä insana Ruslar çektilär vakıtlan Tatar demää. Ama bu bir yannişnik çünkü bu padişahlıkta türlü türlü eski Türk boyları yaşêrdılar. Bän onnar için şindi kısadan kısadan annaticam. Da te Bulgar Oğurlar angılar aslında Hun Türklerini arkadan

vurmuşlardır. Dört yüz altmış dokuzuncu yılda. Çünkü açan Attila Han, Atlı Han dört yüz elli üçüncü yılda geçindi. Arkasında altmış mı yüz mü oolu kalmış. Bu oulları aralarında büyük kavgalar geçirmişlär. Da devletin kuvedi zayıflamış. Bunun için German kökenli sayılêr Gepit. O da Gepitlär Otların kalıntıları. Onlar ayaklanmışlar kalkınmışlar Hunlara. Da devirmişlär Attillanın oullarını. Bir boyu onlardan, Hunlardan dönmüş geeri, bir boyu da ani taa kalmışlardı onnar sööledim taa ilerdä Dobruca yakınında. Da bu te Ogurlar arkadan vurmuşlardır Hunnari. Ama bu Ogurlar Hun imparatorluun içindä yaşamışlardır. Hun imparatorluu nicä ani Avrupada biliner. O üç yüz ellinci yıldan çeketmişlär Alanlarlan cenketmää. Alanlar onnar başka bir soy. Şimdiki tarihçilär çoyu söyleylär ki Alanlar Iran dilliymiş. Ama bu bir yannişlık nicä da derlär ki Iskiflär onnar da Iran dilliymiş. Ama nedän o zaman dört yüz ellinci yillarda Sikif, Sikit imparatorluun padişahıvardı bir Atey ya da Atay. Nedän bir türlü bu ad Iran dilindän onun karşılıu bulunmîr. Çünkü Atay, Ati bölä bir ad Iranlı halkların arasında geçmer. Onnarın dillerindä geçmer. Ata aslında boba, ata ay da kutlu. Da böle olêr ki bu Bulgarlar onnar yoktu nasi başka yerlerä gitsinnär nicä de Hunnar. Onnar yaşırdilar taa çok bozkır yerlerindä. Şimdiki te Besarabya, Bucak nerdä biz bulunêriz bu da bozkır yeridir. Kişiñfin o taraflarından çekeder orman bozkır yeri karışım. Ama Kişiñfin, Kişiñftän taa poyraz taraflarında orda da arada sırada, var nicä diym satta patta burda dil bakımından. Da onnar o yerlerdä nerdä bozkır hem ormanlar karışık oraya da zaman zaman akmişlar. Bu aslında taa Kiev yani büünkü Ukrayna kasabasının yerinä kadar gider. O taraflara kadar orda karışêr. Bir parça bozkır bir parça ormancık vardı. Da bu Iskitlär onnar da Türk dilliymiði. Alanlar angıları Sarmantların kalıntıları onnar da Türk dilliymiði. Bu bozkırda onnar yaşırdilar. Bu bileysiniz büyük bozkırlar çekederlär taa Macaristan yerlerindän da biterlär taa Mançuryada, Kadırkan daalarında ya da Hingan şimdi adları. Bu bozkırda deyebiliriz ki vardı iki büyük kültür merkezi. Birisi büünkü Mogolistan tarafında. Orda Hunnar başladı. Büünkü Türkistan orda da çeketti. Sus ma. Orda da çeketti. Bu yok biþey mi ani o söledi? Da, fikrim gitti. Bu da tarafa Sikitlär nerdä yaþerdi, Türkistanda. O büünkü Kazakistan, Özbekistan yerleri Kırgıztan yerleri hem bu taraf. Burda da turan kultu. Çoyu te hep şindiye kadar Avrupa tarihçileri, Rus tarihçileri derlär ki Sikiflär Iran dilli, Iran dilli, Iran dilli. Ama Skiflerdä az nelär kalmış kalmış. Bölä dil bakımından. Biliner sadem ani yedi yüz ellinci yılda onnar Itil deresini geçmişlär. Da burda yaşayan Kimerleri dövmüslär, kovmuşlar bu yerlerdän. Kimerlär Anadolu yerlerä akmişlar. Orda Urartu devletini yıkmışlar. Asur imparatorluunnan cenc etmişlär. Skiflerä başka türlü taa Saka derdilär. Iranlılar derdilär Saka, Greklär derdilär Iskitoz. Onnar sanêrim kendilerinä İç Oguz derdilär. Yahudilerin kitabında Yerimyâk adında kitabında orda da geþer ki bir

halk Şikinz. Şikinz o aslında Avrupalılar şindi yazdırıldılar Aşkenaz. O Skiflär için sölener. Bu üzerä ne kadar da sölesinnär ki Skiflär Iran dilliymiş bunu bir da vakit kabul etmiycem. Bu bir yalandır. Çünkü her zaman öle göstererdiłär ki Türkler geeri kalmış bir halk. Onnar birşey bilmemiş. Onnar karannıkmiş. Ama açan on dokuzuncu asrin ikinci yarısında çekettilär biraz biraz araştırmalar yapmaa Avrupalı da araştırmacılar. Buldular onnar Türk yazıtlarını Vilhem Tomsin bin sekiz yüz doksan üçüncü yılda. Açan becerdi okumaa Orhun yazıtlarını belli oldu ki o yazıtlar Türk yazıları. Da biraz biraz bakışları başladı diişmää. Çin ani Kitay kroniklerindä el yazmalarında öle sözller geçer huytu. Çinlär derler ki Türkler kullanmışlar demirdän yapılmış bir iş angılarının kendi giysilerini rubalarını ütütü urarmışlar. Rus dilindä da büünkü ütük sözü hep o annamda. Gene Türk dillerindän geçmiş. Rus dilindä çok Türk sözü var. Bir kaç örnekta var nicä göstereym tarafa gittim konumuzdan ama. Eşek Türkçedä, Rusçada işak, utuk, ütü gene Türkçedän. Bunnarı annadıym mı ani annattım sana? Tarihi mi annadêym. Da Skiflär, Turanlılar onların evlatları Kanlılardı, Peçeneklär. Onnar çok türlü türlü boyalar vardı ama ne dä olsa bu Turanlılar onlar Avrupa tipindeydiłär. Onnar diildi çekik gözülü. Aslında Hun Türleri de nicä gösterdi kazılar ilktän baştan hiç diillär çekik gözülü. Biliner ki bin beş yüzüncü yılda büünkü Çin yerlerindä ilk padişahlı kurdular Şan soyları. O bayır anlamına gelir. Başka türlü onnara Hyin dedilär, çünkü onnarın baş kasabası sonra Hyin kasabası oldu. Da bin ellinci yılda onnarı Co halkı devirdi. Ama bu Co halkı başka bir halk vardı angılarını bu Şan Hyin halkları Huanhe ya da Türkler o dereyä derdiłär Yeşil Su. Çünkü o derenin suları yeşildi. Da bu Colar onnar da So ya da Su halkın evlatlarıdır. Bunnar Şannar bin beş yüzüncü yıllarda bunnarı kovdular büünkü Ordos yerlerindän da büünkü Çin provinsisi Şansi o yerlerden. Da Colar onnara Çinlilär derdiłär turuncu saçlı şeytannar çünkü onnar saylardılar çok çırkin çünkü diildilär çekik gözülü. Onnar Avrupa tipindä sarışındılar, üusek boyıldalar. Geldilär da Çini elä aldılar. Da bu üzere bin ellinci yıldan bölä nicä lejentalı ya da efsaneli sayılardı ki bu hanedan dinasti bin yüz birinci yılda girmiș. Ama bitkinci araştırmalar gösterdiłär ki Co dinastiyası bin ellinci yılda girdi. Bu süre bin ellinci yıldan Çinin gene birleşmesinä kadar öle sayıldı, Co vakıdı, Co. Colar da onnar gene Türkülär. Coların onnar yeridilär vakıtlan. Onnar Çinleştilär. Onların bir dalgası vardı orda bir halk Di. O da Uygurların. Ama onnaan hepsi bir. Çünkü bozkırlarda ölü geçerdi. Cenklär ani giderdiłär savaşlar onnar giderdiłär diil nicä diyrlär şakacıktan. Onnar giderdiłär ölü ani ya sän oldürçän ya seni oldürceklär. Cenek ederdiłär yaşamak için de birbirlerini öldürderdiłär. Ya da tanıydılar daha kuvetlinin kuvedini. Kim daha kuvetliyi derlär ani başını iiltsin dizçä çöksün ya da lääzimdi cenc etsin de duşmanını tarasın. Da o olsun en kuvetli en boylu. Da bu üzere geçer tarihä.

Kanglılar onnar gene Sakların, Sakaların ya da Sıkiflerin evladıdır. Bu hep o atlar ama bir vakıt bölä demişlär bir vakıt bölä demişlär. Başka bir örnek annadêym ani iki yüz ellinci yılda Sakların gene Sakaların saka da o saygılı manaya geler ama bu Iran dilindä. Iranlılar demişlär Saka. Da bunlar ani aktılar onnara diyerlär Part, Part imparatorluu. Onnar da varmışlar, varmış, vart, bart ani bardılar. Onnar gelmerdilär oray. Geldilär bugünkü bütün Iranı iki yüz ellinci yılda Rumların, Elenlerin elindän aldılar. Da kurdular orda o dinastinin yani hanedanın kurucusu Arsak ondan da bu hanedan dinasti dedilär Arsakılär. Bu oldu iki yüz elinci yılda Hristosun duumasında ileri milattan önce. Da Türk'lär Turandan Hindistana da akmişlardır. Derlär ki Kuşanlar başka türlü bu halka derlär gene Tohar. Onnar da mana Iran dilliymiş. Toharlar nicä biliner Hun Türkleri yüz altmışinci yıllarda kovdular bu günkü Dogu Türkistandan. Onnar ordan geçtilär bugünkü Özbekistan. Özbekistandan da bir dalgaynan gittilär Afganistana Hindistani katmaa. Onnarın en tanınmış padişahi Kanişka. Kuşan imparatorluunu da kurdular taman Hiristozun dooduu vakıtlarında. Taa bu üzere, gider Turanlılar giderlär Hunların bir dalgası kaçmış ta Altay bayırlarındavardı Dinlin halkı, Çinlilär yazardılar ki onlar Dinlin. Onnar bölünmüşlerdi iki dalgaya. Bir boyuna dedilär Kırgız. Öbürlerinä de dedilär Akıtlan Kıpçak, iki piçak. Onnar, Kıpçaklar karışmışlar Hunlarlan. Da vakıtları onnara da Koman demişlär, Kuman. Te Gagauzlar bän azar azar annattum taa eski vakıtlardan. Gagauzlar bu üç boydan kurulmuş. Deycez onnara geç boyalar. Kuman Kıpçaklar, Ruslar derdilär Polovits onnara Türk Oguzlardan. Oguzlar onnar da Sakaların yani Iskiflerin evlatları. Onnar Kanglıların bir boyudur. Bak, dokuz yüz yetmişinci yılda vardı öle bir Oguz devletindä Selçuk Bey. O kabul etti İslami. Da onun taraftarlarına Türkmen dedilär. Oguzların, Türk Oguzların aralarında giderdi o vakıtlar kavgalar, çünkü onnar tanrı dinini tutardılar. Kendi eski bobaların dinini inançlarını. İstemerdilär vazgeçmää ondan. Şamanizm o biraz başka. Şamanizm o diil din. Şamanizm o bir medik, böle çünkü şaman, kan Türkçe derdilär. O bir taraftan gelerdi nicä ilaççı. O bir taraftan gelerdi nicä bilgiç. Öbür taraftan o gelerdi nicä muzika yazardı, havalar yazardı. O araştırcıydı. O gelerdi popaz yerinä da. O çok işlär bilerdi. Da o nicä derlär şaman dinindä gider öle ki bir dünnä bölüner üç yerä. Bir yeri Allahın, bir yeri insanın, bir yeri de şeytanın. Kan içkän derdilär. Da bu yerdä nända insannar yaşer onnarı Allahlan tanrılarınicä derlär baalı şaman. O kendisinä şişi batırardı. Da kendisini kendisindän çıkarardı canlı. Öle bir fikir vardı ki açan birisini yılanalamış ya da cennet orda düğümüslär, yaralanmış, pek yaralı. Şaman ya da kan kendisinä şiş batırerà. Da kendi canını kendi içindän çıkarderà da Allahlan orda konuşerà lafeder ki bu adamın canını braksın. Da bu işä Ruslar derlär şindi kıstas çünkü açan şaman kan yaperà bu işi ondan sora üç gün birisi onu aaramey birisi onnan

lafetmiy çünkü şaman kendi kuvedini ne onda var harcêr ani çıkarmaa kendi canını kendi içindän. Çünkü şaman o vakıt sayılır ölü. O duymêr ne oly onun etleri, canı ayrılr etlerindän. Son canı dönîy geri eer Allah vererse bu adamın angısı için o yalvardı. Allahın nicä diyrlär tarafında bir ayası bu adama yaşamayı da şamandın nicä diyrlär yaşamak vakıdî azalıy. Öle bir fikir vardır. Bizim burda Gagauzların arasında var te Kıpçak küü dä. Ama bunu gene Nogaylara baalıylér. Nogaylar onnar da Altın Ordu padişahlıun nicä diyrlär vatandaşlarıydılar, yurttaşlarıydılar. Da onnar da Oguz Kıpçaklarının evlatları. Böle söyleyibiliriz ki ilk dalgalar Hunlar Dobrucada konmuşlar hem Basarabyada. Çünkü burda şindi söliym ki Dobrucaya adı Türkler verdi. Vardı öle bir padişah Dabrıca Bey, Dabrıca Bay. Rumlar, Bulgarlar, Rumanlar türlü türlü bu adı diştirdilär. Dabrotitsa da Dabrotiç ta Dambrotsa da türlü türlü. Onun adının to yerlerä Dobruca oldu. Dobruca bän sanêrim ki eski Türk adından dabrı , dabrı. O da ileri gitmek, ileridä gidän, başka türlü sanêrim ki bu bayraktar anlamına da geler. Bayraktar bayraa tutan. Ya da eski Türkler tug derdilär. Tuucular. Da bu Dabrıca Bey bin üç yüz elli dördüncü yıldan bin üç yüz seksen dörtta seksen yedidä geçinmiş. Onda sonra te olmuş onun oolu Yuan, Ivançu padişah. Ama ondan sonra bu devlet yıkılmış çünkü Osmanlı veziri azamı ya da o günnerdä sadrazam dermişlär gelmiş te o toprakları almış. Böle Gagauzların devleti yıkılmıştır. Bu Yuan bobası Dabriç onun da kardeşi Balıkbay, Balık derlär başka türlü. O da onnar hepsicii gelerlär Kıpçakların bir boyundan Tartaroulları ya da Tartarvan, Tärtär Rus kiyatlarında onnara derler Terteroviç onnar da bin yüz seksen dördüncü yilda geçerlär hem daa ilerki yıllarda. Rus kroniklerindä var ama bän yazık ki bu kroniklär benim elimä daa düşmedi. Vakit taa Allah vererse yetişeklär onnar da benim elimä. Da çok işlär çıkarceym. Çünkü bizim burda Gagauzyada bir da zengin kütüphane yoktur. Kitaplar azdır. Hem ileri çünkü burda bän bunnarı hazırlandım yazdım. Da geçem gene tarihä. Hunnar Ogur Bulgarlar Rus kitaplarda da üniversitelerdän üreterelär. Annadılér ki açan Asparu gelmiş o Yugoslavları çırak etmiş. Burdasa Bulgarlar hep derlär ki onnar kardaş gibi yaşamışlar. Ama bir yannişlıktır. Nicä Avar Türkleri, kroniklär yazêrlar ki Slavların karılarını saçlarından baalamışlar taligalara. Koşarmışlar onları. Öle de sanêrim ki Türkler Türk Bulgarlar Slavlارlan ani annaşêrdi. Da Türk Bulgarlar Hunların ani kalmışlardı Dobrucada soram ta geldilär arkadan Peçeneklär. Peçeneklerin ardından Kanglı daa beş yeni ok varmış. Bundan Peçenek oldu. Peçeneklär dokuz yüzüncü yıldan bin kırk sekizinci yıla kadar nicä diylär Karpat daalarında taa İtil deresinä kadar bu bozkırıları tutardılar elindä. Arkalarından açan geldilär Türk Oguzlar. Ruslar derdilär onnara Guzi, Uzi ya da o üzere ki Rusların dilindä yok ü sesi. Onlar dedilär taa Torki. Ama bu da bir terslik, tersinä yapmışlar. Çünkü onların dilindä yoktu ü. Böle bir bozukluk oldu. Bizim te

Gagauzların arasında tarihçilär türlü türlü isterlär sölemää ki Gagauz adı gider, çekiler Oguzlardan ama bän bunu kabul etmerim. Bän kayılım bay Görgis Tanatooluyan onu var nasıl Komratta bulasınız. Görgis Tanatoolu, Vatan merkezindä. O araştırıcı. O da kayıl biz onnan bir fikirdeyiz ki Gagauzların adı gidiy Keykavus sultanından. Çünkü öle gider. Türk Bulgarları kaldılar Dobrucada Hunların kalıntılarından. Avarlar açan imparatorlukları yıkıldı bir boyu Kurum zamanında o sekiz yüz on üçüncü yıllarda onlar da Dobrucaya gelmişlerdir. Peçeneklär da yerleşti oray. Bin kırkıncı yillardan başladılar akmaa akmaa Dobrucada. Çünkü Dobrucadan nicä Basarabyadan şindi derlär bu yerlerä Basarabya ama bu da bir terslik. Onu da annatçam ama soora. Da Peçeneklär açan kondular Oğuz Türkleri de oray hep aktı. Kumanlardan da dalgalar aktı. Kuman padişahlıkları nicä biliner bin elli beşinci yıldan açan Mogollar bu bozkırlarda Peçenekleri kovdular. Ama onlar hepsini kovmadılar. Peçeneklerin yarısı kaldı. Onnarın kuvetini tanıdı. Da yaşıdlar onlar barabar. Ama adları çünkü onlar başka büyük kuvet diildilär sayêrlardilar Kıpçak ya da Polovits nicä Ruslar yazêrlar. Ama Rusların Polovitsleri Arapların yazdıkları Kıpçaklar onnar aslında iki toplukluktan diyelim ki iki hanlıktan kurulmuşlardır. Bir angılar daha batı tarafa onlar sayılardılar Kuman. Kuman o aslında yaban kaazı, man da bän. Onları bän siza kartada göstercem benim kendi yaptım kartada. Hem taa vardı Blæk, Vlahlar ani gider. Onnar da yaşıdlar daha Karadenizin boyunda. Ruslar onlara derdilär Lukomorski Polovtski ya da Lukomor Kumanları, Kıpçakları. Ondan başka vardı Sarı Kıpçaklar. Bu angılar taa batıda onnar büüntü Dinyeper Türkler eveldän demişlär o dereyä Varuh ta demişlär Özü da demişlär. Da bu Kuman devletinä angısı Dinyeprdan batıya deylim batı Kıpçak devleti. Ona Kıpçak demerdilär. Onnar Kıpçak sayılmardılar. Çünkü onnar Hunlar ani dediydim Dinlilerlän karışmışlardı te onlar oldu Kuman. Ama kendi te Kıpçaklar onnar da te öz adlarını tuttular. Biraz onlarda varmış çekik gözlü da. Çünkü şindi de Gagauzların da arasında yıl yıldan azalér ama yüzdä biri Gagauzların aralarında çekik gözlü. Bunu var nicä ii gezdiinän Gagauz küülerini görmää ani Gagauzların arasında var çekik gözlü. Da ikinci Kıpçak devleti angısına derlerdi Ak Kumanya o da Sarı Kıpçaklar. Kıpçak adı da gider iki bıçak ondan. Da bu Kıpçak devleti bin elli beşinci yıldan bin iki yüz kırkıncı yıla kadar durdu. Çünkü bin iki yüz kırkıncı yılda o fit yıkıldı. Bu bütün bozkırı nicä diyrlär kapladı Altın Ordu devleti. Ama Kıpçaklar nicä yaşıdlar öle da yaşıdlar. Kıpçakların Kumanların bir boyu satılmıştı bu günü Mısır. Gipit Ruslar derlär oralara. Orda Memluk devleti kurdular taa on üçüncü yüzyılda. Mısır Avrupalılar derdilär Türkiye, Türkiye devleti çünkü Memluklär Türk Memlukleri kendileri de derdilär kendi devletinä Türkiye devleti. Onların te öyle biliner ki yedinci altıncı padişahları Memluklardan Kalaun. O Burçu

oullarındandır. Burda o Kumanların bir tanınmış Batı ya da Kara Kumanların soyundan geler. Onlar hakanmış burda. Onlarda vardı bu kan. O Ruslar derlär Bonyak bän sanıym Bunyak bundan çekilär. Çünkü o bennän duumuş. Benniymiş. Da o haliz bir diil sade padişahmış o şamanmış ta kanmış ta. Çünkü açan bin doksan bin öle geçer ki o açan Macarlar girmişlər Rusların bir kinezliini kapmaa kinezlik o beylik Rusça. Ama aslında Rus sözü kinezlik sanēym çekiler gene Türk bir söyündän. Çünkü şindi Osmanlı Türkçedä geçerdi şura ama bu söz Arapçadan. Osmanlı Türkçedä taa gece vakitta bu sözä dedilär danıştaylık öle sansın ne kadar üyrendim. Ruslar derlär buna savet ama eski Türklerdä Göktürklerdä varmış söz kineş. Da bu kineş toplanma yeri nerdä düşüncelär nasıl nicä yapmaa taa islää. Da sanêrim ki kim girerdi o toplantıya bu deylim ki şuraya onnara dedilär kineş. Bundan da gitti Ruslarda kinez ondan da gitti kinezlik ya da beylik. Da dener ki Kumannar, Kıpçaklar onnar da aktı Dobrucaya. Da tebu ikinci Bulgar devletinä geçelim. Bin yüz seksen beşinci yılda nicä biliner bir kalkıntı çıkmış. Bulgarlar hep derlär ki aysını, aysını. Onnar Tırmalı bir kasabası varmış. Anı Tırmalı da sanēym turnalıdan çekiler. Derlär ki o bir alış veriş yapan zengin bir ayledenmiş. Ama da nerey zengin ayledenmiş. Masal bunnar hepsicili. Bulgarların masalları. Hem biliner ki onun Asanın nicä derlär takma adı ya da laabi Bilgünmiş. Bunu bän sizä var nicä gösteriyim Bulgar kiyadından. Bulgarca pek annamêrim ama annêrim ama lafedemerim. Da onnar yüz seksen beşinci yılda kalkıntı yaptılar. Bizanstan gene o eski Bulgar devletinin yerlerini koparttılar. Da orda şimdî o atların o dayların adı Balkan. O bayırlara Türkler bu adı koydular. Da te Balkandan hem Dunayın arasında bu Bulgar padişahlığını gene kurdular. Bu Asan o da başka bir Türk Kuman boyundandır. Da biliner ki bu Asen ya da Asan başka türlü hep derlär. Onnar da gene geçerdilär Rus kroniklerindä. Hem geçer diil bir ama iki Asan, Asen. Birisi Girgenin oolu öbüru de Ayoban oolu. Bu Asennär angilar Bulgar devletini kurdular ama o ki diil Bulgar devleti çünkü o bir cografi admış. O Duna derenin taraflarına Bulgaristan demişlär. Bu üzere de onnar Bulgaristan kırалı oldular. Hem Kuman hem Bulgar kırалı. Bulgar kiyatlarında da nicä geçer ordularda varmış otuz beş bin kişi yirmi bin kişi. Onnardan yarısı kadar Kıpçaklarmış, Kumannarmış. Da Bulgar hannarın bunnarın belli ki läätzim sıra vardır annatmaa. Bän hepsini töle karmakarışık sizä annattum bunnarı. Orda da ne biliner ki bu Asannar Bulgar. Ikinci Bulgar padişahlığında bin yüz seksen beşinci yıldan bin iki yüz sekseninci yıla kadar nicä derlär kuvedi elindä tutmuşlar. Bin iki yüz sekseninci yılda Nogayın yardımınınan nicä biliner Görgi birinci Terter padişahı oldu. O da aslında onun kendi yerleri kendi beylii bulunarmış bugünkü Dobrucada. Bu gösterer onu ki açan bin iki yüz almiş birinci yılda Mogollar kovdular Izzettin Keykavus Anadoludan. Izzettin Keykavus Bizansa geldi. Mihayıl sekizinci Paliolaklan

orda biraz lafetti, konuştu. Mihayıl sekizinci kayıl oldu ki onun güveyisi Nogay Han o da Altın Ordunun bütün Karadenizin taraflarını hem Kafkas taraflarını kendi elinä geçirmiştir. Da Saray Batu merkezdi o günnerdä. O bu günü Itil derenin boylarında bulunardı. Sora yeni başkent koydular orda. O da Saray Cedit, yeni saray. O da Berke Hanın vakıdında kuruldu. Taman to vakıtlarda kuruldu ama merkez oldu daa geç vakıtta. Onnar kayıl oldular kurmaa bir tampon devleti. Bu da devlet kuruldu Dobrucada hem bu günü te Basarabyada. Şindi bän annadıym Basarabyanın adından. Basarabya Türk adı. Basar o nicä basar. Oba da boba anlamına geler. Hem boy anlamına geler. Çünkü Kıpçaklarda, Kumanlarda, Peçeneklerdä de ööle geçerdi. Rus kroniklerindä bunnar bellidir ani geçer öle o Rus obalar urusoviçi yazêrlar, tonuz obalar Peçeneklerdä geçerdilär. Şimdiki Romanyada bir taraf sayılêrdi Kara Vlakya bir tarafı da sayılêrdi Ak Vlakya ya da Akiflak, büünkü Moldavya. Akiflakın Moldavyanın nicä diyrlär hanedanı, dinastisi angısı Moldavyayı kurdu bugünkü sınırlarda ani en geniş sınırlarında. O Muşat hanedanı dinastisi. Muşat aslında Musa ya da Musäy geçiyor. Yahudi bir adından. Ama Musa bu müslüman adı. Mosey da onnar onnar Türk Kumanlarındandır. Bizdä şimdi Gagauzların arasında geçer bu Muşat soyadı. Geçerlär onnar Kurtçu küündä birkaç ayledä var. Hem var Düzgüncük küündä. Çadırda da var ama onnar gelmä başka yerlerdän o kuylerdän. E Kara Eflakin Vlahyanın öte ani Tuna tarafından Karpatların tarafından Akiflak ya da Bogdan ona derlär Moldavya. O da kalêr Karpatın hem Prutun en geniş sınırlarını açan kabletti. O da bugünkü Dinester ya da Türkler nicä derlär Turga. Hem büünkü Besarabya girerdi. Da te to Karaeflakların Vlahyanın onları da hanedanı Basarabi. Yani Basarablar onnar da gene Basaroba. Türk kökenli gene. Basaroba Dobruca bu yerlerdä ta bin iki yüz altmış birinci yılda nicä padişahlık kuruldu. Nogay hem Mihayıl sekizinci kayıl oldu bu padişahlı kurmaa. Da Izzeddin Keykavus geçti. Onnan geldi diil pek çok kişi. Var tarihçilär ani sülerlär üç bin kişi gelmiş. Var kimi der ani üç bin ayle gelmiş de on beş bin kişi. O vakıt yoktu o kadar insan sanêrim ki Dobruca yerlerindä. O vakıt yașerdı yüz elli bin. Da te onnar hepsi Peçeneklär Türk Bulgarlarının kalıntıları Avarların Hunların. Kumanlar Oguz Türkler hepsicîi karmakarıştı. Kendi küucezleri vardı. Kışlakları yazlıkları. Onnar o vakıt başlamışlardı yerä konmaa ama hep koyun otladardılar. Da ikinci Izzettin Keykavus o Mihayıl sekizinciylän açan annaştilar bu işi. Çünkü o vakıt Bulgarların hanı padişahi sayılêrdi Konstantin. Onun da takma adı ya da laabı biz taa deeriz Tihi, Tih demislär ona. Ama o üzere ki o Asen Türk Bulgarlarının Kumanların da diyelim kızlarından evlenmişti. O da sayıldı Asen. Da te o sayılêrdi bitkinci padişah. O bin iki yüz altmış üçüncü yıldan bin iki yüz seksinci yıla kadar oldu padişah. Ama Dobruca yerlerindä o günnerdä te açan

bin iki yüz altmış birinci altmış üçüncü yılında kuruldu bu padişahlık. O yerä derdilär Terra Karbuna Bizanslılar. Da orda o vakit gezermış bir derviş Sarı Saltuk baba. Balkan Türkleri arasında geçer bu destan. Bän yazık ki çoyundan yalvardım getirsinnär bulsunnar. Umutlanêrim ki getirceklär da üüreñcem bän da bu Sarı Saltuknameyi, destanı. O gezermış, İslami annadarmış. Böle biliner ki Rus tarihçileri araştırdılar ani Peçeneklerin din tarafında ki Peçeneklerin birazı olmuşlardı müslüman. Çünkü daa iyi yüz altmışinci yıllarda onnar müslüman birlinä girmişlerdi. Da yardım ederdilär müslümannara. Onnara soram Kanglı dedilär. Da Kıpçakların da içindä vardı, Kumanların da içindä vardı kimi müslüman olmuş. Ama çoyu hep tutardı tanrı dinini. Da sanêrim ki o üzere ki Peçenekleri biraz bu Kıpçaklar Kumanlar basardı. Azcık onnara yeziyet ediyorlardı. Bu üzere onnar yalvarêrdilar Nogaylar. Nogay da Mihayıl sekizinciylän angısının kızınnan evlenmişti. Kayıl oldular bu devletçii kurmaa. Da geldi orıy Sarı Saltuk Baba. Da baktı orıy hepsicíini orda hepsini uzlaştırmama ani müslümannar kavga etmesinnär hıristiyannarlan çünkü hem tanrı dinini tutannarlar. Çünkü Bulgarlar Türk Bulgarları da sanêrim ki biraz yayılmıştı orda hıristiyannık onnarın içindä. Çünkü tanrı dinini var nelär baalardı müslümannıkları da var nelär baalardı hıristiyannıkları da. Böle diyelim ki şindi deriz kurçä Osmanlı Türkçedä demiyim şındiki Anadolu Türklerindä geçer nicä hac. Geçer nicä diyz biz te Rumlardan söz tavroz. Ama tanrı dinindä inancında tanrı dininin nicä diylär simbolu giderdi kurçeyä, ani bir türlü köşeleri olsun uçları diil büle uzun birisi uzun biri da kısa.

Text 2

Rusçayı bän üürendim birazçık pedagogik okulunda. Kaldı birazçık. Orda obert Rus dilindeydi. A üürenirdik biz Moldovanca. Kalanı obertlär Moldovanca üürenirdilär. Sora açan bän gittim aldila beni Altaya. Isteysin istemeysin orda lääzim lafedeysin Rusça. Orda üürendim açan biraz Rusça. Dedim yetecek bana taşımama ot, saman, taş kirmaa, pinar kazmaa, daa kesmää, kaar atmaa. Ukola istedim. Baktılar dokumentä hepsicíii. Verdilär bir şkola bana. Yalnız dört kılás yalnız. Hem başkan orda oldum hem de üüretmän hepsi bir. Onaltı uşak, onaltı çocuk. Birinci klasta iki, ikincidä dört, üçüncüdä ora gene üç dört. Hepsi toplanırdı onaltı uşak. Sora ikinci yıl kaldı taa az. E tüle sora enstitutta çekettik salt Rusça enstitutta. Sora açan geldim enstituta salt Rusça. Da aldım bän dokument Rus dilini üüretmää. Üürettim burda Rus dilini şkolada ukolada. Bir onbir yıl üürettim Rus dilini. Muzika da resimnedim uşaklırların. E töle te sora çok yıllar bän işledim. Otuz sekiz yıl ukolada işledim. Buraya ordan Altaydan? Elli altıda. Te burda bir evceez vardı.

Şindi o uje yok. Onun yeri salt duriy orda o evin. Sokaan öte yanında te buracıkta. Bu evi bän yaptım kendim. Şindi evdä pensiyada. Pensiya kabuletmiz. Oldu çok vakit. İş çok var. Hepsi bana bakıy. Başça da papşoy da kazmaa. Benim yanında benim çocuum. O şansora kırkyedi yaşında. Gelinim burda var. Burda benim duudu unukalarım. Altı. İki de torunnaan uşakları pravniki. İki çocuk taa. Beş kız bir de çocuk torunnarda. Bän masallarla zanatlanarak büyük havezlene yapirdım bu işi. Vakıdımvardı çok. Çok vakıt verdim bän ona toplamaa masalları. Çekettim bän elli sekizdän beeri toplamaa onları. Verdim Ana Sözünä çok. Başka gazetalara verdim. Ama kiyat büüle ayrıca çıkarmadım. Var nicä annadayım. Annadayım bir kısacık ilkin masal. Usta. Türkçe usta. Bir adamın varmış a bir oolu. Da istemiş o onun oolu olsun anılmış bir usta. Vermiş o onu bir ustaya yabancı küüdä. Harcanmış orda ne kadar harcanmış. Çocuk olmuş usta. Evä geldiyinene bubsı atmiş onun öünüä bir odun parçası. Da demiş: –Oolum ba yapsana te bu aacctan bir boyunduruk bizä zere bizimki şansora çatladı daaldı. Yok ne olsun ondan. –Olur buba olur. Çıkarmış o havadannıklarını. Varmış keskin baltaları, nacakları, irendeleri hepsi ne lääzim ustaya. Çeketmiş o yonmaa aaci. Yonmuş, yonmuş, yonmuş. Bubası hep bakırmış. Açıq görmüş ani aac pek küçüldü sormuş ona. –Nası ba çocuk olacak mı boyunduruk? –Buba boyunduruk bän bundan yapamaycam. –Neçin ba? –Ii te yapacam ondan bir yabanıcık. Bubası üfkelenmiş da demiş. –Yap iki. Birisi yisin beni ani caba harcandım seni üüretmää. Biri de yisin seni ani bişey becermiisin bu dünnäda yapmaa. Bu masal ani şindi annadacam o taa uzunca. Canavar tilki hem eşek. Gemicilär brakmışlar gemiyi kıyida. Da gitmişlär avşamnana şennenmää, dinnenmää. Gemiyi brakmışlar yalnız. Atmışla o köprücüy sudan kenara. Da üle brakmışlar. Gecenin bir vakıdı gelmiş suya canavar. Bakmış gemiyä düşünmüş. Sanki ne var burda yok mu bişey bana kırpinmaa. Gidiy o lup lup lup o köprücüktän. Piney gemiyä. O yanına bakınıy bu yanına bakınıy. Bulmadıyan bişey kıvranyı orda bacanın boyunda. Uyuyiy. Gelmiş suya tilki. Sivridip kulaklarını o da bakmış. Kokalamış oyansını bu yansını. O da pit pit pit o köprüdän pinmiş oray yukarı. Bakmış bişey bişey yimää. Aaramış o yansını bu yansını. Bulmadıyan bişey salınmış içeri, aşaa. E kaybelmiş o da orda. Gelmiş suya eşek. Dikmiş kulaklarını avalmış gözlerini. Sanki ne var bu gemidä. Sanki bulmaycam mi bän bir parça laana yapracıı kırpinmaa bi şey. Bum bum bum o köprücüktän tırmamış oray. Oyansına bakmış bu yansına bakmış bişey bulmadıyan geminin ortasında durmuş yummuş gözlerini de uyumuş ayakça. Gecenin bir yarısı kopmuşmuş bir büyük lüzgar. Koparmış gemiyi kıyidan. Göttirmüş onnarı suya oyanı, derinä. E nicä hayvannarda var tabiyet eerken kalkıp aariylar bişey yimää bişey bakmaa o yanda bu yanda. Çeketmiş gezinmää onnar. Eşek te uyanmış tilki de

çıkmiş ordan. Yabanı da burdan kalkmış. Buluşmuş onnar. Buluştynan şindi bakêrlar nerdä kenar yok. Toprak görünmiy. Nâbacaz? Bir gün gitmişlär, iki gün gitmişlär, üç gün gitmişlär yimää yok. Su çok ama nası inip almaa suyu da yok nası almaa. E o zaman yabanı ya da canavar toplamış bir sovet. Türkçe nasıl deylim ona. Kurul bir kurul. –Ya bakalım demiş kafadarlar. Biz büle dayanamaycاز çok. E yapalım bir kurul da kararlaylim. Kimdä günaa çok onu yiyeceyz. Kimdä yok o kalacak. Hepsi kayil olmuş. Bulmuş yabanı bir yaamurluk kara bir yaamurluk. Almış kireçlemiş te buray yapmış bir stavroz. Olmuş popaz. Şindi ispiyada edecek sıra vardı hepsicii. –A tilki kafadar demiş yabanı. A geç süle ne günaaların var. –U baticiim bendä may günaa yok. Ama süleyim doorusunu girdiydim bir babucuun kümesinä. Da buuduydum onun tavucaklarını. Hem de kokoşu da aldıydım dışlerimä de götürdüydim. –Pek mi aaçtin? –O necä şindi pek aaçtım. Bacacıklarım titrerdi. –Eh bu kadar günaaya sän var nicä taa yaşayaysın. –Son son kriyos blagastlavitsin seriyoz demiş ona canavar. (R: Allah günahlarını affetsin). Çıkarmış rasuyu. Giymiş tilki. Da çekmiş yabanıyı öünüä demiş. –A baticiim sän de süle. Var mı sendä günaa osa yok mu? –Ey olur mu hayvan bir kimsey günaasız. Var bendä de bir günaacık. Ne süleyim. Te pindiydim bayır tepesinä. Da bakırdım aşaadan necä bir dädu geçirirdi koyuncuklarını avşam üstü evä. Bekledim bir koyun kalsın geeri de kaptım onu. –Kalanına dokunmadın mı? –Yook yok. –E sora? –Aldım paraladım onu yidim. Bu kadar günaam benim. –Eh bu kadar günaalan sän var nicä taa yaşayaysın. Hadi Allah seni de prost eder. Ulumuş canavar sevinmeliindän ani kurtuldu. Almış yabanı giymiş rasuyu gene. Çekiy eşää öünüä. –E eşek kafadar sän de süle ne günaaların var. Eşek gelmiş te demiş. –Biz eşeklerdä bizdä ne günaa olacak. Bizi koşular, sopayan kovalıylar, yüklediyklär sırtımıza ne olursayı biz taşıyz. Susuz aaç tutıylar günün gözündä çok vakıt. Nası günaa istiysiniz bendä olsun. –Yaa urmuş abacaanı yabanı –Süle ne günaan var. Yok nicä olsun üle ani sendä günaa olmasın. –İh aa demiş eşek anırmış. Var gerçek var bir günaacımı. –Ya süle. –Çok yıl geerisi biz dizildiydik. Taşıyardık laana kotikalarla. Dizildik biribiri ardımıza. Bän de geeridä. Bän de uzandım önemdeki kotikadan kopardım bir parçacık laana yapracıı. Da yidim onu. Zere pek susadiydim hem öle aaçtım ani başım dönerdi bütün. Canavar bakmış ona sert. Da demiş –Sän ba eşek kafalı sän biliysin mi ne günaa almışın başına. Sän o laanayı bilisin mi necä büyüdüylär. Onun o kara ufacık tuumcaazlarını läätzim kataysın kumlana topraklana da ekeysin. Sora läätzim bekleysin çıksın. Sora läätzim İslaysın onu. Siireldeysin. Alıp başka yerä saplaysın onnarı. Bekleysin biraz olsun büyük. Da yenidän sora başka taa ii yerlerä saplaysın onu. Bekleysin, kazaysın sulaysın büyüsün. Keseysin o başı da koyaysın kotikaya. Sän baksana ne kadar günaa yapmışın sän. Seni yiyecez. –E İslää demiş eşek.

Yiyin. Ama yok mu nece yapaysınız benim istediyimi. Da bän de gideyim pak anama bubama öbür dünnaya. –Ne süle ta tez zere pek açtık. –Ne. Çok yıl geerisi biz benim çorbacım çalışardı bezirgannarda, İstanbulda. Ta o zaman benim ayaama battiydi bir mih. Da o zamandan beri bän te topalliyim. Yok mu nece çıkarêysiniz onu. Da bari büle pak gideym bän öbür dünnaya anama, babama. –A otur bakalım taa tez. Dayanmış arkasinnana yabani. Kaldırmış ayaklarını, eşek eşek diil yabani. Eşek dayanmış arkasinnana. Kaldırmış ayaklarını. Yabani sinmiş baksın nerdä o. Acan çakiy iki tekme ona. Şaldır şaldır su içünä. Tilkîyä de kîsmîş kulaklarını açan tilki de kendi fiydirmış kendini su içünä. Kalmış zavallı eşek yalnız gemidä. Gitmiş o taa ne kadar gitmiş. Bakêr çekediy sazlık. E burda lääzim olsun su diil pek derin. Ta yaklaşıy bakiy. Işidiliy sazlin öte yanında kuruda uşak sesi. Gemi duriy sazlıkta. Näpsin şindi. Bu kadar çekti bu kadar korku duydu. Ne olursa olsun atlayım da ya buvulacam ya da kalacam. Acan atlıy karın altına kadar sucaaz da. Şaldır şaldır geçiy o sazlık içindän uşaklara. Onnar da gördünene eşää seviniyilär. –Hele eşekci hele eşekci. Biri piniy sırtına eşäään. Öbürü tutuny kuyruundan. Aydiylar onu perdeyä koynunnara. E to zaman koynunnar eşeksiz gezmezmiş. Burda da masal bitti. Öyle bizim yaşamamızda da buluney öle işlär. Bän bir fıkra öle bir küçükük masalcık iştittiydim sizin üüretmennär geldiye buraya. Ordan üniversitettän Komrattan geldiydi üç kişi buraya. Türk. Türkdü onnar. Süleyemeycem unuttum bän onnarı. Çok vakıt oldu. Biri annattiydi öle bir neste fıkra. Oul bobaylana düşmüslär bir konuskaya, bir sofraya. Çeketmişlär orda yimää. Oolu adamın alırmış bir buka su, bir buka alırmış gene su. Bubası bakmış ona bakmış bakmış ta. –Sän demiş ahmak yi lokma. Ne o suyu lark lark içeysin. –Boba neçin vurdun? Bu soriy. –Yi lokma dedim sana. Neçin içeysin su. İslää. Yiyi yiyi. Da –Buba diy. Biliysin neçin bän büle yapêrim. –Neçin? –Neçin da suylana taa çok lokma gidiy. Çok düşünmiy taa bir şamar. –Buba şindi neçin vurdun? –E neçin bana da sülemedin ani büle lääzim. Lääzim getireyim aklıma. Üç ceviz masal. Bir adamın varmış üç oolu. Acan onnar büyümüslär bobası demiş. –Ey oullarım bän sizi büyütüm, üürettim. Şansora bakın kendi kendinizä. Bakın birerdä birerdä çalışın da kazanın kendinizä yaşamak için. Çıkmış bunnar almışlar torbalarına birer parça malay. Gitmişlär. Uzak kırda çatırıktı birisi almış poyraza yolunu. Birisi gün duusuna. Birisi de gün batısına. Ama annaşmışlar orda o çatırıktı o pınarın yanında ani varmış ani iki yıldan soora buluşacaklar burda gene bu gündä bu saatte. Geçmiş o iki yıl. Bunnar çeketmişlär atışmaa geeri evinä. Yetişmişlär o pinara. Ikisi ani işlemişlär çalışmışlar çorbacılarında yazıcı, da kazanmışlar çok para, ruba yeni. Getirmişlär valizalar dolu. Taşıyamazmışlar. Büyük varlıklar gelmişlär. Şindi beklemişlär en küçüü gelsin. Geliy en küçüü. Bişey yok. Böle bir elindä. Boş ellän. –Sän ne bişey

mi kazanmadın demiş büyük batisi. –Bän kazandım demiş üç ceviz. –Nası bizä göster. Gösteriy o üç cevizi. –Seni corbacın aldatti. Dön geeri git te süle ona ani versin senin paranı hepsini sama bişey. Dönmiş çocuk geeri. Sıcak. Açıkmış. Näpsin otury bir taş üstünä. Koyı dizinä bir cevizi. Çat kırı onu. Açılan kırı ordan ufacık karımcacık gibi çıkışlı koyuncuklar. Gittikçe taa büyüylär büyüylär. Köpeklär kara valan köpeklär. Kara bıyıklı çobannar, sürüller biribirin ardından. –O demiş te bu da ha. Dayanmamış alıp çat dizindä kırı öbür cevizi de. Bundansayıdı çıkışlı bir kız öle gözel ani açık aazlan kalmış bu çocuk ona bakarak. Pek sevinmiş tezicik alıp çat kırı üçüncü cevizi. Açılan bakıy ordan koşulu bir araba iki biyaz beygırlän. Tavulu islää beygırlär. Bu çok düşünmemiş alıp kucaklamış kızı oturmuş arabaya. O kendi da onun yanına kızın. Hayda kamçılana urmuş beygirlerä. Tangır tangır gelmiş evä. Evä yetiştiynene batileri pek şaşmış. Nerdän bunnar bu kadar tez. Nası corbacı o. Güzel varlık bunca koyun bunca zesträ varlık te kızın te dolu arabası. Ruba tarla hepsi ne läätzim gelinä. İstemmiş onnar da gitsinnär o adama. Kazansınnar onnar da ceviz. Gitmişlär onnar ikisi de. Ama açan yetişmişlär adama, o yımış o cevizleri hepsiciini. Kalmamış onnara bişey. Öle de masal biter. Bän bu masalı annadardım uşak başcasında nerdä olduydu bi açık ders. Da beni de çaaerdıdilar oraya annnatmaa masal. Ben annattıydım o zaman. Yok bendä diksiya. Dişlerim da yok. Yok para neylän koydurmaa da onnarı. Prost. Taa gidiy? Annadayım bir çoban masalı. Onun adı Mişa. Ayı Mişa. Bir adamın varmış bir ayısı adıymış Mişa. Pek güreşçiymiş. Kiminnän tutunarmış güreşmää hepsini vurup yere yuurrumuş onu öldürmüştür. Sora sıbıdırmış onu kapının ardına da kendi yatırılmış patta uyumaa. Gelmiş güreşmää bir çoban. Bir genç kaavi bir çoban. Danışmış corbacıya. Corbacı demiş: –Te to orda içerdä orda Mişa. Gidin de annaşın nasi güreşceyniz. Gördüynene bu adamı bu çocuu karılar adamnnar orda kollar demislär zavallı adam bunu da bıvup kıracak kemiceklerini. O bişey yapmar, sokılıy o buray demiş. –Güzel tıraşlı çocuk, kara bıyıcıklar güzel. Mişa mayıl olmuş ona. Dermiş: –A ba çocuk kim seni tıraş etti büle güzel? –Ben dermiş kendim tıraş oldum. –Etsene beni de. –Olur dermiş. –A otur te buray iskemneyä. Oturmuş o iskemneyä. –Biraz acidacak demiş senin pek büyük sakalın. –Daa dermiş Mişa. Bän bişeyä benzemiym büle büle bu sakalla. Kimse beni saymıy. Bän de istiyim güzel olayım senin gibi. –Şindi yapacayz. Baalamış onun kollarını Mişanın iskemneyä islää ayaklarını. Beklermiş. Tutuşturmuş bir tütün içermiş hem bakarmış Mişaya. Kırligası da onun köshedä dururmuş çobanın. Sopa ani koyun tutmaa, çengellenä. İçiy o tüttünü. Bu dayanamamış. –Hadi ba olacak mı? Ne zaman tıraş edecen? –Şindi, şindi dermiş. Sıbıtmış tüttünü bir tarafa. Aliy o kırligayı çekediy basmaa kafasına Mişanın islää. Da uryı onu kırligaylana. Brakıy onu ne ölü ne diri. Kendi de sora yatı Mişanın yerinä

patta da uyuyıy orda. Sabaleyn geliliylär bakıylar. Bu ne bu. Mişa kapının arsında yatyı bu da onun yerindä. Ne olmuş burda. I tebülé te burda da masal bitmiş. Bu masalları ben yazdım gezdim burda küüdüä. Süledilär bana ihtiyarlaa. Taa çok ihtiyarlaa süledi. Var onnar çok. Var onnar bir kirk, kırktan yukarı. Bunnar angıları bän taa islää tuttum aklımda öle. Var onnar yazılı bendä hepsicii. Yazılı. Ben bastım onnarı kirilitsada latinitaya da. Bastım onnarı, masalları. Ama kirilitsadan daattım latinitadan te kaldı bendä onnar. Bän bakın göstereyim ilkin. Burda onnar ayıri. Burda mı? Burda läätzim olsun bir kirk üç masal var. Te burda zavallı üüredici da. Te burda bu benim yaşamam. Necä bän oldum üüredici. Da necä beni zheetledilär o yanda Sibirdä. Bu da annatmalar. Burda var annatmalar. Islää annatmalar. Bu ayıri. Ben necä tanıştim. Benim babumlana orda. Necä evlendim. Necä çalıştım orda hepsicii. Necä avlandı. Burda. Necä su içinen düştüm. Necä çektim çok beygirlerlenä. Burda. Ama hepsindä burda bu annatmalarda ölüm bir kıl ayırrıdı töle. E kısadan süleyem sizä burda kara ördeciklerä bu. Burda bu burası benziy bir fikraya öle. Da kara ördeciklär. Kısadan. Kısadan da. Vasiylän Valodi biliylär ani onnar pek cümbüş. Onnar iki dost pek büyük. Biribirinä pek yardım ettilär. Ama nasıl olmuş ta düşmüslär astaneyä onnar ikisi de birdän. Bu zor vakıtlarda açan yetişmeer çok işlär, çok şeylär yetişmeer. Televizoru çalmışlar astanedän gastoraları da çalmışlar. Yimää prost doyuriylar, yimäk yok. Astaları da pek sıkı tutmazmışlar onnar. Olmuşlar onnar üüle bolnitsanın dolayında çıkışmışlar garaja da bakmaa dostlarına ne yapıy onnar dışanda. Gelmiş onnar garaja da Vasi dermiş, üüle cümbüştän –Ey kafadarlar, arabacılar kimdä var kara ördecik ben isterim edinmää o kara ördeciktän. Ee afedin kimdä var küçük palicik, köpecik ani töole der. Doyunsun bir parça ekmeciklän verecem on kara ördecik bir palicää. Vasi sülemiş ama bilmemiş neyä çıkışacek bu sora bu cümbüş. Evdeysä de onun varmış beş ördecii saade, kara. Duymuş bunu bir çocuk da tez evä; onun komşusunda varmış öle köpeciklär. –Koli ba sendä var o küçük köpeciklerdän, versene bana ba. –Neapacan onu sendä var köpek. –Te laazım bana –Süüle nepacan. Süülemyeycem. –Ee sülemeycen yok sana köpek. –Adı ama süüleyeycem ama iştirinma bir kimseyä. Te orda bilesin o bolnitsanın yanında yaşer Vasi, onda var kara ördeciklär, bir palicää verii on ördecik. –Ne dooru mu? –Dooru. –Hadi bän de o zaman gidecem açan brigaderi almaa işä traktorlan. Bendä var iki palicik, birini verecem sana birini da kendimä. Bän de istiyim edinmää o ördeciklerdän. Çuval sırtında köpek sıcak vakıttá üülen üstü terleyerek geliy bu çocuk Vasiyä evä. Baksa onnaan tokadın yanında bir bölüm adam toplanmışlaa şansora. Hepsi çuvallar elindä hepsi bekliy o Vasiyi. Ee Vasi da burda pek sıkı tutmýlaa onu bolnitsada, astanedä da ani demiş a gideym bän dolaşayım noliy evdä, bakayım mamu neabiy. O da insan biraz hastaca ihtiyar.

Yaklaştıynan oray bakıy tokatlar aaçık. –Uu nolsun burda anamız da ihtiyar
 pek olmasın bişey. İnsan bunca insan adam toplanmış oray. Yaklaştıynan
 Valodi dermiş Vasiyä. –Valodi, işturma sat özenme kaçmaa zere tutup ta
 ikimizi de düveceklär. Diil işturma özenme özenme de. Şindi fikir üüle çabuk
 işlermiş ani nası yapsın da o çıksın kuruca kenara. Ii şindi bulacak o ne
 süülemää. –Ey çocukların annadım neçin geldiniz. Şaka süüledim be afedin.
 –Nası şaka, bän bu sabaadan beri burda bekliym. İştän kaldım sän bana şaka
 süülemişin. –Ii prost edin ba, oldu bir yannişlik, yaptım bir yannişlik,
 süüledim bir şaka. –Ee te bän de bunnara bu baktmaktan çekiştim ne zamandan
 beri ani o sokuluy ileri, o bendän sora geldi. –Tuu adiyin be adiyin gidecez
 maazaya içecez birer sıcak şarap buyuracız da daalışaceez. Zere bizä de laazım
 tez gitmää astaneyä ilaç kabletmää. Çekediy bunna yürümää. Anası da pençere
 boyunda örürmüş çorap. Bunna geliliyler bir ilmek, iki, üç, dört, beş, ondört
 kişi. Hepsi maazaya girmiş. E orda onna içylilər nabıysa edililär. Sonra çıktılar
 dışarı açan birisi onnan taa şirret dermiş. –Sen bizä şaka yaptın, biz de sana
 yapalım bir şaka. Öbürleenä de kipyı gözünü salverin palileri avlu içinä.
 Epsini salveriliyler köpeciklerin epsini. Çekediy o köpeciklär buuşmaa dalamaa
 birbirini kaldırıylar bir şamata. Uu be kalkıy babu da süpürgeyenä. Kaçın
 kırlayın burdan. E te büle oly o. Bu bizim küüdä burda oldu. Te bu te kaçak.
 Te bu annatmak kaçak. Bir adam bırda kırk kırkinci yillarda kırkbeştä, too
 yillardan çekediy bu. Açılan burda olduydu aaçlık. Hırsızlar çalırdılar onu bunu,
 inek çalırdılar kesirdilär. Da bir adam nasıl oly da onunavlunda bir hırsızı
 öldüriy. Adam mı öldürmiş osa başkası mı. Orda o kim ani o çorbacı bana
 annattı bunu. O diy başkası öldürdü, öldürdü. Istrebitel. Istrebitel derdi o
 kişilerä o zaman kimä inanrırdılar, aflatom, tüfek korusunna küü. De bu
 öldüriy açan onu o adam kaçış evdän korkuy ani onu kapayacaklar. Da o
 kırkbeştän çok yıl kaçış burdan. Gidiy Ukraynaya da orda yaşıy. Brakıy evini
 burda da epsiciini de uşakları da saklı sora birkaç yıldan saklı geliy o dolaşmaa
 evi gece de kaçış gidiy. Da kimkere kışın pinip tirenä vagonda suuk irmi grad
 suuk o gidiy gene mal vagonunda gene yerine o. Soora orda çok kişiler onun
 bulunuñ öndüñä çıkış necä passport lääzim alsin. Da onu soyıylar parasını ani
 passport çıkardıncasana. Da geliy o evä ta elliyyedidä. On yıldan çok geziy o, o
 yanda bu yanda. Ne o bän kırkbeştän dedim. Kırkbeştän elliyyediyedän. Bu
 annatmadı şindi iki can verecem burda necä kiyatlaşmışlar askerliktän bir
 çocuk bir kızlana bizim küüdän ani görmüş o onun fotosunu kafadarında.
 Bizim küülü burda kafadarımış onun ani bir yerdä yapımyış askerlik de ondan
 soora evleniliyler necä uşaklar büyüdülä. Ee yazmadım bän bitkisini onun o taa
 diriydi yaşırdı da açan bän bunu yazdım. Öldü çocuk genç çocuk öldü. Ne o
 nası genç şansora kırk yaşında kırkbeş yaşında. Gidiy Moskvaya canı tutuy
 onun orda da öliy Moskvada. Sora burda bir annatmakta, bu uzun annatmak

doksanbeşti yazmışım bän onu "Kuşku Bekçi". Ee burda pensiyonerlär nicä (I: Kuşku ne demek?). Kuşku ne o, ne demäk ee pek şüpeci kuşku o, o kuşku şüpelî necä pensiyonerlär burda ilkin çekettilär karpuz büyütämää da nicä onna alışık öle nicä kolhozda. Bunna kendisinä büyüdelää. Nicä neste avşamdan yatıp uyuyila. Sabaa kadaa git topla ne kadar isterseydin. Bän bir gece burda uyandım saat dört yoktu taa. Uyandım da dedim a gidem bakam nasi beklilää onna bostannarı. Gittim birinä uyuy, öbürünä uyuy. Diim neapmaa burda şindi. Çekettim ilkin bu baştan. Bunnan bordeyn önünä astım bir çatiya çuval ani onnan motorsiklasından aldım. Braktım gittim öbürünä. Öbürünä koydum bir spaner parçası uzun kapının önünä. Taa öbür bordeydän aldım kanistrayı suylana çıkardım dış yanına koydum (R: Herseyi değiştirmiş). Ee te büle te sayılıy. E sora biz çekediyiz burda düşünmää kolhozun gelecää için, ne olacak. Da çekediyz birimizlenä estetmää, konuşmaa, annatmaa nasi var nicä taa islää olsun. Te bunnana bu doksaninci yılda çekettik biz büyütämää pensiyonerlär bostan. Te bu yazılı. Hepsindän azar azar burda bir balıkçı için nicä balık tutiy. Nicä onun unudiy solcannarını evdä kurtları evdä. Da gidiy iraa. Dönmää de geeri istemiy. Da buliy orda bir yeni solcan çeşmenin yanında. Da onnarla onu savaşıy tutmaa. Balıkça pek islää geliy. Yok e danışiy orda bir başka kafadarına. Da vakit geçiy de dalıy büle. May yarımcak onun neste oltalaması. Kendi zaametinnenä. E burda bu büüle şakalı istoriya çıktı sıçan için (R: Fare) sıçan nasi fare. Bän onu uzattım. Bana başka türlü annattılaa onu (I: Annat bakalım biz de dinleyelim) Nasi bana annattılaa kısadan. Adam koymuş anbara çuvalları açmış onnarı, baalamamış ani bilerek ani sıçannar kiyaceklar çuvalları. Pinsinnä de yisinnää. Su da koymuş yannarına. Sabaleyn geldiyyenä sıçanna delmiş gene çuvalları. Bir kere, iki kere neapsın boşuna. O yana bu yana tutiy o sıçanı. Tuttuynan sıçanı sormuş: –Behey sendä surat var mı? Çuvalları açık braktım, su koydum içeysin. Ta ne läätzim sana neçin sän kiyaysın çuvalları? –Ey demiş sıçan, beni anam babam büüle üürettiydi, ani herkes kendi zaametinnän yaşasın. Söz. E bän hepsiciini buray sokmamışım bän ani bendä. Bän buraya ta koymamışım var bendä bir Popaz Simo. O kaldırma kırktan taa Rus kaldırılmış papazı. O benim amucam, bubamın batısı te onun için söz burda. Necä sözleşiyilä çocukla kız azırlarıyla düünä te burda. Bän onu nasıl kaçırılmışım, osa kaçırılmış bän onu. Yok o burda, Papaz Simo. Onu kısadan annatmaa zor ama. Bän köpek gibi salırı, eer Simodan da papaz olursa demiş bir adam, Kartal Kostı, bizim küülü, açan iştirmiş ani Andonçunin Simusu, sakat bir çocucak gitmiş papaz olmaa. Simo küçükkesine, bobasına yardım ederek kırda nicä olurmuş er kere atlarmış ilkin taligadan. Da bu kere de atlamiş ta vay baarmış. –Berttim bacaami. –Ne bu, ne bu sendän çocuum. Sän ne sefte mi atlıysın taligadan. Vay o yanı bu yanı yok neapsın, yardım edemiycek bubaya. Buba yalnız yapmış o işleri yalnız

kırda. Bu da orda taliganın yanında dururmuş nicä bir siinik yaprak. Benizini diyiştirmiş acıylana. Bubası dayma gelip dolaşırımı onu, bakırılmış, lafedirmış, yürek verirmış ona, dayansın avşama kada, zere läätzim sürmää, läätzim bornalamaa tarlayı. Getirmiş onu evä. Gündän günä o bacak şışmış, olmuş tulum gibi. Anası pek canı acırmış çoccaa ama bubası da brakmaa işleri pek yokmuş onun vakıdı aaramaa türlü yilaççılar çocuuna. Gezdirmişlär babuları o yana bu yana ama fayda olmamış. Acan görüp karı ani şansora bu uşak kaybelecek çeketmiş baarmaa kocasına, ani sän te büüle büüle istemiysisin yilaçlamaa, uşak ölecek. Ta o zaman alıp başını gidiy ta Şekerliyä. Ukraynada şindi o, Basarabyada, Şekerli. Bir däduya götürüp usaa oray. Dädu bakmış ta demiş. –Brakın onu bendä birkaç vakıda. Bän onu yilaçlaycam, sanıym ani yilaçlaycam, koyacam ayaana türlü otlar kaynatmış, koymuş kompres ona. Gitmiş aarmaa topuun yanından şitip yazımaa neseydi. Sora diyişilmiş da çok irin akmiş da irinnän bile bir kıymıçak kemik topuktan firlamış. –Te çocuum demiş. –Ne seni zeetledi. Şansora korkma düzelenen. Taa koymuş onu türlü kompresä çeketmiş uşak basmaa. Geliy o evä, geçiy vakıtlar da bir ayaa onun kalıy biraz töküle kasık taa geeri kalmış, birisi taa ileri, taa büümüş, birisi taa biraz taa geeri. Onuştan bu adam ööle de demiş, ne olacek bu sakat çocuktan, ani papaz ondan olmaycek. O inadına bitiriy seminari da olıy papaz. Papaz olduunana geliy küyü, burayı ama şindi çalışmaa papaz deyni, zanatı kabletmää läätzim evlensin, epsinä diil salt bir başka papazın kızına. Bırda da bir papaz varmış o zaman da varmış kızı onun Lüse. Alçarak bir güzel bir kukla gibi kızçaaz. Danışmış o kırza, gitmişlär düntürlää ama verir mi papaz bu çarıkçıya kızını. Kaayıl olmamış. Yok bişey demiş Simo, biz gideceyz başka yoldan ta almış kaçak Lüseyi. Annadınız kaçak. Da veriyklär ona bir işlesin Şekerlidä oray papazın yeni papazın geldii hatırlına küybaşı toplamış, atmış bir sofra ani yeni papaz geldi bizä. Toplanmış orayı şef, depost, jandarlaan başı, ee taa başkaları bir de dädüsha, orda anılmış bir dädu, pek saygın bir dädu otururmuş. Da oturmuş o papazın yanında. Laf laftan dädu uzatmış kulaanı da sormuş papaza. –Canabınız nereliysiniz? Demiş: –Ben Etülü küündän. –A Etülü küündän, biliyim biliyim, ne zamansa bän bir çocucaa yilaçladım orda, onun ayaa pek prost olmuştu. O demiş. –Ya bakın kışmeti. Domnilar, efendilär bizim yanımızda bütün bulunuy batışka papaz, angısını biz ilaçladıydık bizim küümüzdä. Te Allah onu yolladı şindi yapsın dooruluk bizim insannara, üüretsın onnarı necä dooru yaşamaa deyni. Hadi buyuralım onun hatırlı için birer filcancık da yaşasın çok vakıt hem güzel üüretsın bizim küüdaşlarım. Geçiy birkaç yıl yetişiy buray Sovyetlär, bolşeviklär kırkta, alıyla. O geçmiş şansora Izmayyla. Yapmış orda ev, beş hektar baa koymuş, Yorapıy sort, Avrupa da. Almışlar onun baasını evini almışlar. Da onu da kapamışlar zindana poyraza, nasi diysiniz kuzeyä Rusyaya. Bir vakıt orda

lagerdä yaşamış, kurumuş nicä bir sopa. Üüle de o kurgak adamdı, orda taa da kurumuş. Da geçiy vakıt salveriylä onu orda salveriylä. Kapancılar, ani kalmışlar orda deemişlär gülermişlär birbirinä deemişlär. –Bu da şindi toorda, tokatların yanında düşüp ölecek çıktıynana. Neriy gidiy o. O ölmemiş, gitmiş orda bir kucezä. Babular, karilar bakmışla ona, vermişlär yurt, kaymacık, sütçääz de bakmışlar ona bir afta da o orda yannaşmış, olmuş sırtmaç onnarin ineklerini bakmaa. Bizdä sırtmaç diylär. Çoban diylär bizdä koyun kim güdiy. O topladıinan kendini sardırıy bir kasabaya. Kasabada, kasabanın soveti, primariyası orda çalışmaa çeketmiş. Kışın varmış onda bir saka. Kızaklana bir fiçi taşıyarmış su, hem sovetä taşıyarmış hem de insannar da istermiş. Bir kopeykacık bişey bişey savaşırmiş kazanmaa, giyinmää da taa islä bakmaa hem de toplamaa. Pek toplayıcı adammış. Acan geliy vakıt kırkyedidä da geliy aber ani salvereceklär onu. O ilkin bu aberi süüliy bir kariya orda, ani dayma gözledirmiş bu papazı, ep şüpelenirmiş, benzemiy bu adam epsinä adamnarın bu alelem popaz. Da bir kere süülemiş ona –Sän papaz. O dermiş –Diil bän papaz. Hep korkurmuş ani kapamasınna taa bir kere onu ama açan paskelle günü o karı getirmiş ona yumurta, bir parça paska da o okumuş onu papaz gibi, o okumuş dayanamamış karı. –Sän papaz. –Daa demiş. –Bän papazdım ama şindi yok dooruluym olayım papaz. İşidiy bunu o kasabanın öndercisi prisadateli gor sovetin prisadateli da demiş ona. –Batiška, Simon demiş ona. Batiška, boba Simon, bak işinä yap sıraları necä biliysin. Inanıcıları topla dolayına, korkma sana kimsey dokunmayacak. Bän şastım derdi papaz buna. Da çekettim orda o sıraları kim getirdi uşaklar dizitmää taa başka okuma onu bunu sofralar etmää ta üüle üüle biraz kazandım. Sora açan kırk yedidä salveriylär onu heptän. O geliy buray küyü. Benim patim burda yaşıy bän de okulda üürenerdim da patlıcannar taa yeşilmiş, patateslär da demiş ani açan koymuşlar onun önünä bir çanak patates de yeşil patatesi manca pek tatlı gelmiş ona o demiş. –Islää ama pek zor yaşayceniz te o aacılık kar o yillarda açan o buray gelmiş. Gidiy o sora veriylär ona üç kuy olyi papaz orda, topliy sparıy neste yapıy koyiy fiçılara dolduruy kadalara, yardım ediy insannara aacılıkta. Da açan aliy o bir ev Kişinovda şansora. Da orda çekediy yapmaa sıraları o batım benim Gita batım gidiy ona oray da lafedirkesinä o burda bak yalnız yaşırdı. Aylesi onun Rumanyaya kaçtıydı karı iki uşaklana. Çocunu kapamıştılar burda nası bir de gene Rusyada. Da o batım annatmış ona bir başka adamın istoryasını, tarihini ne gelmiş onun başına. Cenktä ayırmışlar onu karidan o adamı necä tebu papazı şindi. O papaz seslermiş onu. Da geçmiş yirmi yıl. Onna kaybetmişlär biribirini, o adam. Da yirmi yıldan sora buluşmuşlar ama adam başka kariylan karı da başka adamlan buluşmuşlar. Sarmaşıp öpüşmişlär aalamişlar. Da gelmiş vakıt ta gene daalmişlar. Bunun yeni aylesi varmış, onun da yeni aylesi varmış da gitmişlär. Da papaz demiş.

—Sän näptün ba, sän benim aktardin üreemi ba. Bän, biz Ekonomlar çetin ürekliyiz ama bän dayanamayım yok nası. İçerdän içeri gezirmiş o yanı bu yanı dayanamazmış deermış olsa da kolayı da yazayı Rumaniyaya da getireyim burayı karımı. Yaz dermiş ne. Neyse bir laf Roman beni kapaycek gene Sibirä ama yazacam. Yazıy Moskvaya elçilää Romanın elçisinä da geliy oray kiyat elcidän ani senin kocan buluny tebule tebule yerdä. Da yazıy karı buray kiyat papaza, ani biz te burda yaşêriz. Büyük kızımız Nina pek astalandı, açan seni kapadilar, fikircii çalındı. Ep uykudan uyanıp baariy nerdä benim bubam, verin bubamı. Pek zordu onnana çeketmedän ama şindi alıştık, o bizä biz ona tebule yaşıyz büle. Küçük kızımız da can verdi astalandı da can verdi. Isterseydin te bu kiyadı bän kendim nestettim mektubu bän kendim şansora kendimdän çıkardım. O annatmadı bana isterseydin yaz bizä te bu adresä göre kiyat mektup. Yazmış bir aya kadar getirmiş onnarı geeri, burayı. Da asta gezerdi üüle bilmezdi ne yapsın. Profesor Nina üürenmiş da yetmiş yaşına kadar da öldü, geçenniferä öldü. Popazlana taa ileri öldüydülär sora Nina kaldı ee kardaşında te ani kapandaydı kardaşında o da geldiydi papazın yanına. Şindi onnaan mezarları orda. Te büle o papaz Simu. Kaçırmışım bän onu buray koymamışım nerdesä. Annattık, ustayı annattık, gözel bunnarı bän papazın oolu. Beenilmiş çicää. Bir padişanın oolu istemiş evlenmää. Bir kere bu oolan çekilmiş faytonunnan sulamaa beygirlerini bir pınarda. Pınarın yanında başça içindä o görmüş bir kız, ani sularmış çicekleri, da vermiş ona selam. —Kolay gele mari kız. Ne sulaarsın onnarı? Bilersin mi ne kadar yaprak var onnarda? —Ee sen padişaa oolu, bilersin mi ne kadar yıldız var göktä? Sormuş kız. Gelmiş çocuk evä, sülemiş anasına. Gördüm mali, başçada bir kız çiectän güzel. Anası danışmış padişaaya. —Gidelim görelim demiş cocuun bobası. Pinip faytona, boba cocuunnan gitmişlär o kiza. —Kolay gele mari kız. Var mı nicä bu çiceklerdän veresin bizä de bir, verip selamını sormuş padişaa. —Gir efendi, kopar kedin. Bu dünnedä böle, kim kimi beener, onunnañ da yaşêr, angı çicää isteer onu da koparêr. Acan padişaa istemiş atmiş gözünü taa ileri, o görmüş başçanın dibindä, aaçlar arasında bir evcez yanında bir deduylan bir babu. Yaklaşıp orayı o sormuş, onnarın mı bordey. Annadıi gibi, ne istemiş padişaanın esabına nese gelmemiş. Brakip bunnarı, yollanmış onnar bir başka padişaanın kızına. Ama cocuun gözleri geeridä kalmış. Geldiynen bu kiza, o hiç istememiş insin faytondan, neçin ki öbür kizi unudamamış. Çorbacı sormuş, neçin çocuk inmeer yerä. —Onun ayakları aciyêr demiş musaafir. Çok oyalanmadan, burada geldiynen evä, padişaa demiş kariya. —Cocuumuz beendi bir fukaara kız, ama bu iş bizlerä yaraşmaz. Bän çaaracam düünä başka paadişaları da, ama ne deyeceklär onnar bana. Ama sora, düşünüp gençlerin kısmedini padişaa böle kotarmış —Alalım burayı o fukaara insannarı da onnarın bordeyin yerinä yapalım bir büyük ev.

Aalem da gördüü gibi sanmasın, ani biz hisimnaştık bir onmadık birinnän. Gelmiş vakıt da olmuş bi geercik düün. Musaafirlär göz indirmezmişlär gelindän. Hepsi sorarmış, neredän bulmuşlar bu dünnä gözelini. Düün bittiynenä, bir aftadan sora gelmiş izin, ani güvee gitsin aşırıya üürenmää bir yila. O yazınsa pek sıcakmış. Bir gün kulların birisi, ani kışkanarmış gelini, istemiş onu yok etsin. O koymuş yola gelini, sorsun padişaaya, braksın onnarı gölä yıkanmaa. Gelin beceremezmiş yüzümä. Kul çekmiş onu derin suya da batırılmış orayı. Sora giynip onun rubalarını, boyanıp, sürünenip, benzetmiş kendisini ona. Geçmiş vakıt da çocuk gelmiş evä. O taa bişey annamamış, ama duymuş, ani karısı sansın biraz diişilmiş. Gitmiş çocuk göl boyuna biraz gamını daatmaa. Oturup set üstünä, atmış suya bir topaç. Bir da baksa, dalgalar arasında peydalanmış o bir pek güzel balık, ani insan gibi lafedermış. –İh, ne çok uyumuşum bän, ee şükür, ani uyandırdın. Sän geldin mi şansora? sesetmiş balık. –Kim sän? Kim sän? Kuşkulananmış adam. –Bän senin karındım, ama o zulum kul braktı beni burada. Dalgadan dalgaya atlayıp, taştan taşa urulup bir balık oldum. Çıkar beni buradan, yalvarêrim sana. Getirmiş çocuk balıı eve da yaptırmış bobasına onun için bir akvaryum. Öle güzel olmuş bir iş, ani kimsey görmemişti. Birkaç vakittan sora, açan kul görmüş, ani iş çıkacak yüzä istemiş balıktan yapsınnar bir çorba. Çocuk kayıl olmamış da demiş. –Göldä balık var çok, buna dokunmayın. Ama çocuk ayrıldıyan evdän kul kestirmiş balıı da sıbitmiş onun kafasını sokaa. Bulmuş o kafayı bir babucuk da alıp koymuş onu içeri masa üstünä. Babu dışarda işinä bakarkan balık yok olmuş içerdän. –Bezbelli kedilär yidlär onu. Tüülenmiş insan. Ama baksa, içersi pak, süpürülmüş, silinmiş, hepsi yerleştirilmiş. –Kim yapsın bunu? Sansın gelmediydi bir kimsey şüpelenmiş, babu çıkışip sormuş taa bir kart insana, ne iş olsun bu. –Gözlet onu pençeredän demiş o insan. Baksa içerdä bir güzel kız, bitirip işini saklanmış dolaba. –Gördüm, gördüm, saklanma orayı sesetmiş babu. Kız annatmış babuya, nelär geçirmiş başından. –Bitkidä ayırdılar benim kafamı da sıbıttılar sokaa, ama kışmedimä çiyinenmedim da şükür sana beni toz içindän ani çıkardın. Şindi sendän kaare benim yok kimseyim. Olsana benim malim yalvarmış kız. Babu pek sevinmiş, ani onun da olmuş bir yardımıcı. Bir gün geçirip elinä kazannarı, kız gitmiş suya üç gözlü çesmeyä da buluşmuş orada padişaanın oolunnan. –Af et, gülüm benzettim seni karıma. Nereden sän burada? sormuş çocuk. Kız itraf etmiş, kim o da hem aalamış, hem annatmış, nelär geçmiş başından. Çocuk yalvarmış ona, ayrılmasın babadan da beklesin onu. Danişmiş çocuk anasına. –Mali ma malii, bän gene buluştum kışmedimnän. Bu kul aldattı beni. Bunu laazım bildirelim bubana demiş ana. Işitmiş bunu bubsı. Çocuk yaptırmış padişaaya bir büük yapı, incir dizmää. Çarmışlar orayı işlemää kızları onsekiz yaşından yirmiyedän hem karıları ellidän ellikiyyedän. Her bir

küüdän toplanmışlar üçer insan. Gelmiş burayı o zavallı gelin da. Buradaymış o zulum kul da. İş taa çeketmediynän çocuk demiş. –Hepsiniz annadacak kim ne geçirmiş başından. Hepsi annatmış, kimsey bişey saklamamış. Bitkidä çocuk getirmiş kirk at kirk ta bıçak da sormuş kula, ne isteer, kirk at mı osa kirk bıçak mı? Kul sanmış, ani ona olacek başış da istemiş kirk at. Çocuk demiş. –O zaman dön ardını, örsünnär sana kirk pelik. –Neçin bana pelik? Şaşmış kul. –Duyaysın ne yaptın, kimin canını yaktın. Baalamışlar onu kirk atın kuyruuna da kirk parça yapmışlar kulu. Yazıldı Manaf Lankunun annatmasına göre yerleştirdi Sava Ekonomov.

Text 3

Leftra Valera Tülü küyü. Bir vakıt varmış bir vakıt yokmuş. Varmış bir adam, angısı çok vakıt işlemiş çalışmış. Da kazanêr o biraz para. Bu paraynan o alıy satın çorbacının evini. Bir vakıttan sora o çekeder kazmaa avulda, çekediy kazmaa avulda bir pınar. Da pınarı kazarkan buluy orada bir bakır altın. Buldunan bu bakırı altınna o düşüniy ki götürmää bu bakırı altınna çorbaciya neçin deyni o ödedi çorbaciya sade onu, ne ani yerin yüzündä var, ani ani yerin içindä o lääzim çorbacının olsun. O nicä düşüneer osoy da yapêr. Gider gidiy o çorbaciya da annadêr ona, ani buldu yer içindä bu bakırı altınnan da süliy çorbaciya, ani o onun. Ama çorbacı der, kayıl olmuy onnan. O diy ona, ani bän sana sattım bu evi, yerinnenä da ne sän buldun o senin. E ama adam gene süliy çorbaciya ani alsın bu bakırı altınna. Çorbacı gene kayıl olmuy da çekederlär onnar tebûle kayıl olmuy da çekediyler kayıl olmuy da çekediy onnar biribirinnän baarismaa. Çekediy onna birbirinnän baarismaa. Bu vakıt geçer yolda bir Nastradin. Da onnaa çarıylar onu da annadıylar bu işi. Da yapsın onnarın içindä dooruluk kimseyi küstürmemeyä deyni Nastradin süiliy onnarı kardaşcasına pay etsinner bu altınları. Ama onnar gene kayıl olmuy. O zaman o çorbacı soruy onnarı var mı onnarın oulları. Adam diy ani var onun çiçek gibi kızı, çorbacı da diir ani onun var batal güzel çocuu. O zaman Nastradin diy ani onnar eversinnär kendi uşaklarını da baaşlasınnar bu parayı, altınları onnarı. Onnar ütile de yapıyla, everiylä kendi uşaklarını, olêrlar onnar, oliylar suati da baaşlıylar bu altını bakırı altınnan onnarı.

Text 4

Erluga Nataşa, Kıpçak, onedi yaşında. Patkan otravası. Nastradin kırmış bir küp. Nápmaasa bu küpnän bilmemiş. Düşünmüş da annamış ani sibitmaa diil lääzim. Toplamış o küpün kırıntılarını, düümüş onnarı, ezmiş onnarı toz olunca. Toplamış onnarı bir torbacaa da gitmiş satmaa. Gezermış o Nastradin küü içindä da baararmış. –Satêrim patkan otravası kimä lääzim alın. Işitmiş bu lafları bir zengin adam çıkışmış sokaa da almış bütün torbacıi. Onun evindä pek çok patkan varmış onunu da almış o ilaçı. Ama bu vakıt zenginin aklına gelmiş, ani o sormadı Nastradinä nası konmaa bu ilaçlan. Etişmiş o Nastradinä de sormuş ona. –Nesoy senin bu ilacının kullanmaa? –Hiç diil zor demiş ona Nastradin tutup patkanı lääzim biraz ekelemää onun burnu deliklerinä bu ilaçtan. Patkan o saat geberecek. –Tuttuuna patkanı diil mi kolay onu taa tez öldürmää bir sopaylan ili bişey ama em taa bişeylän. –Akıllı adamsın. Burada var dooruluun demiş ona Nastradin. Öle de yap hem patkannarı öldürecen hem da ilaçı da ziyan etmiycen. Padişahın eşee. Padişaa kapının önündä oturêrmış. Avulda bir gözäl kilimin üstündä eşek te duryêrmış. Taman o vakıt Nastradin geçermiş bu evin önündän. Ne tavlı hem gözel eşek. Ama yazık lafetmää o hiç bilmeer. Padişaa bu lafları iştımiş da Nastradina sorarmış. –A be Nastradin, var nicä mi üüredersin benim eşeeemä lavetmää insancasına. –Olur onu yapicam kuvetli padişahım. Ama biraz paali olacak sana diy. –Yok bişay demiş padişaa, ko olsun öölä. Bän sana ödeycem ne kadar sän istersin ama sade üüret benim eşeeemä lafetmää insancasına. Üüretmêrsayıdın senin kavan enselerdän düşecek. –İslää demiş Nastradin. –Na sana bin altın para demiş padişaa da çeket üüretmää benim eşeeemä lafetmää insancasına. Sade görerseydim ya da işideersem ani benim eşeeem lafediy insancasına bän sana verecem taa bir demir para altın. Alêr Nastradin bu eşää de gideer evä. Karısına vereer bu bin altın parayı da deer. –Na sana bin altın para. Aldım onu padişah'tan dedim padişaha, ani üüredecem onun eşeeeni lafetmää insancasına. –Sän büün alale taa tuva idin ahmak. Şaş mı oldun nerdä sän gördün eşek lafetsin insancasına. Sän koydun kendi kavanı yola. Kesecek onu padişah. –Yok bişay demiş Nastradin. On yılın da adı var, ya padişaa ölecek ya da eşää onun geberecek. Masal. Tuzdan hem mercimektän ev. Bir vakıt varmış yaşarmış bir däduylan babu. Babunun evi mercimektenmiş, dädünen tuzdanmış. Bir gün babu koyêr çavunu kaynatmaa mercimek. Da bitmiş tuzu. Gideer däduya istemää ondan ödünç biraz tuz. Gideer da deer. –Dädu versene biraz tuz ödünç. Dädu deer. –Vermicem. Babu çekeder, babu deer. –Alla versin yaasin bir büük yaamur da senin evini eritsin. Babu ta bitirmedinän lafinı çekeder bir büük yaamur. Yaayêr yaamur üç gün üç te gece. Dädunun evi eeriyeer. Dädu üzümüş, rubaları yaş. Yaklaşêr

babunun pinçerenin altına da deer. –Babu kolversene beni hayada biraz ısinayım. Babu deer. –Kolvermicem. Dädu bir kalın yüzlü adammış, çekeder yalvarmaa Babuya kolversin. Babu da bir yalpak insanmış, islää ürekli bir insanmış canı acıyêr Däduya da kolverer onu hayada. Dädu girdiinan hayada ısindiinan biraz çekeder yalvarmaa Babuya. –Babu kolver beni içeri bari süpürgenin aardına. E büüle yalvarıp biraz. Babunun canı acımış däduya da kolvermiş onu içeri, süpürgenin aardına. Dädu çekedeer gene yalvarmaa. –Babu kolver beni baari kümbedin bir köşeciine, ısinayım rubalarımı kurudayım. Yalvarıp yalvarıp Babu kolvereer Däduyu kümbedin boyuna. Akşam olduunan Babu piner kümbedin üstünä uyumaa. Uyukladıinan Dädu açan görey ani babu uyukladı. Da uje kim şansora kimsecee sormadıinan pineer yerleşeer kümbedin tüm boyunda. Sabaa olduunan Babu açan kalkêr sareder inmää sobanın kümbedin üstündän. Yok näani koysun bacaklarını. Dädu yerleşmiş bütün kümbedin boyunda. Babu sorêr Däduya. –Kim seni braadı sän yerleşesin orda? Dädu deer. –E kime ben soraydım sen uje sen şansora uyuyaardin. Babu çekedeer Däduya söyleer däduya yapsın ona yer. Dädu inatlaşêr, istemeer yapmaa. Babu şansora çekeder yalvarmaa dädu yap bana yer ineym kümbet üstündän. Dädu hep kolvermeer. O zaman Babu çekedeer aalamaa. Dädunun canı acıyêr da kolverer da yapêr babuya bir parça yer bir bacaanı koysun deyni. Babu indiynän yerä çekedeer içerdä izmet etmää , alêr kazannarı da gideer pinara su çıkışmaa. Da çıktıyan içerdän, dädu ardına çeker sürmeyi kapıdan. Babu geldiynän sudan koyêr kazannarı yerä. Da sareder girmää içeri. Kapı kitli. Der dädu aç kapuyu. Dädu der açmicam. –Aç. –Açmicam. Bülä biraz onna da çekisiip babu göreer ani dädu istemer kolvermää onu içeri. Çekeder aalamaa pençerenin yanında. Bu vakıt bir kuvancık yaklaştı babunun yanına da sorêr. –Babu ne aalêrsin? –Ne aalamiy, te suratsız dädu istemer kolvermää kendi evimä. Kuvancık deer. –Şindi biz kovalyicez däduyu. Kuvancık gideer pençerenin boyundan içeri. Da çekeder dalamaa däduyu. Dädu ineer kümbet üstündän yerä. Kuvancık hep dalêr. Yerdän däduyu kuvalêr hayada, hayattan dışarı. Dışarda hep kuvancık dalarmış daduyu brakmarmış raata. Büle kuvancık yardım etmiş däduyu kuvalamaa babunun evindän.

Text 5

Bän Soloza Ivanovna, bän Kıpçaktan. Bän bu afta eve gidecem. Evä gittiynä bän buluşacam hepsi druşkalarımnan. Onnalan toplaştınan biz lafedicez kim te geçirdi bu gün ne ani aklında. Giderdik şkolaya ne kadar zarar yapardık orda seslemerdik uçitilkaları. Soran avşam olduunan biz düzünüp fistannara

enseleemizä koyup birer batik gidicez aşaa skadeka. Ora gittinän biz biraz oynicez. Buluşcez. Oyanı buyanı sona toplanicez evä gitmää. Eer geç evä gelersek bize mamulaamız baaracek. Da ertesi günü braamiyacıklar bizi aşaa gidelim. A pazar olduunan biz druşkalarımıznan buluşacız sokakta. Oturup yicez. Avşam olduunan biz daalisecez da uje buluşacez bir da mayä.

Text 6

Bir çocucak geleerken şkoladan düşer tramvay altına. Onun kesileer iki bacaa da. Da o kalér sakat. Da o uşaa evä getirdiynän manusuna hep koyér pençerenin yanına. Da uşak siirediy sokaa. O uşak her sabaa siirederdi kim işä gider nicä palilär sokakta kaçınér. O her saba doyurérdi köpeklär ekmeklän. İlk yazda uşak siirederdi ani açtı zerdelilär. O hep isterdi gelsin ilerki vakıt ta açan o diil sakat ta kaçınsın akraanlaanla da koparsın zerdelileri. O uşak hep siirederdi ani bulutlar olardılar to insannar benzerdirler to maşına. Bir günü manusu gitti işä. Da çocaa kimse evä uuradı kapiya. Batencik dedi açık kapı var nicä girersiniz. Açılan bakér bir kızçaaz gelmiş. Kızçaazın mavi gözleri bir kısacık formaynan. Da o kızçaaz dedi. –Sän mi Koliysin? Batencik dedi bän. –Sän bizi beklä pazara. Biz sana geliceyz. Çocucak sevindi ani büüle kızçaaz ona geldi hem unutmadiłar onu da geleceklää musaafirlää. Kızçaaz –Hay bän gideym. Da kızçaaz gitti. Da o Batencik hep siiretti onu o zamanadan açan kızçaaz saptı köseyä. Geldi pazar manusu yazdı kırma, hazırladı tatlı kulluk. Çocucak hep bekleedi hep pençeredä. Saat üülen oldu hep yoktular. Sora nicä karannandi. Çocucak annadı ani uje gelmiyceklär. Manusu deer. Hadi çocuum soyun. Ama çocucak istemeerde soyunmaa. Manusu sordu sän yicän mi kırma. Çocuk dedi istemiym kırma. Da halis o kırma isteरdi ne bişäy.

Text 7

Benim aadım Sveta. Bän yirmi yaşındayım. Baurğı küündän. Ilkyaz. Mitilän Mani ilkyazın manusunnan çıkmışlar ekmää fasüle. Ektinän biraz fasüle manusu sölemiş ani de o alatlarmış işä. Da braamış onnara yarımla kazan fasüle eksinnä ötáä dooru. Gittiynän işe Mitilän Mani ekmişlär biraz. Da sora onnarın aklına gelmiş, ani onnar varmış kutta kino iki seyreylän. Da onnar isteरlär gitmää kinoya. Ama varmış taa pek çok ekmää fasule. Biraz ektiynän onna bakıylär saada. Saat uje yarımla beşeymiş. Da Mani deermiş. –Naşä yapçez, gidecez mi Kubaa? Da Miti ona sölemiş –Hadi bitirecez bu sırayı uja da sora ne kaldı fasüle yapacez bir kuyu, suva bir kuyu da ekeceez

onnarı oray epiciini birdän. Bitirdiinän sırayı onnar gömmüslär o fasülleleri bir kuyuya da gitmişlär Kuba. Avşamnayın mamusu geldiynän iştän sormuş uşaklıra. –Neaptınız ektiniz mi fasülleleri? Da onnar sölemışlär ani iki sıraya fasülle yetişmedi. Mamusu bişey dememiş. Birkaç afta geçtiynän yaamışlar yaamurlar, fasüllelär çıkışmışlar yeryüzünä. Bir avşam oturup yimää ekmek mamusu demiş Mitiyä. –Miti kim geçti sanki bizim avludan da ekti bu fasülleleri bir kuyuya? Miti demiş bilmeirim. Mamusu susmuş dememiş bişey. Ertesi sabaa onna kalkaaylar erken da Manıylän gidiylär avla da görerlär ani fasülelär ekili bir kuyuda. Da onnar çıkışmışlar da epicii birbiri üstündeymişlär. Gelip içeri onna bilmemişler naşä sülemää zerä onnara ayıp gelmiş.

Text 8

Benim adım Grişe Yabancı. Bän Kazayaktan. Bir kere kalmış Nastradin parasız. Savaşmış nesu da savaşmamış o birşey kazanmaa o. Onun yokmuş kismedi. Öle umutsuz kaldıynan o gezermiş panayırdı. Da görmüş bir avcı da satarmış iki tavşan. Yaklaşmış avciya da almış bitki parasının o iki tavşannarı. Gelmiş evä de karısı sorarmış ona. Naşä bu ba? –Sus karı bän bu bu tavşannar beni kazandıracak. –Nicä? –Görecen. Git başçaya da kopar ordan iki karpuz da hem hazırla pırınc. Öte dooru benim işim. Karısı başlamış hazırlamaa pırınc hem gitmiş başçaya koparmış biriki kavun. E Nastradin bir tavşan baalamış süvää öbtürünü de almiş yanına da gitmiş çorbacısına. Açılan gelmiş deermiş çorbacısına bendä var bir tavşan çok vakıt bän onu üürettim da o bileer laavetmää insancasına, almaycan mı onu. Çorbacısı bakmış tavşana deemiş. –Bän inanmêrim seni. –Var nasıl göstermää –Haydi göster. Nastradin iilmiş tavşana da deermiş. –Git bizä evä söle kariya hazırlasın pırınc hem başçadan koparsın biriki kavun. Bölä diyip braamiş tavşanı. Tavşan kaçmış. Biraz lafedip onna gitmişlär Nastradinä evä. Gelmişlär Nastradin soraamış karısına. –Geldi mi tavşan? Karısı annayıp ne olmuş deemiş. –Geldi, sööledi epsini bana ne săn simarladın. –Kaça satêrsin bu tavşanı? Sormuş çorbacısı. Nastradin koymuş öölä bir büük paa ani ama çorbacısı pek isteermış onu edinmää. Da çıkarmış parayı. Ödeşmektän soora hem pırıncıtan yidiktän soora çorbacısı, çorbacı çözmuş tavşanı da demiş ona. –Gideersin bizä evä da sööleersin kari hazırlasın bişey bişey. Bän da istiyim ikramlamaa Nastradini. Böölä deyip o braamiş tavşanı. Da tavşan kaçmış. Oturmuşlar biraz Nastradindä da gitmişlär çorbaciya. Çorbacı yetiştiynän sormuş karısına. –Geldi mi tavşan? –Nesoy tavşan sormuş karısı. –Bän yolladım bizä tavşanı söölesin sana ne hazırlaasin. –Sän düşüneersin mi naşä

lafedeersin. Çorbacı sölemiş ne olmuş da karısı da gülmüş pek fikirlän kayed olmamış. Da çeketmiş baarmaa Nastradin çorbaciya. Nastradin düşünemiş nasıl kurtulsun da demiş. –Sän sööledin mi nerdä yasaysın tavşana? Çorbacısı deemiş. –Söölemedim. –E nası o tavşan bulacak senin evini. Karısı çeketmiş yenidän takılmış çorbacısına da çeketmiş onna baarismaa. Büleliklän kurtulmuş Nastradin hem kazanmış.

Text 9

Koli Lena Kazayak küündän, onsekiz yaşında. Tamaa garga. Bir kere gaganın ayaana batmış tiken. O zorla buuşmuş ama çıkarmış onu. Alér o tikeni gagasına da uçêr onunnan bir küyü. Gireer bir evä da vereer o tikeni bir kariya. O karı fukaaraymış. Geçmeer çok vakıt garga geleer tikenin aardına. Da deer –Çorbaciya ver bana tikenimi. Ama çorbaciya çekedeer aarama da diyer ona. –Kış suuktu, yakacak yoktu, uşaklar aaçtilar. Aaldım senin tikeni da attım firina. Yaptım ekmek. Üfkeleneer garga da çekedeer baarmaa zavallı kariya. Bişey de istemeer bilmää. –Ver benim tikenimi ya da bir somun ekmek. Ne yapsın karı komşulara iştımersin deyni vereer ona bir somun ekmek. Alér garga somunu da uçêr bir başka ihtäär kariya. Vereer ona tikeni geceer diil çok vakıt. Geleer onun aardına da deer. –Babu ver benim ekmeemi. Yaşlar gözündä karı deer. –Yok hem annadêr ona zorunu. Te girmış inek içeri da yımış somunu. Garga çekeder üfkelenmää da deer. Ya somunu vereesin ya da inää. Karı bilmeer naşayı yapmaa da çekedeer aalamaa da deer ona. –Beklä. Te toplıycam bereketi da yapacäm sana başka bir somun ekmek. Ama garga hiç iştımää istemeer. Alér inää da gideer bir çorbaciya. Brakêr o inää onda. Geceer çok vakıt. Çorbacı evereer çocuunu. Inek bu vakıt uje büümüş. Düün günü geleer garga çorbaciya da deer. –Ver benim ineyimi, bızaymı. Ama çorbacı ona deer. –Te git al çayırdı otlér. Garga bakêr o uje büyük inek. Da der. –Bana diil läätzim inek bana läätzim buzayı. –Te bekle büüiyecik buzaylıycäk da verecez sana. Ama garga hiç iştımeer iştımää deer. Ya buzayı ya gelini. Çok çorbacı düşünmeer. Garga alér gelini da uçêr. Gideer onnan bir daaya. Da oturêr kızın kucayna da çekeder calmaa türkü. –Tikeni verdim, somunu aldım, somunu verdim, buzayı aldım, buzayı verdim gelini aldım. Açı geçireerlär adamnan çocuk, bilmeirlär naşayı yapmaa. Gideerlär bir däduya da deerlär ona. –Te büüle biz, benim oolum kismetsiz ne yapalım? Dädu çok düşünmeer, alér tufää da gideer daaya. Vereer çocaa da deer ona. –Git daaya da öldür o gargayı. O vakittan soora gargalar adamdan korkêrlär, açan göreerlär sade ga ga yapêrlar.

Text 10

Bän Çolakoolu, Kıpçak küündän onsekiz yaşında. Becerikli karı. Bir adamın karısı pek haylazmış. İşi zavallı hiç sevmezmiş. Bakmış bir kere tona adamı da deermiş. –Ne sän karı bişey yapmêrsin, bän seni hep doyurêrim. Sän da yap işlä nicä yapıy başka karilar. Ne yapayım a deermiş karısı. –Ne yapê başkası sän da onu yap. Öbür gün gideermiş adam kira. Karısı çıkmış komşulara da bakmış näabarmış onnar. Komşular o gün savurtmuş papşoy. Karı giriir eve. O zaman onnarda papşoy yokmuş almış da çeketmiş savurtmaa un. Er yercii un olmuş, rubaları da. Avul bimbiyaz. Büüle iş başka yapma. –Ne yapayım a sormuş karısı. –Al nicä başka karilar yıka ruba, süpür aylu. Öbür gün adamı gidey kira. Karısı toplêr rubaları kendisinin da hem adamının. Da çekediy yıkamaa. Sabunnêy onnarı a hiç durlamêy. Seermää için çeketmiş, sereemiş karının rubalarını yannaşık adamın. Gelmiş adam evä da görmüş rubaları şaş olmuş. –Neäpmışın sän karı? Te sän uje dedin yıkamaa bän da aldım yıkadım. –Brak başka büüle iş yapma. –Ne yapayım a sormuş karısı. –Ne isteyisin onu da yap. Öbür gün gidey adam kira. Karı kalmış evdä bilmey näapmaa. Adam geldiynä iştän bakêr kari kuluçkanın ardına sopaylan kaçınêr. Adam sorêr. –Neäbarsın sän? –Te kuluçka istemeer emzirmää piliçikleri. Zavallılar bütün gün baarêrlar. –Sän alsana da yemceez onnara vereesin. Onnar yemmeylar. Bundan soora adam istemeezmiş karidan bişey. Istemeezmiş iş yapsın o. Dermiş. –Bän gidecem sennän da brakacam seni da aaraycam başka. Varsa taa bet gelecm sana. Bulamaarsayıdım gelmiycem.

Text 11

Dimitri. Kungaz küündän onyedi yaşında. Masal Ivançu. Bir vakıt varmış bir vakıt yokmuş. Varmış bir fukara adamda üç oolu. En küçünün adı Ivançu. Annaşêrlar birsoy to üç kardaş gitmää, dünnedä gezmää kismet aaramaa. Çekedilä onna gitmää yolca. Da gide gide onnara yannaşêr bir dädu. Hep onnarlan büle yolca gitmää. Gideylär onnar gideylär da göriylär kır içindä çok garga duriylar. Da hem büyük kardaşı söliy. –Olsayıd te bu gargalar hepsi koyun da güdîym onnarı. Da her bir kişiyä kim geçcek buradan bän taze piinir vercem hem de kuzu yanısının doyuracam. Da dädu ani onnalan gidiy söliy ani olsun bu iş onca olsun. Olsun öle. Da o gargarlaa hepsi oly koyun. Da büyük kardaşı kalıy orda. Soram gidiy onnar ötä dooru. Gide gide yetişylä onna bir dereye, angısı pek hızlı gidermiş. Da ortakı kardaş deer. –Olsa bu yerdä bi su deermeni. Da kim geçcek burdan bän onnara vercem taze ekmek. Da dädu deer bu da iş onca olsun. Da birdän orda oly bi su deermeni. Gidiylä ötee

dooru. Da Ivançu hep susarmış. Da dädu sorêy ona. –Sän nasişä bişey sormıysın istemiysin. Da Ivançu süüler. –Istjym evlenmää ama olsun öle bir kız ani nicä ürää olsun cebindä. Dädu diir ona. –Var üle bir kız ama o uje yapılı. Da gidiylä onna bir küyü nerädä uje konuştamışlar. Düün oynamışlar o kızlan. Da çarıyla bu däduylan çocuu hep konuştmaa. Da dädu deer. –Konuştaceyz sizinnän ama veresiniz te bu gelini Ivançuya. O zaman konuştacez sizinnän. Da misaafirlär söliylär. –Te bu çalının içindä var horozlan pipi. Eer onnar atlaarsalar konarsalar masa üstünä da çekederselär üütmää. Hem pipilär fırlasalar çalının içindän da çekederselär sofra altından tropoliyi toplamaa. Te o zaman verceyz sana gelini. Da dädu deer bu iş anca olsun. Da horozlar fırılıylar çekedirlär üutmää pipilär de tropoliyi toplamışla. Da musafirlä yok naşa yapsın da veriyklär gelini Ivançuya.

Text 12

Yaama Irinak Tiktan onedi yaşında. Bän annadıcam bir masal. Vasilka babunun kazları. Bir avşam Vasilka babu geldinän iştän görmüş bir çırkin resim. Onun kazları hepsi onbeşi yatarmışlar sansın ölü. Onun çıktı aaliycaa. Ama nabican läazim bu zoru da geçirmää. Onun canı acırdı ne kadar onna yem yidi, ne kadar vakıt gitti onnara. Belli ani kazları kimse otrarlampi. Ama kim. Vasilka babu hiç bilmezdi ne düşünmää. Onun aklına geldi ya yolum bän onnarı da bali tüyler kaybelmesin. İki sadın içindä o bitirdi bu işi. Çıktı pek çok tüy. Bir çuval. Babu yükletti çıplak ördekleri, kazları kotikaya da götürdü onnarı derää. Bütün akşam babunun aklından çıkmardı bu iş. O düşünürdü kazları için. Onu uyku tutmazdı. Uyukladı o pek geç. Artık düşünä geldi bu kazlar. Onnar baarıldilar, onnar pek gözeldilär beyaz pak. Babu uyandı birdenbirä ama pek baaris kesilmeli. O sandı ani bu hep düş. Ama kalktı da saldat gibi hızlı kalktı da gördü kazları. Onnar dururdular hepsi, onbeşi çıplak. Babu bilmezdi ne düşünmää. Kazlar tutardılar kendilerini sansın hiçbişey olmadı. Onnar dururdular çırpıplak. Sora nicä anlaşıldı kazları haliz kimse otravlamamış. Ama kim kapu önündä kuruyarmışlar cibrelär. Ilersi günü yaamış yaamır. Da cibrelär nemlemiş. Babu hesap almadı ani kazlar yımıslar doyunmuşlar da olmuşlar sarhoş. Babu sandı ani onna ölü. Bu masalı okuduunan gülecään çıktı. Aklına getirdiyänä nicä bu sürü gelirdi sokakça çırpıplak. Ama bir taraftan da düşündünän bizim aramızda da var ölä insannar ani içlerlär taa bilmeyincek kendini. Hiç aklına getiremerlär nerdä onnar bu gecä geceledi uyudu. Da sabaaleyn benzıyla bu yoluk kazlara.

Text 13

Karaman Valentin, Bucaktan, onedi yaşında. Bir vakıt varmış bir vakıttı varmış bir vakıttı yokmuş. Varmış bir babuynan dädu. Onnarın vaamış bir küçükük çocucaa Perku, hem iki mandası angılarını onnar koşarmışlar taligaya. Bir kere dädu dermiş babuya. Bızdä bitti un lääzim üütmää da gitmää. Ertesi günü gidecem un üüdecem. Bir batu işidiy bunu dermiş. –Dädu al beni da büle. Dädu da dermiş ona. –Sän pek küçükük bän seni almiycam oriy. Sän ancak kaybelesin orda. Iy yalvara yalvara babuylan ikisi Perku yalvêriyla däduya. Dädu kayıl olıy. Ertesi günü sabaleyn erken kaldırıy dädu Perkuyu. Buyuriy ona koşsun mandaları. Yüklediy taligaya çuvalları. Da giderlar un üütmää. Üülenä dooru yetisiylar oray, deermenä. Indirerlar çuvalları. Da dädu buyuriy deer Perkuya otlatsın başçada laanalıkta mandaları. O da üüdecek un. Bu vakıttı güzmüş. Laanaları çoktan toplamışlar ama kalmış iki üç baş orda burda. Iy otladıy Perku. Otladaa otladaa çekediy bir yaamur yamaa. Perku da öle küçükük bir çocucakmiş ani var nicäymış saklanıy bir laana yapraan altında. Mandalaa yiylär laananın yaprakları. Yudaylar Perkuyu da bilä. Geliy dädu un üütmektän. Bakaamış oyanı buyanı yok Perku. Sesediy çaarlıy onu yok bulamış. Geliy evä soraamış babuya. –Gelmedi mi Perku evä? Babu deemiş. –Gelmedi. Iy aalaylar onnar biraz. Geçey biriki gün gelmey Perku. Gidey bir gün sabaleyn babu saamaa mandaları, saama inää. Gidey oturmuş saayarmış bir da işidiy bir ses. Annamıy nändan geliy o ses. Gidey söley däduya. Ertesi günü dädu gidey saamaa inekleri. Gidiy, oturuy, işidiy ses gelirmış inäään içindän. Iy annasıyla babulan dädu gitmää derää kesmää inää. Da bakacaklar içindä bekim Perku içindä. Gideylär derää kesäylar. Çikey iškembeyi sıbidêylar bir tarafa. Alaylar güüdesini inäään da gelidlär evä. Bu vakıt o taze kokusunu duyêr canavar. Geliy alıy çok düşünmey yudadın bütün iškembeyi. Perku bulunıy onun içindä. Geçer bir gün yabani gene açıkêr. Gidey görıy bir sürü koyun. Şindi yiyecelem da doyunacam taze gene yaanı. Çoban da köpekleenän uyuyamışlar. Perku açan işidey bu işi içindän baararmış. –Çobancık çobancık kalk yabani yiyecek koyunnarı. Çobancık kalkêr, köpeklär oydadıy yabaniya. Da köpeklär takışêrlər onun ardına. Kalıy bu yolluk yabani aaç. Ertesi günü gidey görıy bir sürü sıyıır. Orda gene olıy öölä iş. Gene köpeklär kovalıylar bunu. E aaçlıktan yabani otırıy çekediy ulumaa. Bir da gelirmış, gelmiş onun yanına bir tilki şiret. Deemiş. –Ne sän uluysın? Yabani dermiş te annadıy kendi zorunu ona. E tilki deemiş. –Git çayıra yi kum iç su yi kum iç su. Da git çayıra yat da çıkışacak nesä iškembendä var. Hepsi fırlayacak dışarı. Saa ol deemiş yabani. Gidee bu yiyeem kum içee su gidey çayıra. İlişey iškembesi bir dala da geberiy yabani. Çıkêy Perku yabanının içindän alıy yabanının derisini da gidey daaya.

Geze geze yorılıy. Oturmuş dinnenmää Perku. Göriy ani yabancı yerdä bulunuy çekediy aalamaa. Bir kuşçaz işidiy ani o aalarmış geliy onun yanına sorêy. –Ne sän aalêysin? Perkucuk deemiş. –Kaybeldim te isteym evä gitmää ama bilmeym nereleldä benim evim bulunêy. E çeriy o kuşçaz başka kuşlara geliy guguş sorêy guguşa. Geliy kartal sorêy kartala. Biri bilmermiş, naşerdä yaşarmış Perku. Bir da geçermiş kırlangıç. Geçe demiş soramışlaa kırlangıca. –Bilmeysin mi bu çocucaa? Kırlangıç açan görey Perkuyu seviniy ani deemiş. –Biz de aalêriz dädu babu hepsicîi aalêrlar ani Perkucuk kaybeldi. O bizim, o bizim te çocucak. O bizim yuvalarımızı bozmardi, pek islää bir çocucaktı. Bän götürürecem onu evä. Piney Perkucuk guguşun üstünä, kırlangıç ta öndä gösteriy yolu. Da yetişiylä evä. Babuylan dädu pek sevimişlää. Doyurmuşlaa kırlangıçlan guguşuu. Deerler ani onlaa büün dä yaşarmışlar.

Text 14

Bän gideym şkolaya. Vasicik hem bekçi Maluşla dostlaştıydılar. Bän Küçük Elena. Çolpan küündän onedi yaşındayım. Bän anlatçam bir anlatmak. Karpuz. Vasicik hem bekçi Maluş dostlaştılar. Bu oldu illkyazın bir güneşli günü bir pazar, pazardı o günü. Vasicik girdi aralıktan aaramaa da oturdu otların yanında okumaa bir kiyadı. O hiç bilmerdi ani Plaramada var nicä bir kimse olsun ondan kayrı. Da o daptır geldi açan iştitti bir ses. –Ne araysın sän burda? Vasi korkudan kaçındı kiyadını da elindän. Onun öündä durardı Maluş dädu da gülmserdi. Bu gülmsemektän uşaan ürää yerleşti yerinä. O üürendi ani Maluş dädu orda Plaramada bekçi. Dädu ona sordu. –Islää mi kiyat? –Pek dedi Vasicik, cuwap etti ona Vasicik. Da dädu ona deer. –Bense hiç bilmeym okumaa. Onna başladılar laf etmää. Vasi annadı ani Maluş dädu hiç te fena adam diil. Hava kurumuştu islää. Gün ısidaardı. Vasicik koydu kiyaadını kol tuun altına dedi. –Ha bän gidiyim evä şansora. Bay Maluş dedi ona. –Istersin mi bakmaa beygirleri? –Isteerim dedi uşak da pek sevindi. Dädu Maluş açtı kapayı da onna girdilär dama. Bırda ahırdı durardı iki balaban beygir. Da yavaş yavaş yerdilär alaf. Açıñ tırakladı kapu samannardan kalkıverdi bir kırmızı kolicik. O tıraklattı kara tırnaklarının da fırladı dışarı. Vasicik de çıktıverdi onun ardına. Kulicik kaçındı dolay dolay avlu içindä. –Var nicä çekinmää kulidän? sordu Vasi. –Sän ne onun beli taa yufka var nicä kıraasin. Istersin mi bän seni çekindircem pulavaya gir de. –Belli ki isteरim. Dädu Maluş çıktı kula beygiri avula. Da yardım etti Vasicää pinmää o hayvanın sırtına. O günü Vasicik doyunca çekindi beygirdän. Dädu bradıydi onu yalnız dönsün birkaç kere aylunun içindä. O gündän däduyla uşak dostlaştılar. Yazın bir gün açan şkola kolverdi uşakları dinnenmää, Vasicik

geldi Plaramaya. İşte ne gündü da bırda vardı çok insan. Onnar külderiler tahta taligalara maşinalara. Da çıkardılar sokaa. Bu zamanda geldi işä Maluş Dädu. O başladı işlemää beklemää Plaramayı. Açılan insannar daaldılar evlerinä buluştunyan bay Maluş dedi Vasiciin kulaana. –Hadi gidecez benimnän da nesä gösterecem sana. Onnar geçtilär Plaraman avlunden da yapardılar nerdä büyerdi sık sık otlar. Maluş dädu araladı otları da gösterdi Vasicää bir küçük karpuzçuk. Karpuzçuk incä bir topçaaz sarılmış otlarlan. Oho ne islää karpuzçuk dedi Vasicik. Da ildi dädunun yanına. –Açılan büyük ikimiz yiicez onu. Annaştık mı oolum? Ama kimse bilmesin dedi dädu. Onnar örttülää karpuzu otlan ama ööle ani gün etişsin kökenä. Bundan soora karpuz da ölçüleerdi, karpuzu da ölçeerdiler ne kadar büyümüş. Geldi bir gün açan dädu Maluş urdu tirnaana da dedi ani tezdä var nicä olcek yimää karpuzu. Septembrda Vasicik geldi Plaramaya bir pazar günü. Açılan kimse yok da buldu däduyu angısı oturardı iskembe çitada da tüttürerdi bir sigarka. –Dädu a gitchez karpuzu yimää. –Karpuz yok. –Nasıl yok? Dädu kisti omuzlarını da onnar gittilär yapaa ardına. Dädu hiç iilmedi ama uşak dişyoktu ellerinnän da yaydı sararmış otları. Ama orda buldu sade kurumuş kökeni. –Süüle bari dooru Vasicik sän mi kopardin karpuzu? –Koparmadım bän cuvap etti uşak. –A yok bişey, kim yidi karpuzu ona fayda olsun dedi dädu. Ama sora gene sordu sansın kendi kendisinä. –Ama kim koparsa acaba onu. Onnar çıktılar sokaa. Dädu durdu da abandı bastonuna. Vasicik yollandı gitmää evä. Da bu vakıt dädu sordu gene. –Ama süüle tatlı miydi karpuz?

Text 15

Benim adım Marina. Bän ondokuz yaşındayım. Avdarmadan. Bän annatçam bir masal. Zengin hem fukaara kardaş. Bir vakıtlar varmış iki kardaş. Biri zenginmiş biri de pek fukaaraymış. Zengin batusu varmış çok zenginii. Bir günü karısı süülemiş. –Adam git te iste zengin bätündän bişey bizä yimää. Konuş onnan belki vericek bir bişey. O kayıl olmuş. Karısı yapmış ona bir pita. Da o gitmiş. Yolda buluşmuş o şeytannarlan. Da onna sormuşla ona. –Neräy gidesin? –Te gideym bätümä. –Naşay var torbanda? –Var bir çörek. –Ver onu bizä, senin bätün hiç datmeyecek ondan. O zengin. O iyir biyaz ekmeğ. O kayıl olmuş gitmiş şeytannarlan. Şeytanna yimişlä onun çöreyini de sormuşla. –Naşay sana lääzim? –Hiç bişey bana diil lääzim. Islää ani baarim yiidiniz çöreyimi de saydınız beni. O zaman şeytanna görmüslä ani o adam isläämiş de vermişlä ona bir çuval para. Girmiş o evä. Almış o yimek uşaklaana, almiş ev kedinä, zenginmiş. Büük bätüsü做过 ansi o zengin. De gelmiş sormaa o ne de iş. O zaman o süülemiş nicä olmuş iş. Zengin

bütüsü susalmış. –Te gidicem bän de yapçam bir büyük biyaz kolaç. Gidicem onna bana verceklä iki çuval para. Öôle de yapmış karısı. Büyük biyaz kolaç. O gitmiş yolca. Buluşêy o şeytanna. Onna sorêy. –Nerä gidiysin? –Te gidiym küçük kardeşime –Naşay var torbanda? –Bir büyük biyaz kolaç. –Ver onu bizä. –Na alın. Onna almişla o kolacı da yımıslä. Sormuşa –Naşay sana lääzim? –Verin bana iki çuval para onçün. –E sendä var a para. –E bän daa isteym. Sän iste nası şay sendä yok. –Bana lääzim saa para süülemeş zengin adam. O zaman bir şeytan süülemeş. Sormuş ondan –Ne zaman sän duudun? –Bän duudum uulak yıldızının altında. O zaman sana yetişmiy iki buynuz süülemeş şeytan. Da şeytannar vermişlär ona iki buynuz. Ütile da gezmiş o bütün iki buynuzlan.

Text 16

Uzun Dimitri Komratta, otuzsekiz yaşındayım. Cüce Todur, masal. Varmış bir dädunan bir babu. Yaşarmışlar bir sualı üstü bordeyciktä ani bacasında leyleklär yuva yaparmışlar. Da her yılın leylecik çıkararmışlar. Varmış onnarda iki öküz. Birisi topal birisi de kör. Bir de çöl tarla ani iki yılda bir kere bereket verermış. Sade uşakları onnarın yokmuş. Da bu iş pek onnarı gücendirermış. –Babu gidecem bän bugün kira dariyi ekmää. Bekim bu yıl bereket verer. –Näanı gidecen aaç içerdä yok hiç bir kuruntu da. Git ilkin tut bir kaç balık da yapayım yimää sana. Sora da gidersin kira. Alêr dädu süzmesini de gider kirez gölünä. Salverer süzmeyi su içinen çıkarêr bir kaç balık. Salverer ta bir kere baksa süzme içindä tepiner bir küçükçük çocucak. Boyu bir karış büyükleri iki karış ayaklarında sargılan çarıcak. –Günaydın olsun bobam selam vermiş çocucak. –Hayır olsun sän kimsin, hem kiminsin sorêr ihtiyar. –Bän senin oolun. Bän taş üstündä golin dibindä otururdum hep beklerdim çikarsın beni ordan bir ii canlı babu da götürüsün beni bizä, sizä. Pek çok bekledim büyüklerim artık bendän uzun büyüdüllär. Acan beendim senin süzmeni atladım onun içinen çıksam bakayım ne var aydinnik dünnedä. Hadi şindi götür beni evä. Zerä bän yolu bilmerim. Koyêr dädu çocucaa balıklarlan torbaya da yollanêr evä. Babu açan görmüş uçacılı dili tutulmuş sevinmektän. –Ha sän benim uşaam senin artık büyüklerin da büyümüş. Adını koyucaz Cüce Todur. Hadi içeri oolum. Dädunun da bitmezdi sevincää ooluna. Suvazlamış onun başını da toparlanmış kira sürmää. Üulen üstü Cüce Todur götürmüştädüya kira balık çorbası. Bobası durgutmuş öküzleri de oturmuş alsın sofrayı. Cüce Todur aylaklaa bıkmiş tutunup kör öküzün kuyruundan tırmaşmış sırtına girmış kulaana da bir keskin seslän baararmış. –Ha Martin heyz brezu. Öküzlär kapiverilär çiziyi de çekediyklär Todurun bobasının yerinä sürmää.

Çekmiş bir çizzi, çekmiş ikinciyi çizilär struna gibi uz, ne burukluk ne bisay başka mana. Sadece sıkılı o cücenin işidilermiş. –Bak a demiş bubaşına yetiştinä gene bu başa. Sän yat biraz dinnen ben kendim sürcem. Isterse bir kimse beni satın almaa sän korkma sat beni. Bän hep hep geri gelcem. Yatmış dädu dinnensin da uyuqlamış. Bu vakıt kirdan geçermiş bir zengin adam. Baksa çiftçi yan yatır gölgedä öküzlär dä kendileri süreelär. –Bak sän cümbüs işä ey baarmış zengin adam. Nesoy görünmedik iş bu. –Ne oldu ses etmiş dädu. Te şaşıp ta kaldım annayamêrim nasi ölä öküzlär kendileri süreelär. –Sän aç gözleri de gör ani onnarı oolum kullanêr. –E neredä oolun? Ta o kadar şaşmış bezirgän. –Te te orada öküzün kulaanda. Zengin yaklaşmış öküzä de görmüş ani bilertmiş gözlerini de şaş bes kalmış. –Sat onu bana çorbacı yalvarmış zengin, –Ne kadar vercän? sormuş dädu. –Yüz altın para. –Olur al oolum. Sayıp däduya parayı zengin sokêr Cüce Toduru cebinä de toparlanêr yola. Yolda Todur deşmiş zenginin cebini enikunu inmiş paçasından çizmesinin konçlarına. Çizmedän de atlamiş yerä, saklanmış bir tavşan gölgesi altına. Zengin yürüyer ileri hiç haberindä de yok. Acan o uzaklanmış haylice, Cüce Todur haykılamiş daayı yetişmiş köprüyü. Küün kenarında da düşünmüş kararlamış gecelesin orada köprünün altında. Yerleşmiş köprü altında kapamış gözlerini. Hep o köprü altında toplanmış haydutlar da. –Özledim lokma demiş birisi. –Şıştä pişmiş lokma demiş ikincisi. –Şiş kebabı özledim demiş üçüncüsü. –Şiş kebabı demiş öndercileri. Bu gece çalicez küün kenarından dädunun öküzünü de hepsi olacek kayıl misiniz? –Kayılız bir aazdan baarmışlar epicii. –Alınız beni de kardaşlar baarmış Todur –E sän kimsin neredä buradan alındın? Korkudan kiptmiş haydutlar. Gücüledine billedeiler Cüceyi. Haydi sän taman bizä läätzimsin. Biz seni çoktan aararız sän girip kapu arasından dama açıcan kapıyı da çıkarıcan öküzü. Gider yetişerlär küün kenarına Cüce Todur tanımış evini. Haydutlar yardım ettilär çocaa girsin kapı arasından. Kendileri de sinip köşeyä beklemişler. –Kardaşlar haydutlar angısını çözüm topalı mı osa körü mü? –Sus be bodur şeytan fisırdamış haydutlar. Çıkar körünü. –Ee çatayı çözüm mü baarmış içerdän gene Todur. –Nicä olursa say çıkar çeketmiş üfkelenmää önderci. –Nerdä bulduk bu esapsız meçikliyi, ortalı kaldırêr. Haydutlar götüreler örükü daaya. Kesip soymuşlar yaanyı pay etmişlär. Cüce Todura düşmüş bir parça ciyer hem mayası. Haydutlar alıp paylarını kaçmışlar çocucak için de unutmuşlar. Todur gitmiş pinara yıkamış mayayı da girip içinen uyuqlamış. Gece yarısı razgelmış onun üstünä aaç yabanı yutmuş onu. Çocuk uyanmış dosdolay karannık. Annayamêr neredä bulunêr. Bir de bir itsi urmuş burnusuna. Annamış ki ya köpek onu ya da canavar yutmuş. Adım adım gezerek yabanı iškembesinin içindä çıkışmış boazına bakmış dışarı. Erüzündä tülenmiş. Yabanı doorultmuş tabannarını yamacaya otlayan sürüyü dooru. Çobannar uyarmışlar. Acan yabanı

kuzuyu maymaya tutacêymiş Todur baarmış –Kalk çoban kalk oolan yabani paralıycak kuzuyu. Çobannar uyanmış da histirmışlar köpekleri canavar güciliä kurtulmuş. Sinip sırgannik içindä kararlamış kollasın tavşanı. Acan tavşan yaklaşmış Todur gene baarmış. –Kaç göcen tuy burdan, zerä kalacan derisiz. Tavşan atlayıp yolcaazdan bir tarafa yok olmuş koraylar içindä. –Kim gezer benim içimdä da korkudêr benim anamı baarmış canavar. –Bän Cüce Todur. –Sän ne istersin bendän? –Götür beni anama bubama evä. –Onnar neredä yaşêr a? –Te o yakın küucezdä. Yok napsın canavar kistirêr kuyruunu da yorutarak kaçêr küüiyä dooru. Etiştikçe dädunun evinä yabanı durmuş. Yokmuş kolayı girsin avula. Dädu doorultmuş yönümää avulu brakmiş sade iki geçik ilik koymuş orada tavşan tutulsun. Todur bakmiş gene yabanının aazından –Te bu geçiktän gir avula demiş çocuk yabaniya. –Korkêrim burada prinka koyulu demiş canavar. –Korkma sok enikunu kafanı halkaya da ısrırlcan içünä. Akıl vermiş Todur. Yabanı soktucan kellesini ilik içünä ilik sıkilêr. –Salver beni dışarı bän sana yardım edicem der Todur. Atlayıp yabanının aazından bir çaarış baaris kıldırêr. –Baka mamu geliniz buriy öldürünüz canavarı. Biz onu soyucez bana bir kürk dikicez. Dädu kapmiş nacaa babu suvacıı canavarı öldürmüslär, derisini tulumunu soymuşlar. Dädu onu tuzlamış bir çatal pardaya germiş kurusun. –Nası yaşêrsiniz burada bensiz? sormuş Todur bıyıklarını kıvradarak. –Pek islää der ihtiyarlar. –Özledik seni bekledik. Babu deridän dikmiş ona bir kürk bir çift meşincik bir de güüslük hem kişi için olsun hem güz için olsun. Babuylan da däduya birer çift terlik çıkmış şimdî de onları bezbelli taşıyêrlar. Annatma nişannar. Bir çocuk küçükkenä adıymış Andrey. Andrey küçükken babası üüredermiş olsun ii yapmasın kimseyä fenalık, çalmasın, yardım etsin ilinnetmää insanın yaşamasını. Andrey büyüdüünän brakmiş babasının üüretmelerini de olmuş tamah, aset iki yüzlü aldadıcı. Toplayım kendimä varlık da sora çeketçem ilik yapmaa düşünmuş o. Da çeketmiş dooruluksuz tamah toplamaa varlık. Ama ki bilsin ne kadar fenalık yapacek o hep her fena ardına kakarmış kazaa ardına birär inser. Bitki bitkiyä o zenginnemiş. Kazık da dolmuş inserlän. O zaman Andrey çeketmiş yapmaa ilik ki prost edilsin af etsinnär onun ilerki fenalıklarını. Da herbiri ilin ardına çıkararmış kazıktan birer inser. Acan inserlär epicii kazıktan çıkarılmışlar Andreyin sırtından sansın bir bayır inmiş. O o saat gitmiş bobasına söolemää yaptıklarını. –İi islää sän inserleri çıkardın demiş bobası, ama onların nişannarı kaldılar kazıkta. İnsanın da kalibindä kaldılar. Tutêr aklında ne sän yaptın fenalık. Ödeşmek. İki kişi küçükkenä kafadarmışlar. Acan onnar büyümüslär birisi zengin olmuş öbürüse ona çoban yannaşmış. Yaşarmış o çoban bir bordeydä. Varmış onun beş köpää. Zengin unutmuş küçüklük dostluunu. O ödermiş çobana pek az. Un, kartofı, fasülä veremiş ona ödünç de sora onun parasından tutarmış ödeyndän

tutarmış. Bir yılın Kasımında ödeşmä gündündä zengin yokmuş evdä. Da çoban ödeni vermiş ona yeni vekil. Vekil kim onun gospadarlığını onun götürermış onun evinä nicä. Vekil bilmezmiş bunun çorbacı bilmezmiş fukaranın borçları için. Zengin taa geldiinä evä yollamış vekili alsın çobandan borçları. –Ko çorbacı kendi gelsin demiş vekilä çoban. –Bän isterim ona kendisinä ödem borçlarımı. Ertesi günü zengin gitmiş çobanın evinä. Ta girdiinän avula sarê onu çobanın köpekleri. Da çeketmişler paralamaa koparmaa rubalarını. Çoban çıkış içerdän alatlamayrak yaklaşêr zenginin yanına gülümseyrek. Elleşer onnan. Sora da köpekleri kuvalêr. Acan köpeklär islää paralamışlar zenginin rubalarını çoban kuvalamış onnarı. –Niçin sän braktın beni köpeklär paralasınnar sormuş zengin. –E bän elleşerdim seninnän saygı göstererdim sana. Sevinerdim ani geldin bana musafirlää. Sansı eski kafadarız ya cuvap etmiş çoban. Masal Kaya. Bir vakıt varmış bir vakıt yokmuş. Varmış bir kurt o kuş padişahı hem de sıçan padişahı. Yaşarmış onnar komşuca güzel uslu. Düşmanın aralarında yokmuş. Ama nerden nereyä çekeder onnarın arasında bir hasetlik. Çekederlär biribirini çok görmää. Bu hasetlik yavaş yavaş geçer onnarın halklarına da. Görmesinnä biribirlerini de o kadar. Geçmer çok vakıt da çekeder onnarın arasında bir cenk. Çok mu az mı tutmuş bu cenk bilmeriz. Bizä yetişti sade ani ki bu cenk pek keskinmiş hem pek çirkinmiş. Derelär kan dolu akarmış. O zamana dek büüle cenk dünne üzündä kimse görmedi. Sayısız asker düşmüş iki taraftan. Cenk bittiktän sora hastalıklar peydalanmasın deyni insan çeketmiş lesleri toplamaa gömmää. O vakıtlar yaşarmış o taraflarda bir dädunan bir babu. Varmış onnarın da iki öküzü. Varêr dädu taligasına les toplamaa. Çok mu az mı işlemiş dädu. Bir da raz gelmiş bir büyük kuş sütnü. Baksa bu kuş ta diri. Bir de işider dädu insan dilindä kuş yalvarêr. Kiyima beni babacım, bän kuş padişahiyim.yardım et bana bana da bän seni unutmaycem. Sendän kismetli dünne üzündä kimse olmaycek. Canı acılmış dädunun. Zar zar koyêr dädu kuşu taligaya da götürür evä. Babu sevinerek çıkış örönä var yimelik bir vakıda. Açansa ürenir ani kuşu läätzim beslemää sır yanısının. Da dädu ister betere kesmää öküzün birisini. Hızlanêr dädunun üstünä. –Hızlanma diil senin işin. Senin saçın uzun ama aklın kısa. Dädu akıllı hem dädu annarmış akıllı bir adammış. Yavaş yavaş annadêr babuya ani hepicii islää olacek. Koyêr akıla babuya. Keser öküzü. Da tutunêrlar beslemää kuşu. Çok mu az mı vakıt geçer yanı tüketmiş. Saalii kuşun çeketmiş taa isläce olmaa. Bir kanadına sadecem taa buyuramazmış. Lääzimmiş taa vakıt hem yaani. Keser dädu öbür öküzü de. Bitmer yaani kuş doorulêr. Sööler kuş onnara kalın saalıacaklan da uçer. Dädunun muradı yok. Babu onu yiyer sän te öölesin te bööleysin sän prostsun sän ahmaksın. –Vardı bir çift öküzümüz onu da kaybettin. Hayırsızın hayırsızısın. Benim saçım uzun da aklım mı kısa, seninse saçın da aklın da kısa. Senin hem saçın hem aklın da kısa.

Aldattı seni bu kuş. Görçen sän öküzü şindän sora kendin koşuya giricen. Yok sendä öle tabiyet. Hazırınsın her bir gelän geçenä imdat vermää, yardım etmää. Dädu susêr ne kadar uzanmış bu acı günnär bilmeriz. Dädu bïkmış ani yaşamaa da. Babu hep yermış onu. Bir de bir sabah kopêr bir uvultu. Baksalar kapı önündä konêr bir büük gözel kartal. –Ey babacüm geldi vakit sennä ödeşim. Pin arkama benim padişalıma yolumuz var. Dädu şennenär alêy rubacıklarını da piney kartalın arkasına da uçeylar. Uçmuş onnar ne kadar uçtuysa karşılêr bir hergele beygir. –Bunnar benim der kartal. Uçêrlar taa öte görer bir büük kara suûr. –Bunnar da benim der kartal. Ta sora gorerlär bir kaç sürü koyun. Bunnar da benim der kartal. Bir da ırakta ırakta peydalanêr büük güzel bir akaretlär. –Bu benim konaam der kartal da konêr. Karşı çikêr bütün ayle. Kabul ederlär däduyu nicä bir büük adamı. İkramın ucu kenarı yok. Yıkêrlar paklêrlar sofra kurêrlar. Yimeklär hem içmeklär ani görmemiş ne zaman duumuş bizim dädu. Ondan sora koyêrlar däduyu dinnensin. Sabası kartal verer dädünen elinä bir deste anatar da der. –Sän boba beni ölümdän kurtardın. Kaç anatar var o kadar oda açican. Ayır ne beyencen hem ne kadar isteycen. Hepsî senin olacek. Açêr dädu ilk odayı şaş beş olêr. Gözleri her tarafa uçêr. Paalı paalı gözel işlär hepsi gümüstän. Canı çekmer dädünen yerindän kırıldanmaa. Dîyer buna alêr elinä öbürunü. Ayrılamêr bu odadan. Aklına getirer ani odalar var çok. Yollanêr da açêr ikinci kapuyu. Burada taa paalı taa şafkî şeyler. Teban altı nilapilap eder doz dolayı içersi. Üçüncü odada gün gibi şafkî taşçaazlar. Şaşirdêy dädu kendisini, bilmer neyä baksın neyi seyretsin. Gittikçe böle odadan odaya gorer bizim dädu o kadar zenginnik ani ucu kenarı yok. Ne alırsın ne istersin sersem olmuş dädu kismetten. Açarkana onikinci odayı düşüner burada läätzim olsun en paalı en şafkî işleri padişahın. Acan açêr kapayı şaş beş olêr: dört duvar. Oda boş salt köşenin birindä gericik kurulmaa bir kayacık. Te ani alde yapêrler onnarı uşnitsa kolhozlarda kaya bir kaya el deermenî nicä el eldän yapılıy iki taştan. İki yassi tombarlak pütürekli taşçaaz iki taş. Birisi altında birisi de üstündä bir de elicek taş. Sorêr dädu yerindä ne olur olsun bu iş. Bu kadar zenginnik içindä iki taş parçası. Er türlü fikir üyüder dädu. Diildi boşuna bu kadar şanni kuş padişahı hepsi kuşların üstünâ padişah tutmaz zenginniknérin arasında faydasız bir iş. Bitkidä dädu üreklenere de koyêr elini elicää. Çevirer üstündeki taşı saa tarafa. Düser bir somun ekmek. Çevirer sol tarafa düser bir altın para. Bre şaşmiş dädu bu benim için. Yakışmaz bana o yalabık şafkî o gözel işlär. Koyêr dädu niyetinä istesin kuş padişahından bu kayayı. Döner geri. Bişey onu sindi merak etmer. O bişey görmer. Padişahım der çok zenginnik çok gözellik gördüm. Hepsî onnar bana bir prost adama bir fukaara adama yakışmîr. Varsa nicä baaşla bana onikinci odadan to iki taşçaazı. Onnar benim için bän sinaşıkım kollarımla ellerimlä işlemää. –Nä sän ba boba bu kadar zenginnik içindä sän ayırdın böle

bir görünmez işi. Te o durêr kendi lafında. Kartal lafını çevirmer. Verer däduya ayırdıu işini. Yükleder kayayı hem däduyu arkasına da getiriy onu memleketinä evä. Babu üfkeli çimçirk çakar. –Bän burada açlıktan ölerim. O da bana kaya getirmiş. Ne hıyar üüdecem onda. Dädu susarak yavaş yavaş yerleştirer kayaları üst köşeyä de çevirer saa tarafa düşer bir sıcak pak ekmek. Babunun gözleri büyüler. Ama babu verilmer. –Nasıl da çok yaşaycan yavan ekmeklän. Dädu çevirer sol tarafa düşer bir altın para. Babu yerindä duramêr. –E ver çeviriyim bän de der. –Ya ba kişi ani senin benim saçım uzun da aklım kisa. Baarisêrlar däduylan da çekederlär kismetli yaşamaa. Ölmediyselär bekim şindi de yaşêrlar. Masal Kemençeci. Bir genç su boyunda küüicezdä yaşarmış irak dolaylara da anılmış bir kemençeci. Kemençe onun elindä o kadar käamil ötermiş en küskülü adamı da şennedip oynadarmış. Işitmiş bu adam için bütün memleket. Neredä bir şennik, düün, konuş çaramışlar. O da mahkulunna hem uslu tabyetinnä birisinä da inkar etmezmiş. Işitmiş onun için şeytannar da. Topal şeytan ani varmış hepsi şeytannarın başı anidir ararmış bir uygun çalgıcı sevindirip oynatsın onun salgın şeytannarını. Çarêr şindi topal hepsini kendi şeytannarını ne kadar varsa onnar orada da izin eder. –Yapın ne edin ama kemençeci olsun bizdä bizä hizmet etsin. Şeytannar yok ne yapsınna. Kendi büyüklerini läätzim seslesinnär. Kollamışlar şeytannar açan bu adam gitmiş su aşırı bir küüicezdä düündä kemençeylä çalmaa. Almış adam kemençesini kalan işlerini ne varmış bir kayak içinen oturup aykırılamış suyu. Geçtinän özür kenara kayını suyun boyunda bir aaca baalamış. Kendi de gitmiş düünä insannarın sırasını başarmaa. Çalmış ne kadar çalmış. Bir gün bir gece ikinci günü avşamneyin düşünmüş evä gelmää sen karannicakmiş. Su kenarına yetiştiñen baksa kayı yok, kayak yok. –Be ne olsun bu? sormuş adam kendi kendinä de öfleli öfkeli su kenarında gezinermış. Arêr adam kayını orada arêr burada yok. –Be ne olsun yerä mi o girdi osa yer içinen mi girdi şeytan mı onu oturdu onun üstünä?. Şeytannar da halizdän yapmışlar burada işini. Daldırmışlar onu da kimse bulamasın. Çıkaylar şindi onnar bu şaşkinnik karannik arasında adamin önünä de insan sesindä sorêrlar: –Sän ne arêrsin be dost? –Kayımı arêrim demiş kemençeci. Isterim suyun özür yanına geçmää. –Gel biz seni geçirelim teklif etmişlär şeytannar. Yalpak ama bizä suyun ortasında biraz kemençe çalacan mı? –Hı bu mu zorunuz demiş adam. Kemençe çalmayı bana verin başka iş vermeyin. Çalarım sizä diil su ortasında ama şeytanın deliindä de. –Hadi o zaman bizimnä demiş birisi de şeytannar koltuklamışlar adamı iki taraftan. Şeytannar gidermiş ayakça suyun üstündä adam da onnarlan bilem. Şeytannik ye adam şaşmış, birisi de dalmazmış. Su üstündä giderlär nicä kuruda. Adam şaş beş olmuş. Suyun orta yerindä geldiynän şeytannar durmuş. Takılmışlar kemençeyä. –Hadi çal nasi annaştıydık. Şeytanın birisi koymuş suya bir butuk da demiş, odun. –Otur

tebu boduun üstünä de başla çalmaa. Adam çalarmış şeytannar da onun dolayında su üstündä şapur şupur hora oynarmışlar. Ama su akarmış aşaa da bunnarı hep aydarmış oyanı topal şeytanın deliinä angısı bulunurmuş neredä Karadenizin boyunda. Adam şapurtuyu işidermiş ama zindan karannıktan sadece şeytannarın kara şeytannarı hiç görmezmiş seçmezmiş. Sade o odunun üstündä angısına onu oturmuşlar bir beyaz çini farfiri görünermiş. Şeytannarın da gölgeleri ikidä birdä iilermiş bu çiniyä ilirmişlär. —Siz ne yaparsınız o farfiridä? Dayanamamış da sormuş bu adam bir korkulu şüpeylän. —Ne yapalım cevap etmiş bir ses. Farfiridä yaalan gözlerimi yaalêrız. —Bekim bendä yaalıym sormuş bu adam sanarak ani bu läätzimli iş. —Olmaz săn yalanma zerä o saat kör olcan hepsi şeytannar birdän baarmışlar. Kemençeciy de bu iş işlemiş. Nicä ööle olsun bu. Ne olabilirse hesaplamaş o alcam bän de. Diimiş küçük parmaannan farfiriyyä da kimse açan görmemiş denememiş yalamış saa gözünün bir köşeciini. Da ne sanêrsiniz açan yaladı yaladı gibi o gözünün kör karannıkta görmüş şeytannarı ayin açık nicä gündüz. Kendileri zift gibi karaymışlar kuyrukları uzun, kulakları sivriymişlär hem dikmişlär, tırnakları uzunmuşlar. Sakalları da siirek hem bozmuşlar. Adam kiptılmış, duymuş artık neresini suya gözünü atsa denir ani onnarı haydarmış aşşa Allah bilsin nereyi cendemä. Näpsin şindi adam da kurtulsun bu diil pak iştän. Girişer çalarkan çalarkan çevirtip çevirtip halayı şeytannara birer köstek koymaa. Kuruklar şüpelenerlär. Başlamışlar fisirdamaa —Bu bizi allem gördü, alale gördü. O yalamasın gözünü taman bu zamanda saba horozları cingir cingir öteylär, çekettilär ötmää. Şeytannar da yok olmuşlar. Nicä biz bileriz ani açan çekeder ötmää onnar da yok olêrlar. Kalmış zavallı kemençeci su ortasında bir bodun üstünä. Sal etsin bulsun o çiniyi o da yokmuş. Şeytannar almişlar onu. Yavaş yavaş ellerinnä kürekleyerek adam çıkmış suyun kenarına da gelmiş evä. Annatmış karısına ne ona olmuş. Bir kaç gün geçer kemençeci gitmiş daaya odun kesmää. Açılan İslää bakêr to gözünü anı yalamış, secer iki şeytan bir kalın meşe aacını kesermışlär. Be näparsınız siz orada? —Te aaci keseriz. Braktik sade bir yanı tutsun bir parçacık. Geçicek burdan bir adam öküzlerlän de yıkacez onun üstünä ki gebersin. —Ne isteyceniz bu adamdan sormuş kemençeci. —Bu bizim işimiz fenalık yapmaa cevap etmiş öbüri. —Kim olsun o adam öküzlerlän düşünmüş kemençeci. O bän geçecem. Aha o bän geçecem evä. Aklı ermiş onun da sormuş. —Nicä nicä siz niyetlenirsiniz öldürmää adamı? Şeytan taa bir kere annatmış. —Ama gösterin nerdän gelecek bu adam? Şeytannar çıkmışlar yola da göstermişlär. Taman onnar kesik aacın uuruna geldican adam habire etmiş meşeyi onnarın üstünä aaci. Şeytannar bastırılmışlar da ikisi de kürek kadar birer bir dil çıkarmışlar. Yalvarmışlar adama kolversin onnarı. —Kolvericem demiş adam ama getiriniz bana topal şeytanı hem de to çiniyi yaalan. —Getireceyz getireceyz baarmışlar şeytannar

sadem kolver bizi. –Bän demiş kemençeci burada bekliycem hadi gidin ama sanmanız ani aldatçanız beni. Bän sizi hererdä bulcam. Beklemiş adam beklemiş ama şeytannar yok. Koşer kemençeci öküzleri de geler evä. Aklinça da demiş. –Siz hep bir kere ilişçeniz benim yalı gözümä. Öle de olmuş. Kemençeci gitmiş beş on gündän sora panayıra. İnsan arasında kalabalıkta bu iki şeytan kaç kaçınarmışlar. Ama onnarı kimse görmezmiş. Biri şeytannarın dırtermiş insannarı çalsınnar biribirindän. Öbür şeytan da dürtemiş tutsunnar kapıcıları. Ama var bir laf yaparmışlar kendi şeytannık fenalıklarını. Dayanamamış kemençeci de şeytannar bir dükenä girdiyän hıslandırmış kapıyu da kapamış onnarı oray. –E şindi bän demedim mi soraamış adam ani gelecek sizin de yeriniz yenidän tutulcanız. Başlêr adam onnarı kamçılamaa öküzlerin kamçısının anı onun elindä bulunarmış. Brak amanbaararmış şeytannar. Brak yapicez ne diyacen. –Getirin bana buruy topal şeytanı. Kolver getiricez baarmış şeytan. –Oldu bir kere siz aldattınız beni bu sıra olmıyec. Biriniz gidip getirecek topalı hem bak unutmayın te o yaa çinisi. Ama öbürü burada kalacek. Eer gene aldatırsa burada kalanı asêriz panayırin yerindä. Gitmiş şeytan topala da annatmış ona ani te bülä bülä kemençecinin elinä düşmüslär. –Dur demiş şeytan. Gidip bakayım bän nasıl kemençeci o şeytannarlan yarışmaa savaşêr. Ama bu adam da diilmiş ahmak. Almış çatayı yapmış bir ilmek da panayırin kenarında bekleermış topalı. Da gördücan onu atmış ilmää da tutmuş topalı belindän sıkmiş. –A geçtin mi elä. Seni gidi dünnä fenalıı. –Ama nicä sän sanki gördün beni bayılıp sorarmış topal. –Te bu yalı gözümän demiş adam. Şeytan davranışmış da çıkarmış adamin yalı gözünü. Ama kemençeci de acıdan taa pek sıkmış ilmää. Basmış şeytanın işkembesinä de artık buarmış. –Sıkma beni baarmış topal. Bunalêrim. –Bunal demiş adam. Isterseydin bunaltmayım seni heptän büyülü yaa çinisin ver elimä. Yok näpsin şeytan can tatlı vermiş adamin elinä çiniyi. Da o saat o yalamış sol gözünü da belli olmuş önyündä şeytannar. –Te şindi demiş olur annaşalım. Fenalık yapêrsin gözüümü çıkarêrsin. Asmiş onu panayır yerinä cümle halkın gözü önyündä. Ama o büülü çiniylän yalamış bu yaalan yalamış hepsi insannın gözlerini öle hani görsünnaş şeytannarı fenalık yaparkan.

Text 17

Mariya Gorginna. Oldu bir yıl işleerim müzeydä nauçnasa trudnik mladşa nauçnasa trudnik. Isteerim sölemää ani Dimitri Karaçobanın adına milli Gagauz hem etnnografiya müzeyi açılmış bin dokuz yüz altmış altinci yilda. İlk yıllar işlemış insanın havezinnän. Müzeydä ekspozitsa gösterer Gagauzların tarihini, yaşayışını hem kültürmasını evel vakıtlardan büünkü

günnerädan. Müzeydä toplu Sovet hem aşırı bilgicilerin tarih etnogenes hem da etnografa işleri Gagauzlar için. Yazdım da bän onnnarı annatçam ani olmasın kiyattan okuma. Müzeydä gösterileer evel vakıtlardan çok işlär. Annatmaa isterim harman vakıdını. Bisdä müzeydä var harman taşı bulunêr. Annadêrim ani harman düümää deyni. Hem ilktän hazırlamışlar harmanın yerini. Süpurerlär, su saman döşerlär. Serperlär su saman. İslää çiyneerlär kalmasın hiç bir da çatlacık neçin ki düşmesin o çatlaklara tenelär. Neçin ki pek zor insan o teneyi büyüdeer. Acan uje hazırlêrlar harman yerini. Orta yerä kakêrlar bir kazık. O kazaa baalêrlar beygiri ani hem de yenidän taa bir kere çiyenesin o yeri. Kalmasın gene ani hiç bir de çatlacık deyni. Biçintileri koyêrlar dosdolaya o kaziün dolayınna dosdolaya. Sora geceerlär ordan harman taşınınan. Beygirä koşup harman taşını dosdolaya geceer. Beygiri kovalêr ortada bir adam kamçıylan. O beygir dolanarak o kaziy sarilêr çatı kazaa. Öoleliklän yaklaşêr beygir harman taşını sürüyerek yaklaşêr kazaa. Da öle düvüler her bir başaktan ekinciklär. Üüle bir kaç kere yapêrlar. Soram koşêrlar gene beygirä düveni. Çakak taş. O düwendä var çakak taşlar angısını koşêrlar gene beygirä. Oturdêrlar o düvenin üstünä uşakları neçin ki olsun aarlîk. Aarlîk olsun. Taa var nicä koymaa aarlîk bir başka da ama koyêrlar uşakları. Oturdêrlar neçin ki uşaklara da olsun islää. Olsun iş te gitsin deyni. Uşaklar da sevineer, iş te gider. Gene hep ölä beygirä baalı arapniklän. Gene kovalêr onu ortada adam. Gene hep ölä çatı sarilêr bu aaca. Da kolverip alıp o düveni yabalarnan yaba o hem diiren angıları yapılı gene aaçtan. Kabardêrlar o samanı. Da soram gene geceerlär hep gene düvennän ani islää olsun ufacık olsun tozak. Sora hep yabalarlan savurêrlar o tozaa lüzgerä ani kalsın uje teneciklär deyni. Süpurerlär islää onu süpürgelerlän. Da yuvêrlar uje bir tepeyä. Samanı başka yerä. Savurêrlar samanı. Koyêrlar başka yerä uje ambarlara. Ama teneleri de başka yerä. Gagauz halkımızda var pek çok adetlär. Büün bän isterim holoda adedi, adetler da yazmışım. Acan navernaya. (D: Küüdä nicä deerlär adet mi?) Kiyattan bän almadım. Adet. Kış vakıdı azalêr biraz ev işleri. İnsan var nasıl toplanıp bireri nesä yapsın içerdä. Kişi var yortular üle nicä holoda, hiyhiy süreken. Holoda. Kızçayzlarlan büülä üürenmişlär. Alma yiyeerim. Bän yiyeerim almayı. Maazayı. Parayı saymaa. Holodaya büyük hazırlanmak olêr. Bir bir buçuk ay ileri toplanêr çocukların. Yaklaşêrlar bir taa yaşılı adama. Danışêrlar ona olsun onnarın öndercisi. O adam kayıl olduyunan gider primariyaya. Da yazılır ani o olêr alêr üstünä hepsi çocukların. Çünkü ani onnar zarar o avşam hem gece yapmıcaklar. Suroki geziy kızçaazlar. Kaç uçazka varmış o kadar da bölüm çocuk toplanêr çünkü kalmasın kutlanmadık hiç bir da ayle. Annaşip primariyâlan çocukların her avşam toplanêrlar üürenmää holoda. Saar üüreder onnarı nasatlêr nicä läätzim olsun bu iş. Saarlan gezeer çocukların. O onnarı nasatlêr ani büle nesoy läätzim o holodayı çalmaa ani gözäl

olsun. Biribirini şaşırtmamaa. Çalmaa läätzimmiş bilmää diil salt bir holoda. Ama çok holoda. Da herlicam o çorbacı isterseydi bir holoda işittiynän ona gözäl görünürseydi o isterseydi ani çalsınnar taa holoda ona. Onnar läätzim çalsınnar da şennendirsinnär çorbacıyı. Gezermışlär hepsicii kendi uçazkalarında kendi yerlerindä. Bir uçazkadan öbür uçazkaya yakışmazmış geçsinnär. O uje sayılarmış nicä bir zarar. Hepsicii çocukların varmış kendi yerleri. Boşta kimsey gezmeermiş. Birer birer, topluca. Herbir ayledä varmış kızlar angıları hazırlamışlar kitka. Kitka o çiçek angısı yapılmış parçadan ya kimi da kiyattan. Hazırlayıp o kitkayı onnar bilermişlär angı çocaa verecekler onu. Çocuklar geldiynän ayledän kız angı çocuu almış esaba, angısını sevmış taa ilerdän çıkarêr da vereer kitkacını. Koyêr saplêr onun kalpayına. Ili da alêr o kalpaa çocuun başından. Da getireer içyanına, içeri öbürlär çalarkana holoda ili da verirkenä onnara çorbacı bir iki filcan şarap. Lafederkenä bir kaç söz o kız dikeer tutturêr o kitkayı çocuun oolanın kalpayına. Sayılrımış çünkü angı çocuun kalpayında taa çok çiçek taa çok kitka dolu sanki o çocuk taa pek gogarlanêr neçin ki onu taa çok kız severlär. Olurmuş ölä şakalar. Nicä çocukların gidip angısı ilk yetiştireer vereerlär kalpaa. Sanki diyistiireerlär kalpaklarını sanêrlar ani bu çocuun kalpayını vererlär o kîza. Ama kız dikeer yanniş kalpaa çiçää. Şakalaşırılmışlar biribirinnän. Gülmää alırılmışlar biribirini kendileri gene. Küçük çocuklular da gezermışlär hep holoda. Onnar gezermışlär gündündzdä. Onnar baalırılmışlar belinä ip oyarmışlar. Ev saabiykası verermiş onnara kolaç. Çıkarêrmış, usaklar çalırılmışlar holoda. Neçinsadı te bulamadım pek az holoda var Gagauz dilindä. Taa çok holodalar Moldovancasına hem Bulgarcasına yazıda. Ama pekçok var hiyhiylar Gagauzçasına. Pek gözäl onnar. Pek duygulu eveldän kalma ama var ölä te adamnar küü içindä buldum angıları ölä gözäl o hiyhiyları söleerlär. Çekederlär taa nicä çeketmişlär ekmää da söleerlär bütünnää istoriyi. Sansın nicä onnar işlemışlär bütün yaz bütün ilkyaz bütün gün. Da nicä onnar yetişmişlär bu kışa. Ne zaman var nasıl birazçık dinnensinnär birazçık dinnendirsinnär kendilerni. Görsünnär biribirilerini. Sarâ deyin hazırlamışlär diil ölä küçük kolaçık nicä küçük çocuklara. Ama hazırlamışlär maasus bir tepsiidä ili bir tenekidä. Ev saabiykası yaparmış kolaç angısına gene hep koyarmışlär çiçak ta. Hazırlamışlär bir tarafa da şarap. Çıkararmış kolacı ev saabiykası bu işä pek gözäl hazırlanmışlar. Uyku tutmazmiş hiç bir da ev saabiykasını. Bän kendim da kär tutêrim aklımda nicä anam beklerdi sarâ. Şindi bu işlär uje yok ama tutêrim aklımda te onnar gözäl bekleerdilär sarâ ani gelecek. Uyumardılar ani gelecek adamnar. Da çıkarmaa bir filcan şarap kolacı. Gözäl bu işlär pek olurdular. Şindi savaşêrlar evelki vakıda genä yetişmää. Genä toplaşêrlar. Çalêrlar garmoşkalarnan. Hep bekleeriz ama birazçık taa uykuyu seveeriz allem. Bän otuz dört yaşındayım. Oykavanna Görginna.

Bitirdim Kişinovski institut Emini Krangi psiholokya i pedagogya. Yirmi yedi yaşındayım. Annadayım biraz aaçlık için. Bän gezdim küü içindä topladım materyal. İnsan annattı da yazdım biraz. Bin dokuz yüz kırk altinci yılda çeketti büütük çirkin aaçlık. Bütün Besarabyayı kaplayıp aaçlık çok insan aldı bizim aramızdan. Taa çok zorluu Besarabyanın üulen tarafı çekti. Bu tarih petlii çok vakıt Sovetlerdä saklı durdu. Ama şindi o yazılar yavaş yavaş yüzä çekérlar. Çok zorluk geçirildi. Dokuz ayın içindä yüz on beş bin öldülär. Her gün kara topraa girerdi yetmiş beş kişiyyä kadar. Ama bu sayı çok az. Aylelär yazdırmazdılar ölüleri küü öndercilerinä ani kabul etmää onnarın da ekmek payını. O zamannar işidilerdi ani insan eti yiyeşmişlär. Beşalma küündän Çeker onun laabı öle öldürmiş yedi yaşında kızını hem beş yaşında çocuunu. Yarısını yimiş yarısını da panayıra satmaa götürmüsh. İnsanın sözünnän biz savasız annamaa nelär oldu elli yıl geeri aaçlıktı. Hem da var umudumuz ani Allahın yardımının dönmecek geeri bu eziyetlär. Büütük korkuylan hem da havezsiz annadêr insan o zor vakıt için. Snaç Olinin malisi annadêr. Pek zor çekti. Günnerlän ekmek yimeerdik. Acan da geçerdi elimizä bir avuç un su yapardık mamaliga. Anam fit düştüydü ne lafederdi ne gezerdi. Kaybetchez sandım onu. Ama o zor vakıttı var iyi insannar ani bir dilim ekmek verdilär. Turofa turofa anam kalktı ayaa. Kardaşım pek çirkin şıstiydi o vakıt. Günnerlän soba ardında çıkmardı. Bobam sattıynan palayı aldı bir şışa raki. Onnar içeer. Biz da saklı daattık. O zamandan da bizim matrona indi şisleri. O ilkyazın sansın Allahtan verilmä pek çok fındık çıkardık. Ama varmış taa bizä çekmää. Bin dokuz yüz kırk sekizinci yılda kaldırdılar bizi Altaya. Bistraustoski rayona. Yirmi dört gün gittik domuz vagonunda dört somun ekmeklän. Yetiştiynän yerinä biz süprüntüllü karıştırdık ani doyunmaa deyni. Dokuz yıldan soram geldik geeri kendi küümüzä. Da bizim küün pritsadateli şaştu da uje bizä. —A ama siz saasınız mı? Sizi oray kabaatsız yollandırdılar. Ne yanda bir ölü kedi köpek toplardılar onu da. Ama angısı yiyeirdi o da saa kalmazdı. Pek çirkin baarardılar, düvüneerdilär da yerindä ölerdilär. Acan aklıma geleer kabarıy saçlarım. Onu annadêr Yanka bulü. İlk yazın alardık labada, çimen nicä otlardılar, otlı hayvannar. Komşular on candılar. Bir kişi kaldı onnarın arasından sade. İnsan aaç dura dura taa kaskatı oldu. Bobam öldü sobanın yanında. Bän çektim onu bir tarafa. Da kendim yattım o sıcak yerdä sobanın yanında. Onu annadêr Varvara bulü. Yetmiş gün yidim sadem fidan kabuu. O zamannar küüdä vardı varlı insannar da. Annadêr Katı bulü. Dokuz candan hepsi saa kaldı. Turşu laana vardi. Suyunu sibitmazdık ama banardık mamaligalan. Evdä tüüt düverdik bütün afta dübektä. Hazırlaadık yimää deyni. Da tatü o aftanın bitkisindä giderdi Çadıra da satardı o tüütinneri. Da alardı ne läätzim ekmek mi un mu. Dünnedä üüsüz kalana üüsüz bakana. O oniki yaşından bän üüsüz kaldım hem anadan hem bubadan. Annadêr Şükür

Vasilisa. Topladılar bizi ilkin bir bütük evä. Un maşinasına karşı o evä. Kirliyidik, çokluktuk. Kirlerlän hepsi doluydu. Yıkadılar bizi. Yıkadılar, pakladılar, pindirdilär bir arabaya da isteerdilär bizi yollamaa Kortinä. Ama yollar kürtünnän yiviliydi. Da döndürdüller bizi geeri o arabaylan. Da geçirdilär bizi bizim bolnitsada ileri açıldıydı odetski dom. Odetski doma bizi götürdüller da orda biz biraz büyüdük. İki yıldan sooram beni aldı başka adamlan bir kari. Da onnarda bän çekettim yaşamaa. Anka babu annadêr. Altın saadımı verdim bir kaç kila ekin için. Sadem kurtarêym kendi uşaymı. Dragan Kate bulu annadêr nicä geçirmiş o çirkin aaçlıı, o çirkin ayları. Altı candan sadem bän kaldım. Bir turufa ekmek da yoktu. Baara baara öldülär hepsi. Giderkä insan düşerdilär. Allahtan aadem varmış taa yaşêym. Çıktım aaçlıktan düvülmä koçannarlan, hem da çorlannan. Angı insan kaldı o da pindiklan aaçlıktan çıktı. Vasi Çovanının Aleksisi annadêr. Bunu yok nicä unutmaa. Acan avşam geleerde, olaardı, düşüneerdik ne yicez düvülmä koçanı mi osa da çorlan mı. Yavandan aldilar ekinimizi. Hamur yaparka yetiştilersedilär onu da alardilar elimizdän. Kayka Petri annadêr. Sarafimin karsı geldi bizä da aalayak istedi anamdan baalı köpää. Verdik ne var nicä yapaarsın. Ne gözünä görüneerde onu da yiyyerdiilär.

Text 18

Yetmişaltıyi doldurdum şindi. Ondokuzunda. Perva avgusta. (X: Söleyiniz adınızı, laabınızı söleyiniz.) Ha? (X: Adınızı hem laabınızı söleyiniz.) Laabım, adım Sarafin laabım da Varbanoolu Teodoreviç. Dört kız iki da çocuk ama biz taa küçüktü çocuklar. Tätu gitmiş cenkä. Durmuş tebu Plenida. Kakuları yaşamışlar iicä mamuya soora, cenktän soora. E soora onedi yaşında olduyna o öldü mamu. Kaldık dört adam içerdä. Yaptık işleri kari işlerini da. Sora bän gittim Dobrucaya. Acan kırkta Rus geldi bän Dobrucadaydım. (X: Dobrucaya niyä gittiniz kazanmaa deyni?) Kazanmaa gittim para kazanmaa. Nicä şindi giderlär Moskvaya o zamanna da Dobrucaya giderdi insannar. Bän gittim Bukureşä sonra ortalık karıştı da Bukureştä. (X: Orda ne zanaatla zanaatlandınız?) Orda da gene nestä stroykalar giderdi. Acan ordan karıştı ortalık soora geçtim bän Dobrucaya tez. İstemedim evä gelmää çabuk. Da soora bir ay durdum Dobrucada da geldi Rus açan buray. Da bän geldim. Soora beni aldilar gene Rusyaya. O Romanyayı aldilar mobilizaryaya kırk üçtä. Kırk dörttä bän bomba beni karıştırdı topraklan. Üç saat yattım ölü. Kalktım. Ordan geldiinän yılı olmadı gitti aldilar Rusyaya, srozka oblista oralar. Orda da koydular şartaya. Soora da yılı taa gelmedi şartta yıkıldı. Ordan da kurtuldum. E sora kırkyedidä gelirkenä astalandım bolnitsada. Da poyezdä

aldilar bolnitsaya gorod kalgada yattim kirk beş gün. Sora açan ordan da oldum. Sora geldim evä. Kırk yedinin yazında geldim bän. Aaçlık zamanı geçmiştii, başak toplaardilar. E sora bir taa kolhoz açan çeketti bir taa biz doorulduk biraz yaşamaa. Ama açan bän kendim astaydim altmışinci yoo elli dokuzda, elli sekizdä mi elli yedidä mi beni koydular gurupaya. Da bän taa işlemiyim. Uje bir yerdä işlemiyim. Altmışinci yılda geçirdilär beni pervaya gurupaya da bän bir taa gözlerdän streseyi mızga oldu da gözlerimi bozdu. Yok ne ilaç nää bişey. Gezdim doktorlarda kalmadı ne ades. Moskvaya da gittim orda. Moskvada deer –E Moldovyanın враçları anılmış diylär. Siz sän gelmişin diy buray diy. Deerim e bana dedilär ani siz taa islääsiniz. Gözlük uyduracaymınız bana. Bilmem ne. Deer –Yok sana gözlük. Şindi te ne senner ne bola [?] ona yok gözlük, yardım etmiycek. Öle te savaşêrim yaşamaa. (X: Ayleylän nası buluştunuz?) Te nası buluşacayz. Küüdä. (X: Nerdä, nicä?) Horoda o vakit horo vardi. (X: Töle annatin te aylenizi nicä düzdünüz, uşaklarınız için şindiki vakitta neredä onnar yaşêrlar) Küüdä. (X: Uşaklar neredä yaşêrlar küüdä, neredä, ne zanaat aldılar uşakların?) Benim mi benim uşaklarım? E benim uşaklarım açan başladilar şkolaya gitmää bän yolladim uşakları hepsini şkolaya. Sora gittilär üürendilär büük nestä nestrovskidä üürendi öle ettik. Sora Kosli da gitti oray. Todi da gitti oray. Üçü da orda üürendilär nestrovskidä. Onnar da şindi Komratta yaşêy. İşleylär özneysvetnerdä oorda. Todim gene artires orda. O da orda yaşêy. Kostî da yaptı burda bi ev kendinä Beşalmada. Ama nicä duruklanamêr zerä yok nerdä nestetmää. On dört yıl işledi Severdä. (X: Öle de gençliinizde te kullandınız naşay. Töle çiftçilik için annadin.) Çiftçilik e o zaman kolhozun vakıdında bir ineyimiz vardi. Da o ineklä başka. Nası olacak kolhoza gideerdim o vakıt. A taa ileri vardi. Biygirimiz vardi. Taa biz küçükkenä. Şindi de savaşêz te tutmaa birer parça tutmaa bişay. Alaf için zor. Te dün gittim taa te oray nicä. A gel buray. Bir keçi iki de koyun vardi orda. E üçünü da aldılar. (X: Annatin bir şay ne bileersiniz.) Avram. Torok Avram yaşarmış bir fidan altında, bir fidanda. Şatrasıymış onun. Onda varmış çok sürüylän koyun. Varmış onda. Da onu, o pek severmiş ani ona yolcuları kabletmää. O öle bir yerdä ani yol her taraftan gelirmiş yol. Da görey bir gün iç adam geley yoldan. Çıkêr onnarın önnerinä. Da deer. –Gelin deer. Dinnenin burda deer. Te burda deer. Göreym ani yorgunsunuz geleysiniz yoldan. E o adamnar gireerlär onnar. Onun gölgesindä şatrasında mı neresindä. Gölgedä dinnenerlär. Deer kariya. Siz deer git deer isit su. Bän de deer getircem sürüdän bir kuzu da koyun da kesçem da doyuralım yolcuları. Acan gideerlär nesä ederlär. O gidey getirey kuzuyu karı isiday suyu. Yıkêrlar ayaklarını. O vakit öleymiş adet ani yolcu geldi sana musafir onun ayaklarını sän lääzim yıkayasin sıcak suylan. Acan o geleer oturêrlar yimää çekedeerlär. Da nasişa taa yimezmişlär yıkêr ayaklarını da otururmuşlar. Da o

adamın birisi der: –A onun yokmuş uşakları. O adamın birisi demiş ona –Sendä demiş gelen yıllar olacak duvacak bir oul. A osa doksan yaşındaymış. A karı da seksendä. Karı şatırın öte yanında. O da işitmiş de gülmüş. Demiş –Neçin güleersin sän. Karını aadi Saara. Neçin güleersin sän? Demiş gülmedim bana öle hisettim. Demiş –Te sän inanmadın deermiş pek bu lafa. Ani onuştan te o uşak duvacek koyceeniz onun adını Ishak. Böle çifitçasına Ishak gülmäk. Açılan deermiş Avram –Bän deermiş doksan yaşındayım kari da seksten näandan alalım. Demiş, Allahın işi büyük. Alla var nicä versin. Osayı o Alla kendi. Açılan demiş gelän yıllar demiş duvacek demiş bu ovul sizä koyceeniz adını Ishak onun. Da onnar dinnenerlär yiyerlär çıkêrlar gitmää. Avram çıkêr onnarı geçirmää. O zaman söleer o ona nestä. Yetiseerlär bir çatıraa da o söleer Avram o zaman Avrama Alla. Deyer: –Bän deer varim deer Alla. Da açan üüle. O ilkin iki daa yozu iki nayozdan yollamışla sora sölemış demiş –Alın demiş te bu yolu da gidin demiş yetişiceyniz Sodomoya. Biz demiş Sodomoyu hem Gomoroyu bulaceyniz. Açılan gideer o yolcular yetiseerlär Sodomoya. Sodomanın kenarında yaşaarmış bir adam Vot adı. Isa Avramın kardaşı onun. Yaşaarmış orda. Deer yolculara –Gelin diy buray diy benim konaamda kalın. Öle Sodomanın insanı pek fena onnar sizi var nicä düüsünnär, nestetsinnär. Onnar gireerlär oray. A burda da Avramnan Allaa ayrılacaykana söleer ani Alla o düşer yüzü koyunu. Kapanêr inkinat olêri. Da öle lafederlär. (X: Naşay oly?) Yüzükoyun inkinat olêri. Duva edeer. Deer ona –Allahım deer. Varsa deer elli can deer o Sodomanın içindä onnarı da mı kaybedicen? Deer, kaybetmicem. –E varsa kirk. –Onnarı da kaybetmicem. –Varsa elli, o otuz. Ineer aşaa ta onadaan. Demiş –A on? –Onnarı da demiş kaybetmicem. Demiş –Bir var. –A demiş onu da kaybetmicem bän. Da o açan kaldırıy kafasını yukarı yok kimse yanında. Alla kaybeliy. A bunnar bu adamnar ani gireerlär oray konaa ordan to Sodomonnunar o zaman açan annêr ani yabancı geldi o adama. Çekedeerlär o adamı. Deerlär –Çıkar onnarı buray da to kadar. Senin musaafirlerini biz bakalım nesoy adamnar onnar. Da o deer: –Brakin deer adamnarı deer. Brakin dinnensinnär deer. Onnar yattılar dinnensinnär. Var deer iki kızım. Çıkarıcam deer onnarı oyunnaa nicä isteersiniz ama brakin o adamnarı. Da çıkarıy kızlarını. Adamnarı istemiy çıkarmaa. Da o kızlar gideerlär. Alêrlar kızları nicä şindi tanza mı näani giderlär. Da geleerlär sabaa karşı kızlar. Açılan sabaa karşı geleerlär evä kalkêr o adamnar onnar. Te onnar aalatmaa yolcuları. Da o zaman söleerlär deerlär: –Al kızlarını karını da çıkış to bayira zerä Sodoma kaybelicek. Sora kızlara demiş: –E siz demiş yaşadınız o nestättiniz bu gece. Gidin o çocuklara söyleyin isterselär kurtulmaa gelsinnär onnar da sizinnän. Onnar sizin kocalarınız. Da gideerlär sölerlär çocukların istemeerlär gelmää. Lota demiş –Bän demiş ihtiyarım. Bän o bayıra çıkamıycam zerä korkêrim. Var nicä Allaa yetişsin

beni geeriden da bän da kaybelmiym. Ama var te burda bir küü kasaba Şigor gidiyim oray bän. Demiş –Hadi git oray biz demiş onu da kaybediceyz. Ama senin haturin için onu braacayz bütün yıkımıycz. Ama geeri bakmayasınız. Da onnar çekedeerlär gitmää da açan Sodomadan çıkış onnar da gideerlär yaklaşêr yetişerlär Sigoraya şindän sora. Da karı dayanamêr geeri bakmadan. Atay terliini ileri da iyildiynän bakmaa da almaa terliini bakêy kalêr orda bir taş. Adam alêr kızlarını da gideer ileri o taa. Da onnar da o zaman o vakıt yaayêr oray ateş hem kükürt Sodomaya Gomoraya ikisinä o iki kasabaya. Da onnarın tenneri yeri insanın teni yaa insanda yok yahni. O eriyer bütünnän kalay te kemiklär. Da toprak kabul etmemiş onnarın günakarların to nesesi teynini. Da kalmış deniz bertniy more şindi da var te onnar te onnarın yerleri te more biri Sodomanın yeri biri da Gomoranın yeri. Da onnarın onnarda yok bişeycik yok. Ne kurbaa ne balık o denizlerdä yok bişeycik. Onnar suyu da var insannar gitmiş adamnär söledilär ani ayaklarını yıkamaa savaşelârmış. Atarmışlar suyu da yapışmazmış ayaına. Kayarmış. Onnar açan kaybeldilär soora Lot bu Lot aldı bir nestä yaptı Sigorda orda yerleştii. De orda yaşadı. Başka yok ne annadêym sizä. Avram o zaman Ishaka öle dedi deer Allaha –Eer dedi sän olursa dedi Allaa verirse dedi bunu bana oolu. Bän onu sekiz yıl büüdecem da sekiz yaşında kesecem Allaha kurban. Açan duudu ertesi yılın, da adını koydular Ishak. Da sekiz yaşında olduyanan Avram dedi Ishaa deer: –Ha der çocuum der gidelim deer. Benim var adanmışım deer Allaha deer. Kurban deer götürelim deer. Ama o uşaa sölemer ani o kesecek onu. Koşêrlar bir taliga. Doldurêrlar, koyêrlar odun. Da iki gün gideer onnar bir bayır. Onnar o vakıt bayır üstündä kurban yaparmışlar. Açan yetişerlär o bayırın uuruna, çirayına deer: –Kal deer burda sän taligylan deer biz gideceyz deer Ishaklan. Baalêr o bir deste odun bir çatiya. Koyêy Ishaan sırtına. Da çekedeerlär gitmää. Da Ishak yolda sorıy bobasına. –Ey boba deer. Serinniymiz var biçaymız var odunumuz da var. Hepsi var tertip bizdä. A naşay keseceyz biz. Bizdä yok bişeycik. Demiş –Allaa gösterecek bizä orda o çocuum naşay kesmää. Açan çıkışlar o bayır üstünä, kazêr dört hendek töle. Da kalêr bir parça toprak ortada. Da oray koyiy odunnarı. Öle kurban yaparmış onnar. Hendekleri da doldurmuşlar suylan. Da tutuşturêrlar odunnarı da kurbanı da koyêrlar onun üstünä. Orda pişsin. Açan düzeer altlarını nestedär hepsiçiini da koyêr odunnarı. O zaman söler çocaa deer. –Ey çocuum deer. Bän deer seni deer adadım deer Allaha kesmää deer. Da o gene nestetmiy da –Pin diy tobu odunnarın üstünä. Pindirer onu dizçä odunnarın üstünä. Da o zaman uşak çocuk demiş. –Ey boba baala demiş benim ellerimi zerä can tatlı var nicä karşı koyıym bän sana. Da baalamış onun ellerini töle aardına ondan soora. Te ta var da açan kanırıy kafasını uşaan geeri da kaldırıy biçaa kesmää. Ancıl tutêr onun elini. Deer –Kaldırma deer biçaa deer uşaan üstünä deer. Alla gördü

senin inanışını şindensora. Te neredä var bir karaçalı koyun baalı al onu da kes kurban. Da o indirdi uşaa da aldı o kuzuyu kesti. Allaa onu denedi. O keseceydi. O keseceydi onu. O kadar ki o o zaman söledilär ani. Allaa gördü senin inanın büyük. Sän uşaa dokunma. Öle kendi uşayını verceydi. Denemek oldu orda. Kaçêrlar baalar içünä. Silkeylär üzümneri kırêrlar. Aylak duramêrlarmışlar da kıracaklar a neçin taman onnarı kuvalamaa savaşıldım buray. E burda oynêrlar oynasalar a burda. Uşak. Ama zarar yapmaa o. Sentebriya burda varmış iş burda ona ne girmää. Dur bakalım gelecek mi näbacak. Lafetmiş sormuş da demislär Sentebrida gelirsedi var allalem taa koycez başka adam läätzim bizä. A şindi bilmeerim ne zaman gelcek.

Text 19

Onda üürendim. Küçüktüm. Vtoroy klas. (X: Nesoy adınız? Adınızı süüleyiniz.) –A bän. Bän Vasi adım. Doodum bin dokuz yüz yirmi dokuzunda. (X: Beşalmada mı?) Beşalmada doodum. A Romında bän gittim üç klas. Perviy, vtoray, tretaya geçtim da kırk birdä geldi Ruslar. On iki yaşındaydım. Da (X: Ananız babanız için annadiniz.) E nevardı bizzä hep çiftçilik. Öle da yaşırdık biz ilerdän. Ruslar da gene poyrazda yaşırdılar. (X: Aaçlı nicä geçirdiniz?) –Aaçlı zor geçirdik. Şindi hepsi, zor geçirdik yoktu ne yimää. Sora Sovetski Soyuz açan geldi açtı kantinaları. Vererdi birer üç kila nestä, bolonda. (X: O ne kantina?) Kantina mı? O nestä vererdilär orda Rus getirdiydi kartofil kanservası kartafilunu da. Da o yer, o yer nerdä vererdilär. Nestä ona deerdilär kantina, parasız. Nicä krasniy krest. Parasız vererdilär. Birer bolonik nestä birer üç kila birer banka nestä borç mu sup mu ne yapardılar orda. Kartofil tutêrim yoktu bütün kartofil öle doorasının ama un. Un gibi kurudulma. Da onnar. Açılan yaptına pişeer o sansin kartofil yiyesin. Da soora nestä bän açan büüdüm burda vardı dädu dom. İşledim dädu domda, vaspitatel. İşledim da sora beni aldılar. Diil sade beni hepsimizi alırlardı. Bizim yılları almadılar Gagauzları fronda. Bizi a Rusta alırdılar bizim yılları fronda. Cenk gideerde. Da açan bitti cenk kırk beştä, aldılar bizi çerez vanikama nicä sayılardı trud armi. Zavotları düzümää. Gittik orda üüretililär. Üürendik te visyo zavada. Orda işledim bän toka valisi toka. Orda nestä taçit edeerdik büyük stonoklarda. Bir bala vardı üç ton kıran koyardı. Da soora taçit edeerde. Kalebrivat edeerde. Orda o zavat toy edeerde. Şş diil şipa, şilere. Sora çok işlär. Te onnarı kalebrivat ederdek. No visyo. Açılan tamannadı bän evlendim orda. Açılan tamannadı syuzbami geldim küyü. Geldim küyü. Orda aaçlık yoktu. Kolhozdu taa açan bän geldim. O beni kabuletti kolhoza. Da işledim kolhozda. Lavkalarda da işledim. Kolhozda işledim. O işledim. Da

işledim da. (X: Ayleniz, uşaklarınız için.) He? (X: Uşaklarınız için.) Vardı üç kızım vardı benim. Vardı burda çocucaam ama küçükkenä öldü. A üç kız şindi biri öldü a ikisi saa taa. Kızlarımı üürettim. Kendim üürenemedim ama kızlarımı üürettim. Var onnar bitirdi institutu ikisi de. Biri bitirdi üniversiteti. Biri da medisinskiy institutu bitirdi. Onnara bari verdim birer parça ekmek. Tôle te yaşamak. Çıktım pensiyaya. Şindi pensiya ödemeelerlär. Şindi zor te yaşêriz.

Text 20

Duumam otuz üçün duuması. Kaç yaşındaydım bän o zaman? On? On beş mi? Kırk yedidä mi? On dört. –On dört yaşındaydım. On dört yaşındaydım. Ama islää bileerim aaçlıı. Zerä pek zordu. Yimää yoktu hiç. Bobam yoktu evä. Aldıydılar kırk dörtta onu. Da biz mamuylan. Aldılar ekinciklerimizi ne vardı hepsini. Da bitkidä mamu götürdü torbaylan. Korkinin halkasına. Kristavka. Onu da aldılar. Torbacıknan. Da kaldık aaç. Da sora taman uje aaçlaa deyni bobam da geldi. O da ordan geldi aaç. Naşäy yapacez uje vardı beş on koyuncumuz. Keseeriz onnarı. Da sade sucaazlan lokmacık yiyyiz gündä iki kere. Koyér mamu birer parça lokma. Sucezini içeyz bir lokmacık da yiyez. Yatêriz. Açılan bitti, uje yok naşäy yimää. Uje vardı bir danamız onu da keseeriz. Onu da yidik. Sade suynan ekmek. Yok. Sade suynan birer lokmacık. Sucaaz. Sabaleyn hem avşamnayn. O dana da bitti. Bän da gideym şkolaya. Kışsa uzun kaar, kürküñ. Yok naşäy giymää hiç. Çaricaknan çarıklar yırtık. Ayaklarında nestecik sarılı partolcuk. Yoktu çorap ta. Parta sarardım ayaklarına. Giderdim da yüz gıram ekmek veredilär te büle bir dilimcik küçücüük. Da onu getirerdim evä. Evä getirdiynän naşäy yapaceyz. Bän yimezdim yolda onu. Ama geldiynän töle göz paycaaz yapardık biz dört candık. İki uşaktık hem täduynan mamu. Onnarı o dört paycayızı bana da veredilär bir türlü zerä bän getireym ekmek onnara. Da banardık tuzluy da önumüzä koyardık da banardık o bukacıklär. O buka diildi büyük. Üç kere mi dört kere mi hep banardık tuza. O ekmecik bittiynän yok. Sabaleyn gene şkolaya. Gene bekleerdilär bän gelecem. Da ekmek yiyez. Yiycek onnar da. Öle yaşadık zor. Yolda da pek korkardık öle korkuluydu. Keseerdlär. Işidileerde uşaklarını biri uşayını kesmiş. Biri kuvalamış uşak kesmää. Öle zordu yollarda gezmää. Korkuluydu pek. (X: Kim o uşak kesmiş?) –Bir adam kesti uşayını da yetiştildilär komşular. Giderlär da uşaa kığaazmış. Uşak yok. Kesmiş uşayını da geleylär aşiydan açan söylerlär aşiyda ani militsiyalar vardı. Candarlar. Söylerlär ani uşaa kesmiş. Uşaa kesmiş. Açılan geleerlär fırına atmış. Taman fırında uşak. Alêrlar kapayêrlar adamı da kariyi da. Kapadilar.

Adam öldü kapanda. A karde taa bütündä. Da öle zor geçirdik ani öle zor. Sora vardı benim bobam. Acan başladık bu uje pek uje bizä prost tätu deer susun deer. Mama aalér uje ölüreeriz. Uşaklar öleer, öleriz. Hepsimiz kaybeleeriz. Haydi tätu der sus. Gider tätu Kongaza. Te bobam ustaydı. Gidiy geldi Pikarnayä. Lotnik. Geldi pikarnayä da tätu yayan giderdi yayan gelerdi. Bir ekmecik verirdilär pikarnedän ona. Te onu getirirdi evä biz te ondan yirdik. Öldülär. Kapı kapamayınca. Hepsi büyük hepsi delikanni. Öldülär. Aaçlıktan. Kaldı ölücüklerini içerdä tuttular aynan. Yoktu gelmezdilär almaa gömmää de. Taligaynan. Taligaynan toplardilar. Angısı ani toplardı epsi te o banditlär bile. Taliga dolu ölüynän. Onnar da aardından gülüp gülüp aalardilar onnar. Hem gülerdilär hem da aalardilar. Gülip te. Sora da büyük hendeklär yaptiydlar. O hendeklään içindä onnarı sibardilar. Vardı diri da içindä. Sibittilar. Diri da angısı baş aşaa töle düşmüş bacakları yukarı dooru. Angısı kafası yukarı dooru. Öle sibardilar. Yüzükönu angısı arkası üstünä angısı yüzükönu angısı başsaangısı öle. Öle çirkindi. Allahim o yerä yetişmeylim hem öle da yapmasının şansora. Baksınnar nesoy ortalı doorultsunnar. Te olsun islää. Zerä pek zor vakıda gene gideeriz. Düşünsün naçastva da. Ani pek zor vakıda gene gideeriz. Geçirdim cengi da birazçık yetiştirdim. Kırk dörtta. Nicä bizdän geçti. Cenk. Nemselär burdaydilar. Saldatçıklarvardı. Ziyetlärdilär onnarı öle ziyetlärdilär o nemsecikleri. Nemseler. Biz kenardaydı evimiz. Kenarda folerli, te bu büyük balaban. Ziyetlerdilär onnarı. Öle ziyetlerdilär. Öle düveerdilär bacaklan, tekmeylan urudular onnara. Hep te burda yattırıp kaldırıldılar. Yattırıp kaldırıldılar. Bir da hiç annamadılar nası hiç annamadık kendimiz da nası soy. Rus burdan onnarı. Birdän geldi. Biz gittiyyidik vardı ineymiz. Gittik mamulyan inekleri getirmää yamaçtan. Bir da bakêriz kaçêrlar. Hiç kendimiz da annamadık. Kaçêr saldatları nestä Nemselär. Omuzçuklarında tüfekleri kaçêrlar. Düşüp kalkêrlar. Haydi biz saldık mamulyan inää getiriyiz. Getirdik. Yolu Kongaz yolunu nicä aykırılamaa. Gideer taligalar saldatlar kaçêrlar Nemselär. Yetiştik evä. Taman yetiştik evä. Bir da yamaçtan orda bizim babuçu yamacından bir bomba mı naşayı paldır Kongazın küü içersinä urmuş. Burda Nemçeciklär braadılar bir atlı gideerde. Braadı beygirini kaçêr. Gitti. Gittilär kaçarak nasişay düşerek. Bole çırkin nestettilär. Zavallılar soora çok ölüleri vardı ölü nemse. Sora te onnar gittilär. Sora da kolhoz çeketti. Kolhoz yaptılar. Kolhozu çekettirincesinä zorca insana yetti. Ama sora oldu pek islää. Sora yaşamamız isläädi pek. Pek isläädi uje o yaşamayı aariyez çok. Çok aariyez o yaşamayı. Gittim şkolaya da Gittim ama aaz. Gittim ama. Şükür. Üç klasçaaz gittim say. Ama islää birazçık bileym. Üürettilär açıkta. Bileersin mi nesoy üürettilär. Nesoy üürettilär. Islää angımız üüreneerde. Islää angımız üürenmezdi. Sän kendin da bileyisin. Üürenenä islää. Angısı üürenmiy ona diil islää. Bana isläädi zerä bän üürenerdim. Islää

üürenerdim. (X: A babu annat bir masal.) –Varmış bir däduylan bir babu. Dädunun varmış bir kızı babunun da bir kızı. Şindi babu azetmezmiş dädunun kızından. –Al bu kızını götür daaya. Al da götür. Şindi dädu alér kızçayzını da –A der kızım da gidelim kesiciyz odun. Alér dädu kızçayzını götüriy gidiy daaya. Odun kesecek. Eh keserkana Dur kızım burda başta. Bän gideym te orda kesçem bir odun. Gideer dädu odun kesmää. Aliy bir da susak yanına. Asêr susaa fidana. Lüzgarmış ta. Susak trak trak trak. Kızçaaz sanarmış ani dädu odun kesiy. Osa o aşmiş susaa da susak traklarmış. Da kızçaaz da sanarmış ani dädu odun kesiy. Haydi çekediy kızçaaz aalamaa. Acan geliy başa dädu yok. Susak traklêy. Çekediy kızçaaz aalayıp aalayıp gezmää. Trak trak susaciyim beni brakan bobaciyim. Trak trak susaciyim beni brakan bobaciyim. Yetișeer bir evä. Geliy yetișeer bir alma fidancıyna. Deer alma fidancıı –Mari kızçaaz. Kazsana benim fidancıumin kökçeyzini hem paklasana benim tirtilciklarımı. Da dönüstâ sana verecem güzel kırmızı almalar. Şindi kızçaaz alér, paklêr kazêr kökçeyzini paklêr tirtilciklarını. Bän sana kızçayzım verecem dönüstâ güzel kırmızı kırmızı almalar. Gideer kızçaaz yetișeer bir pınarcaa. –Mare kızçaaz paklasana benim pınarcıımı, pınarcıımı. Hem düşesin taşçıyzlarını. Yıkıldı taşçıyzlarım. Alér kızçaaz düzeer onu paklêr dolayını düzeer taşçıyzları. –Dönüstâ verecem sana duruk dönüstâ verecem sana duruk sucaaz sana. Da kızçaaz gideer. Yetișey bir sobacaa. Deermiş –Mare kızçaaz suvasana benim firinciymi. Aazçiyzımı da gelip geçerkenä sana vericem güzel güzel kırmızı kırmızı kolaçıklar. Hem kırmacık verecem sana. Nestä. Deermiş –Dönüstâ verecem sana güzel kırmızı kırmızı (X: Annat annat.) –Verecem dönüstâ kırmızı kırmızı kolaçlar hem kırmacık verecem. E kızçaaz gideer ordan da. Yetișeer bir palicää. Şindi o palicik çıkêr ona karşı duv duv duv duv. –Paklasana benim kurtçayzları. Verecem sana dönüstâ bir dizi altın. Kızçaaz alér paklêr palicii. Dönüstâ verecek ona altın. Bir dizi altın. Da gideer gene. Gideer akan yetișeer bir morenin boyuna. O more boyunda denizin boyuna. Denizin boyunda oturarmış bir babu. Şindi deermiş –Kolay gele ba babucuk. –Eh Alla razı olsun kızçayzım. –Ne oturêrsin burda. –E oturêrim te siiredeerim kim geçeer burdan. Verecem bitlesene mare kızçaaz benim başımı. E kızçaaz alér oturêr bitleer onun başını. –Sana verecem güzel güzel işlär. Acan geçecek bir kırmızı su süüleme bana ama akan geçecek duruk su süüle bana. E bir da geçiy bir kırmızı su. Kızçaaz süülemiy. Geçeer duruk su. Duruk su üstündä bir sandık, bir çemoydan. Tutêr o babu onu vereer o kızçayza. Deer –Taa evdä açacan onu, açmaarsın onu. E bu kızçaaz geleer. Gelerkenä uurêr palicää. Palicik ona karşı çıkêr. Verer ona bir dizi altın. Eh paliciktän yetișeer firincaa. Firincik çıkarêr ona kırmızı kolaçıklar, kırmalar. Kızçayzı doyurêrlar yiyer yetișeer pınarcaa. Pınarcıkta yetistiynän çekeer su duruk sucaaz içeer. Pınarcıktan uurêr almaya, alma fidancıuna. Alma

fidancında kırmızı almalar, iiler dallar toplâr kotasına. Alér dört sarma. Geleer evä. Acan geleer evä tokada yetiseer. Palicik palicik duv duv duv karşı çıkêr. Lunkov geleer. Duv duv duv Lunkov geleer. Çıkêr babu git geleer senin bu kızın deer git deer. Dädu çıkışêr nestä –Gel kızım a gel. Geleer akan babu o kızçaaz çemaydanı açêr. Babuya türlü işler, kızına da däduya da hepsinä. Getireer çok işlär. E seveerlär kızı babu da. Kızı da babunun. Şindi babu çekedeler: –Al, al benim kızımı da götür. Al benim kızımı da götür. Alér dädu şindi onun kızını da babunun kızını da götürreer. Babunun kızını götürdüynän akan götürreer gene alér susaa. –Dur kızım burda bän gidecem odun kesecem. Dädu asér gene susaa fidana susak trak trak trak. Kız geleer akan bakêy dädu yok, gitmiş susak traklıy. Bu kız çekediy Trak trak susaciy beni brakan bobaciy Trak trak susaciy beni brakan bobaciy. Da gideer hem gideer hem baarêr. Yetiseer alma fidanına. –Mare kızçaaz paklasana benim fidancıumin kökçeyzini. Tırtılçıklarımı paklarsın mare. Dönüstä verecem sana güzeel almalar kırmızı. –E ne te şindi çeketmediydim bän senin te o fidanının tırtıllarını mîndarlanmaa. E gideer bu gene ileri. Da yetiseer pınarcaa. –Mare kızçaaz düzsene benim pınarcıumin aazçayzının taşçayzlarını. Da dönüstä verecem sana duruk sucaaz. –Te şindi çeketmediydim çamurlanmaa senin te bu nestännän, pınarının taşlarınnan. E gene gideer ileri yetiseer fırıncaa. –Mare kızçaaz suvasana benim firinciüm aazçayzını. Dönüstä verecem sana güzel kaymaklı kırmalar, kolaçıklar kırmızı. –Te şindi çamurlanmadıydim bän senin te bu fırınınnan. Kız seslemeer. Yetiseer paliyä. Paliyä yetistiynän palicik gene çıkışêr. Cıv cıv cıv cıv –Paklasana benim tırtılçıklarımı bän sana verecem dönüstä bir dizi altın. –Te şindi mundarlanmadıydim bän senin te o kurtlarınnan. Eh geceer gideer. Yetiseer morenin boyuna. E morenin boyunda babucuk oturarmış. –Kolay gele babu. –E Alla razı olsun kızım. Nestä –Mare kızçaaz bitlesene benim başımı. –Eh te şindi çeketmediydim bän senin to başını bitlemää. –Mare kızçaaz akan geceek kırmızı su süüleme, akan geceek duruk su süüleme, akan geceek kara su süüle bana. Eh durêr o geceer süülemeer. Geceer kara su. –Babu o geceer. Tutêr ordan bir gene bir çemoydan vereer ona. –Açmayasın inada. Acmêr onu. Geleer. Uurêr paliyä cav cav. Pali onu dalêr. Çıkêr gideer yetiseer fırıncaa. Hızlanêr tutmaa, almaa kırmalar kırmızı. Yakêr ellerini almêr yok. Gideer pınara susamış. Savaşêr su çekmää. Te o kalkêr yukarı içemeer su da. (X: Naşy় kalkêr?) –Kovası. İhi. Kazanı. Yetiseer alma fidanına. Alma fidanında kırmızı almalar. Kalkêr dallar yukarı yetisemeer. Koparamêr alma da. Gidiy evä. Çıkêr pali karşı. Cav cav cav Peträ kaku geleer. Cav cav cav Peträ kaku geleer. Çık deer çik geleer Peträ. Acan çıkışêr eh onda da çemoydan. Getireer içeri. –Çıkınız. Uuradêr däduyu da dışarı kızçayzi da dädunun kızçayzını da uuradêr dışarı babu. Şindi kızı getirdi da salt onnara ikisinä. Acan açêrlar nestayı salt yılannan dolu. Kızı da yiyyey yılannar

babuyu da yiye yilannar. Da däduynan kızçayz kaliy. (X: Ne zaman evlendin
 babu?) –Elli üçtä. Elli üçtä evlendim. Adamım depdomdaydı. Depdomdan.
 Anası babası ölmüştü. Onnar kalmıştilar üç uşak. Kocamı a çıkarmışlar
 depdoma. Kiratlarımı almışlar aaretlik. Kakum evlenmiş. Da kocam
 depdomda. Sora açan onnar büdüü, onnarı depdomdan uuradêrlar. Geldi
 çucusuna. Çucusuna geldi. E bän da kızçaaz uje. O da delikanni. Da biz
 buluştuk lafettik. Da evlendik ecli üçtä. Sora onun vardı çucumnar yaptı düün
 ona. Orda durduk biz üç ay çucumnardı. E üç ay durduunan e nesoy o
 evceyzimiz da vardi. Evceyzi adamın vardi. Kocamın. Evceyzi vardi. Eh
 çıkışdırılar bizi. Yaptık bir soba ruskıy soba. Yaptırdık çıktıktır oray. Çıktık. A
 sobaya da yok naşay yakmaa. Yimää da yok naşay. Haydi getirdi bir araba
 saman. Sobayı yakacayz. A sobada saman yak. Sobada saman yak da isınanacan.
 Açılan kalkardık sabaleyn, kazanda su bir parmak buz. O soba da ruskıy soba
 diil nesä sobası ekmek yapmaa. Da bir parmak buz. Donaardık o içerdä kalan.
 Yimää da mamular getirerseydi bir parça ekmek. Yiceyz ama getirmeyseydi
 yok. Eh sora mamular verdi ekin bizä verdilär papşoy. E biz başladık verdilär
 koloy nestä. Epsiciini verdilär. Biz başladık dirilmää. Da ilkyazın adamım
 geldi. İslää gramat miydi. Geldi kolhoza. Koydular onu uçodçık, pravleniya.
 Pravleniyada işledi. Pravleniyada işledi islää. Kazandık sora islää. Bän
 başladım işä gitmää. Biz dirildik. İslää olduk. Da şindi islää yaşardık
 kocamlan. Deerdi mamu bizim: –Mare kızım siz hiç mi çekışmeersiniz?
 Deerdim ne çekiseceyz. Ne o yana uje dirildik. Sora haydi evimiz eski nicä
 ilerki evlerdän. Haydi nası yapêriz. Yıkêriz evi ordan. Ortaliktaydı. Praanın
 ortasındaydı o. Diildi sınırdı. Yıkêriz evi. Yıkêriz ordan çıkarêriz sınıra. Haydi
 duvar yıkıldı. Biz adamnan başladık çekismää. Mamu deerdi –Te kızım
 göresin mi nicä ne oyana açan var kavga da var. E biz evi düzduk islää.
 Bitirdik evi. Sora kocam hastalandı. Hastalandı da bir taa anı astalandı asta asta
 asta da. Biz kocamnan sade sekiz yılcaaz yaşadık. Pek isläädi kocam. Pek
 isläädi. Ama sade sekiz yıl yaşadık ta öldü. Bän kaldım iki uşaklan. Çocuum
 kaldı altı yaşında kızçayzım da kaldı iki yaşında. Da bän uşacıklarına pek zor
 baktım. Taman gene biraz ne oya urduyu gene. E sonra bän uşakların
 kaldım. Zorcayıda bana. Büyüdüklär. Çocumu everdim. Kızçayzım evlendi.
 Şindi çocuumun uje unukalarını everiyiz. Uje praunakacüm da var. Şükürüm
 Allaha. Seslêrlar. (X: A babu annat bir masal bizä.) –Bir vakıt varmış bir
 vakıt yokmuş. Varmış bir däduylan bir babu. Şindi o däduynan babu. Dädunun
 evi tuzdanmış babunun da mercimektän. Şindi babu koyêr mercimek pişsin.
 Gideer dädudan tuz istemää. –Dädu versene bana bir kaşık tuz. –Da verecem
 sana. Şindi evimin kösesini bozacam. Da verecem sana tuz mercimeyinä. –Aa
 Alla versin. Bir büyük yaamur yaasin. Senin o evin erisin. Da sän kalasın
 dışarda. Ey Alla vereer bir yaamur. Dädunun evi eriyeer. Dädu kalêr dışarda.

Babunun evi da semireer. E şindi dädu nası yapsın. Kalmış dışarda. Geley babuya. –Babu kablet beni içeri. –Git obur git. Bän sana gittim bir kaşık tuz için da săn bana vermedin mercimeyimä koyayım. –Git obur. Gidey dädu gene geleer. Gezineer yok däduya suuk dışarda. Babu kabul etmeer. Gideer döneer gene geleer. –Babu kabul et beni soba aardına baari. –Git obur git kabledecem bän seni soba aardına istiy o. Bän bir kaşık tuz için gittim da vermedin. Şindi onu kalediyim soba ardına. Gideer dädu gene gezeer gezeer gene geleer. –Babu kablet beni süpürge aardına baari. –Iı kabledecem seni süpürge aardına. Bir kaşık tuz için gittim da vermedi da şindi istiy o kabledeym onu süpürge aardına. Git hobur git. Gene dädu gideer. Gideer döneer döneer geley. Gene geley babuya yalvarêr. –Babu kablet beni babu. Kablet baarim yorgan altına beni. –Gel hobur gel. Gel. Babu yorgan altına kabledeer däduyu. Da yatêrlar däduylan arka arkaya. Taa var. (X: Annat taa bir masal.) –Bir vakıt varmış bir vakıt yokmuş. Varmış bir keçicik. Keçiciin varmiş beş oolacii. Şindi o keçicik oolacıklarına simarlêr. –Durasınız içerdä. Bän kapayı kitliyem. Acan kort gelecek açmaarsınız kapayı. Eh keçicik gideer. Oolacıklar kitliy kapayı. Kitleylär kapayı kort da geley. Canavar geley. Geldiynän canavar çekedeer. –Bir yüz iki yüz mama uşe dekuyez. Keçiciklär deermiş. Diil bizim mamu. Mamunun bizim sesçeyzi incezik. Bunun kalın. Keçiciin biri deermiş. Mamu. Biri deermiş diil mamu. O gene baarêr dolanêr evi. Gelyi pençereyä kapıya. –Bir yüz iki yüz mama uşe dekuyez. Açın uşacıklarım kapayı. Sütlän otladım, süt getirdim sizä. Açmayêrlar. Gidey bu canavar kuzneyä. Düdürey dilini. Inceldeer. Inceldeer geleer gene. Geleer gene –Bir yüz iki yüz mama uşe dekuyez. Açın uşacıklarım kapayı. Sütlän otladım, süt getirdim sizä. Keçiciklär biri deermiş diil bizim mamu. Biri bizim mamu. Bizim mamu. E çekediy bunnar. Yok açmêrlar. Gene döney bu gene pençereyä gideer kapıya gideer. –Bir yüz iki yüz mama uşe dekuyez. Açın uşacıklarım kapayı. Sütlän otladım süt getirdim sizä. Acmêrlar gene. Üçüncüklär gene geleer. Geleer açan gene döneer kapıya. Döneer pençerelerä. –Bir yüz iki yüz mama uşe dekuyez. Açın uşacıklarım kapayı. Sütlän otladım süt getirdim sizä. Şindi biri saklanêr soba ardına. Biri saklanêr fırın içünä. Biri gireer pat altına. Biri gireer soba ardına. Süpürge ardına. Biri da açêr kapayı. Acan açêr kapayı onu açtıyanan taa canavar yiyer. Yiyer süpürge arasında olanı yiyer. Soba arasında olanı yiyer. Pat altında olanı yiyer. Kalêr soba içindä. Soba içindä o kalêr. En küçücaa kalêr. Şindi geleer keçi. Bu gene kitley kapayı. Geleer keçi. –Trii yuz kuku yuz mama uşe dekuyuz. Açın uşacıklarım kapayı. Sütlän otladım süt getirdim sizä. E açacak oolacık korkmuş açmêr. Dolanêr dolanêr keçicik dolanêr. Baarêr gene. –Trii yuz kuku yuz mama uşe dekuyuz. Açın uşacıklarım kapayı. Sütlän otladım süt getirdim sizä. Acmêr. Korkêr. Dolanêr keçicik dolanêr. Geleer gene. –Trii yuz kuku yuz. Açın uşacıklarım kapayı. Sütlän otladım süt

getirdim sizä. E açêr en küçücaa. Keçicik, oolacık açan açêr, çekedeer alamaaa. –Mamucuk geldi canavar. Yidi batuları. Sade bän kaldım. Sus. Sus bän şindi yapaceyz onnara komana, kırkını, kırklarını onnarın. İçerdä kazaceyz bir kuyu. Üstünä dökeceyz mum. Den geleer masayı da yapacayz mumdan dökeceyz. Kuyunun içindä da bir ateş yakacayz. Den geleer da yapacayz mumdan. Şindi gideer o oolacık çürmaa. –Canavar canavar geleymişin mamu dedi batuların kırkını komanacını yapacayz. Mamu dedi. E canavar geleer. Komanaya. –Geç kum otura geç keçicik deermiş. Geç bu manacıkların kolacıklarını yapacayz. Geçirey onu. Oturdêr slengaya mumdan. A nestänin da altında yanarmış ateş. E oturduynan taa o mumlar eriyeer. Canavar düşeer ateş içünä. Yanêr. Baararmış: –Keçi kardaşlık beey. Kurtar beni beey. Patlêr. Patladıynan oolacıklar da çikêr içindän. Epsi diri oolacıkları. Keçiciin oolacıkları gene epsicii. Kurtulêrlar canavardan. Masal. (X: Ha babu çal bir türkü da.) (X: Naşa deersin bitirdin? A çal taa bir türkü.)

Text 21

Kongaz. Bunu annattı Dobrioolu Katarina. Çeşmä küü. Kongaz küü. Bu masal bir çocuk için ani bobası onu yollamış gelin aaramaa kendisinä. O demiş çocuuna –Cocuum sän uje büük yaştaysın. Git te aara kendisinä kismet. Çocuk gideer yollanêr. Da gidiy yolca sorıy –Nerdä var nicä bulmaa kızları. Gidiy sorıy bir däduya. O dädu yollıy onu başkasına. –Git öbür dädu taa islää biliy. O taa çok gezdi. Ona taa çok annatılar. O gidiy sorêr ona. Ona da taa. O da yollıy başkasına. O söliy git te ona git te ona. Da gittiynän o. Gidiy bir Dimu däduya. Da o onu yollıy bir yerä nerdä varmış bir büük fidan. Fidanda varmış üç alma. O almaların içindän birini, birindä bir kız varmış. Birindä bir ev, birindä bir güzel kız kavası. Gittiynän çocuk koparêr. Bulêr o fidanı. O gideer görev o fidanı koparêr ilk almayı. Keseer onu bulêr içindä bir güzel bir kız eli. Koparêr ikinci almayı bulêr orda kafayı. Soram keseer üçüncü almayı. Da ordan çikêr bir güzel bir kız. Biyaz pek güzelmiş o kız. Aliy onu getireer evä. Da brakêr onu bir pınar başında. Deer ona –Dur burda bän gidicem söyleycem bobama. Da gelcem alcam seni. Gidey evä. Gelince a çocaa da isteermış evlenmää bir çingeneyka. Bir kara bir titsi kız. Da o geleer pınarın başına da görey o kızı. Sorıy –Neredänsin sän? Da o kız söler ani te bu çocuk gitti bobasına sölemää o getirdi beni gelin getireer. Kızın üfkesi çikêr da alêr sibidêr o kızı pınar içünä. Da giyineer o kızın güzel kızın rubalarını. Da oturêr pınar başında. Çocuk açan geleer korkêr. Sorêr –Ne oldu seninnä? Neçin sän öle karardin? Çingeneyka söleer: –Te sän beni braadin güneştä. Da bän yandım çatır kütür. Sensa gittin da unuttun benim için.

Çocuk kahırdan alér gelini o uje adamış alér gelini da gideer evä bobasına. Yaşey onnar evleneerlär. Yaşeylar büle. O pınardaydı o kızın büyuer bir büyük fidan. Gitgidä o taa büümüş. Da onu bir dädulan babu alérlar da keseerlär. O padişah o alér da keser onu. Da onun yanından geçerkän bir dädu görmüş bir büücerek tafta. Da almış onu da deermiş bu olacak bana evdä bir kazan kapaa. Da alér onu evä. Geldiynän däduya da gösteree. Deermiş: –Te bän aldım tebu taftayı. O olacak bizä kazan kapaa. Geldiynän her sabaa bu babu gideer ne yansı. Geleer içlerlär heryercii pak. Yimää var. Bulaşıklar yıkanılmış. Öle bu iş olér bir kaç keret. Bir keret iki keret babu geleer görer. Üçüncülär babu demiş öle. Bän annamēym kim bu ne yapēr. Ama bän şindi annaycäm. Bän yapacam öle ani bittibi gittim a saklanacam kapının ardına. Da görecem. Babu çıkışır bittibi gitmää. Da saklanır kapının ardına. Kız o kapaktan o kazaa ani babu almış o taftayı. O taftadan olér bir güzel kız. Da o yapēr yimää. Her yerciini paklér. Babu gelmää deyni o savaşer yetişirmää gene olmaa tafta ani görmesinnär onu. Bu sıra o yetiştiremeer. Babu görer da geleer. Da sorér: –Neçin kızım sän saklanersin? Neçin sän çıkmadın taa iliktän. Bizdä däduylan babuda yok usaymır. Biz pek sevineceyz sana. Korkma. Da kız öle da kalér onnarda yaşamaa. Bir kere kız çıkışır sokaa. Çocuk görer onu. Da sorér: –Ba sän naşay şاشırtın evimi? Bän uje seni getirdim evä hem sän karaydin. Kız dey –O diildim bän. O çingeneyka. O çingeneyka beni aldıydi sıbittiyydi pınar içini. Da böle bän te o fidanı büüdüm bir fidan. Kestilär onu da çıktım bir kapak. Aldılar beni. Sona bän o kapaktan oldum gene kız. –I nası öle o. O çingeneyka o zaman aldattı beni. –O seni aldattı. Geldiynän evä çingeneykayı takazalérlar. Da o getireer o kızçaayı gene kendisinä evä gelin. (X: Söleyiniz adınızı hem nerdä üürenersiniz.) –Benim adım Anadeykova. Üürenerim Komratta kolecdä. Üüredici üüreneym. Onsekiz yaşındayım. Bu masal bir fıkara çocuk için. Yaşarmış bir ihtiyar mamusunna bir küçücüük. Bir usacıkmiş onnarda sade. Çocuk işlermiş çoban. Toplarmış güdermiş inekleri. Bir keret gideer. Ona gelmiş bir kaç kere. Mamusu yollamış onu alsın sabunnan tuz. Çocuksayıda giderke panayıra görmüş yolca düvermişlär bir köpää. Dermış düümeyin o köpää. Bän sizä vercem bir kopeyka. Verin o köpää bana. O alér ödeer o köpää da alér onu evä. Öte dooru giderke görey bir kedi. Onu hep öle uşaklar düvermişlär taşlan sopaylan. Alér o ödeer hep öle o kedi için da alér onu da evä. Şindi naşay yapsın mamusu onu yolladı sabunnan tuz alsın. Ondasa para kalmadı. Alér o kediylän köpää evä da geleer. Mamusu çekedee onnan baarma. –Naşa sän yaptın? Neylän bän rubaları yıkaycam? Neylän yimää yapacam? Bizdä uje para başka yok. Çocuk deermiş –Mamu kahırlanma naşışay düşüneceyz naşışay yapacayz. Böle kalér. Bir kere giderke, çocuk gitmiş gütmää gene inekleri da görer uzakta yanarmış bir fidan. O gitgide yaklaşır naşay orda yanér. Gitgide yaklaştıyan görer o fidanın

üstündä bir yılan duraamış. Da çırarmış kurtarsınnar onu. O baariy. Çocuksa korkey yıldandan. Deermiş bän onu kurtaracam o soora beni dalıycak. Yılan çeketmiş: –Korkma bendän. Kurtar beni. Bän sana ödeycem bu iş için. Çocuksa diil ani ödesinnär deyni onun canı acımış o yılan da o nasi nasi korkulan onu kurtarmış. Uzaldér bir uzun pardı. Da o yılan o pardıdan ineer yerä o fidandan. Da ona gelmiş deermiş. –Gelcen săn bana tebu yoldan. Gelcen bana evä. Benim bobam pek zengin. Onun var küçük parmayında bir yüzük. Isteycan. O sana soracak naşay isteersin ani kurtardın benim çocumu. Sän söylecen ani to yüzüü isteering. Öle yılan gideer çocuk da geleer evä. Annadér hepsini manusuna. Manusu deermiş. –Çocuum bän sabaa gidecem. Manusu korkunér. Deermiş: –Gitmä çocuum. Bän korkérüm gitmä. Çocuk deermiş. Bän hep o kadar gidecem. Geleer ertesi günü. Çocuk gideer o yola. Bulér o fidanı. Da o fidandan bulér yolu da gideer o yılan evä. Gittiynän bobası karşı çıkér o çocaa. Çekedeer ona şükür etmää ani o kurtardı onun çocunu. Da deer naşay săn isteersin bu iş için. Da deermiş bän sana verecem yaarım padişahlımı sana bu iş için. Çocuk dermiş aha diil padişahlin. Bän isteym senin küçük parmaandan yüzüü. Bobası deermiş. Bän bu yüzüü sana vermiyem bu iş için. Çocuk dermiş bän o zaman bişey alımıcam da gidecem. Çocuk çekey gitmää. A çocuu da bu padişahın çocuu o yılan deermiş: –Boba sana bän o zaman hiç diilim paalı. Sän bir yüzüü sıktın benim için. Bobası dermiş islää bän verecem ona. Çeviriyklär çocuu geeri. Da veriyklär ona o yüzüü. Çocuk aldynan yüzüü geliy evä. Yılan ona annadér. Çocuk deermiş: –Te bän aldım yüzüü. Naşay yapmaa onnana. Yok iş a o bana. Deermiş ona –Zorun olacak uracan yerä çıkacak senin önündä üç büyük adam. Da săn söylecen naşay sana läazım. Çocuk aliy yüzüü geliy evä da annadér hepsiini manusuna. A manusu da işleermış onun bir derenin öbür tarafında padişahta. Yimää yaparmış ona. Da çocuk beenmiş te o padişahın kızını. Da manusuna söylemiş. –Mamu bän deniyem bän isteering evlenmää o padişahın kızına. Manusu deermiş –Sän ne o kız sana gelmicek. Sän fikaaraysın. Çocuk deermiş –Yok bişay bän deniyem. Manusu deermiş –Git sor ona da sor padişaha vercek mi o kızını bana. Gittiynä manusu deermiş padişaha: –Çocuum sordu vereceymişin săn kızını bizä bir gelin. Padişah deermiş: –Aha vermiyem siz fikaraysınız pek. Hem çocuun bularsa bir gecedä yaparsa bir büyük ev töle nicä benim bän ona var nicä veriyem. Manusu geliy evä annadıy hepsini çocuuna. Manusu deermiş: –Bän sana söoledim ani vermickeklär. Çocuk deermiş: –Mamu kahırlanma yat uyu sabaa kalktınan düşünecez naşay yapmaa. Çocuk gece kalkér urêr o yüzüü yerä çıkér onun önünü üç adam. Deermiş: –Bän isterim sabaadan olsun bir büyük ev te burda. Dermış hiç kahırlanma. O üç adam demiş ona: –Hiç kahırlanmayın, yatin sabaa göreceyniz. Açısan sabaleyn uyanêrlar onnar yatêrlar bir büyük evdä. Onnar

hiç tanıyamêrlar nerdä bulunêrlar. Çocuk yollêr mamusunu gene –Git mamu sôle padişaha ani te ev yaptım verecek mi o kızını. Gideer mamusu gene padişaha gene söler. Mamu: –Padişah vercen mi kızını ev hazır. Deermiş: –Ev hazır yapsın deredän bir büyük platina geçmää deyni. O yalabisin geldiynän evä altından hepsi olsun. Köprü. Geldiynän evä mamusu sôleer çocaa. Çocuk deermiş: –Kahırlanma mamu yat da uyu. Gece gene çocuk urêr. Çikeér o üç adam sormuşlar: –Naşay lääzim. Çocuk deermiş: –Olsun bir büyük köprü bu deredän geçmää deyni. Yalabisin altından olsun. Deermişlär: –Kahırlanmayın yatin sabaleyn olacek. Sabaaleyn çocuk kalktına görey bir köprü öbür padişaha dooru altından. Mamusunu gene yollêr. –Git mamu sor verecek mi. Gideer padişaha deermiş –Hadi verecem. Nasısa böle zengin oldu verecem. Kız ta isteermış te evlenmää başka bir prost çocaa bir fena çocaa, sıkı. Da o kız açan türener ani bobası isteer onu evermää kız sôley kendi yavuklusuna bän evleneerim. Yavuklusu deermiş: –Yok bişey evlân. Biz alacâyz hepsini o çocuktan. Biz alacâyz o çocuktan hepsiçini. Da kalacâz gene ikimiz. Evleney kız çekediylär yaşamaa. Kız sorıy nesoy sän hepsini bunna yapaysın. Da çocuk ani bu kız oldu onun gelini ona söleýr. –Ani tebu yüzüü bän urêrim yere. Da bu yüzük yardım edeer bana hepsiçini yapmaa. Bir gece kız deermiş: –Sän kaybedecen ver bana. Çocuk deermiş –Kaybetmiycem. Kız çekediylär yalvarmaa. –Kaybedicen kaybedicen. Da çocuk veriy o kîza o yüzüü. Kız bir gece öle urêr çocuk uyuyarkana da yapêr öle ani çocuk gene kalsın sôley kalsın o küçük evdä nicä yaşardı. A kendisi geçirilsin bu evlân bu köprülän hepsiçini kendi yavuklusuna. Öle olêr. Sabaleyn çocuklan mamusu kalktynan göreer bu işleri da mamusunu deermiş: –Bän uje sana dedim sesleme onu. Olmiycak senin kısmetin o kızlan. Sän beni seslemedin. Çocuk düşey kahıra naşay yapsın kızlan. Ani o bir köpeciklän kedi kurtarmıştı onnar demislär öle. Kahırlanma bän bileym nerdä onnar yașêrlar. Biz seni geçireceyz. Onnar gideerlär çok mu az mı vakıt gideerlär. Kediylän köpek ona göstereer yolu. Yetißeerlär bir büyük evä. Geçerlär oray da pinerlär çocuun. Çocuklan geçtiynän pinerlär tavana da demislär öle çocaa. –Sän duracan te burda. Ha biz alacayz yüzüü. Da çıkışcayz getireceyz sana yüzüü. Gideerlär bu kediylän köpek pineelär tavana. Köpek bekliy onu tavanda. A kedi kırmızı biberdän kuyruunu biberleer. Da gideer kîza. Geçer. Kîzsa öle tatlı uyuyarmış ani hiç duymamış nicä kapıda bişey açılmış. Kedi geçirir onun burnusundan kuyruunnan. A kız yüzüü tutarmış ta aazında. Da kîzsa yakar biberdän ansırıy da yüzük düşer yere. Kedi alêr yüzüü pineer tavana köpeklän da geçerlär nestâya. Deredän. Geçmää deyni şindi kedi deermiş. Köpek yüzmää biler a kedi bilmeer. Köpek deermiş –Ver bana yüzüü. Deermiş vermiycem. Bän aldım bän da onu geçircem. O zaman sän yüz kentin. Nası yüzsün kedi bilmiy yüzmää. Ha piniy nasi nestâya. Da geçeylär onnar derenin orta yerinä köpek gene çekedeer:

—Ver bana yüzüü. —Vermicem. Bän seni o zaman düşürecem su içünä. Kedi korkudan hızlanıy vermää köpää da kaçıray onu su içünä. Yüzük gene kaybeleer. Çıkêrlar onnar köprünin öbür tarafına, derenin öbür kenarına. Da çocaa sölerlär ani kaçıldilar yüzüü orda. Naşay gene yapsınnar. Düşüneelär gitmää o adamnara angısı balık tutêr. Gideelär oray. Onnar da taman tutmuşlar pek çok balık. Çekederlär paklamaa balıkları. Da bulêrlar bir barsakta yalabarmış naşaysa. Acan bakêrlar o yüzük. Çocuk şükür edeer o adamnara ani yardım ettilär bulmaa o yüzüü. Aliy yüzüü da geleer evä. Urduunan yerä, geldiynän evä urêr o yüzüü o yerä da gene çıkış o üç adam. Da sorıylar naşay yapalim. Deermış getirin benim gelinimi, evi hem o köprüyü hepsiciini yerinä. O gece oly sabaleyn açan kalkiy gelin burda. Da o üfkedän alêr o gelini baalêr taligaya geridän da. Önündä da koyiy iki çuval un, iki çuval ceviz. Düşey bir ceviz yolca o urêr kiza bir kamçı. Düşeer bir ceviz urêr kiza bir kamçı. Böle da çocuk olmuş zengin.

Text 22

Varmış bir däduylan bir babu. Bu däduylan babunun varmış bir zime bir kızçayı. Da o şindi dädu gidecek kira. Kira gitmää deyni kenara çıktıynan bir bırakza sürecek öküzlerlän taa tarlayadaan ani uşak bulsun onu. Da götürecek o kızçaaz ne o isteer däduya yimää. Acan çıkış dädu kenara. Kızcaaz. Da sürey bırakza oraydaan. A çíkey bir izmä. O da sürey yannişnik taa bir bırakza. Izmä yılan da nicä demää. Izmä o taa büük. O da çekiy bir bırakza. Şindik kızçaaz açan çekediy gitmää o bıraknalardan baksa bir bırakza alêr o yanı bir de alêr bu yanı tarlaya. O şindi şaşirêy orda da bulamêr angi bırakayı almaa. Alêr o izmäniń bırakmasını. Gide gide yetiseer o bir delää. Çıkêr orda izmä alêr bu kızçayı. Da nicä demää yaşêrlar izmäylän. A izmä olurmuş adam da olurmuş izmä da nicä demää. Da yaşêr olêr onnarın bir çocucakları. Adı Koduk Kulan. To nicä demää ne çocuk ne eşek ne nestä ne o prost ayak ta nestä tülü. Da Koduk Kulan koyêrlar adını Koduk Kulan. Ii yaşêr onnar ne kadar yaşêrlar kaç yılsayıdı. Bir da o çocuk büyeer. Ne demää olêr gündä bir yaşında mı ne kadarsayıdı. Sorumuş deermış: —Mali ma deermış. Hiç mi yok bizim senselemiz deermış. Biz durêz bu delik içindä. Bobası da çıktıynan o izmä dayêrmış bir büük taşlan o delii ani bunnar dışarı çıkmasınnar. Da kendi gidey avuya getireer onnara yimää nası şäydi o delik içindä besleer. Deliin içindä yapı mı nası şäydiysä orda. Da onnarın yuvaları. Be karı annadêr insan ani te var senin dädü da malun da var kardaşları da var. hepsicii. Boban kitleer kitleer da nicä demää biz deermış çikamêriz burdan. Ii o pasan alêr Koduk Kulan o taşı da açan dayanıy arkasının itireer onu da düşüreer o taşı.

Düşürdünän çıkêrlar onnar da gideerlär däduya. Te nerdän ani gitmiş o bıraznaylan. O däduya anasına. Kız gidey. Gittiynenä bunnar açan göreylär deermişlär te o kadar yok bulușmamışlar te te bu benim çocuum te te büle de. Anası bobası dädu azetmeerlär ondan. Bizim o Koduk Kulan. Çocuk da açan goriy ani bu azetmeerlär ondan. Naşay yapsın. Deermiş: –Yaptırın bana bir topuz beş yüz kilalık. Hem da bir da pita. Da bän alıp başımı da gidecem. Siz bendän azetmeersiniz. Bän gidecem ne yanı gözüm görer. E yaptırêr dädu ona bir topuz beş yüz kilalık. Acan atêr topuzu üç sutkadan soora o topuz geleer tutay avuçlarınına da daalêr o topuz avuçlarında. Nu pasan taa topuz daalêr ani bu nestädiy. Deermiş: –Gidin da yaptırın başka. E gidiylär yaptırıylar. Bu gene açan sıvidêy üç sutkadan soora açan geleer o topuz. Tutêr daalmêr. Deermiş: Yaptırın bir da pita. Bir da kılıç bana da bän alıp başımı da gidecem. Yaptırêrlar bir kılıç bir o topuzu bir pita. Alêr da gideer. Gide gide yetisey bir daa içünä. Daa içünä yetistiynä baksa orda bir varmış bir adam Daa Kivradan, Gürgen Kivradan deermiş. Tutup fidannarı kalın fidannarı yapmış çatı. Da deermiş: –Kolay gele ba Gürgen Kivradan. Dermo. Allaa razi içün Koduk Kulaa. Da selemleşeer onnar. Deermiş: Ha olalim kafadar. –Ii hadi olalim ama ilkin güreşeciyyz. Tutunêrlar güreşmää. Güreşeerlär bir sutka iki mi ne kadar güreştiysalar onnar. Koduk Kulan enseer bunu, urêr yerä. Urduynana zaçit olêylar kafadar onnar. Alêylar başlarını gideylär gene hep o daacasına ileri. Gide gide yetiseerlär bir kariya. Nu bu toy taşlar katelets nasi şaydi. Baksalar yuurumuş nicä ekmää yuurêr hamur o taşları. Deermiş: –Kolay gele ba taş yuuran. Deermiş: –Alla razi olsun Gürgen Kivradanna Koduk Kulan. –E yok nicä kafadar olalim. Deermiş: –Var nicä. –Taa ki güreşeceyz da olacayız kafadar. Ii tutunêrlar. Koduk Kulan urêr bunu da. Bunnar ikisi tutunêrlar denk geleerlär ikisi de. Uramêrlar birbirlerini. Şindi gideerlär gene öle taacasına. Yetiseerlär bir kufnää. Da o kufnedä olêrlar konak. Onnar ne dimää da orda uracaklar yabani nasi şaydi yimää deyni ne urêrlar. Da pitats olêy. Şindi gideer bu Koduk Kulannan ne demää ani istä Taş Yuuran ikisi aviya. A Gürgen Kivradan o kalêr nestä yimää yapmaa. Ii ülenniktä geleceklär ekmek yimää abeda yapmaa. Zinaçit büle ani yapsın nasi şaydi orda borç yimää nasi şaydi. Acan geleer, bunnar gideerlär. Bu yapêr yimää hazırlêr. Bir da geley o bir izmäy. Deermiş: –Gürgen Kivradan ne yaptın koy da bän yiyeym. –Zerä deermiş prost olıçak sana. Deermiş –Seni yiyeceyz. –Ii te benim var musafirlerim geleceklär töle te büle otidak deermiş geldiynä naşay diycem onnara. Yapacan sän başka. Ii bu korkudan koyêr da yiyeer o manciları. Nestä bu izmä gideer. Gittiynä bunnar açan geliliylär. –Ne be yok mu abet naşay ba. E te su getir nicä öte yanına beri yanına nicä deer o. –Bän kaldım geç. Yetiştiremedim yapmaa. –Ne hadi yok bişey. Yapêrlar iyilerlär bunnar. Eertesi günü kalêr Taş Yuuran. Gene geleer yapêr yimää. Gene

nestädiy bir da geley gene izmä, obranabit. Deermış. –Koy te mancılarnı yiyeym da deermiş. Yiyceyz seni. E bu gene korkêr da vereer. Mancıları yiyeer. Da geeri izmä gideer. Bunnar açan geleerlär abettan. Şindi te bu Daa Kivradan da Taş Yuuran da onnar uje bileyklär. Da deerlär. A Koduk Kulan bilmeer. Süülemeerlär de şindi birbirlerinä te izmä geldi de yidi mancıları. Da deermiş te su getirincä hep nicä öbürü söleermış bu da öle söoleer. Su getirincä öbürüne odun deermiş: –Geç kaldım. Ii ertesi günü kalêr Koduk Kulan. Kaldıyanan bunnan ikisi gideerlär nestä. E onnar ikisi kırda lafedeerlär neresi naşay ani töle töbûle bana geldi bir izmä. Deermış: –A bana da geldi deermiş te mancıları yiidi. Bakalim bunda naşä yapacak. Ii bu raz takoy ediyklär. Nası ediy. Yapêr manciyi. Da yatmış kiravatında da. Yangelmiş üle. Geley bu izmä gene deermiş: –Koduk Kulan ver deermiş da yiyeym mancıları da deermiş. Prost olicak sana. Deermış: –Benim var adamnarım bän yok nicä veriyim te tebûle. E kalkêr bu Koduk Kulan da tutêr onu sakalından. Onunsayıd bir metre salêr sakalı. A salıy üç metre sakala bir metre da boyuymuş o izmänin. O kadar ki o oniki kafaylan izmäymış. Olurmuşlar oniki kafaylan. Onun güüidesi büyük nu prost öle figurası burda gösteriy küçük. Da tutêr sakalından da baalêr bir büyük kalın fidana öle çatala. E gireer da yatêr. Bunnar açan geleerlär yiyeklär abedi koyêr yiyeerlär o vreme. Deermış: –A yiycin da göstercem sizä bir iş. Kim yiyeirdi sizin mancılnızı. E açan çekêrlar fidan da yok dädu da yok izmäy de yok. Nerdän gitmiş fidan sürümlü töle yapmış yolcaaz hem de kanep da annamış onnar sakallarınınan. Gide gide alêrlar başlarını da gideerlär bunnar. Hep o izlerdän. Yetiseerlär bir delää. Yetiştiynän delää delik derin. Deermış: –Şindi angınız kolverilecek. Yapêrlar çatı ne kadar uzun hepsini pol nestä. Ii kolveriyklär ilkin Taş Yuurani. Dermış: –Açan kolvericeyniz ne kadar yukarı. Açan sallıycanız bän çıkacam zale çıkaracayniz. Sallıycak çatıyı çıkaraceyniz. Ii kolveriyklär ne kadar bir sutka mı iki ne kadar kolveriyklär. Hep gideer erer içinä. Nu salladıuna çıkarıylar. –Ne ba karannık hiç dibi yok. Hep aşaa gideer. Haydi kolveriliy şindi bu Gürgen Kivradan. Deermış: –Bän da açan sallıycam. Gene bir sutka mı iki mi ne kadar. Kolveriyklär onu kolveriy kolveriyklär. Ii yok yerin dibi. Deermış: –Açan sallıycam çıkarın beni. Sallıy bu da çıkarıylar. –Ne ba naşay ba? –E yok yetisemeer dibinä. Iy üçüncü günü kolveriliy şindi bu Koduk Kulan. Deermış: –Ne kadar sallıycam o kadar taa hızlı kolveresiniz. Ne kadar sallıycam o kadar taa hızlı kolverin. Sallıy kolveriyklär sallıy kolveriyklär. Gideer o ne kadar gideer yetiseer yerin dibinä. Sora yetiseer. Alêr da bir taş baalêr nicä da oray da o nicä baalanmış. Da sallêr çatıyı da ani çeksinnär yukarı. Da sallıy çatıyı çekmää yukarı deyni. Bunnar açan yarı yerä yetiserlär, alêrlar da çatıyı keseerlär ani düşsün da bu kaybelsin, ölsün. Pretavnik onnara. Onnar salıy Koduk Kulani. Ey bu düşeer. Aliy başını alıy kılıçını, topuzunu.

Da gideer yer içindä. Gide gide yetişey bir fidana. Baksa saliy gölgédä yatér da uyumuş. Bir da çekediy baarismaa kuşçaazlar. Kartalın yavrucukları. Baarisêrlar civir civir civir civir. Onunsayı her yılın o kartalın ne kuşçaaz büyütürmüş gene izmä gelip da yirmış o yavrucuklarını. Da bir yavrucuk hiç da büyüdememiş o. Şindi bakêr o fidanna uje izmä. Da pineer yavruları yimää. Bu kalkêr alêr raz kılıçlan topuzlan neylän öldüreer o izmeyi da sıvidéy bir tarafa. Yapêy bir tepe onnara. Şindi yavrucaklar deermiş: –Gel da gir bizim altımıza zerä bizim mamumuz gelirse yudacak seni sevinmeliktän. E bu gireer o kartalcıkların kanatlarının altına. Geleer anası. Deermiş; –Kim kurtardı sizi? Ani görey böle işleri. Deermislär: –Tôle te büle geldi bir adam da. Te taman pinerdi bizi yimää da kurtardı. Näanı gitti? –I gitti te gün duusuna. Yollanı kartal bu yanı. Gidey daa daa uçêr. Geleer. Bulamamış, kesilmiş kartalcık. Gene sorêy: –Näanı gitti? –E gitti batıya nerây gün kavuşey. Hay gideer aktarêr o insan da ne kadar uçtuysa da geley geeri. Gene –Näanı gitti yok bulamadık o yanda. –E gitti üulenä dooru. Alêy bu yanı. Gene aktarêr aktarêr nestedär yok. –Näanı gitti? –E gitti buyanı nestä severe. Alêr o insan da. Dört yerä uçêr ne demää te nicä Gagauzçada var ani üülen avşam sabaa hem gece nicä bu İslâr. Moldovancada da var hep öle söleneer Rusça da. Da geleer deermiş: –Te burada a biz sakladık ani sän sevinmeliktän nestetmäysin onu. Da rast da yudêr da o kartal onu Koduk Kulani. Acan kuşçaazlar çekedeer cıvırdamaa aalamaa. E haydi kusêy geeri deermiş. Naşy isteyn sän bendän? Deermiş –Bän sendän bişey istemeym kayrik çıkarcan beni aydînnik dünnäya te bu dünnäya söleer. Deermiş: –Çıkaraceyz. Kar ki bulasın bana kırk but yaani kırk but su kırk but da ekmek. Te bän seni var nicä çıkarayım. Alêr onnar adres birbirlerindän nestediyâlr. Bu çocuk da gene alêr başını da gideer. Gide gide yetişey bir küüiceyzä. Bir babucuk tükrüünnän yuuarımış ekmeциini. Da o da isteer su. Deermiş: –E çocuum näanı vereym te göreysin ani neylä savaşım ani pitatsi yuurmaa. Yok su. –Ver bana kazannarı. Deermiş: –Niçin? Deermiş: Te var bir izmä. Her ay yiyyey birer can. Da verey birer kazan su bizä. Deermiş: –Ver kazannarı bana, ver kazannarı. Gidey. E izmä görey ani bu Koduk Kulani geleer. Kaldırıp kafasını bakarmış. O çıkmâr yüzä. Getireer iki kazan su. Babu gir gir içeer. Doyunêr suylan yuûrêr ekmeeyni. O alêr getireer ta iki kazan su gene çıkmâr izmä. Deermiş: –Te büün padişahın kızında sıra ani yisin padişahın kızını. E babu şindi nestâdeer. Doyunmuş suylan. Bu izmä zale bu Koduk Kulani açan yaklaşey vakit ani ne vakit o izmä gelecek kızı yimää. Kız uje pinarin yanında oturmuş ta aalarmiş. Bu da gitmiş oray da deermiş. –Ne aalarsın ba? Deermiş –Te izmä gelcek te yiicek beni. Da vercek birer kazan su onnara da. Deermiş otur da bitlä benim başımı. E oturmuş kız bitleermiş onun başını. Bir da izmä geleer. Yaklaşermış. Da kız korkmuş ani uyandırmaa onu. Da aalarkana

damlıy bir yaş yanayna. Acan kalkiy bu. Deermiş –Niçin sän uyandırmaysın beni. Te var nicä seni da beni da yisin. E izmä srazu durêr bir yirmi mi otuz metre ne kadarsayıd ırakta. Deermiş: –Koduk Kulan kaç ta bän yiyeim kismetimi. Deermiş: –Kaçmıycaz hiç bişey. Deermiş –A o zaman yapacätz öle. Sän çıkışan to bayıra bän çıkışacam bu bayıra. Angımız ileri gelecek. Yapılar nasişäy ani otuz metre o yanı otuz metra bu yanı. Kız duracak ortalık yerdä. Angımız ileri gececek znaçit kız onun. E çıkışlar biri o bayıra biri da bu bayıra. Kız durêr ortalık yerdä. Çekedeerlär gelmää. Ikisi da birdän yetişey. Yok. I raz yok yok. O zaman deermiş: –Güreşeceyz. E çekediyklär güreşmää. Üç sutka tutêr onnarın güreşleri. Da yukarıda kuşçaazlar uçêrmışlar. Da bu izmä deermiş: –Ey kuşçaazlar deermiş gitseniz a kanatçılarınızı ıslaysınız gelin da serpidin bana birazçık su da bän sizä vercem insan eti, insan lokması. Bu Koduk Kulan da deermiş: –Ey Allahın kuşçaazları gitseniz da ıslayasınız kanatçılarınızı da gelin da serpidin bana da bän sizä vercem dokuz dokurcun yahni. Da kuşçaazlar gideylär. Geleerlär serpidiyklär nestä bu Koduk Kulana. Da kaldırıp urêy bir yerä onu da. Yapêr dokuz tepe mi ne ona. Dokuz dokurcun. Şindi alêr bu kızın yüzüünü hem da basmasını. Da gideer babucaa. Çingenelär da gelip te ne demää alêrlar da kılıçlarlan o yahnidan nestedeelerlär da gideerlär padişaha deermiş ani: –Te biz kurtardık senin kızını. Te tebûle visyö. Şindi olêr kızın düünü. Verey çingenelerä. Babuya da yaptırıy bu pita. Koyêr yüzüünü pitanın içiniä. Da basmacıyan da baalıy. Da kakras kiliseyä açan yetiseerlär bunnar. Kız istemeer çingeneyä gitmää ama bobası ras vereer ras kurtarmış. Visyö yok naşäy yapsın. Kız da aalêr nestedär da yapamı bişeycik. Göremiy. Da taman kiliseyä girmää deyni bu çocuk yetisey oray pitacıkları. Uzadıy kiza verey kız ayrıller uje çingeneden da gelêr bunun yanına. Da çingenenleri uje padişah alêr öldürer o. Da alêr kızı da gideer bobasına. Acan gideerlär deermiş: –Naşäy nestediysin te vereym sana padişahlı verem kızı hepsicini visyö. Kal da yaşa. Deermiş: Benim var eşim var karım. Deermiş: Verecen bana kırk put yaani kırk put su kırk put da ekmek. Deermiş: –Başka bişey istemiyim bän sendän. A çingeneleri öldürdüynän kız kalêr bu kestireer yahni, ekmek yaptırêr, su taşıdêr fiçılarnan. Bu yazê bir pisma gelêy kartal. Geleer yüklenelerlär ona. Yükleniinnä çocuk da pineer taa üstünä. Deermiş: –Acan yapicam gark verecen bana bir put yaani gark bir put ekmek gark bir put su verecen sän. E bitkidä uje açan uje yaklaşêr nestä yahni biteer. Bu çıkışarıy kılıcı da raz keseer ökçesini ayaından da atêr kartalın aazina. Kartal taniyêr ani insan eti, tuzlu. Ili nasişäydisa tutêy dilinin altında. Şindi açan çıkışlar aydınnyä dünneyä bu dünneyä. Deermiş: –Ay rişatse olêrlar. Davay git sän deermiş a git sän. Kartal deermiş buna bu da deermiş kartala. Kartal deermiş: –Ya sän çeket. Çekediy bu topalliy. Deermiş: –Ne sän topalliy. Deermiş: –Te açan bitkidä sän istedin yahni yoktu bän verdim te onu. Çıkarêr

yapıştırêr onun ökçesini. Visyö raşetsa olêr da gideerlär. Acan gideerlär bunnar yetiseer. Bu kartal gideer yerinä. Bu da gideer nerdä girmişlerdi onnar bu delik içünä. Baksa bunun karsı a burada slugaya işley. Boyar yaşêrlar nestädirlä bunun karsını da sluga yerinä kullanêrlar. Da alêr bunnarı da öbürü nestedär öldüreer. Da karilar kalıy üçü da buna. Masal da bitey. Üürendim kanyeçna kırlannarda yaşaardım. Egzamin bän bitirdim dört kîlas Moldovanca hem da Rusça o zaman gideerdi. (X: Siz Kongazlıysınız?) Bän halis Kırıllannardan. Kadayka altmış ikidä çıktım buray Kongaza. Da burda yaşadık. Otuzyedinin duuması. Te altmış üç Vani, Vani adım.

Text 23

İşleerim bän bitki vakıtlar. Çıktım pensiyaya. Yapêrim evdä fiçi. Fiçi yapıller var raznaya tehnologya. Bän yapêrim bu türlü. Yapêrim ilkin dogaları. Dogalar olêr uçları birazçık taa ince dararak ortaları genişçä. Hazırladıyan dogaları bir tarafını fiçının toplêrim. Çemberlerlän çemberlär kakêrim yerinä. Da fiçinin bir tarafı toplanêr. Öbür tarafı olêr töle açık, şîsecik gibi. Öbür tarafını da sooran sıkêrim. Sıkêrim. Sika sika toplanêr öbür tarafı da. Kakêrim oray da çemberleri. Kaktıyan sooran kesey kirkêrim dip taraflarını. İki yanından da. Sooran hazırlırız gardinayı nääni girecek diplär. Kestiynän gardinayı sooran hazırlêrim dipleri. Dipleri hazırladıyan açan yapêrsin onu olêr tombarlak. Tombarlak olduyan dip dibi de kirkêrsin ani süsin gardinaya. Brakêrsin onu o türlü kalınlıynı. Soram bollatıyan çemberleri koyêrsin iki yanından da diplerini. Da o tebûle olêy hızlı fiçi. (X: Kimdän üürendiniz bu zanaati?) Bu zanaati bän üürendim. Benim bir dädum varmiş, vardi. Mamunun tatusu. O yapılmış fiçiları bän yaşarkana burda yanında hiç yoktur giitiym da gördüm. Ama iştirdim hep ani yapêr fiçi. Da açan geldi sıra düşündüm bän da üürenmää gittim da onun enstrümentlerini aldım da savastım onnarlan. No o enstrümentlerlän işlemää olêy fiçi pek oya. Bän aldım da stanokta çekettim dogaları yapmaa hem enstrümentlerim savsem başka türlü. Yaptım enstrümentleri bu vakıda görä. Hem var bir drugum Ilya Radyonoviç. O da yapêr fiçi. Da ona gittim. Biraz da o da bana gösterdi. Da bu türlü şindi bän üürendim da yapêrim.

Text 24

(X: Kaç yaşında?) Yetmişiki yaşında. (X: Adınız, soyadınız) Dona Savelyevna, familiya Savelyevna. (X: Savelyevna?) Aha Savelyavna, Dona Savelyevna. Yivoglu. (X: Yivoglu. Kaç raz gezdiniz?) Hiç gitmedim. Kalabalıydık vardık sekiz uşaktık. O vakıt zordu. Da bizi yollardılar uşak şkolaya. Nesoy varmış bir nesnənin çok uşaa, bir adamın fikara adamın nicä biz demedän şindi. Adamnan karı lafedeer ani uje istemeerlär bakmaa onnarı. Nası yapsınnar kariyan adam lafediy ani gitcek Dobrucaya karı, adam. Adam gitcek Dobrucaya. Şindi gideer. Gideer adam Dobrucaya. Durêr orda üç yıl. Üç yılda naşay kazanacak naşay kazanacak. İki danacık kazanmış. Üç yılda iki danacık te kazanmış. A gittiinenä Dobrucaya komşular İslää komşularmış te nicä bizdä bütün bulunêr. Nestä karı başlamış kendini tutmaa. Nestedeर bu mari gelmiy benim aklıma. Kafam gideer uje. Karı nestä yapêr bir mamaliga adama gitçeykana. Koyêr yarıçunu bırakêr evdä yarıçunu da koyêr adamın torbasına. Gideer Dobrucaya kazanmaa da üç danacık kazanmış iki danacık kazanmış nestedä o üç yılda. Sora gideer nestä bitireer. Da geleer bir dädu oray. O kariya geleer bir däducuk. Geleer bir däducuk deermiş nestä. Burda mi hazeyni, burda mi hazeyni? –Yok hazeyni. Çikêy karı. Deermiş –Ne dädu. Karıncak da olurmuş –Ne dädu. Deermiş: –Ne kızım aldım da bir kenardan bu kenara deyin hiç biri kabul etmiy beni. Kabul etsene beni. Deermiş: –E dädu kabul edeym ama bän korkêrim komşularımız diil İslää. –Hadi ba uşaam kabul et beni. Kabledêr karı. Kabledêr. Uşacıkları da aalarmış dosdolay. Yimişlär o mamaligaci. Bir çanacık papşoyunu kalmış ta gene bir mamaligacık yapacak. Deermiş –Neçin aalîy bu uşaklar be uşaam? Deermiş: –Doyunmadilar deermiş. Şindi gene isteirlär yimää. Yap ba uşaam yap onnara da doyunsunnar ba. Yapêr karı bir mamaligacık. Çekedeer yapmaa o mamaligayı. Çekettiynän yapmaa bir çanak undan olêri bir büyük nestä dur bän da nestä bir büyük mamaliga olêr. Uşaklar yiyeer dädu da yiyeer. Doyunêrlar. Mamaliga kalmış taa. Şindi gideer geceer taa bir ev adam açan kalkêr bakêr nestä deer. Dädu yok dädu yok bir bakır altın. O döşääñ altında. E karı başlamış tutmaa kendini. Alêr oncaazı buncaazı nasişay. Alla o vakitta öle gezermiş. Şindi Alla yaklaşımyıçak bizim gibi şeytana. Bir da yetişylär. Gene geley o vakıt ta. Komşular çok gorermiş neçin bu adam gitti salêr kıvrıldı evindän bişey yok. Da şindi bu tutêy kendini prost kafada geziy karı. E bu yıl biteer geleer taa bir yıl. O adam gene gene dolaşêr onu. Dädu dolaşêr onu. Gene geleer. –Hazeyna hazeyna. Hazeyna burda karı uje bennemiş ani sän beni benniycän bän da seni benniycäm. Nestä deermiş: –Ne dädu. Deermiş: –Benim uşaam. Aldım o kenardan bu kenara. Da hiç biri kabul etmey beni. Kabul etsene beni. –Be dädu deermiş. Yok nasi kabledeym deermiş

komşularımız pek çok görey beni. Deermiş neysä: –Hiç çok görmiycek Alla onnarı sapıdacak be uşaam. Bir da gideer. Dädu gireer içeri. Karı yapmış taa islecä yimää. Başlamış tutmaa kendini. Taa islää yapmış yimää. Gene yiyeer. Dädu gene deermiş sindisä: –Döse be gelinim bän te buracıkta da yaticam. Dösheer o insancık yatêr. Dädu açan sabaleyn kalkêr gene bir bakır altın. Ani o altınnar şindi. Sora geceer o yıllar. Geceer o yıl şindi taa bir geleer. Acan geleer ta bir dädu dolaşmış gene o insanı. Deermiş –Dädu pek çok göreerlär beni. Deermiş –Hiç çok görmiyceklär Alla onnarı sapıdacak. Alla onnarı yok edicek. Ii bi kere gene o kadar koyêr altını. Gene bir bakır altın. Dädu kalkêr gideer açan gene bir bakır altın. Bu karı olmuş ee bogatıy olmuş nestä zengin olmuş. Almış koşacak ta almış. Hepsini doldurmuş avulu. Şindi deermiş nestä biteer o yıl. Komşusu deermiş: –Be adam taa çıkışınca deermiş oldular boyar. –Ne soy boyar oldu bu? Gideer komşusu nestä işe nerasıydı. Adam da gelmiş iki tosuncuklan nestedän Dobrucadan. Geleer iki tosuncuk. –Ey komşu geleersin mi? –Geleerim komşu. Näabeer bizimkiler? –Ey dermiş sän git dermiş tanımıycan onnarı naşay var orda. Sän deermiş taa çıkışınca ayladan deermiş oldu boyar. Nası nesoy boyar oldu? Bän onu braadım bir avuç unnan. Deermiş nesoy nesoy deemiş töle boyar oldu. Acan geleer adam evä, kari çikay karşı. Kari uje islää karı düzgün kari. Olêy demää ani islää. Avul dolu her yercii. Uşaklar islää. Bir da karı yapêr yimää. Yiyeerlär gözel nestedelerlär uşaklar hepsi sevinea anı tatusu geldi. Deermiş: –Karı adam şeytan yürekli. Kari nestä deermiş karı ha deermiş gidiceyz deermiş filannara. Koşêrlar faytonu. Ilerki vakitta fayton. Şindi yok maşına nestä faytonu koşêrlar gideerlär nestä nerasıydı. Yetiseerlär bir daa evinä onnar. Yetiseerlär bir daa evinä onnar. Karayı indirey kafasını keseer. Keseer kafasını. Pinmiş bir darkaya da gelmiş gene faytonnan. Geleer evä. Geleer evä. Çekediy uşaklar: –Ani mamu ani mamu? E gelecek o da. –Ani mamu? –Büün gelmiy manusu. Yaarın gelmiy yok manusu. İki uşak otladarmış koyun. Nicä uşaklar kırda gezeer deermiş: –Ey nerdä bir kari kafası var. Deermiş: –Te nerdä bir güüde var. Deermiş: –A o kafayı deermiş güüdeyi oturtacayz kafayı da koycayz yerinä bakalım näabacak. Diriliy kari. Alla onu nestetmiş. Nestetmiş da dirilmiş. Şindi naşay yapsın bu. Dirileer kari deermiş: –Neräy bän şindi gideym? Evä yakışmîr gitsin. Alêr kendini da ne Alla verdiysayıdı gideer. Çikêy gide gide bir evä gideer. Ilerki vakitta kuş padişahı ayrılmış. Gireer bir evä. Naşay nestedecekler taman padişah ayırmış kuş. Kapêrlar nestä o karayı koyêrlar bir tarafa. Kuşu da getireerlär narod toplanêr epsiciini ani padişaa ayıracaklar. A bilmeerlär bu nasişay. Bir da kuş gideer da konêr karının tepesinä. Taa işlememiş görmemiş karının tepesinä konêr kuş. Deermiş bu taa gelemiy deermiş var nası paadişaka olsun bu. E ii yok nasi yapsın. Konmuş konmuş. Şindi diil dooru kuş. Kapêrlar nesä kuşu başka yerä karayı da gene

başka yerə kapêrlar. Gene kolvereelerlär nestä kuşu. Kariyi kolvermerlär. Kuş geziy geziy da konmîr kimsenin başına. Acan kariyi kolvereelerlär gene konêr. Gene konêr oray. Şindi naşay yapsın bu. Diil dooru gene. Eh ta bir kere konarsadı. Taa bir kere yapacayız bunu. Kariyi gene diyıştırılıy başka yere kuşu da gene kolvereelerlär nerây kolverdiyelser. Gene gezeer gezeer gene konmîr birinin kafasına. Konmîr bir yeri. Gene kolvererlär bu kariyi. Acan kolvererlär kariyi getirerlär buray. Karının tepesinä konmuş. Konmuş şansora üç kere yok naşay yapsın olacak karı hizmet edecek uşaklar paadişaaka olacak. Şindi naşay yapsın bu. Başlamış karı işlemää uje paadişaaka işlemää. Ayaında da bir nicä parmaklan buruk bir beeni varmış. Nestä naşay yapacak. O nestä karı deermiş filan yerdä yaparsınız bir nestä. Sölemiş angı daa ani näanda da yapsınnar. Koyêrlar nestä ileri karaol deeridlär. Karaol koyêrlar anı kim geçecek burdan tutun da getirin bana onu. Kim oflıycaksayıdı. Bän unudêrim kim oflıycaksayıdı. Geçeer açan nestä bir kaç yıl adam nerdeysä. Adam kalmış dançı. Ordan oray gezermiş ne varvarası varmış bitmiş. Kalmış gezermiş. Da yetişer açan o daayın yanına dönmüş dönmüş te deermiş: –Of. Adamnar da işidey tutêrlar onu getireerlär kariya. Acan getireerlär kariya deermiş nestä –Getirin onu buray. Getireerlär. Naşay yapacan beni. Koyacak bir kastilo su. Isladacak da yıkaycak padişakanın ayaklarını su töleymiş ileri. Yıkaycak padişakanın ayainı. Vereer ilkin o nişansız ayainı. Adam yıkêr karının ayainı. Vereer sora nişanni. Acan vereer nişanni ayainı. Bakarmış töle kariya ayaina bakarmış. Deermiş: –Neçin bakêrsin. Deermiş: –Neçin bakêrim benim da deermiş karımın deermiş te töle nişanı vardi ayanda. Deermiş: –A aamaksın. Bän deermiş senin karındım. Sän deermiş beni kestin deermiş. A beni deermiş Alla gene blakost etti. Bän gene geldim uşaklarının yanına. Töle bitti. Şindi taa nasi şey.

Text 25

Verdim uşaklara. Varmış bir fikaara bir däduylan bir babu. Da onnaan varmış bir unukları. Da o Vanuş. Da o Vanuş gidermiş beklemää baaları. Dädu onu alırmış beklemää baaları. Yapêr dädu ona bir nicä Gagauzca biz deeriz yapıy dädu ona bir tüfecik. Da o tüfeciklän geceer o baalarlan içindän o yanı bu yanı. O geçerkene o varmış bir yolcaaz. Göreer bir tilkicik. Da kurulêr o tilkicii urmaa. Nicä biz deeriz aliy kezä. A o masal pek çuktankana nicä o vakitta açan lafedeermiş hepsi ziverlär da bir vakıt nicä taa lafedeermiş. O ziverceez o tilkicik yalvarêr o Vanuşa deer: –Urma beni zerä bendä var yavrucuk. Bän sana da vercem bir yavrucuk. E Vanuş urmîr onu. Geceer bir kaç gün. Geceer o yolcaazdan gene Vanuş ta göreer orda bir yabani. Gene

Vanuş alêy kezlemää o yabanıyi. O yabanı taniyêr ani o Vanuş onu urcäk. Deer ona: –Urma beni çocucak. Bendä var yavrucuk bän sana vercem bir yavrucuk. Bir yabanıcık vercem sana. E kolveree onu. Geçiy bir kaç gün geceer ordan bir daa ayı. Deer o çocucak kendincä –Te bunu artık bän urcam. Da alcam da yapiceyz babuya bir şuba. O ayıcık da gene kaldırêr töle ön bacacıklarını da deer –Urma beni çocucak. Bendä var uşacıklarım benim yavrucuklarım. Bän sana da vercem bir. E kolveree onu ani ona da vercek bir. Geceer vakıtlar geceer yaz. Toplêrlar üzümleri. O tilkiciin o yabanının o ayıcılı onnar büveerlär. Onnan da yavrucukları. Acan Vanuş gelcek evä, geleer Vanuşlan bile bir tilkicik. Takişêr onun ardına. Bobası deer: –Ne bu sennän geleer. –E bana adadıydı nası bir tilkicik. Bakêr gene geleer bir da yabanıcık. Deer –Ne bu sennän te bir da yabanıcık geleer bennän. Bakêr açan bir da ayıcık geleer. Deer bobası şaşêr deer. –Naşa bunnar sennän geleerlär. Neçin geleerlär bizimnä. Vanuş deer: –Bilersin mi boba bän onnaan mamularını urcayıdim a onnaan mamuları adadı bana. Onnar a şindensoora olacaklar benim. Bän onnarı alcam benimlän. Alêr Vanuş onnarı. O necä tilkicii yabanıcılı ayıcılı alêr Vanuş onnarı evä. Onnar büveerlär o kışın orda. Olêrlar onnar büyük. Vanuş ta olér büyük. O da büümüş. Vanuş gideer işlemää nicä gitçek işä. Nicä bir vakıt hepsi gideermişlär taa uzaa kazanmaa. Vanuş ta gitçek kazanmaa. Ama bobası deer: –E bunnarı bän nâbam e? Bunnarı bän alcam benimnän. Ii islää. Alêr Vanuş onnarı onna. Giderkene Vanuş yolda bir büyük uzun yol. Görüp Vanuş bir bordey. O bordeydä sade bir kızcaa varmış. Gözleeni da baalamışlar o kızçaazın. Da Vanuş deer ona uzaktan soruy: –Nesin sän burda niçin sän burdaysın a? Deer: –E bizi buray vereerlär kurban. Niçin deyni te var te orda bir büyük bir büyük ziver var. Te o ziver vermeer bizä su. Da biz lääzim hepsimiz sıralanıp verilklär buray birer kurban. Bän da bobama salt bir kızçaaz te beni da getirdi bobam. Deer, korkma sän. Bän onu ölürecem deer. Kızçaaz deer. –Bän sana yalvarêrim delikanni oolan sän gitsene sana da zaval olacak benimnän bilä. –Olmiycak korkma. A Vanuşlan bile yabanı da büümüş tilki da büümüş. Ayı da büümüş. Da o çocucak koyêr kafasını yatêr uyumaa. Kızçaaz da durêy gözlär baalı. Acan nestä o çözmiş kızın gözlerini da yatmış. Acan kızçaaz göreer ani geleer o büyük o titsi iş ani yutmaa onu. O çekediy aalamaa. Kiyamıy uyandırmxaa o çocuu. Çekediy aalamaa akêy onun yaşçaazları o çocuun suratına. Da uyanêr o çocuk. Acan uyanêr bakêr geleer o büyük. Vanuştta varmış o zaman da o vakitta tüfek te varmiş. Ama o oniki kafayalanmış nicä. Alêr bıçak ta varmış onda tüfeklän uramêr kılıçlan kesemeer. Kalêr uje bir kafası ensendä. Da deer onnara: –E şalver tilkicik ey fena yabanıcık, ey kavi ayıcık ne uje öle siz beni kurtaramaycañiz. Onnar üçü de kapanêrlar. O kafayı da paralêrlar. Da kızçaazı da kurtarêrlar. O kızçaaz ayan kurtulêr da deer o çocaa. –Benim bobam pek sevincek ani sän beni kurtardin.

Ama nesoy seni biz tanıyalım. Na benim parmaamdan te bu yüzüümü. Da bän bilcem ani sän beni kurtardin, açan sän benim bobama gelcen. Giderkene kızçaaz yolca şindi o gideer evä. Giderkene kızçaaz yolca karşı geleer bir çingeneylän. Da deer o kiza. –Ne yandan sän geleersin? Deer: –Ey sän bilsen bän ne yandan geleerim. Beni kurtardı te bir çocuk. –Sän sölecen mi bobana ani bän seni kurtardım. Neçin deer sän sölemerseydin bän seni öldürçem. Kızçaaz korkudan söler ani te bu çingene beni kurtardı. Gideer çingenä da o kızçaazlan. Kızçaaz bükeer kendini oray buray. Söleer ani te bu beni kurtardı. Te bu çocuk beni kurtardı. Ama onun üreendän çıkmêr Vanuş. Vanuş deer ani bän te gidecem uzaa da bän geeri dooru urıycam sizä. E islää. Gideer o çocuk uzak yerä nerdä işini bitiriy. Geeri dooru urêr o kızçazlara. Ne adı var o kızçaazın o bilmey. Sade bileer evi. Bileer evi bileer hazeyanı. Çorbacıyı nicä o vakıt. Gideer tokatlara o üç köpek te onnan. Da deer slugalara. –Yok nicä mi söleyesiniz bu evin çıksın saabisi. Deer öle var nicä. Çikêr açan evin saabisi. Der o saabiyä selam vereer deer –Bän senin kızçaazını kurtardım, açan o durudu bitki vaktta. Yok nicä mi çıksın o. Deer –Ne soy sän kurtardin benim kızımı? Benim kızımı kim kurtardı o da geldi onnan. Deer: –Bän seni bilmeirim kimsin sän. Bän seni inanmîrim. Deer o zaman deer: –Versene bana barim bir alma. Vereer ona o hazayin bir alma. O almayı yapêr ikiyä sokêr kızın yüzünü onun içini. Da –Te bunu te veresiniz tez nestä kiza. O kiza taa götürmedînän o almayı açêrkene deer: –Bän götürçem kiza ama ne bileyim bän nesoy alma o. Açêy bakmaa o almada ne var. Acan bakêr o almanın içindä kızın yüzü. Eta uje belli toçna ani bu çocuk kurtarmış o kizi o vakıt. Alêr o çocuu gideerlär içeri kızçaazın içersinä. Deer: –Te bu çocuu sän tanêrsin mı? Kızçaaz çekediy aalamaa. –Belli ki tanıyêrim. O uje beni kurtardı. –Bu yüzü sän mi ona verdin? –Bän verdim neçin deyni biz başka türlü kimseyä inanmiycayıdı ani o beni çıkardı. E bu ani demiş ani dedi ani seni kurtardı. –O beni öle korkuttu da bän korktum ani te o küflü kosa elindeydi. Bän korktum ani o beni kesçek. Da bän onun için korkudan söledim ani o beni kurtardı. Acan öle göreerlär ani iş taa dooru çocuun tarafından çingeneyi alêrlar da uuradêrlar. No onda varmış nicä ani çok işlär. Da geleerlär da ne yapêrlar ne ederlär kapêrlar o çocuu. Çingene alêrlar da çalêrlar o çocuu da kapadêrlar bir içeri ani kimse çıkmasn. Kimse çıkaramıycak onu ordan. A köpeklär kimse bilmeirlär. Kimin onnar nesoy köpek. Köpeklär hepsinä durêrlar uzakta. Salt tanıyêrlar o çocuu. Da şindi açan o çocuk göreer ani onu kapadilar hem ona zor. Çekedeer aalama da çekedeer gene yalvarmaa onun o köpeciklerinä. Da deer: –Ey şalver tilkicik ey kavi yabanıcık ey kavi ayıçık kurtarsanız beni burdan da. Onnar üçü da birdän abanêrlar. Nerdä varmışsa bir pençerecik. Da o pençerenin uurunu yıkêrlar. Da o çocuu ordan kurtarêrlar. A çocuu aararmışlar o kızın karı tarafından ama bulamaarmışlar. Acan ordan da

köpeklär çıkarêrlar o çocucaa. Bulêrlar onu. Da yapêrlar onnara düün. Evererlär o kızlan çocuu. Vanuş nerdä gezeer hem nerdä nerây gideer her yerdä Vanuş için sölenileer. Hem her yerdä Vanuşu anêrlar hem her yerdä öle Vanüş büün da aarêrlar. Öle akıllı olsun öle arif olsun hem öle hatırlı olsun. Hem öle kismetli olsun. Her kere hem her yerdä. Belli ki kim akıllı hem kim hatırlı o her yerdä kismetli olêr. Hem her yerdä o kismetini bulêr. Masal da biteer. Yeni yıldan. Nesoy gezeerdilär yeni yıla karşı. Nicä lapus nicä yeni yılda nesoy o vakıt gezeerdilär. E bän da söledim nicä bän bileym taa uşaklıïmdan gezeerdilär çocukların avşamdan sayılırdı nicä lobu gezeerlär. Holoda karşı nicä kolada gezeerlär. O zaman yapırdılar töle kabaktan boşaldırdılar kabaan içini koyırdılar kabaan içinä bir mum yanarak delirdilär onu yapırdılar o kabaa gözçeez kak bu o da nasişaydı bellî edeerdî nasişaydı nicä geleer taa küçüktüm. Sora açan taa biraz büyündük nicä şindi vakıt şindi uje hiç çalmêrlar bişeycik. Gezeerdilär. A gece yarısından sora erken kalkıp ta delikannınar gezeerdilär rakiylan. Bizä gelerti kumilär. Kumilerä läätzimdi o vakıt vermää baaşış. Mamu vererdi onnara ne var. O vakıt diil nicä şindi taa çok hem taa gözel baaşışlar. O zaman ne vardı ama gene vardı vermeklär. Sora kolada geçtiynän geleerde tutmaa bizä läätzim olurdu büyük oruç. Büyük oruç tutmaa deyni bir afta kaldıynan o hafta sade olêr maslinsa. Maslinsa o taa bän nicä bilerim her bir dildä hem bir dindä vidimo o maslinsa. Niçin deyin taa altmışinci yılda vardı bizdä bir jurnal polskiy jurnal. Orda da o jurnalda da vardı nicä gezeerdilär maslinsa yapêrlar. Sade orda onnar gezeerdilär evdän evâ gezermişlär. A bizim burda nicä bizdä part. Sän bileersin biz orda yaşardık taa tatum benim annadardı bobam. Onnar da toplanmışlar bir yerä yapırmışlar yimää. Da konuşmuşlar bir yerdä. Soram onnar yakêrlar bir ateş. Da flora oynêrlar o ateşin dolayında. Tátu sólerdi büyük oruç tutulduynan pazarın avşamına tutêrlar orucu. Pazertesi uje yinmeer ekmek. Foru. Foru dosdolay oynêrlar. Ateşin dolayında foru oynêrlar. Tátu hep sólerdi gülerdi. Deerdilär kullar kenarda uje gün çıkışmış üüsää. Onnar hep oynamışlar maslinsayı. Pazertesi günü. Uje taa onnar hep oynamışlar o maslinsayı. O te orucu da tutma deyni. Sora üç gün inmeer tutulêr tirimov. Oruç tutulduynan. Gagauzlarda hem pravaslavnıy vera da te o var. Sora bekleeriz paskelleyi. Paskelle kaldıynan te büyük oruç tutulêy bir afta paskelleyä da büyük oruç bir afta. Soram geleer ay Todur. O ay todur günü yarışêlär beygirlerlän. Koyêrlar baaşış. O köşedän bu köşeyä kadar. Kim geçicek. Prevaslavny verada Ay Todur sayılêr o iş için ani açan pravaslavnıy vera istemiy yaalanmaa. Da yaziçniki yaalamişlar bütün panayıri ani onnar visyö taki yaalıycaklar onnara Da uje kesmişlär mal yaalamişlar epsini panayında ne var. Da iristiyannar gitçeklär alcaklar o panayırdan da yiyeclâr. No nicä varmış bir Allaha yakın bir Todur soram o olmuş Svetlay Todur demiş onna ani pinesin beygirâ da gidesin küvä. Da hepsinä gezesin, hepsinä

söleyesin ani panayırdan bişey almasınnar. Pişirsinnär booday da katsınnar kuru meyvylan nicä ilerdän kurudardık. Alma armut şeker o vakıt yokmuş ne demää. Karıştırsınnar o meyvylan da yisinnär da onnar tok da olcaklar. Orucu da tutçaklar. Kavi da olcaklar, neçin deyni kim Allahe yakın hem kim Allahe inanêr o her kere her yerdä kavi olêr. Ay Todur saylêr bizim verada bizim Gagauzlarda böle onun örnää. Soram yaklaşêrız Paskellaya. Bir afta kaldıynan sayılêr süt pazarı geley. Süt pazarı için o cumertesi sayılêr lazeri. Biz taa küçüktük gezerdik lazeri. Toplardilar kirdan çiçecik. Mamular getirildilär bizä. Yapırdık çiçeciktän fiynitçik başlaamıza. Önnemizä koyardılar birer peşkir. Kak bı nicä gelin. Bir yarısı peşkirin ardımızda yarısı da önmüzdä biz olardık gelin. Bir kişi çalêr lazeri a bir kişi da oynêr. Oynaardık. Vereerdilär bizä o vakıt ne vardı tatlı tarafından. O sayılêr lazeriyi biz gezerdik pravaslavnıy verada o var lazeri onun için neçin deyni paskellaya bir afta kaldıynan Isus Hiristos diriltmiş dört günnük Hiristozu. Kaldırmış çıkarmış mezardan deyni inanılsın pravaslevna veraya. Neylän tanıncayı ani o pravaslevnaya hem o öle kavi. A te vot hepsicili almişlar ani gezmää o cumertesi lazeriyi çalmaa türkü. Paskellaya yetiştiynana açan hepsi bileer ani paskellaya karşı uçêr Hiristoz. Hepsimiz kilisaya gideeriz. Da gideeriz. Hiristozu da bekleeriz. Paskella günü uşaklar gezeerlär. Kırmızı yumurta nicä bizzä deeriz. Baarêr ama baarmêrlar Gagauzça Hiristoz dirildi. Ama e te bülebaarêrlar. Hiristoz voskresi. O iştä voskresi uşaklara kırmızı yumurta verileer. Paskelledän geçtiynän bir afta sayılêy küçük paskelle. O sayılêr olülääن paskellesi. Epsi insan gene yumurta boyêriz. Gene paskecik yapêriz. Epsimiz gideeriz mezarlaa. Orda kolve kaldırırız şindi batuşka kolve kaldırırız orda. Vereeriz ölülerin canı için. Onu olülär epsicili bekleerlär. Biz da ne söyleym bän sizä taa. Jenya bir de Seryoşka. Seryoşka çocuk Jenya da kızçaaz. Mamusu hem papası Seryojanın hem Jenanın onnar gidermişlär işlemää nicä o vakıt fabrikada. İşleermışlär. Papası işleermış bobası nerdä zavutta yapêrlar trakturkam boyna. A mamusu işleermış fabrikada nerdä dikeerlär kufayka. Her gün onnar gideerlär işä. A Jenyaylan Seryoşka onnar durêrlar evdä. Onnarda varmış tavşancık, gugutçuk, kazçaaz, ördecik. A Jenya bakêr içerdä işinä a Seryoşka o da dışarda tavşancılaan yerini paklaarmış ördecikleri dereyä haydarmış. Gugutçukları dereyä haydarmış. Onnarda varmış bir avulcuk dikili hıyar da patlican da orda varmış ekili biber de. A Seryoşka o avuluda işleey. Onnar yapmışlar karıcak da Seryoja İslarmış o karıckıklarda. Büümüş o hıyarlar yapmışlar çok hıyar. Çok patlakan çok biber yapmışlar. Uşaklar Seryojaylan Jenya onnar hiç gitmezmişlär sokaa oynamaa. Onnaan hep varmış işleri. Varmış sokakta uşaklar oynamışlar. Yapılmışlar tozçaazda töle bostancık karpuzçuk. Soram da geceermişlär o tozlaan içindän da onnar bozarmışlar bostanı. Da var öle laf kim bozmaarsa kör olsun. Hepsicili çalışırmışlar bozmaa. O uşaklar olarmışlar

sadem toz suratları da fistancıkları da. Varmış onnarda bir da palicik. Paliciin da adı razboyka. Hepsi kaçŷ deyni palicik te epsini savaşêr koparmaa töle etini. Hepsinin yırtmış donnaanı da fistanını da angısının yırtmış. Pinermişlär sundurmaya baararmışlar. –Jenya Seryoška haydin oynamaa ya bak biz oynêriz. A onnar deermişlär. –Biz istemeeriz kirlenmää. Bizim var işimiz. Şinci gelcek mamu papu gelcek biz isteeriz bitirmää işleemizi. Onnar öle ne kadar bütün kanikul işleerlär. Onnar öle havizlän sevineerlär ani onnan büvey tavşancıkları onnaan büvey patlacanna biberlär büver. Acan uje şkolaya onnar çeketçeklär papusu hem mamusu almışlar otpuska. Alêrlar Jenyayı alêrlar Seryoşkayı. Almışlar bir kaç tavşan almışlar bir kaç ördečik çuvala doldurmuşlar bir büyük çiten hıyar bir büyük çiten patlacan doldurmuşlar. Da götürüreerlär däduya hem babuya. Bir maşına doldurmuşlar. Acan götürüreerlär däduylan babuya. Däduylan babu sevineerlär. Tokatları açêrlar. Da –E Jena geliy Seryoja geliy. Açêrlar maşınayı däduylan babu hiç bilmeevlär nerdän baksınnar. Nerdän naşay alsınnar niçin deyni pek güzel işlär getirmişlär. Dädu seviniy. –Ey bu tavşannar nerdä büyüdüllär e. Papası deer –Onnarı Seryoja büvüttü. –E bu ördeklär nesoy büyümüşlär a. –Onnarı Seryojaylan Jenya baktılar. –E hele bak biberlär pek güzel olmuşlar. Hele bak bir çiten patlacan. Ya bak güzel. Siz ne zaman oynadınız da bunnarı büyümüşlär a. –E onnar. Bobası mamusu metedeer ani onnar hiç oynamaa gitmedilär. Onnar salt baktılar tebu işleri yapmaa tamannamaa. Sevineerlär däduylan babu. İçeri kabul edeelerlär. Sofrayı koyêrlar. Sevineerlär onnar. Şindi babu deer. –Acan bizim unuklar böle akıllı böle işçi hem böle çalışkan. Onnara lääzim bellî edelim ani biz de onnarı seveeriz. Ya biz panayıra gidelim. Da ya biz nelär görelim orda alalım. Gideer babu panayıra Seryojaylan Jenaylan. Gideerlär lafkaya babu alêr Seryoşkaya güzel mor basanoşki. Jenyaya aliy beyaz basanoşki. Gideerlär taa bir lavkaya. Babu alêr Seryoşkaya güzel kostümçüklän doncaaz. Jenyaya aliy güzel bir fistancık. Gideerlär taa öbür lavkaya. Babu alêr Jenyaya bir güzel gitara. Çalcek Jenya gitaraylan a Seryoşkaya babu aliy bir karmoşka. Sevindireer babu onnarı. Geleerlär. Epsicii şen. Güleerlär. Geleerlär sevinerek gideerlär kaçarak. Metedeerlär dädu papa mama ya bak mamu naşay bizä aldı. Däodusu deer: –E kim çok işleer öle da kazanêr. Siz işlediniz ya bak nelär bizä getirdiniz. Biz da sizi seveeriz. Onun için sizä bu işleri vereeriz. Geleerlär evä Seryoja Jena mamusu papası. Acan geleerlär tokattan taa girirken o uşaklar ep öle sokakta oynêrlar ep öle toz içindä kaçêrlar. Ep öle toz duman içindä kalêrlar. A Jenyaylan Seryoşka geleerlär evä. Da çekêrlar sundurmaya. Jena gitaraylan çalêy Seryoşka karmoşkayı çekeer. Epsici bakêrlar. Epsi mayil olêrlar. Da epsicii evä gideerlär. Da deerlär: –Hadin biz da babuya gitçeyz da bizim da babu almış Jenyaya hem Seyoşkaya nelär babusu almış. –E gitçeyz biz däduylan babuya ama siz taa lääzim büyüdesiniz patlacan, biber. Ta soram dolduralım sepedi dolduralım çuvalı maşınayı. Da ayan biz da babuyu sevindirceyz hem däduyu. Onnar da bizi sevindirceeklär. Te böle işlär gideer. Masal da biteer.

Text 26

(X: Adınız, soyisminiz?) Arlan Pivonoviç. (X: Laabınızı söyleyiniz.) Balkanni. (X: Kaç klasınız var?) İki iki klas. Romında da gittim şkolaya hep iki klas. (X: E annadınız dermennär için, ne zaman kuruldu, ne tutêrsınız aklınızda?) Dermennär te bu deermen. Bu deermenin kurulması bin sekiz yüz doksan dördüncü yılında te bu deermen ani şindi o kaldı ani. Bu deermen gelmä Dimitrovkadan o diil Aydarda yapılma. Bu yirmi ikinci yılında geldi bu deermen buray. Soora bizim küüdü vardı hepsi otuz sekiz deermen. Bileerdim familyalarını da epiciini onnarın. Onnar sonra yanıldı yaptı sat ettirdi deermenneri da dermennär bak hepsi girdiydilär kolhoza. Kolhozun ardındanydılar. Da sonra onun nestä o spisat ettirdi. Lääzimdi sorsun er bir hazayna. Sän ödiycen mi dermenini da kalcak dermenin. O gitii spisat ettirdi da. Davay yıkmaa. Yıktık epiciini stroyteli. Bän stroyteldä işleerdim. Halis adamnar da kendileri stroy ettilär. Kendileri yıktılar deemennerini. A iki deermen te o yamaçta kaldıydı. Onnarı hazayınnar kendileri bozdular. Istemedilär düzväär. Orda te birisi nestä kara bu nestä bozdu birisini. O dädusunun deermeniydi. A o bozdu onu. O bozdu. Bir da te nestänin Kristi kolinin de. Onun da çocukları bozdular. Düzmedilär. Ama düzväär läääzimdi. Bän kendim taa onsekiz yaşıdan deermendä işledim. Bir çorbacının deermenindä. (X: Nicä o deemen işleri annadınız, nicä o düzülü?) –E te onnar hepsi bir taş altında bir üstündä bir taş altında bir de üstündä. Da onnar nestä var feneri var çargı bütününnän var çarkları. Bu deermeni bän kendim düzgün çarkları da hepsini kendim düzgün. Sora geldi bir Baurçulu. Deer, dädu deer yolladılar sana deer. Sän bu işleri yapaarmışın. Deerim: –Bän ihtiyarım ama pek ama a yapacam deerim. Diy –Ne kadar alcان? Deerim vercen deerim yüz kila buuday on kila oloy. Getircen aąçları bana evä. Getircen bana evä aąçları bän yaptım dişleri da gittim koydum sonra yerindä onnarın gittim koydum. Ey onnara da ölçü braadım. Deerim nerdän kırılcak sän düz bir taa. Bisdä deer yok Baurçuda deer böle usta deer. O deer deermeni onnarın dermeni kaldıydı sade aąçları da kolhoz donaattı onu. Onnar da hepsini da da koyêrlar hepsi hem küçük bizim deermen içünä girecek küçük. (X: Annat var deemendä ta naşay var.) –Kanat var. Kanatlari var o kapaklıları. Sän onnarı alêrsin boranda o açan biteer boran alêrsin. Zerä durduuna te braadım da kirdi iki kanadı sonra düzgün te düzgün. Şansora uşaklara deerim brakmayın zerä bän şansora isteirim şansora göstermäär var nicä. Geldi Ukraynadan te bu nestä ordan bir nestä direktorlan. Gördülär deermeni bu te yapçaklar. Deer sän yok mu nicä yapasın. Deerim göstermäär var nicä ama işlemaä bän yok şansora deerim şansora seksen beş yaşındaydım öte yıllarda. Şindi bu ilk yazına geldi Çadırdan iki par. Bu te yapçeymişler ama bilmeyim. İşidilmedilär taa gelmedilär. –Siz sölediniz

var kanatları var çarıkları ne olıy o çarıklar? –Çarık deer nestä panayır panayır o çarkı bir panayıra bir da nestä çark. Bir da nestä. Onnar (X: Demirdän mi?) –Neet. Hepsı salkım. Salkım hepsi salkım aaç. Orda demirdän yok. Demirdän sadeseydi onnara te o nestenin fenerin dişlerini geçirdim onnara nestä demir trubacı geçirdi. O diil ona büyük dişlär na salkım ama bu nestä fener ani o küçük salt dokuz nestä var onda. O kadar dokuz diş onda. Öbüründä var büündä var bizim elli iki diş. A küçük kayada kırk sekiz diş. Birisi taa küçük biri taa büyük. Biri dokuz çetvertelik birisi de yedi çetvertelik. Taşların büyülüklükleri. Ama küçük papşoy getirerdilär yapardılar o zaman maşınaya pek siirek giderdilär. O üüderdi buuday. Buudaydan ekmek yapardılar. A burda bu sattı ne geldiynän elerdi da yapardı. O karagöz olurdu ama islää ekmeklär olurdular. Şindi biz te te bunda savaştık yapmaa. Pek zor olıy bak niçin bizdä ilkin urêrlar ekini yerä. Sora da o pek diil necä o zaman olurdu ekin. Ekin da başka o zaman nestä onnar ulkaydä ulka diil nestä azimka. (X: Naşay ulka?) –Ulka o da buuday necä te azimka ama o tombarlak booday o ilk yazlık ekin. Ilk yazın da o nestä o taa islää un olurdu deermendä onnarin pek. Maşinalara pek gitmezdi insan. Pek siirää giderdi maşına yapmaa. Te giderdilär kaç bir iki çuval yapmaa diil necä şindi tee gidersin tonnan yok öle. Da er bir deermen dururdu nestä çuvallan Tomaydan da gelirdilär. Tee papşoy unundan booday da üüderdilär o vakıt. (X: Kaç deermen vardi deersiniz hepsi?) –Otuz sekiz deerrmen hepsi. Te bu necä yüüsek böle altı deermen vardi böle yüsek. A öbürlär taa yüüsekti onun nestä fundamendilerdä küçüktü. Onnar urardı alardı elinä bir kişi çevirirdi ama bunu nestä yerdä. Bunun çargı nestäsi yokkana. Yok nicä nestä o urmaa. Bu büyük deermen o böle vardılar deer ama altı deermen. Biri vardi te nestenin e Slayanın Vodinin bobası aldıydı onu da Buzgördüdän aldıydı onu satin. O deermen te nerdeydi Yorgi nestä bu yalama İşkanın çocuu Yorgi halis onun planındaydı o deermen. A burda bir deermen gene büle onu getirdiydilär Kopkuyudan. O dädu Liçkam te ani şkolayı bozdular. Da o dädu delikannıyan yapıy o deermen. Er bir aaç er bir tafta alaca çekiliydi. Deermendi o naşay. Açıyan yıkık ona kendi deemenini. Onda duk dingil duk te iki kişi kaplamaa büle duk te o dingili ani kanatlardan. E onu açan yıkık yerä yakıtlar epsini. Bunnarı deermenneri aldı sattittirdi ama diildi läätzim hep dursun. Bunnar läätzimli iş burda. Deermen vardi, insan vardi, çiftçili vardi yetiştirerdi hepsini birbirinä böle çok läätzim. Burda derim a herbir angısı taa gospadardı hepsinin kendi deermen vardi. Kendi deermen vardi. E onna dururdular işleerdilär. Hepsı dururdular deermennen o zaman dururdu. Onnarı biz yıkık ne zaman elli yılda mı ellinci yılda o zaman yıkık ellinci yılda yıkık onnarı. Onnar diildi läätzim yıkmaa ama yok. Läätzimdi hazayinnerä sorsun. Hazayinnär ne çok raz geldi çoyu ödeerde. Gavlet niçin yıkêrsin biz vercez sana taz. Bizä taz diil läätzim. Bizä sade yıkmaa. Öle yaptık yıkık. Te bu nestänin hepsi taa hazayinnerin vardi hepsinin kendi deermenneri.

Text 27

Bän Kongazdan. Isteerim annatmaa bir masal evelki. Bir vakıt var. Masalın aadı Haşlak Todur. Bir vakıt varmış bir vakıt yokmuş. Yaşarmış bir adam. O pek fukaaraymış. Hem da yokmuş bişeycii. O zamannar su almaa deyni pınardan lääzimmiş vermää bir kişiyi yiisin izmä, Gagauzça yılan. Da bu adam düşünmüş öle ani gideym da yisinnär beni. Yisin o yılan beni. Ani kimse içsin su da kalıym onnan anılmış. Giderkana yolca o görerer bir ölü sıçan. Angısına yaz vakıdı toplanmış binnän sinek. Uray bir şamar da öldürey hepsi o sineklerin. Alêy yazêy bir kiyatta ani bir şamarda bin can öldürey. Da asêy onu bir dirrä. Yatiy pınarın yanında. Da beklermiş, ne zaman gelecek yılan. Yılan geleer uzaktan o görerer ani kazıkta durêr bir biyaz kiyat. Yaklaşêy okiyêy da korkunmuş ani kim o var nicä olsun bir şamarda bin can öldürsün. Sorarmış: –Todur ba sän mi o kişi ani bir şamarda bin can öldürersin? Todur da kalınladıp sesini deermiş: –Bän a kim var nicä olsun. Deermiş: –Sän öle raz kavisin ha denylim kuvetleri. Deermiş –Kayılım. Da çekediyklär onnar gitmää Todurlan daaya. Yolca Todur gidemeermiş öle hızlı nicä gidirmış yılan. Geçey yılanın öünüä da yılan üfledi soluunnan Todur gidermiş ileri soluklan. Hiç bacakları yerä diimezmiş. Çekti soluunu uurlamış yıiana. Yılan sormuş: Sän ba Todur ne öle gideersin hızlı? –E gideym hızlı da bakêym döneyem geeri sän gelersin mi ardıma. –E deermiş islää. Sän öle hızlı bileesin gitmää. Yetişiy onna bir daaya. Orda Todur yılan deermiş: –Todur bän şindi sıklık edecem. Dolay fidannardan düşecek yapraklar. Todur tutunêy bir fidandan ani onu da lüzgar almasın. Da deermiş e sıklık ediy yılan silkiniy yapraklar. Todur deermiş: –Şindi tutun sän sıkı şindi bän sıklık etçem. Ama deermiş Todur lääzim seni baalamaa. Zerä hem da gözlerini da da bän çekettiynä sıklık etmää senin gözlerin çıkacak. E islää. Alêy Todur baalıy islää o izmäyi o yılanı baalıy gözlerini alêy bir kazık da çekediy düümää. Düvey düvey yılan baararmış. –Todur be yeter be pek kuvetliyin be. Yeter. Taa var mı sıklık edesin. Çözey boşandırêy bu yılan şaş bes kaliy o kadar kuvetli. Sade sıklınnan ne aaci ona getirdi. Deermiş Todura: –Todur gel benimlän bän seni teklif edeym bana evä. Da görecen nerdä bän yaşerîm. Buluşacan benim kardaşlarım var iki kardaşım hem anam. Gideer Todur onnara evä. Onnar o vakıtlar yaşarmışlar bir yerdän yerdä onnar toplamışlar epsicii altınlarını o vakıtlar onnar. Pek çok altın toplamışlar. Da Todur her gün onnar yiyeştiler islää. Da gider bir kere Todur. Gideermişlär sıra vardı suya. Bir kere yollêrlar Toduru da su getirsin. Gideer Todur suya. A suya gideermişlär yılannar büyük fiçilarla. Zerä onnar büyük müşlär da lääzimmiş çok su. Da yollêrlar Toduru. Todursa boş fiçiları kaldırılamazmış. Yılma aşaaa dooru tukurlêy fiçiları da yılma aşaa dooru tukurlêy fiçiları da alêy kendi yanına da bir hirley. Çekediy

hirleyi pınarın dolayında kazdırmaa. Bırda bekleermış yılannar. Gelmeer ne oldusayki. Da açan yollêrlar bir kardaşı: –Git te bak näaptü o Todur orda ne gelmeer. Açılan geleer; –Naşay yaparsın ba Todur? –Naşay. Ne kadar su sizä savaşcam getirmää. Getiriyim bütün pınarı da –Brak pınarı ba naşay sana läazim. Pınarı getirme. Getir sade biraz te alêy o yılan iki fiçiyı urêr arkasına da getiriy. Getirdiynän deermış evdä –Siz bilseniz o savaştı pınarı getirmää. E onnar gidirmışlär yakacak getirmää gidirmışlär daadan da o yılannar çıkarımışlar iki fidan köklän. Da yetermiş bir kerenä yakmaa. Yollêrlar Toduru da. Todur alêr bir küçürek nacacık zerä büyük taşıyamâr. Da gideer. Gideer daaya soyêr epsini kabularını da baalêy fidamnnarı birbirinä. Oyalanıy. Bırda düşüneermışlär. Ne oldu sanki neçin gelmeer Todur. Yollêrlar kardaşların birini: –Git te bak sanki ne oldu. Gideer bu bakêr. –Naşay yaparsın ba Todur? –Eh gidicem bän sizä getirmää birer birer. Getiriyim bütün daayı da –Brak körletmää daayı läazim olcak taa ondan almaa odun. Eh ha aliy bu yılan iki büyük fidan da getiriy. Getirdiynän deermış: Siz bilseniz o çıkaraceydi bütün daayı getireceydi. Düşüneerlär bu anası hem o üç kardaş ne yapsınnar sanki böle kaavi bu Todur. Da düşüneerlär öle. O altınları onnar her gece bekleermışlär birer birer da deermışlär. –Todur ba bekle sän da bir gün. Da annaşêrlar ani onu öldürecekler. Todur bu işleri hepsini işideer. Da hazırlanâr. Açılan alêr bir yaamurluk da gideer. Gideer orda da giydirey o yaamurluu düvenä. A kendi da yatêr bir başka yerdä. Açılan geleer gece yarısı geleer bu üç kardaş. Alêrlar kim ne alırsa hirley nacak alêrlar da düvermişlär. Karannık vakıtta o düven çakarmış deermışlär be kaavi bu kuduz. Çakêr urêriz. Da düveerlär öle kar bir iki saade yakın. Da deermışlär: –E uje o öldü. O kalkmıycek. Giderlär evä. Da ertesi sabaa kalkêy Todur alêy o yaamurluu. Yaamurluun da hiç bir yeri saa yokmuş. Kesik kesik. Giyey onu arkasına da geley. Sorarmışlar açan göreerlär deermışlär: –Todur ba sän naşay. –E naşay sizin orda öle var pire. Bunnar açan işideerlär deermışlär –Biz onu ne kadar düdüük o sade pire gibi duymuş. Nâbacaz nesoy kurtulmaa yok nicä ondan kurtulmaa. Da şindi düşüneerlär öle. Annaşêrlar ani soracaklar nası o kaavi da olsunnar onnar da öle kaavi. Babu sorarmış anası o üç kardaşın. –Todur ba sän büle kaavisin. Sülesene nesoy sän böle kaavi oldun da bän çocukların da öle yapayım. Deermış: Çok vakıt yapêriz. Alêrlar onnar bir büyük çiiven da deermış: –Te doldurasınız onu suylan. Gireysiniz üç kardaş oray da kapêrsiniz. Iy babu sesleer ras isteer kaavi çocukların olsun. Gireerlär onnar oray da kapêrlar islää onnarı oray. Da Todur deermış babuya –Yak ne kadar diycem. Babu yakêy odunna yakêy yakêy iy geçey haylı vakıt deermış Todur deermış –Bän gidecem da tez de gelecm. Sän açmayasın. Todur gidey. Da gelmey. A babu burda bıkmiş beklemää deermış: –Ya bän açêym kenarından göreyim naşay oldu. Açılan açıy orda kemikleri kalmış sade o çocukların pişmişlär

ayırılmış kemikleri da uje pişmiş. A Todur bu zaman açan kurtulêy ordan hızlı kaçarak yolca kaçarmış. Görey bir çoban otladırmış koyunnarı. Deermiş çobana: –Çoban ba kes hızlı bir koyunu. Deermiş –Neçin ba? –Kes soona annatçam. Keseylär koyunu. –Çıkar ciyerlerini. Çıkariylar ciyerlerini. Deermiş: –Sapla oray bıçaa da as fidana. Ey çoban yapıy nicä demiş Todur. Todur saklanêy. Da söley naşay sölesin çoban. Todur söliy naşay sölesin çoban. A bu babu açan görüy anı çocukları büle baarırmış ta kaçarmış açan yaklaşış bu çobana. Deermiş, sorarmış: –Sän görmedin mi burdan geçsin bir küçürek adam? Deermiş: Gördüm. Da bir da ne ona oldu. Aldı bıçaa kesti kendi kendini. Çıkarıp ciyerlerini da te astı. Da o ta o kadar hızlı kaçardı. E bunu işittiynän o babu yılan deermiş: –E bän de deneym taa hızlı beki kaçcam. Yetişerim ona. Açısan saplıy bıçaa kesiley. O zaman çıkışêy Todur. Gideerlar çobannan pay edeelerlär o altınları. Orda pek çok zenginnik varmış. Da o zamandan beeri yaşarmış pek zengin.

Text 28

Açan bizim Gagauzlar için bişey çıkarttı. (X: Bugün Haziranın on biri Gagauzların meşhur yazarı Nikolay Babaoglu ile bir mulakatımız olacak. Şimdi ona sorular soracağım o da cevaplayacak. Nilkolay aga siz Gagauzların meşhur edebiyatçısısınız. Sizin kitaplarınızı okudum. Pek biyendim. Bana Gagauzların edebiyatı, annatmalrı hakkında söyle eskiden başlayarak kimler var kimler yok, ne yazîr, nerde yaşîr, ne yazmıştır, ne hizmetler yapmıştır, kitapları, annatmalrı, poetleri konusunda süleyiniz.) Olur. Bizim Gagauz yazarları yazmaa halisdän bizim edebiyat çeketti kirk, elli yedi, elli dokuzuncu yıllarda. Açıan bizim halkın üzerinä karar alındı bu komünist sistemi karar alındı ki Gagauzların olsun yazısı. Gagauz milleti burada Besarabyada sayılırdı yazısız bir millet. Bunda bakmadan biz sayıyoruz ki Gagauzların yazısı varmış. Biz Orhon yazılarının torunlarıyız. Bu üzerä yazısız bizä demää yok hak. Biz yazımız varmış. Ama tarihin uzunluunda bizim yazılarımız unudulmuş. Şindi e resmi läätzimdi bir karar devlet uurundan kabuledilsin ki Gagauzların olsun yazısı. Bu resmi karar kabuledildi bin dokuz yüz elli dokuzuncu yılda. Bu karar kabuledildi ki Gagauzların alfabesi olsun Kirilik alfabesi. Biz birkaç bizim yazarlar kayıl olmadık bu işä. Biz dedik hepsi bizim milletlär hem Türkiye de angısının devleti binnerlän yıl devletlii var. O yazıyor latin harflerinnän neçin biz yazalım başka. Yok onnar da yazarmışlar Araplan onnar şindi geçmişlär. Siz onnara bakmayın. Siz bakın ne kadar Türk milleti var Sovetler Birliindä. Azerilär, Özbeklär, Kazaklar hepsicii kirillän yazıy. Siz ne taa akıllı bir bir avuç millet. Ne siz brakin olmaz. Sora diyoruz

kayıl olmaa lääzim zerä kayıl olmazsak bu da yok. Olduk. Verdilär bizä yazılı. Bundan sora bizim aramızdan çıktı yazarlar. Bän birdim. Karaçoban, Dimitri Karaçoban, Dionis Tanasoglu, Nikolay Babaoglu. Biz toplandık da bu Moldova Yazarlar Birliindä yaptık bir Gagauz şubesi. Gagauz yazarların şubesi. Bän ayrıldım o Gagauz yazarların şubesinä başkan. Da te büünkü güñedaan hep burada başkanım. Kim bişey yazmaa çekediyor Gagauz dilindä bän onu çarıyorum. Oturuyoruz. Te konuşuyoruz nasi sizinnän konuşuyoruz. Sölüyorum ani te bu senin şiirlerin ii. Onnarı olur basalım bizim gazetaya ama bu şiirlerin senin kötü. Git yendän düşün. Da ondan onnarı yapalım ani bizim Gagauz edebiyatımız olsun edebiyat dil taa aşaa nicä Moldav edebiyatından Rus edebiyatı. Beyki biz kar o üusek uurlara yetişmeyceyiz şindi büün yarın ama onnara yetişmää çalışmaa lääzim. Da bu türlü burada on altı yıl bän oldum Gagauz şubesindä başkan. Şindi de taa başkanım orada. Yeni yazarlar kabul ediyoruz. Şindi benim eserlerimdän basılmış var. Otuz dokuz sıra basıldı. Te şindi kırkıncı basım olacak. Şindi hazırlêriz te bu iki grameri Gagauz gramerini ani sizä başladım iki grameri birerdä hem de o kitaba hazırlêriz taa ayrı işlär ki bu ayrı işlär ki bir Gagauz aldiyanan o kitabı elinä onun elindä olsun hem grameri hem sintaksisi hem o puntuatsiyası dooru yazılmazı hepsi birerdä olsun. Bu üzere yapêrız bir kitap. Hazır. Şindi bu Eylülün birinä deyni lääzim çıksın basımdan. Ama var taa çok iş bendä biraz hastalık örseleer yok näabaym. Onda yok yaşlar şindän sora. Ama bu kitabı başarıcayz. Kırkıncı benim adımnan. Kardaşımlan ikimiz te bu çalışiyoruz. Hem ilkin ilk okullara bişey bişey yapmaa ki çıkarmaa. Diyorlar a enseri enserlä lääzim çıkarmaa bişeylär bişeylär. Öle çalışıyoruz biz bu işe koştuk bizim yazarları da. Hepsindän islää çalışêr Todur Zanet pek islää bir şair beyki kiyadını gördünüz. Gördünüz. Şindi onun ardına gidiy benim Kıpçaklı gene bir benim üürencim Petri Yalıncı, dil Yalıncı. (X: Dil Yalıncı.) Yalıncı. Petri Yalıncı. O ii kısa annatmalar yazıyor. Kısa hikayelär bän onnarı da kullanıyorum bu kitaplara koymak için. Taa beenirim var bizzä bir Petri Çobotar. Ii işlär yazıyor. Todur Zanet için söledim sizä. Bu Vasili Filioglu te gazetamızda göreceeniz. Onun elli yaşını geçennerdä nişannadık. Bizzä pek bu yazıcıların yıldönümlerini pek eveldän bezbelli bu Rustan mı kimdän kaldı pek geniş bunnarı nişannıyoruz. Doldu yaşı o günä deyni önceden hazırlanıyoruz. Hazırlêriz onun ne ii var onda yazılı. Sora çalışıyoruz onnarı basalım. Te bu Vasili Filioglunun burada şindi sizä gösterecem açan oldu onun elli yaşı. Bakınız nası biz onu burada çok islää gösterdik. Verdik onun patredini verdik onun te bir sayfa onun şiirlerindän verdik yaptık. Sonra benim yetmiş yaşı doldu. Onun için de burada çok oldu. Oldu Yazarlar Birliindä bu Luçinski de bana yolladı bir mektup çünkü siz çok ii iş yapıyorsunuz. Onnar yok nası bizä karşı çıkmää. Ama Evropada nası milletçilik her bir küçük

milletleri sayma onnar şindi savaşıyorlar çıkışmaa nası çıkışmaa. Kirli suda yıkandılar ama o Luçinski nestä o Orta Asyadaydı ordaydı orda götürdü öleni politikasını o burda da unutmiy şindi götürüy ama şindi taa biraz akıdan. Nası isterse onun işi. Ama ii ani bizim var Gagauz ülkem ayrı aftonom bölgemiz var. Bu aftonom bölgesindä de girdi şindi kominislär elä ama onnar da te şindi seçim olcek dört yıl dolêr. Şindi insan diyor ayıtlıycaz. Şindi var umudumuz ani biz de taa yetiştiremeez çok iş yapalım ama yapêrız. Gazetalarımız da burada o yanda bu yanda. Benim gazetemin uuru kültür edebiyat. Biz başka politik işlerinä pek karışmıyoruz neçinki karışırsak başlıy ani dolaşmaa işlär. Biz kültürü götürelim. Te bak folklor te burada bakın bizim Gagauz manilerini verdik. Ne kadar mani kısa manilär var onnar var hepsi Türk milletlerindä var. Bu da bir Kanadadan bir nestä o da bizim gazeteyä birazık yardım etti. Onnan bunnan o yandan bu yandan savaşêrız. Bu da Ana Sözündän bu çok genç bir insan ama güzel şıirlär yazêr. Bakıcanız siz onnarı. Okuyacanız. Bizim yazarlar şubemiz olur demää bu yakınnarda biraz taa aşaaladı. Sovetlär Birliindä bizä verilirdi yer çok basmaa. Da hem bizim Gagauz yazılarının da onnarın komunist senzorları komunist senzorları ani senzora yapêr (X: Sansür) sansurları tanıyamazdilar bilemezdilär. Da biz yazardık ne biliyoruz. O zaman bizim işimiz iidi. Şindi şindi de senzor yok ama atıldı. Ama basmaa para yok. Şindi de devlet vermiy. E bulun yazın basın ne istiyorsun sän. Da te te öle küçük kıyatçıklar te nası sizä gösterdim. Te bu bizim uşaklar için. Onu bunu savaşıyoruz yapalım. Te ama nası olacak bilmiyorum. Bizim yazarlardan isteyrim sizä söyleyim ani var bir kaç ta kadın yazıyorlar. Da te bu Lida Kasap, sonra Lubov Çimpoyeş, Tudorka Arnaut. O artık bitmiş nestä ona da yardım ederiz ne onun doktoranturasına ne läätzim. Arêrız bulêrız. Bizim tiatromuz açıldı. Bu çok önemli bir iş. Bu tiatroya deyni bän yazdım bir piyesa bunnar saalik için ama burada bu kitaplarda o yok. Var taa bir kitabımız bu sekizinci dokuzuncu bir da var onuncu onbirinci klaslar için. Orada o benim piyesamda var basılı. Olaydı onu da sizä baaslhêym. Okuyacaktınız da söylecektiniz ne var nası görersiniz bu teadoru bişey bişey yazardım saalik olursa. Şindi ne taa. Bizim söledim sana ani biraz düştü ama herkes yazıyor bişey bişey. Herkezin kendi masasında çekmecesindä bişey bişey var. Biz istiyoruz şindi bu bizim yazarlar şubesindä annaşık toplanalım hepsimiz nerdän ne gelir. Bizim sponsorları bulalım. Bulalım da hepsindän toplaylim biraz bişey. Yapalım bir almanak. Herkezin yazılarından. Diil her şeyi ama ne taa ii. Ne çekmecesindä taa ii toplandı oray o almanaha koyacayz. O almanahı diyoruz yapalım ya iki yılda bir ya yılda bir. Almanak yılda bir olur. Onun için düşünüyoruz. Ama şindi çok yıl oldu bizdä çikêr bir dergi, Sabaa Yıldızı. Bu bizim o da bizim yazarımız çıkarıyor onu Stepan Bulgar. Stepan Bulgar çok çalıştı bu Saba Yıldızını çıkarmaa. Sabaa Yıldızının da var

bir küçük dergicii, Güneşik. Küçüklerä deyni (X: Çocuklara) çocuklara deyni (X: Uşaklara deyni.) Uşaklara deyni. Onun da zor çıkışması üç ayda bir çıkıyor. Ama duydum ki türemenlerä artık yetişmiş diyor ii. II ani o çıkışır biz orada da baseriz ne taa ii. Te o geçennerdä konuştum deer: –Bu senin Ganya ani annatmaların için onnardan deer dört besini yapalım resim onnara da basalım orada. Basacayz. Saalık olursayı onu da yapacayz. Okullara vereceyz. Okullarda kendimiz şindi çocuk başçıları şindi çalışıyorlar. Ama okullar birinci Eylüldän başladıyan biz gazete yaparkana benim işçilerimnän gidiyoruz deycezki bir köyä. Giriyoruz soruyoruz nasisin niçin. Onnar da taa ürekleniyor. Var bizi da soruyorlar. Bizim için de meraklıyorlar. O iş için bu önemli bir iş ama gezmesi var. Onu bunu türlü işlär var. Böyle taa ne annadayım burada. (X: Gagauz bölgesinin otonom bölgesinin şimdü muhtar oldunuz muhtariyetlik aldınız serbestsiniz. Meclis halk meclisi topluluğu var.) Var var. (X: Hangi küüler var bu küülerde ne kadar insan yaşer. Bunların Gagauz konuştukları diller nasıl? Farklı mı ne kadar farklı? Bunnara deyni konuşalım, laf edelim, bunnara deyni anlatalım.) Şindi sizä söyleysem hepsini sıraylan. Gagauzyada var yirmi üç küy. Bu kuyelerdä Gagauzça konuşuluyor pak. Nası te bän sizinnän konuşuyorum öle konuşuyorlar bu kuyelerdä. Ama bu kuyelerdä kimi farklılık var. Var farklılık ne? Deycez ki fiillerin sonu. Alalım gideer, gitmä. Bän gideerim, sän gideersin, o gideer. Bu Komrat. Volkaneş ben gidiym, sen gidiysin, o gidiy. Bu bu fark. Ama Volkaneştä hem Komratta da toplaştilar anlaşıyorlar. Kıpçakta diyor, diyor, bakıyor, geliyor. Çadırda bakêr, gideer, geleer. Kıpçak ayrı bir küü bir tarafta benim küüm. O beş kaç şindi sölçem şindi beş bin dokuz yüz ev. O bir şehir bütün. Şindi geçennerdä. Elli iki okulumuz var bütündä bu Gagauzyada. Otuz iki büyük bin üürençi. Seksen dört bin uşak başcasında çocukların bu küçüklär sekzen dört bin gidiyorlar oray. On binin üstünä uşak terbiye edileer bu başcelerdä. Yirmi yedi de kultura evimiz var. Kültür evleri. Onnar kulüp denirdi onnara. Var. Altmış bibliotekamız var altmış kütüphanemiz var. Ama bu kutupanelerdä yedi bin, yetmiş iki binin kiyat var sade yüzdä bir kiyadı Gagauzça ya Türkçe. Kalanı hepsi Rusça. Var nası olsun yüzdü iki üç Romence. Kalanı hepsi Rusça. Şindi açıldı bir kutuphane Komratta. O Atatürk kutuphanesi. Burda buray bizim talebelär bu Komrat üniversitesindän geliyorlar. Orada okuyorlar orada. Bizim gazetemizin hepsi bütünüñä basılı on yılın içindä ne basıldı hepsi orada var. Bän götürdüm oray. Burda bendä var. Götürdüm oray. Şindi sizin varsayı kolayınız eski gazetelerdän de var nası vereym sizä biraz. (X: Pek memnun olurum.) Nası alacañız. (X: Alırım götürürüm ben.) Görürüsünüz, verecem. (X: Taşırım ben onları, varsa hepsinden alayım.) Verecem var. (X: Eski gazetelerden.) Ama onnar Kiriliklän yazılıdı (X: Olsun.) Ama onnarı taa çoyu vardır pek bir dönem var onu veremiyecem. Onu bän hazırlêrim bizim

gelän nasi evlat boyalarımıza. Ama var taa bir dönem gene öle ama beyki bir iki o yanda bu yanda kusur. Ama bän sizä verecem. Şindi taa ne bir. Gagauzyanın maasus serbestlii için kendi başınlıi için baamsızlıi için karar alındı Dekabrinin yirmi üçündä bin dokuz yüz doksan dördüncü yılda. Bu gün sayılär o gündän soora Moldovanın da orda yerindä da karar alındı Gagauzya te filan filan yerlär bu kadar bu kadar toprak bu kadar bu kadar küüllär olsunnar Gagauzya sayılsın kendi başına. Bu gündü. Adı oldu Gagauz Yeri. Bileersiniz. (X: Gagauz Yeri mi, Gagauzya mı?) Gagauz Yeri. (X: Gagauzya da deerler.) Gagauziya da deerlär. Biz deeriz Gagauzistan kimi kere. Ama bu sanêrim ani ki bu isimlär hepsi lääzim. Gagauzistan da olsun Gagauziya da olsun. İslää ani o kendi başına. Beş Mart bin dokuz yüz doksan beş oldu referendum. Küüllerdä sordular: Siz kayil mi Gagauzyada yaşamaa? Kendi başınıza. Kayiliz. Üç kasaba yirmi yedi küü girdilär bu referendumdan soora. Yüzdä yüz söledilär biz kayiliz Gagauzyaya. Soora yirmi sekiz Mayıs bin dokuz yüz doksan beşincidä ayrıldı başkan, Gagauzyanın başkanı bir kişi, prezidenti. Şindi te bu Mayısta lääzimdi seçimlär olsun başkana ama atêrlar onu bir ay soora. Orda gideer dartaşmaklar. Bu muhaylet diyor diil öle yapın bu o günü ne günü konstitutsiyada yazılı ne günü yazılı anayasada böle yapın. Onnar diyor yok bir ay soora yapıcıyz. Ne siz bir ay taa ziyade alıyorsunuz koltukları. Yok gideer gideer tartışmalar çok. Ama politikada o lääzim. O önemli bişey. Çıkacaklar başa şindi Tabunşick komunist partisinin sekreteriydi Komratta. (X: Tabunşick?) Te o şindi ani başkan. Da o komunist partinin sekreteriydi ileri açan taa Brejnev'in gündündän. Da soora geldi kim Topal geldi. Geldi Kendigelen. Onnar da sonra ayrıldıktan soora gene onnarı ayırdılar. Bileersiniz neyçin neyçin ki bu arada biraz ekonomi düştü. Insannar başladı zor yaşamaa. E komunistlerdä ii yaşırdık hadi gene onnarı. Şindi onnar sandı komunistlär dooruldacak. Doorultmadılar ha gene geeri. Politika öle gidiyor. Da dört yıla şindi Yündä Halk Topluşu seçildi. Halk Topluşu da şindi yenidän ayrılacak deputatlarımız. Da otuz beş deputatımız var sayılär siz nasi deersiniz onnara. Otuz beş milletvekili. Otuz beş milletvekili. Bizzä deputat. Halk Topluşu. Şindi bizim topraamız. On sekiz, bin sekiz yüz otuz bir buçuk, bin sekiz yüz otuz bir buçuk kilometra kare. Giriyor toprak. Ama Ismayıl da gireydi taa orda küüllerimiz kaldılar Ukraynada. (X: Gagauz köyleri.) Gagauz küü altı küü kaldı. Yakın altı küü Ukrayna. Kesti Stalin o zaman ama şindi de açan bu dönem oldu, devrim oldu. Nicä gidiyor sınır öle de gidecek, neçin ki korkêrlar bu sınırlar için olmasın problem. Baaris olsun kan dökülecek. Ama orda birkaç küümüz kaldı. E şindi nüfus yüz yetmiş bir buçuk bin kişi. Bu eski sayı. Şindi yenidän sayılırsayı var onda çıksın taa ziyade. İki yüz binin üstünä çıkar. Taa ziyade çıkacak. Ama bu nüfusun arasında yetmiş dokuz yüzdä pak Gagauz. Yüzdä yetmiş dokuz. Kalanı var deyceyz ki Bulgarlar beş

büyük yüzdü, Moldovannar beş yirmi dört yüzdü, Ruslar beş yüzdü, Ukrayınnar dört, başkaları çift, çingene onnar da bir yirmi üç yüzdü. Bu türlü düzülü Gagauzyanın yeri. Şindi bu küülär hepsicili onnar bizim kartalarda var. Sayılêr bu karta çıkarsayıd te şole te şole gazeta var (X: Gazetede karta var mı?) Var var. (X: Hangisinde?) Bulacayız, bulacayız. Burda bulacayz. Diil büyük ama biz onu gösterdik orda bir diil kendi tarafını bu nufus ta var orda. Var bir pek ii muzeymiz nestedü. Bu Beşalmada. Karaçoban. Tartışmaklarım gideer yazı için çünkü taa ii olér. Diil kendi tarafını yazdıydı gazetada. Bu işlerin hepsini yazdık. Te Todur Zanedin kiyadı. Acan bit yeni kiyat çıkış o büük bir önemli bir iş. Gagauz, ah te kendi tarafımızı bileermiysiniz. Moldova te buracıkta Gagauzya te orda var hepsicili bunnarın. Bunnar sizin. (X: Uşaklıınızdan laf edelim. Nerede uşak oldunuz, nasıl büyüdünüz, hangi okullara gittiniz, ne öğrendiniz, nasıl yazıcı, avtor oldunuz? Hepsinden anlatın.) Sayılêr duumam bin dokuz yüz yirmi sekizinci yılda Kıpçakta. Anem babam çiftçi. Beş uşak içerdeydir. Sayılêr iki kızkarداş üç te kardeş. İki kardeş te Nikolay hem Ignat biz ikimiz burada Kişinovda. Kızkarداşım Mariya burda o da burada Kişinovda öbür kızkarداşım Vasilisi o da burada. En küçük kardeşim küüdü bizim evlerimizdü. Şindi bän ilk okulu Romence başladım. Bilmezdim bir da laf. Aldılar okula. Anem babam beni götürdü ama bän hiç annamazdım ne konuşuyor öörenmen. Yavaş yavaş yavaş üçüncü sınıfadaan bän başladım annamaa. Ama benimlän bilä vardı taa yirmi, yirmi beş çocuk ani hiç besinciyadaan bişey annamadılar. Da brakıtlar okulu gittilär. Benim bobam küüdü ii dururdu küü popazının. Küüdü vardı popazımız. O onnan İslää nası dururdu. O popazın vardı toprakları da verirdi bobam işlesin. İşleyip yarıya verirdi onun. Bu türlü dostluk edeerdilär. E popaz da bizdü okulumuzda nerdü bän üärenirdim. O üüredirdi bizi Allahın dinini gelip. O beni tanırdı. Da tekli edeer benim bobama diyor: –Senin var deer güzel çocuun. Ver onu üürensün popazlık için. Sizin deer küüdän kendi popazınız olsun. Bobam da a brak angı Gagauzdan popaz olmuş deer cendem ol başımdan deer. Ama annem kızıyor deer veer deer. Te ne bizim çocuk taa mı kötü öbürleendän. Ay bobam o yanı bu yanı e kayıl oluyor. Götureylär beni Ismayila imtaan yapêrlar. Imtaan ilkin yapêrlar muzika basêy bom. Yap deer sana aa nicâ nicâ bu ses çıkacak. Do re mi o bän bilmeym do re mi. Ama sän deer uydur sesini onnara. A a a e bunu beyendilär. Şindi Romence dikte yazalım. Romence bän açan yazdım her yersi kırkırmızı nası te bu bizim gazete. Diyor orda da bir Romanka fena çingeneyska diyor. –Alın bu çocuu da götürün. Nası bän onu üüredicem yazsın Romence. Bişey bilmiyor. Deer popaza diyor bobam sän diyor benim taligamı buray haaydattın. Altmış kilometre iş baarında benim bunca işim var sän şindi deer git te şole o çingeneykaya. Korkma diyor korkma. Gideer popaz konuşuyor onnan ne yapıyor ne ediyor. Diyor şindi

gideceyz evä. Lääzim deer çocuk Roman olsun. Be Ay Boba diyor nasi Romen olacaymis bän Gagauz annesi Gagauz nasi çocuk Roman olacaymis. Deer gideceyiz muhtara küüdä vereceyiz deer ona bişeylär baaşış. O yazacak Roman. Bobam gideer götürreer iki kuzu biri ona bir de buna. Deer ne öle ikiyä. Bän deer ona yetmeer. E deer bän da çalışıyorum ya popaz. Annaşêrlar vereer yapêr, yazêr beni Roman. Babaoglu olmuş Roman. Bän bir annatmam var bilmiyorum bu kiyatta yok. Allahin izinindän bir kere Roman bir kere Gagauz. Da hir kötü beni aldılar oray. Geldim bän oray. Ilktän öbürleri kim içerdä Romanca konuşuyor, onnar Romanca biliyor. Bana koyêr burda bu fiilleri geçireyim. Bän geçirememem. Onnar sestän. Bän aldım bir kaç örnek üürendim onnarı. Acan geldim çıkarıyor beni taftaya yazacam. Ver bu lafi Latin oprezent. Bän yazêym te bu present to nestä. Yazdım dizdirdim onnarı sıraya bişeyä. Şindi döndü geeri tordan. Başka fiil veriy bana ama bän o fiilin örneyinä göre onu da yapêrim. Veriy taa bir onu da yapêrim. Sora çıkarıy bir Roman. E şindi sän. O sestän öle onnarı biliyor ama açan sıralama komaa bilmeer. Ey bu üfkelenmesin mi alér te büle öünüä yukarı. Başladı o Romana deer. Te Roman diil sän Roman te Roman. Kaktırı ona bir kaç. Subay çocuu. Düdü onu islää. Da diyor bobam geldi ona da sölemişlär diyor senin çocuun üreniyor. E öle öle bän başladım orada da şiir yazmaa başladım. Bir vardı bir balaban bir balaban çok bizimlä bülä üüreniyor ama o yaştı da beyki bizdän büyük. Bän ona yazdım bir pamfilet, gülmää ona. O da okumuş Romanca. Tutêr beni de bir kaç şamar bana. Ay diym böle olmîcak bän gideym popaza direktur popaz. Deym sayın Ay Boba diyorum bu düdü beni. Niye düüdü. E yazdım bir şiir. Ver onu bana. Aldı onu okudu. Yazma deer o sendän kaavi. O düzcek seni. Nasi yazmaym açan deerim kalemim yazêr. Sän diy olma öle inat sän deer Türsün. E deerim biraz da belki Türküm. O takım orada çekettim. Şindi bir Moldovan yazıcısı Skopi Vale burda annattim bän bu işleri onnara nasi bän bir Romın oldum sora Gagauz oldum sora. E deer Babaoglu sän çok geçmişsin. Da yazêrim deer bendä deer bir kitap yazêr öle gülmä işlär için. Da yazêr nasi Gagauz yazarı ilk ücretini kabuletmış. Orda yazêr. Babaaoglu Gagauz yazarı büün anılmış bütününnä Gagauzyada Rominyada hem bütününnä Sovetlär Birliindä ama deer ilk ücreti pek paaliymış, üç şamar. Yazêr te basmış ta onu. Bu türlü bän çekettim orada. Sora kirk üç kirk dört cenc gidiyor orda Stalingradda näanda cendemdä. Ama burda bizdä Besarabyada yok cenc. Güzel yaşamak islää. Cenken de sıyrıldık. Son sonunda cenc Stalingradtan yavaş yavaş geldi buray. Burdan kuvdular Romannarı Nemseleri. Popazlar kaçtı. Bizim küümüzdän Romın tiüretmenneri kaçtılar. Küü kaldı. Biz yazdiydik o yazın kirk dördüncü yılda yazdık altı yüz elli usak Kıpçakta. A şkolalarda bir de öretmen yok. Bizi beni hem taa bir adamı koydular öretmen. Öredicen usaklırlara deyni nasi bän üürendim te popaz için

ama son günナー diy biz bolşeviklär popaz tanımériz cendem ol burdan bu senin popazlından. Istersen öremää seni büün yapêrim öretmen. Öle da. Kırk dördüncü yılda. Sentebra ayında. Eylüldä çeketmedi, Ekimdä çeketti. Bän öretmen. Öretmek giderdi diil pek ii. Öretmen olmuştuk kimin aklı buyurmuş. Bileer mi bişey bilmeer mi öteberi okumaa yazmaa bileer mi öretmen. Te böle yazmaa okumaa bileer öretmen. Verirdilär ona sayılır geldiinän burda gideer cenc Romayaya da Bulgaryada taa ötedä Polonyada gideer cenc. Burada da hepsini adamnarın on sekiz yaşından elliyedaan hepsini Rominnarı çingeneleri Ukrayinneri Rusları Moldovannarı front. (X: Öne) Cephe. Gagauzları Bulgarları kömür çıkarmaa Sibiryaya. E Gagauzları Bulgarları sarıp küyü bütününnän toplêrlar götürüylär vagonnara yetişince buray bu Nestru boyuna onnar kırıp vagonnarı kaçêrlar geeri. Sora gene sarêylär küyü gene ama kim isteer kanunca kurtulsun o öretmen oluyor. Ona veriylär bir kırmızı kiyat onu almêrlar. Da toplanmıştı türlü içkicilär bizim okula onnardan o zamanki öremendän bir bän kaldım. Kalanı hepsi gitti. Bän bu işlär için yazdım hepsicili kitabında benim. O bu te bu bir öykümüz var ordan. O bän sana verdim o bir öykümüz var orda var. Da sora geldi Rus geldi nası yaptılar onnar hepsiciini bän yazdım. Bu türlü gitti benim. Sora olduyan öretmen bän bakmadım ani büle bän üretmen olcam. Bän o saat girdim pedagoji okula. Bitirdim pedagoji okulu ellinci yılda. Elli altinci yılda bitirdim bu üniversitesi Romen dilindä. Da Romen dilini artık ii bilirdim. Sora Romenneri de örettim. Burada üürettim onnarı te şindi var bir doktor, Romen dili filoloji doktoru. O radyoda televizorda söleer beni deer doktor yaptı bir Gagauz Nikolay Babaoglu. Geleer bana evä her kere deer saa olasin. Sän beni doktor yaptı. Diym siz Romannar yapamadı seni. Acan deer islää ani deer sän yaptı deer bän de şindi başkalarını çalışıyorum yapmaa. Sora bän başladım açan bän üüretmenniklän büle hep yazardım. Hep benim vardi şiirlerim hikayelerim. Çıktı öle kiyatlarım şindi söyleycem sana. Em ilkinki kiyat Gagauz Folkloru. Bu Kıpçaktan, Kazayaktan, Kongazdan yakın küülderän ne toplayabildim koydum o kiyata çıktı em ilkinki kitabım. Da çıktı Legandanın Izi, kitap. Sora çıktı Bucak Ecelleri ayrı kitap. Sora çıktı bu Ayva Çiçekleri gene ayrı kitap. Sora okul kitapları onnarda çıktı benim. Sora dergilerdä vardi bir dergi Nestru adı. Orada çok işlerim basıldı. Soram başka bir dergi onnar sayılırdilar edebiyat dergileri. İki edebiyat. Nestru hem Kotir. Kotri hem Nestru orada çok benim işlerim çıktı yazılıdlar basıldılar orada. Sora bän onnarı topladım. Okul kitaplarına koydum. Gazetelerä bastım. Bu takım piyesamı oldu bir dramaturg. Biliysiniz kim o dramaturglar kim ani piyasa yazıyor. Onnara dramaturg diyoruz. Bütünnä Sovetlär Birliindän dramaturglar toplandılar Moldovada. Da oldu bir piyesa yarışması. Benim da piyesam hemen yazılıydı o zaman bu saalık için. Yazılırdı da bana diyor buradan bir

dramaturg o şindi de burda taa var. Diyor Babaoglu sän de katil bu işä. E bitirir bitirmez çevirdim onu öte beri Rus dilinä. Da gittim bir de bizdä var kasabası var. Oray geldi dramaturglar Moskvadan, Leningraddan, Özbekistandan, Kazakistan, Ukrainadan, Latva Litvo, Estonyadan hepsindän on beş Sovetlär Birliinden. Da orda yarışmak oldu. İki yüzün üstünä piyes bakıldı. Benim piyesima verdilär bir hatırlama primiyası. Bir iki üçüncüyüä almadım ama hatırlama ani sayılär iilerdän biri onu saydilar. Da burda Kültür Bakanlı onu satın aldı. Bana dokuz bin ruble verdi. Dokuz bin ruble, o sayılär nicä şindi dokuz bin dolar. O büyük para verdi bana. Ii sayılı o eer taa aktarım olmayayı onu koycaydilar burda burda monterbote edeceklerdi, burada. Ama sora bu işlär oldu da kaldı. Şindi bizim var kendi tiyatromuz ama benim piyesam pek büyük onnarın kuvedi yok böle piyesa koymaa. Benim piyesam nası söyleyem sizä bir uluslararası bir iş. Burda iş gideer öle Komratta mı Çadırda mı Volakaneştä mi neredä bu iş oluyor ama orada. Da gideer öle problemlär kalkär ani ki bu lafetmeklerdän bu solpetlerdän ne buradan çıkarır ani ki tezdä bu devlet yıkılacak. Öle işlär çıkär ani bu Afganistanda cenc ani öldüreer çocukları ani satêrlar satın alêrlar onnar onnarın da işi kötü. Orda bir subay geçeer elä. Kapatıyorlar. Öle büyük işlär oluyor orda. Kolhozlar daalmaa yakın. Bu işlär gidiyor. Problemlär büyük. Bunnar yok nası koysunna onnarda kuvet yok. Beki de koyacaklar ne zamansa. Bän söledim onnara. Onnar taa okuyamadı da onu nasi lääzim. Okusunna onu Türkiyedä olsa koysunna. Sizdä var islää aktörlär. Onnar koyarlar. Ama lääzim bän onu istedim ayrı yapayım bir broşür. İstedim yok yok kuvedim. Ama bulacam yapacam. (X: Gagauzların tarihi konusunda laf edelim. Bunlar nerden gelmişler? Bunların dedeleri nede yaşamışlar ilkin, evelden sonra buraya nasıl gelmişler? Bunları konuşalım.) Bizim annamamıza benim annamama göre bän öle söylecem kendi annamama göre. Sayılär biz bileeriz öle ani te bizim dedelerimiz gelmişlär Bulgaristandan. Bulgaristandan Romanyadan Kala Akra Sedistra orda Kara Denizin boyu bölgesindän Geçmişlär buray Ruslan Türk harpleri o zaman Rus-Türk cenkları zamanında. Bizim küümüzdä sayılär bän sayılırim bizä öle diyorlar. Benim aylemä diyorlar. Rusinin Mitinin Mihayılin Panaydun Nati. Benim bobam. Rusinin Mitinin Mihayılin Panaydun Natinin Nikolay bän. Şindi benim oolum olacak Rusinin Mitinin Mihayılin Panaydun Natinin Nikolayın oolu. Töle bizdä küüdä. De ki diyceyz ki bizim komşular Sutayanın Tanasın Mitinin Petinin Vali. Sutayanmış bir nasısa bizimsayıdı Rusimiş nasısaydı kök. Ama Rusinin Mitinin Mihayılin Panaydun Natilär var. Rusinin Mitinin Mihayılin Panaydun Avramnar var. Rusinin Mitinin Çicumun sayılêy benim bobamın kardeşleri. Sora Rusinin Ivanın Lambular var. Gene Rusilerdän geleer Lambu. Rusinin Trionnar var. Da bu takım sayılır evelki dedelerimiz üç dört beş evlat boyu geeri gelmişlär yerleşmişlär

buray Bulgaristandan. Bulgaristandan Romanyadan gelmişlär buray yerleşmişlär. Vermişlär onnara burada toprak. Onnar burda yerleşmişlär başlamışlar yaşamaa. Olmuş küülär. Zenginnemişlär yavaş yavaş. Ama sora cenklär vakıdında olér çok büyük işlär. Bu son ama nası biz bileeriz. Bizim dedelerimizin dedeleri Orta Asyadaymış. Biz öle sayêriz. Insannar küülerdä öle bileer ani biz Bulgariyadan göçmüşük. Ama Bulgariyaya nerdän gelmiş. Bulgaryada Gagauzlar bizim annamamıza göre beki biz yanniş annêrız ama onnar peydalanmış oray orada on birinci asırın başlantısında. On ikinci asırın başlantısında. Gelmişlär onnar Kara Denizin hem Azer Denizin kuzeyindän. Kuzeyindän Orta Asyadan çıkyorlar. Bir evlat boyu alér Kara Denizin hem Kaspiyanın sayılêr. Azer Denizin güneyini yetişeirlär İstanbul'a Ankaraya. Yetişeirlär bu Anadoluya. Bunnar da geliyor burdan yüzlerlän yıl biribirinnän dokuşarak kim näanda cenc ederek näanda düüşerek näanda biribirinä. Geldi taa kaavileri bu yerdän fırladêr öte yana kaçêr. Burdan taa kavileri geldi. Geeri, uuruyor sona gene ileri sona gene geeri. Böle dokuşa dokuşa gelmişlär Tunaya. Geçmişlär Tunayı da yerleşmişlär on birinci on ikinci asırlarda yerleşmişlär Bulgaristanda. Ama dilleri Türk dili Türk milletlerinnän de onnar hep o uuraşmışlar öbür milletlär de angılarınnan onnar dartaşmış ta düüşmiş te annaşmış ta. Böle de yaşamış beyki. Tarih onu biliyor. Ama onnarın dili kaybelmemiş. Kaybetmemişlär. Yetişmişlär oray. Bulgaristanda da bu tür dili konuşurmuşlar nası bişey biz seninlä konuşuyoruz. Da ordan sora bu cenc beterinä geçmişlär buray. Şindi te burada var aftonom bölgemiz yaşêriz Gagauzlarlan. Masal uzun. Böle biz anniyoruz. Ama nası tarih olacak siz taa araştıracayınız. Siz genç. Araştıracayınız da söyleceyniz nası doorusu. (X: Gagauzlar burda ne iş yapêrlar? Küylerde nasıl geçineerlär? Büyük adamlar var mı?) Temeldän çiftçilik, baalarcılık. Başçivancılık, sebzecilik, hayvancılık. Bunnar en önemli işlär. Bu taraftan bütününnän Sovetlär Bırılıni bakardık. Bizim Çadır kasabamızda vardı o şindi dä var bir nası kombinat. Bir kombinat ani et gıdasını hazırlıyor. Oradan her gün her gün Moskvaya beşär vagon dopdolu sucuk et böle böle böle böle Moskvaya. İlkin Moskvaya beş vagon sora kalanı başka yerä. Er gün yıllarca. E şindi Çadırı sayardılar bizim insanlar büvüdürdü domuz inek hayvan başka iş başka iş kuş hepsicîi. Da bu üzere çok gözel yerlerimiz vardı. Bu pisliklär hayvannardan onnar kaybelmeer orda. Yaptular biraz kötü işlär ama şindi biraz basıldı. Bu işlerdän var zanaatçılar da. Te bu bizim bir öykümüz var bän orda yazdım kimisi hamutçuluk işlerdi beygirlerä yollar yapmaa eşeklerä ne onlar. Kimisi dermenini kullanırdı kimisi e ama onnar siirek sayılmazdı. Gelmä bir çifit o da alışveriş yapardı. Gagauzlar kendi alışveriştän pek hoşlanmâr. Şindi başladılar biraz o türlü. Bakınêrlar bunnar. Şindi çoyu. Sayılêr bobamın daykamın oolu Pantelivo o üürendiydi biraz liseyda da oldu oldu. Bir da çıktıydı uzun bıyıklı bir Simu, Simu Uzun.

O da çıktıydı. Sanêm küydä insan ilaçlardı. A başka bizim küülerdä o zamannar üretmen yoktu. Popaz yoktu. Advakat yoktu. Yazıcı hiç bilinmezdi. Ani öle zanaat varmış. Şindi bizim küüdä beni sayêrlar ilk yazıcı. Beni geçenniferdü bu bizim başkan vermiş bana bir kiyat kitap göndermiş. Seni sayêriz şanlı Gagauyanın şanlı vatandaşı. Yazêr. Deym saa olun. Şanlı şanlı. Ama sän deer annayêr misin ani bu iş büyük iş. Deerim ne üzerä bän kazandım bu işi. Sän yazdırın kitap ne ani bizim Gagauzlardan yoktu ani kendi kitabını yazsın. Sän yazdırın şiir sän yazdırın hikaye annatmalar. Sän bizim okullara yardım ediyorsun. Deym bän yardım ediyorum ama siz kabul etmeersiniz. Bän ne getirdim ilk okula okuma kitabı. -Diil bän var orda bir kaç ahmak. Bu ona atêr o ona atêr. Şindi bän sizä te Ana Sözü deyrim alın gazeta Ana Sözü sizin gazetanız olsun. Yapalım onu orda Komratta Gagauz dilindä. Yok yapêrlar gazeta Rus dilindä. Biz burada Kişinovda yedi bin Gagauz var çıkarêriz gazeta Gagauz dilindä. Orada iki yüz bin Gagauz var. Çıkarêrlar gazeta Rus dilindä. Te bu kötü iş. Ama yavaş yavaş. (X: Ne zaman çekettiniz bu gazetayı çıkarmaa?) On yıl oldu. Ama gazeta şindi şindi çıkarêyz bin ekzamplar. Ama bir çala açan gideerde düüs giderdi savaş otonomi için bizim gazeta yetmiş bin çıkarırdı, bu Ana Sözü yetmiş bin. O kadar büyük interes vardı. Nası Gagauzlar tokuşêrlar burada bu avtonimi için. Bän sizä verecem şindi. Orda biz yazardık bän diildim kar redaktor Todur Zanet ama benim direktem burda öle bän gelip oturup düzerdim näapardım. Töle işlär. Azerdan burda bizim gazetaya yazılıydı yirmi bin kişi. Türkiyadan vardı yirmi bin nestä abone. Alamanyadan abone vardı. Şindi son vakıtlarda kaybettik niçin ki insannar diil kabatlı gene var isteirlär Türkiyedän. Bän şindi Türkiyeyä gönderiyorum otuz beş yerä gönderiyorum. Çıktı gibi gazete gönderiyorum. Kanadaya gönderiyorum. Kanadada var var burda Kanadada. (X: Türkiye ile ilişkiler nasıl? Nasıl bakêrsınız?) İslää. Türkiye te Türkiyedän geleer büyük havezlan bastılar ilk okuma kitabını. Şindi te bu kitaplara da destek veriyorlar. TIKA da verdi. Demirel geldi söledi ani okul kitaplarını muhakkak basınız Türkiye destek verecek. Bastılar. Türkiyedän pek güzel bir dostumuz var Irfan Ünver Nastraddinoğlu. O sık geliyor buray. Sora Namık Kemal Bey geldi. Zeybek. O da diyor burda bir kaç bizim küülerdä çok güzel konuştu. Diyor siz Gagauzlar diyor biliyor musunuz ani bän da Gagauzum. Deer belki de sän Gagauz diyor bizimce konuşuyorsun. E deer te sizince diyor konuşuyor taa altmış dokuz milyon sizince konuşuyorlar. Anadoluda kar sizince konuşuyorlar onnar da Gagauz. O beceriyor biliyorsunuz. Ama deer bu deer bu sade deer bütününnä dünyada deer üç yüz milyon Gagauz var. Sadece Gagauz. Türk milletleri hepsi bir. Bir ya. Ne çok çok lafetmää. Biz hepsimiz bir kar. Bunu ama annasının deyni böle adamnar läätzim läätzim läätzim. Sık sık bu işleri sölemää radyo telvizzenneda bizim pek az Gagauzça konuşulyı pek az. Komratta televizinne

orda da ani orada artık ne isterse onu yap yok orada da. Götüreylär sizi altı saat Rusça. (X: Program orda radyo yapmêrlar) Yapêrlar programlara biz katıldım bän. Dedim çaarın beni çaarın bän düzeyim çocuklara deyni. Te onnarı lääzim kurtarmaa istersek geleceyimiz olsun onnar. Biz yarın öbür gün yok. Onnar çocuklara deyni lääzim yapalim ii programlar. Taa te şindi. Seçimnerdä iş. Bak taa islää bunnara. (X: Hangi partiler var kim seçimlere katılêr? Kimi ayıracaklar?) Ama Rusça bilmeersiniz o gazeta. Al onu da bu taman bu muhayelet gazetası. (X: Tavşancı) Tavşancı isteeriz onu ayırmama. (X: Tavşancıyı tanıyêrim.) Bän isteirim onu ayıralım. Milletçi adam. Hem diil o komunist partisindän çıkma. O onda bana geleer ani insan onu ayıracak. E görecek. Şindi ayırmasa öbür seçimnerdä mutlak ayıracaklar niçin ki iş oray gidiy. Ama Türkiyenin politikası da ince o da yavaş. Sän biliyorsun ne ani zorlan o tutulmuyor. Tutuluyor to ani kendi başına olêr. Yavaş yavaş gelecek te bu bizimkilerdä geleer. Hep söliy biz niçin Rusça üürediyorlar. Küüdä üüretmennär gelmä. Bizim kendi üüretmennerimiz yok. Geldilär Rusyadan burda evlendi. Burda yuvalandı. Burda kökleşti. Ona şindi uymêr çevirsin uşakları Gagauz dilinä onun karşı kızı işsiz kalcak. Göreersin te bu baalantilar eski. Elli yıl elli yıldınadaan var o diil yirmi yıl. Şindi hepsi lääzim taa yirmi yirmi beş yıl bunnar ölecek öbürlär gidecek. Su gideer taşlar kalır. Te bu işlär var. Bu bu gideer. Ama ne önemli bölgesi o. Te böle işlär. (X: Bir güzel haturanızı anlatın. Var mı böyle Türkiyeyle ilgili. Gittiniz oralarda, nasıl beğendiniz mi Türkiyeyi. Var mı güzel hatırlalarınız? Anlatınız bize.) İşledim sayılêr beni burada açan devrimlär olurdu beni koydular çalışêym burda bizim eyitim bakannında bakan yardımcısı. Bakan yardımcılı taa bän çalıştım sayılêr kaç iki yıl. Bu arada beni davet ettilär Türkiyeyä. Türkiyeda taman raz geldim devlet bayramı. Beni orada karşıladılar nasi bakan yardımcısını karşılıêr. Asker dizdilär hepsicii nicä düşeer. Bunu hiç yok nasi unudayım. Sora Eskişehirdä oldu defile pek güzel. Bu olurdu ne gördüm Türkiyeyi ilk defa nasi onnar hatırlayapêr. Tutêrim aklımda. Sora geçennerdä oldu Antalyada bir gazetecilär toplantısı. Burada da çok güzel işlerimiz. Gösterdilär nasi yapmaa gazeteleri nasi düzmää orda epsicîi de yaşadık biz Antalyada en ii otelde nasi var Antalya otelindä. Deniz boyunda. Türkiye cennet. Güzel. (X: Pek biyendiniz. Randevunuz var doktorla kaçırılmayalım.) Doktora lääzim gidiyim. Saat birâ dooru. (X: Çok teşekkür ederim.) Saa olun. Var umudumuz çekettirelim te o alıştırayım nestemi. Hem tekrar onda annaşayım versinnär biraz para. Gönderecem size brakin adresinizi. (X: Çok teşekkürler) Saa olun.

Text 29

(X: Luba Hanım anlatınız kendinizden. Nerde duudunuz? Çocukluunuz nasıl geçti? Hangi okulları bitirdiniz? Okudunuz?) Duudum nicä sölediniz Volkanes. O zaman o küüdü ama şansora bir parça vakıt geçti nicä oldu kasaba da (X: Kaç kişi yaşer?) Onu afediniz şindi süleyemeycem. Bitirdim orta okulu hep Valkaneştä ondan soram gelip buray Kişinova bitirdim fakulteyi, beş yıl kültür fakutesini. Bu esaplêrim ani en güzel kızların kadınların yılları açan talebeysin açan ani evdän ayledän uzaksın (Y: Daha özgürsün) Da taa özgürsün evet. Özgürsün ama hep te düzersin kendi yaşamani genç, güzel yaşamani. Büün de aklıma getireerim de çok memnunum ani o yıllarım benim geçti burada Kişinovda. Siz taa bekim göremediniz Kişinovu ama Kişinoz çok güzel çok yeşil bir kasaba. Hem zengin tarihinän kültürünnän. Çok beendim onu da istedim kaldım Kişinovda. Büündän büün yaşerim Kişinovda aylem de burada. Var bir çocuum Nadiya sekiz yaşında şansora. Bitirdi ilk sınıfı. Üüreneer liseydä muzikal liseydä. Çalêr piyanda. Kendim de çalışêrim nicä göreriniz Gagauz kütüphanesindä. Çok beyeneerim bu işi. Beyeneerim ani çalışêrim kendi ana dilimdä. Ani insan da kim geleer bana nerden de olmasa burada bendä kütüphanedä bizdä kütüphanedä konuşêrlar Gagauzça Türkçe. Ama elbet ki diil sade Türkçe konuşêriz biz Romanca da niçin ani bulunêriz Roman devleti Moldovada. O üzere var musafirimiz Romanyadan da geleerlär. Hem de taa da sonra kütüphane bizim diil kendi başına biz baalıyız merkez kütüphaneyän angısının ani adı Bogdan Petriçevko Hajdev. O üzere ama savaşêriz götürmää kendi uurumuzu kendi hep taa Gagauzça Türkçe ani taa çok konuşalım yortularımızı kültürümüzü tarihimizi edebiyatımızı taa genişledelim taa üusek bir uura deyni kaldırıralım onu. Bizim gençlerlän da angıları ani duyduınız nicä üüreneerlär burada da Kişinovda pedagojik üniversitesindä var bizim da talebelerimiz angıları ani dayman bizä geleerlär kütüphaneyä. Onnarlan bari bir bir akşam mı nesayıdi bir yapêriz te. Acan da bir musaferimiz var birerdän elbet ki onnarlan bar edeeriz her kere. Büükelçili de bir kere bile unutmêriz Türkiyenin büükelçiliini. Isteerim süülemää ani çok kere yardım olêr bizä büyük elçi sayın Mümin Alanat. Bizim büünkü zor yaşamamızda ekonomik tarafından da başka taraftan da ne zaman bir paraylanmı ne zaman bir fikirlän mi yardım olêr. Bu çok bizä ii geleer. (X: Şimdi Gagauz yazıcılardan kimler var. Bunlardan hangilerinin ne kiyatları var? Bunlardan siz hangisini beyenirsınız? Bunları konuşalım.) Angılarını. (X: Kimler var Gagauz yazıcılardan?) Gagauz yazıcılardan Kişinovda bulunêr benim eşim Dionis Tanasoglu, Nikolay Babaoglu tanışınız onunnan, Todur Zanet, Petri Çebotar, Sona Adiyev. Sonayı taa kabletmedilär yazarlara ama bän beyeneerim nicä o yazêr. Soram var Komratta Todorka Arnaut. Var onun

kitabı şiirlerlän bizdä. Bunnar kim ani burda Kişinovda Kosti Vasiloglu te yazdı bir kaç kitap. Luba Çimpoyeş çıktı onun da kiyadı. Deneer o da kendisini yazmaa bir kaç şiir ama ta kiyadını şıirlän görmedim. Ama hep te deneer yazêr. Isterdim sizä sülemää ani bän de ne zamansayı denedim yazdım bir şiir isterim onu sizä süleyim. O zaman bän taa diildim Tanasoglu. Bän soyadımdı Bruma. Olmalı bän öle esaplêrim duydum annemnän de konuşmaktan sora ani elbetki olmalı diilmiş Bruma ama Burmaymış niçin ani Türkcedä yok bruma. Bruma geleer Romin sözündän kar esabi öle çevrileer Türkçeyä başka dillerä. (reads her poem) (X: Sizin Gagauzların hangi bayramları, yortuları var? Onlardan laf edelim. Ne zaman, hangi vakitte kutlêrsınız?) Bayramlar halis halk bayramları elbet ki onnar biraz biz kasabada pek onnarı duymêriz. Ama küüdä e şindi gene çekettîlär onnarı, Kasımmış mı osayıdı başka da bayramları. Ama taa çok elbetki nicä bileersiniz bizdä Sovet Bırliindä bayramnar üle Sovet bayramnarıydi. Kendi halk bayramnarımızı unudaardık ama hep te kalandı insanın arasında kiliseyä gitmää ya da bir çocuu duumuş elbetki onu vatiz etmää biri evleneer onu istevnoz etmää gene kiliseyä gitmää. Elbetki halk savaştı ani kaybelmesin bizim bu halk yortularımız da tuttu onnarı makar ki saa olsunnar bizä de te yetişti bizim günümüza de bizim uşaklarımıza da. Esaplêrim ileri dooru onnar üürenip duyup bu yortuları onnar da onnar için bilecekler annadacaklar kendi çocuklarına da bu takım halk tarihi. Var kalsınnar tarihi olmeer hem de nicä deer Deniz Bey yok halk tarihsiz nicä de yok tarih halksız. Varsayıdı halk diri onun var tarihi de. Ama kaybeleerseydi insan te bunun için büün de biz nicä demää laf gideer ani taa çok çocukların üüretmää Gagauzça ani bilsinnär dili. Dili bilerkesine bilecek tarihi de bilecek okuyacak üürenecek edebiyatı da kültürümüzü de başka taraftan yaşamayı da. Ama hep te lääzim bilmää en ilkin kendi dilini ana dilini. Te onun için var şıirlerimiz de ana dili ama o diil şansora benim. Çok beyeniim Deniz Beyin şıirini ana dilim beykim duydunuz. İşittiniz. Var başkaları da yazêrlar yazılı dil için ani dili lääzim koruyalım. Dili bilelim ani salt onunnan biz insanz. (X: Düünnär nasi olêr burda? Kızlarlan çocuklar nasıl tanışêr? Nasi evleneerler?) Şindi bunnar öle olêylar çok taa evel elbetki diil nicä evellär te annadêrlar analarımız bubalarımız annadardı ani tanışaarmışlar da çok bu iş sürermış diil üle birdän nicä büün tanışip bir iki üç gündä annadardılar ani ilerdän kızları kaparmışlar da sokakta mı niceseydi. Soram geleermışlar annaşmaa soram hepicii olarmış soram. Şindi başka türlü. Şindi yeniycesinä annaşêrlar kızlan çocuk ta bu takım soram geleelerlär anasına bubasına şansora sölerlär ani tebûle tebûle siz annaşacayınız annaşmicanız ama biz annaştik ta bu takım düünnär bilerim ani ilerdän üçer günden süreerdi. Ama şindi işidim ani öle bir akşam toplanêrlar da epicii olêr bir akşamda. Ikinci akşamda yok neçin toplansınnar. Ama küülerdä esaplêrim ani hep te bu sıralarımız tutunêr ani geleelerlär ilkin

gelinä. Gelini giydireerlär soram giderlär güveyä. Güveydä bir taa oynêrlar düünü sırasıycasına ama doorudan süleyemeycem sizä. (X: Sizin düününüz nasıl oldu?) Bizim çok kısa oldu. Bizim çok kısa oldu niçin ani (Y: Siz nasıl evlendiniz?) Çok kısa oldu. Bizzä de sürmedi uzun. Vakıdımız azdı. Lääzimdi uçalım bir simpozyuma. Ondan çıkıştıktıktan sonra hemen aldık ta onuştan süleyemeycem bilmeirim. Bekim de bir taraftan düşüneerim lääzim biz koruyalım bu ama küüdä olmalı kasabada bu işi yok nası tutasın. Büünnän büün üç gün yapasın bir düün kendi çocuuna yok nası kasabada. Bilmeirim bekim esaplêrim Türkiyedä de hep bu takım olmalı düünnär çok sürmeerlär. (X: Biraz deyişik küüde uzun süreer.) E te bizzä de küüdä uzun ama gene de diil hepicii kim sizdä de üç gün. Cumertesi çekedeer biteer pazertesi sabaylen şansora. Bu takım. (X: Sizin bildiğiniz masal var mı? Gagauz masalı, dinlediğiniz yaşlılardan.) Var elbetki var masallar ama bän çoktan çıktım bu nestedän bu sıradan. Şansora pek üle aklıma da getirermeym. Bileerim ani hepsi bizim halk masalları çekedeerlär bir vakıt varmış bir vakıt yokmuş. Yaşaarmış bu takım. Bu takım diil çoktan vakıda düzerdim masalları kendi çocuuma da elbetki ama diil halk masal nerä biraz halk biraz da şansora kendi fikirimnän kendi bildiimnän ani uşak deyni çocuk annasın. Ama doorudan yalan istemeym bän sülemää. Biriz biz bir köküz. Oğuzuz. Neredän uzaktan gelmişik biz taa Altaydan. Altaydan oradan soram bu Rus nestelerindän bayırlarından bu yanı Balkannardan oralardan geçmiş. Da Balkannarda duruklanmışik biraz orada taman kabul etmişik biz hristiyannı. Da ondan soram teklif etmişlär burada bu boş topraklara Bucak topraklara gelsinnär Gagauzlar. Da nicä esaplêr Deniz Bey bendä öle şansora duya onu sesleye bän de düşüneerim ani büle dooru. Ani elbet ki burayı Moldovaya geldilär diil en aydınñık bizim adamlar niçin ani aydın adamı o ep bakêr aydınñatmaa insanı ama geldi insannar angılarına ani lääzimdi toprak angıları ani isteeri işlemää angıları ani isterdi bir parça ekmää olsun ani aylesini baksın ani alış verişlik yapsın. Da onnar bu takım geçtilär burayı. Ama kalan da Gagauzlar kim ani te kaldı orada Balkannarda elbetki onnarın kültürü onnarın çok taa yüüsek ne kadar bizim buradaki Gagauzların. Onuştan bizä elbetki deerlär dayman näanda sizin delegatsiyiniz nasi entellektualınız. Elbetki o bizzä var ama pek az hem de pek lääzim taa çok vakıt geçsin ani taa yüüsek bir uura kalksun ani olsun bir taa güzel taa yüüsek uurda niçin ani çiftçiliklerden çekedeer burada bizim enteligansiyamız. (Y: Mesela Ukraynada Kırım Türkleri var, Tatar da var. Romanyada Tatar Türkleri var. Burda Gagauz siz. Yani siz hristiyanlığı burda kabul ettiğinizi söylediniz.) Balkanda. Balkanda. Biz buray geldik şansora biz hristiyandık. Evet Balkanlı biz orada kabul etmişik. Çoyu büün de deer niçin orada kalmamışik deniz boyunda. Neyä gelmişik buray ne lääzim olmuş bizim dedelerimizä gelmey buray bu kırlara bu sarı topraklara ani işleeriz büün de

oralarda da yok siz bileersiniz olmalı ne su orada ne bişey. Ama te üle Gagauzlar geldilär bu yerlerä da sayêrlar ani büünnän büün bu topraklar onnarın şansora niçin ki ani bunca yıl şansora işleerlär onnar. E biz te kim ani duuduk burada şansora bu toprakta. Ama bän kendim için süleerim ani duuduk duudum bän burada. Ama çok sıkılıym te ondan ani iştımeerim duymêrim kendi ana dilimi dayman sık sık. (X: Çocukken evde anneniz babanızla hangi dilde laf ettiniz?) Gagauzça. Büün de biz Gagauzça konuşêriz evdä annemlän pak Gagauzça. Bendä de evdä gene çocuumlan Gagauzça. Bän dedim a sizä küvä de açan geleerim çıkış sokaa konuşêrim Gagauzça. Deerlär oo ne küçük çocuunuz açan küçütü şansora büyük sekiz yaşında. İki üç yaşında ya bak Türkçe bileer Gagauzça bileer. Annem deer niçin bilmesin anası bobası Türk nedän bilmesin. Bilsin Türkçe te onun için elbetki açan bulundum te Türkiyedä şindi de Şubatta. Çok bana ii geleerde canıma näani da dönmezdim işideerdim kendi Türkçemi kendi dilimi. Bir televizoru açıp duyêrim Türkçemi bir şark mı bir şiir mi bir ne annadêrlar tarih mi neyseydi bir. Çıktım sokaa gene Türkçemi duyêrim sansın kendi sularımdayım. Geldim burayı. Yok gene canım sıkılêr yok koyêym kaseti da bişey. Kızlar deerlär ne oldu. Diyrim yok bilmeerim isteeriim burdan gitmää. Beyeneerim bişey yok nestän Rus dilini da beyeneerim Roman dilini de. Ama hep te kendi ana dilim Türkçe. Bu üzere çok duyêriz. Bän duyêrim kendimi üüsüz. Burada açan dayman te büle konuşmêrim Gagauzça. Evdä evdä biz konuşêriz ama evdedä az vakit bulunêrsin avşamnayın gelmişin biri yemek yapmışın almışın gene gazet. Gazetlerimiz de nicä gördünüz çok az bir gazet bizim kasabaya. O çok az. Yok ne dergi ne bişey başka. (Y: Kocanız Gagauz mu?) Evet o Kremlî Üniverstitesindä işleer. Tanasoglu Deniz Bey. Duymadınız mı. Deniz Bey. (Y: Bizim üniversitede) Evet sizin üniversitedä. (Y: Derse giriyor öyle mi?) Evet. Yok bişey onun taa var öündä. Üüredecem üüredecem. O şansora bileer kütüphaneyi bekim telefonunuz varsayıdı brakınız bän ne zaman ne bizdä bir toplantı burada olup var nicä teklif edeyim siz konuşun taa yakından sizä de taa ilin olur yaşamak taa ilin ne deriz. Bän geçen dedim a geldi bir talebe buraya bizä. Da dedi ani ULIMdä üürenermiş. Dedim getirsene kalan talebeleri de buraya. Da bilsinnär ani var kütüphane ani bir kimi zaman toplanalım da. Ii dedi getiririm getiririm. Kayıp oldu. O gitti Türkiyeyä. Başka da yok. Hadi bakalım. Bän de öle aynı. Çok beyeneerim. O zaman deyerim kendimä ani bän de zenginim. Ani bän de yaşêrim bu dünyada ani ben de diilim yalnız. Ani te Irfan Bey dayman deer açan geleer. Diilsiniz Luba hanım yalnız diilsiniz. Büün Türkiye sizinnän. Evet diil küçük. Büük ama ani te biz uzaktayız. Bän de buna inanêrim ani sade dosluklan. Sade bir var nicä bir güzel iş yapmaa bir güzel yaşamak düzmää. Esaplêrim ani biz bunun için de duumuşuk bunun için de gelmişik bu dünnäaya. Hem de çok memnun. Ben çok beyeneerim

Atatürkün laflarını ne mutlu ki Türküm deyenä. Bu laflara bu sözlerä o koydu çok iş. Çok fikir de her bir iş bu sözlerdä bu sözlerlän o söleer her bir iş için. Ne mutlu ki Türküm deyenä. (X: Gagauz usaklıları küçükken şindi Gagauzça konuşêrlar mı okulda öreneerler mi?) Elbetki üulen tarafında var okullarımız. Ürenenerlär ama diil hepsi nicä dili sade ürenenerlär Gagauz dilini. Ama te dil edebiyat deycez bir matematika onnar Rusça. Edebiyat hem de dil sade Gagauzça. Kalın derslär gitmeelär Gagauzça gideelär Rusça. Benim çocuum burada Roman litseyindä. O Romanca üüreneer. Evdä sade onunnan Gagauzça. Yazmaa bileer. Yazêr Gagauzça da Romanca da Rusça da. Konuşêr ama. Nadiye gel buray kızım. A gel buray utanma. Baştan utanêr. Gel buray Nadiya. A gelsene. Gel buray. Gel buray Nadiya. A getir güzel kendin. A utanma utanma. Gel batular sennän isteirlär laf etmää. Gel, gel. Hadi gel buray Nadiye. Gel burada sülecen kulamaa. O dayma açan bişey isteer kulaama ilkin süleer. Gagauzça. Onnar da Gagauzça isteirlär. Onnar annêrlar. Hadi süle. Onnar bişey sülemeyceklär. Sän süle. A süle kaç yaşıdasın. Ne yanda üüreneeriz. Şiir bir şark bizä bişey söyleycen mi? Niçin. O da bu yıl diil geçen yıl şansora Baboglu yaptı bir konkors şiirlerä. Da bulacaynız gazetlerdä. Var Nadiya da orada. Da nestä çekardı hepsini birerdä. Talebeleri de onu da. Dedim Baboglu yok nası bunun fikirini uydurmaa talebelerin fikirlerinä. Onnar yazêrlar başka türlü. Bu çocuk dilindä yazdı ne ani o duyêr. Da taman deer. Şansora okul vakıdi yaklaştı. Yaamurluydu öle havalar o günün oturdu da yazdı kendisindän bir şiir. (X: Hadi oku bakalım o şiirri bize.) Süle. Utanıy. O biri üürenincesinä açan soram üüreneer sizi bir taan utanmiy. Onu konuşuruz bekim taa buluşuruz da. Bän diyim Deniz Beylän de bekim bizä evä gelirsınız. Annadım üle onu ani te bän sana açacam tilifon ne zaman olacam evdä. Alırsın diy onu da gelirsınız evdä diy. Bän diy gelmiycem kütüphaneyä. Diyim hadi bakalım. (Y: Siz nerde burda mı yaşıyorsunuz burda mı oturuyorsunuz?) Biz burada neredä Zavut Mezon. Bilmeeersiniz. Biraz yukarı çıkêrsin. Te hep büle. (Y: O fabrikayı biliyorum ben.) Evet onnan da karşı. Orada şindi. Var. Var. Ülemi hep Kiranga bana kalsa okulu. Biz taa bu yanı. Kirangi kalêr taa öteyä. Biz taa biraz bu yanı. Çok yüksek evimiz on altı katlı. (X: On altinci katta misiniz?) Yok dokuzuncuda. Büük büük. Orada yaşêriz. Bana işä çok yakın. On beş dakika evdän on beş dakika iştän. Evet. O hadi bunun için konuşmayız. Ya da konuşalım ama. Diil läätzim bunun için. (X: Türkiyeye gene gitçek misiniz?) Pek isteirim pek isteirim. Bän dedim a çok beyendim. Beyeneerim te onun için ani orada duyêrim kendimi ani evdeyim. Burada bir taraftan duyêrim ani te duudum burada. Burada anam burada yok bubam geçindi yok. Ama kiminnän ani üürendim okulda. Kiminnän fakülteyi bitirdim. Kiminnän işleerim. Kafadar var niceşä ama. Hep te te canım sıkîlêr ani diil kendi dilindä hepsicîi. Isteersin ani kendi dilindä. Her şey olsun kendi dilindä.

Niçin ani duydum ani bizim de dilimiz Türk dilimiz zengin. Da isteirim o da işidilsin işidilmiş olsun. Da bän tutêym aklımda ilk defa açan gittiyyik Silifke festivalina bizim guruplan düz havaylan ansambıylan. Da çeketti müzik orada hepicii. Çıktı aalaycaam. Dayanamadım aalêyrim. Akêr yaşlarım. Kızlar deerlär neden ne oldu niçin. Deerim annadamêrim sizä nedän üle diym bir iş nesä geldi buvazıma ani diym ne kadar vakıt bizim insan bizim halk bu uşakları bu dansları görmedi işitmeli da diym te şindi de diym biz ilk kuşçaazlar angıları ani geldi de işideeriz. A valla mi dedilär Luba bizi de dalgalandırdın. Diym elbetki diym biz çok iş kaybetmişik siz baksanız duysanız da Mariya Kısa bizim ansambılda o Komratta yaşêr uşakları sülerdi bän programı götürüreerdim. Dooru dedi diirsin öle süledim. Onun da bakıym yaşları çeketti akmaa. Ne be sän diy. Bän de diy annadım ani çok kaybetmişik diym. Biz ama diym bizim analarımız bubalarımız angıları ani hiç taa gelmedilär görmedilär Türkiyeyä. Şükür te şindi te bir ansambil bişey geleer Türkiyedan. Da onnar da góreerlär işideerlär Türk muzikasını bakêrlar Türk dansını mı nesayıdı. Bulêrız ne bizzä nerendä biz öle birbirimizä ulaşeriz nerendä bizim türlü şarkılarımız mı kar te şindi açan Şubattaydım TRT'dä yazdık oglan oglan şarkı. Da orada da dedilär ani çok benzeermış Türk şarkına. Bilmiyim duydunuz mu siz burada onu. Olmalı kızlar orada faktüldä oglan oglan. Yoktu nicä çalmasına bu halk türküsü. Aynı aynı. Dooru dooru. Ankarada da makar ki onnar ani te deerlär Ankarada hep niceşaydı başka diil nicä Edirne'dä diil nicä başka yerlerdä Türkiyenin ama onnar da dedilär ani çok çok benzeermış Gagauzça Türkçeyä. Hepsindän dedilär taa yakınımış Gagauzça diil ne Azerilär ne Türkmennär ne Kazaklar. Çok çok yakınımış Gagauz dili Türkçeyä. E bunu biz de duyêrız açan gideeriz Türkiyeyä ani ayniyiz. (X: Burda nasıl kuruldu Gagauz bölgesi, Gagauzya, Gagauz Yeri? Ne zaman oldu bu?) Yok politika için istemiyim. (X: Politika diil) Bölgesi nası kuruldu? İyi bu hep te politika çekêr. Yok istemeerim. Politika onu yok işim. Bän kulturlan ne ani kuruldu diil çoktan. Siz te giderseydiniz Komrada orada taa halizdän taa yakından sizä annadırlar ani taa doorudan. Bän istemeerim sülemää yanılırum bişey diil dooru. Bän uzakım bu işlerdän. Da büle. Demesinnär ani te alêrsin alırsın kiminse ekmeeni diil läätzim bana benim ekmeym. Bir parça ekmeym. Herkezin kendi var. (X: Kendi kününüze gideer misiniz Volkaneşe?) Gideerim ama pek pek siirek. (Y: Anneniz nerde yaşıyor orda mı?) İşlemeer annem şansora evdä Volkaneştä. (X: Kim var başka evde?) Var orada kızkarداşlarım ama diil benim. Anemin kızkarداşının çocukları. Bän anemdä sade birim. Da üle. Hısimnarımız var ama anem yalnız yaşêr. Kişiin geleer buray bizä yazın gene gideer. Siz bileersiniz nicä Türkler onnar läätzim olsun kendi evindä hem da yerdä. Açan geleer bana buray yok deer bän burada sansın kapandayım. Luba indir beni yerä dokuzuncu kattan. Çok zor elbetki ona burada durmaa. Ama

kışın var nicä diy durmaa ama yaz geldi yok gideyim evä. İlk yazdan çekediy gideyim evä. Kuşu mu var neseydi ne orada benim. Hem de yerdä olsun avulda iş var. E te bizdä de kar öle. Yok. Hem kaç kere dedim bekim gel burada geç burayı. Yok bän näanda duudum orada da beni. Orada da geçineyim orada da öleym. Sän diy ayrıldın te gittin o taa çok beni gel buray diy. Deerim nabacam bän orda. Diym yok ne yapayım orada şansora aylem burada uşak burada. Gideer çocuk okula. Benim işim burada. Ne orada iş bulamayanın mı. Diym bekim de bulacam ama şansora burada sınaşmışım burada üürenmişim burada. Diym yok. Burada bekim benim ecelim burada läätzim geçsin. Soramkine kim biley bekim de taa başka yerdä yaşamak götürüreer. İnsan yaşayaraktañ bi esaplêrim ani hep üüreneer hep düşüner nicä.

Text 30

(X: Tavşancı Bey Komratın ne gibi eksikleri var? Bu şehrin?) Teşekkür ederim. Şindi kısadan annatmaa savaşacam. Büünkü günä Moldavyanın durumu büyük derin kriz üstü bulunêyz. Bunun var kendi sebepleri. İlkinci sebep annamama serbest piyasa ekonomisini. Var kanunlar ani bütün dünnedä her bir halklarda her bir devlettä var kanun. Var kanun deycez saygilardan deycez ikilän iki läätzim olsun dört. Bu bir kanun gibi iş. Büünkü günä biliney ani vergi olursa yüzdä sän verisen devlete yetmiş seksten sana kalsın yirmisi. Büün bülä Moldavyada. Sän o işi kapaycan. O devletin firması mı özel firma mı o kapanacak. Moldavya mı olsun Türkiye mi olsun o firma kapanacak. Buna bilerler mi bilmeerler mi ama bunu yapêrlar. Bu bir fikir läätzim buna. Bän üüredici te dokuz yıldan sora açıldı Komrat Devlet üniversitesi. Güzel talebelär açan talebeyä sorıym ne läätzim yapmaa büünkü günä deycez ihtiyarlar dedelermiz kabul etmirlär biz diyz Rusça pensiya Türkä bekim bän onun sözünü bän Türkçeyä okulda geçmedim Türkä anadan bobadan bana kaldı bu Türkä onuştan afetsin bizim sesleyicilär. Kabul etmiylär maaşı yarı yıl kabul etmiylär yedi sekiz ay. Bän sorıym talebeyä açan o veriy egzamin. Egzamin Türkä egzamin deycez diploma almaa ne iş yapmaa. O süliy ani var bir teori kendisi dä defitsit finansada var. Gidiyn defitsidä finansiyada ona veriyn. Diycez enflasyon doksan yedidä Moldavyada on onbir. (X: Yüzde) Yüzdä on onbir. Türkiyada yetmiş seksten mi yüzä kadar. Ama o veriy halkına bu maaşı. Yok nicä vermemää. Onuştan töle bir kötü politika gidiy kimin nestesindän. Benim var kendi bakışım buna bilmiy ne kadar dooru çıkacak ne kadar dooru çıkmayacak. Analitiklär buna cuvap verecekler sanıym. Ama ne oly Ukraynada Rasiyada hem Moldavyada bu üç devletindä dä bana estetiyy o Moskvada şeylerinä ani olıylar. Deycez ne köylülär yapıylar deycez insanın

vardı parası bankalarda alındı. Devlet onu çizdi deycez sıfırı getirdi. İnsan insanın çalındı parası demedän dooru direktän sülemää bunu. Onuştan kendi politikası kendi ekonomi yolu kendi ekonomi konsepsiyası Moldavya devleti yoktu nası Ukrayna bizim komşumuz var baamsız devlet üle da Rasiya da. Ama var bir kaç yeni baamsız devlet deycez Latviya, Litva, Estonya. Onnarın var konsepsiyası. Onnarda yeni fikirlän gidiylär. Onuştan ekonomikaları gidiylär. İyi mi diil mi çok ii ama bakarak Moldavyaya onnarın çok iyi gitmesi. Moldavya hem düşkün hem baskı devlet bütün Yovreda büünkü günüä. Bakınız buray on onbeş dolar ayda emeklär, ihtiyar dedelerin maaş geliy yirmi beş otuz dolara kimi yerdä taa da az. Ama paalar deycez fiyatlar aynı dünnä fiyatları. Onuştan şindi Gagauzyada var bir şans çıkışmaa şindi seçimnerdä siz biliyiniz ne kadar bizdä geldilär deycez dünnä Yevropadan adamnarı burdan politik adamnarı baktılar bizä apozisyon ani komunist sisteması büünkü günüä Moldovya Sovet Birlii bakışı gidiy. Sovet Birlii yok ama kaldı ruh. Ruh hep o gidiy. Onuştan Gagauzya var nicä ilk bütün bütün diycez eski Sovet Birliin baamsız devletleendä Gagauzya bir parçası Moldavyanın var nicä ilk çıksın. Nicä bän bunu var söylem neçin ki bin doksan bin dokuz yüz doksanıncı yılda biliniyz bu karışmalık olduydu. Aramızda diil Yevropada diil Kişiniv parlamentä dä projekt konuldu. Projekt yaptı Gagauzlar. Gagauzların diycez fikri bu projekt kan dökülmeli Moldavyanın ve Gagauzun aralarında. Kişinov ve Komrat arasında. Ama Trespollan biliniyz oldu orda bir buçuk gün kiyıldı. Ererdä bu problemlär olêy. Ama biz çıkardık bunu. Çözdük biz Gagauzlar bunu. Biz te şindi var nicä ekonomi problemayı çözelim. Onuştan şindi seçimler yaklaşıylar yirmi iki avustosunda olacak seçimnär. Kim olacak diycez başkan Gagauzyanın başkanı Gagauzyanın ilk adamina kimini ayıracaklar o yana dooru o yola dooru da Gagauzya gidilecek. Bän seçimä katıldım. Büünkü günüä kadar yetmişbeş yüzdü yetmiş beş halk bizim ardımızdan gidiy Komratta. Deycez merkez başkent Gagauzyanın bizim ardımızdan gidiy. Sanıym ani bu işlä gidecek. Ikinci dä bän isterdim Türkiyaland bizim aramızda çok laflar söliy ama baalantı olmuy. Bu bizim taraftan sanıym kabaat taa çok var. Talebelär diycez Türkiyeyä gidiylär Türkiyä veriy ona parasız üretmek veriy yatak mı veriy. Bizim Türkiyedän geliliylär burda necisa bunnar olmırlar epsicii sanıym ani lääzim biz Türkiyeyän Gagauzya olsun taa baalatma. Hem açmaa iş adamnarı baksanıza vize. İstanbuldan iş adamı var nicä Rominyaya gelsin direk. Bizä Gagauzyaya lääzim gitsin Ankaraya alsın vizeyi niye bu. Onuştan ani lääzim bir yeni bakış buray. Kaynatmaa lääzim baalantıyi Türkiyeyän yapmaa taa çabuk te sanıym ani olacak var umut. Bu seçimlerdän sonra bizim aramızda taa ii gidecek. Ikinci de dil için. Büünkü günüä biz dilimizi konuşamıyz üniversitetimizdä ererdä. Dilimiz geçmiy statumuz statu statu var bizdä. Ama

dilimiz gitmiy okullarmız. Yok bir dä okulumuz. Nası annamaa aftonomya var bir dä Gagauz okulumuz yok Gagauz dilindä. (X: Niçin?) Bän annamym niçin. Biz üüreniyz Gagauz dili nası bir Engiliz bir Alaman dilini üüreniyz. Nası yabancı dil aftada bir kere mi bir saat mı. Onuştan bu da bir diil kolay problema. Bu da läätzim çözümää. Var inan var şans ani bu kötüdän biz çıkacaz. Kısadan istediniz. Varsa sorunuz taa. (X: Komratın bu şehir olarak ne eksikleri var. Su ben burdayım bir kaç günden beri su yok bunu nasıl çözeceksiniz?) Sulan elektriklän büyük borçlar var. Büyük borç var elektrik için. Ama bunnar büyük öle ani su kesiliy eski buruklar. Buruklar çürüdüklär onnar çıkışları te onuştan läätzim bunnar epsici olsunnar. Ne ani Türkiyä kredi veriy läätzim onnar taa iyi koymaa da bu burukları diyıştirmää. Sanıym ani diyıştiriseydik bu burukları su sanıym ani olacak. A elektrikleri ne ani kesiylär o borçlan. Bän vardı sülediyim bizim bütün halka, bizim öndercilerä, bakanlık adamnara, bakanlıktı oturan adamnnara ani piyasada var büle kimi ödey ona kesmiylär nası öle halk ödiy. Kimi ödemiy. Ödemiy firmalar devletin firması ödemiy. Yüzlerlän bin var borç ödemiy. Kesmiy nasi bülä ani insan deycez ayle ödey. Elektriklär şindi kesilmesin läätzim gitmää bir reformalara. Reformaları yapmasayıd biz kapayamaycaydık bir eski rubaylan giyimni adam. Burda delik orda delik bu çıkilmayacaktı bu başa(X: Insannar burda ne işley? Zavot var mı?) Zavot yok büünkü günä çırak edän bizim halk. Sorma sän nerdesin sän Moskvada nerde uşaan Istanbulda. Biri Moskvaya biri İstanbula daaldılar. Deycez yüzdä on on beş prosent yüzdä on beşi hem ii gençlär kaavileri yok küülerdä yok kasabalarda yok iş. Sanıym ani bizi işsiz koyma bir konsepsiya bir ekonomi programa ilk olacak iş açmaa. Bendä var bir bakış kimse benim kolegalarım ekonomistlär dä bitkiyä kadar annamıylar. Tavşancı sän istiyn yeni firmaya vergidän atmaa. E var mı öle ani hepsi vergi ödemesi. E bän diym var mı öle bir parça nerdä ani on dolara insan kazansın da hepsi firmalar kapansınlar. Söle o devletä ani kapandı firmalar. Firmalar kapandı. Yok öle firma ani işlesin bütün. Hepsi firmalar kapandı. Birisi işlerseydi yüzdä yirmi işlerseydi kapandı firmalar. Onnar açılısınar hepsi hepsi vergileri öle. O zaman vergi ödemediynän biz nasıl bän öle söliym ani insan açan işi buluy deycez ayledä bir var. Deycez adam işi bularkana evdä onun eşi mi var çocukları mı var yaşıta yaşılı insannar mı ayledä var. O hepsinä bakılıy onnarın. İş açmak te bunu sanıym ani kazanç olacak maaş olacak ayleyä. Onuştan bu programa ilk ani vergileri arttırmaa. Bän sanıym ani vergi diil yüzdä yetmiş seksen yüzdä ona kalıy yirmi yüzdä ona lääätzim kalsın seksen doksan. O zaman sanıym ani girecek bizim iş adamnarı da bizim iş adammarının da var paraları beki taa az. Hem dışardan da gelecek Türkiyedän da başka devlettän dä. Onuştan var bu programa. (X: Siz Türkiyeye gittiniz mi? Orda kimlerle konuştunuz?) Bän Türkiyeyä doksan ikidä ilk sene çıktıım Sovet

Birliindän kırkyedi yaşında bän gittim Türkiyeyä diil Istanbul Bursadaydım. Seminar serbest piyasa ekonomisi ve özelleştirmek o doktorlar hepsi ekonomi doktorları topladılar. Deycez Türk bütün bütün Türklerin deycez Azerbaycan. Özbekistan hepsicili toplandılar orda bir seminar daydı. Onuştan Türkiyeyi bän gördüm başka gözlän başka. Bütün Sovet Biırliindä öle annadarlar Türkiye bir devlet diil kavi Türkiyä. Ama bän gördüm nası Türkiye. Çok binalar kalkiy çok bir devlet ani ilerledi. Ani biz ordan görmük läätzim Türkiyedän. (X: Gagauz dili kültürü için ne düşünersiniz, bu dil şindi gençler konuşer mi?) Gagauz üle süleycem sana gençler konuşmaylar ana dilindä bu tragedya bizä. Küülerdä diycez gidecez bir küçük küüdä hepsi çocukların ana dilindä (X: Gagauzça konuşuyalar) Gagauzça güzel konuşuyalar küülerdä. Kasabada göreceyniz kasaba diycez bizim bir küçük kasaba Komrat, Çadır –Lunga üç kasaba Valkaneş. Orda diycez te bizim talebelär iki Gagauz deycez Gagauz dilindä onuştan laamolacak bunu. Biz bunu şindi yapmasaydık elli yüz yılını geçecek kaybelecek bu dil. Giderseydi böle kaybelecek bu dil. Kimse biz açan istiyiz bizim dilimiz dönsün büyük elçi Türkiyedän kimisinä annadıy bizim deycez apanentlär demedän ani te biz ekstremis ani istiyiz Gagauzların dili olsun. Be süleyiniz angi siz açan istiyiniz Türkiyenin kültürü gitsin Türkiyenin dili kaybetmää, Türkiyenin edebiyatını kaybetmää ne siz ekstremis mi nası öle. Onuştun biz komunist sistemasında büünkü gündä bulunuyuz. Sovet Bırliindä kaybeldi hepsi dillär dinlär kiliselär yıkıldılar. Din yok dil yok. Büle bir durumda. Ama bak ruh halkın var ruhu. Bän taa bir kere süliym ani bu yüzdä yetmiş beş verildi bana izin läätzim kaldırmaa halkı. Bän dedim nası Polonyada kalktı halk karşı sistemä eski sisteme eski sistemi läätzim duurultmaa. Osa Gagauzyada da grev. Bän açık süledim ani çok yerdä dä gref o bir yilaç neredä bütün Yevropada hepsi grevnän oldu o bir yilaç oldu Sovet Bırliindä grevlä. O bir yilaç. Halk istemiy baskiya kalsın. Biz Gagauzlar istemiy baskida bu politikayı biri götürsün dä çiynesin bizim halk. (X: Komratta yetmiş pürsent halk destekledi. Küülerde nası sizi tanıylar mı?) Küülerdä tanıylar. Diycez Volkaneş güney tarafında var bir kasabamız orda da komunistlär yenildilär. Komratın komunistleri aldı yüzdä dokuz orda da aldılar yüzdä kırk altı mı kırk dört. A elli bir tä aldı bizim adam deycez ani başka bakışı onun. Çadır–Lungada orda da komunistlär yenildilär. Diycez üle belli ani şindi eer Moldavyada öbür seçimlerdä gelirseydi diycez Varoni ilk sekreter komunistlerin onnar geleceklär. Ama bizdä gidiy komunistlär batacaklar. Onuştan Gagauzya ilk çıkacak. Üle biz yetişik dibinä insan açan buvuliy buvuliy yetişti dixinä yok neräy taa. A şindi dä çekedecez çıkmää. Böle benim bakışım. (X: Çok teşekkür ederim. Size seçimlerde başarılar dilerim. Başkanlık seçimlerindä) Şükür size dä. Türkiyä bizä bir örnek veriy bizim açı. Büyük yaşta halkımız büyük yaşta dedelerimiz çok seviylär Türk dilini onnar televizoru istylär görmää. Şindi çekettilär. Türk televizoru veriylär gündüz a gece dä hepsi Ruslar. Bakınız nası politika. Bizim dedelär diy yok demää uşaam da sesleyim Türk dilini. Onuştan näbalım bulunuyuz bu komunist sistemasında ama var umut var şans var.

Bibliography

- Abdullahoğlu, Abbas (1990). "Gagauz Türk Edebiyatı Üzerine Bir Neçe Söz", *Türkistan* 10: 3.
- Acaroğlu, Türker (1985). "Rumeli Türk Ağızları Üzerine Türkçe ve Yabancı Dillerdeki Başlıca Araştırmaların Açıklamalı Kaynakçası (1904-1981). , I: Türk Dili ve Ağızları Üzerine Bulgar Araştırmaları (1907-1971). ", *Halk Kültürü* 1984:4. İstanbul.
- , (1992). "Gagauzca'da Takma Adlar Soy Adları Yer Adları", *V. Milletlerarası Türk Kültürü Kongresi Bildirileri Halk Edebiyatı*. Ankara.
- Aksu-Koç, Ayhan and Erguvanlı-Taylan, Eser (1998). "The function of relative clauses in narrative discourse", *The Mainz Meeting Proceedings of the 7th International Conference on Turkish Linguistics*, ed. Lars Johanson et alia. Wiesbaden.
- Amanzholov, A. S. (1960). "O iazyke kazakhstanskikh gagauzov", *Voprosy iazykoznanija*, no. 3.
- Arabacı, N. P. , Pokrovskaja, L. A. , and Tanasoğlu, D. N. (1959). *Gagauz Dili. 4.-5. ci Klasslar İçin*. Kishinev.
- Baboglu, N. I. (1962). *Gagauz Dili 7-8 klasslar için. Sintaksis*. Kishinev.
- , (1969). *Gagauz Folkloru*. Kishinev.
- , (1991). *Masallar*. Kishinev.
- , (1991). "Moldaviada-Bessarabiada Türkçe Ceografi Adları", paper presented to the Türk Dünyası Kurultayı on October 23-25. Kayseri.
- , (1999). *Gani: Annatmalar uşaklara deyni*. Kişinâu.
- Baboglu, N. I. , Baboglu, I. I. (1988). *Gagauz Dili Sintaksis. IX-X klasslar için*. Kishinev.
- , (1997). *Gagauz Dili Sintaksis. VIII-IX klasslar için*. Chişinâu.
- Baker, C. , Hankamer, J. , and Moore, J. (1990). "Wa and ga in Turkish", *Grammatical Relations: A Cross-Theoretical Perspective*, ed. K. Dziwirek et alia. Stanford.
- Baskakov, N. A. (1978). "The extent of multilayer influence on the Gagauz language", *Approaches to language: Anthropological issues*, ed. W. C. McCormack and S. A. Wurm. The Hague-Paris.
- Boev, Emil (1975). "Bulgaristan Türk Ağızlarında İç Ses Konson Benzesmesi", *Bilimsel Bildiriler 1972*. Ankara.
- Bozkurt, Fuat (2002). Türklerin Dili. T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara.
- Bresnan, Joan W. (1979). *Theory of Complementation in English Syntax*. New York-London.
- Bulgar, Stefan (1990). *Dev Adamın Oolu*. Kışinev.
- , (1990). *Canavar Yortuları*. Kışinev.
- Bulut, Christiane (1998). "Copied strategies of clause combining: Relativization in Middle Ottoman Turkish", *Turkic Languages 2:2*.
- Çagatay, Saadet Ş. (1963). *Türk Lehçeleri Örnekleri. VIII. yüzyıldan XVIII. yüzyıla kadar Yazılı Dili*. Ankara.
- , (1972). *Türk Lehçeleri Örnekleri*, ii: *Yaşayan Ağız ve Lehçeler*. Ankara.

- Çavuş, Mehmet (1987). "Bulgaristandaki Milli Azınlıklar", *Türk Kültürü* 25: Haziran (no. 290).
- Cebeci, Ahmet (1985). "Gagauzların Tarihi Dili Folkloru Hakkında", *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 1.
- , (1992). "Osmanlı Devletinde Gagauzlar", *Türk Kültürü* 30: Ekim (no. 354).
- Chebotar', P. A. (1993). *Gagauzskaya khudozhestvennaya literatura 50-80-e gg. XX v. ocherki*. Kishinev.
- Ciachir, Mihail (1935). *Dua Chitabâ Gagauzlar icin*. Ichindji tipar. Chișinău.
- , (1934). *Bizim Saabımız Iisus Ai (aiozlu) Evanghelieasâ*. Chișinău.
- , (1934). *Beserabiealâ Gagauzlarâñ Istorieasâ*. Chișinău.
- , (1938). *Dictionar Gagauza (Turco)-Roman*. Chișinău.
- Comrie, Bernard (1981). *Language Universals and Linguistic Typology*. Chicago.
- Comrie, Bernard and Horie, Kaori (1995). "Complement Caluses versus Relative Clauses: Some Khmer Evidence", *Discourse Grammar and Typology*, ed. Abraham Werner et alia. Amsterdam.
- Csató, É. Á. (1993). "Türkische Relativsätze mit Bezugsnomen", *Diyalog – Dialog*: *Interkulturelle Zeitschrift für Germanistik* 2.
- , (1994). "On word order differences between Turkish and Karaim", *Dilbilim Araştırmaları*.
- , (1994). "Some typological features of the viewpoint aspect and tense system in spoken North-Western Karaim", *Tense and aspect in the languages of Europe*.
- , (1996). "A typological review of relative clause constructions in some Turkic languages", *Current Issues in Turkic Linguistics*. Ankara.
- Dallı, Hüseyin (1991). *Kuzeydoğu Bulgaristan Türk Ağızları Üzerine Araştırmalar*, Türk Dil Kurumu Yayınları 450. Ankara.
- Deleant, Dennis (1996). "Language policy and linguistic trends in the Republic of Moldova 1924-1992", *Studies in Moldovan*, ed. Donald L. Dyer et alia. New York.
- Demirdirek, Hülya (1998). "(Re)-claiming nationhood through re-nativization of language: the Gagauz in Moldova", paper presented to the 5th EASA Conference. Frankfurt-am-Main.
- Dmitriev, N. K (1955). *Dolgiye glasniye v gagauzskom iazyke*, Issledovaniya po Stravnitel'noy Grammatike Türkskikh Iazykov. Fonetika I, Moskva.
- , (1962). *Stroi tiurskikh iazykov*. Moskva.
- Doerfer, Gerhard (1959). "Das Gagausische", *Philologiae Turcicae Fundamenta*, i. Wiesbaden.
- , (1965). "Zur 'kiptschakischen' Schicht des Gagausischen", *Central Asiatic Journal* 10.
- Doğru, Abdülmecit (1992). "Gagauzların Folklor ve Antroponomik Özellikleri", *IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Bildirileri*, i. Ankara.
- Downing, Bruce T. (1978). "Some Universals of Relative Clause Structure", *Universals of Human Language*, iv: *Syntax*, ed. Joseph H. Greenberg. Stanford.
- Drimba, Vladimir (1963). "Remarques sur les parles gagaouzes de la Bulgarie du Nord-Est", *Rocznik Orientalistyczny* 27.
- , (1975). *Le Gagaouze-Dialecte de La Langue Turgue*, I. Türk Dili Bilimsel Kurultayına Sunulan Bilgiler, Biliimsel Bildiriler 1972, Ankara.

- , (1976). *Devinettes Tates de Dobroudja*, Wiesbaden.
- Dron, I. V. (1984). “Tiurksko-vostochnoromanskie iazykoye vzaimosviazi”, *Sovetskaia Tiirkologiya*, no. 4.
- Durbaylo, M. A. (1991). *Ballada Türküleri*. Kişinev.
- Eckmann, J. (1960). “Dinler (Makedonya) Türk ağzı”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1960*.
- , (1962). “The Turkish dialect of Edirne”, *American Studies in Altaic Linguistics*, ed. N. Poppe. Bloomington.
- Ercilasun, A. Bican (1987). “Gagauzlardan Yeni Haberler”, *Türk Kültürü 27: Ağustos* (no. 316).
- Erdal, Marcel (1981). “Turkish participles and the absence of reference”, *Studies presented to H. J. Polotsky*, ed. D. W. Young. Beacon Hill, Massachusetts.
- Erdal, Marcel (1991). *Old Turkic Word Formation: A Functional Approach to the Lexicon*, i-ii. Wiesbaden.
- Eren, Hasan (1968). “Gagauzlar”, *Türk Ansiklopedisi*, xvi. İstanbul.
- , (1969). “Gagauz Türkçesi”, *Türk Ansiklopedisi*, xxv. İstanbul.
- Erkman Akerson, F. and Özil, Ş. (1996). “/EN/ and /DİĞI/ crossings, genitival NP's and sentential clauses as relative clause subjects”, *Modern Studies in Turkish Linguistics*, ed. Ahmet Konrat. Eskişehir.
- Eroğlu, Türker (1991). “Gagauz Türkleri Hakkında Deniz Tanasoğlu ile Röportaj”, *Milli Folklor*, Eylül.
- Filoglu, Vasi (1990). *Aydinnık*. Kişinev.
- Gafarov, B. G. (1951). *Sistema spriazheniya v gagauzskom iazyke*. Moskva.
- Gaydarcı, G. A. (1971). “Slozhnye predlozheniya s pridatochnymi otnositelnogo podchineniya v gagauzskom iazyke”, *Sovetskaia Tiirkologiya*, no. 4.
- , (1971). “Sposoby podchineniya i tipy pridatochnikh predlozhenii v gagauzskom iazyke”, *Sovetskaia Tiirkologiya*, no. 3.
- , (1971). *Tipy pridatochnykh predlozhenii v sovremenном gagauzskom iazyke*. Moskva.
- , (1973). *Gagauzkiy sintaksis: Otnositelnoe i bessoyuznoe podchinenie pridatochnikh*. Kishinev.
- , (1981). *Gagauzkiy sintaksis: Pridatochnye predlodzeniya soyuznogo podchineniya*. Kishinev.
- Gaydarcı, G. A., Koltsa, L. A., Pokrovskaya, and Tukan, B. P. (1973). *Gagauzko-Russko-Moldavskiy Slovar*, ed. N. A. Baskakov. Moskva.
- Gradeshliev, Ivan (1993). *Gagauzite*. Dobrich.
- Grimshaw, J. B. (1985). *English Wh-Constructions and the Theory of Grammar*. New York-London.
- Grulich, R. (1975). “Die Türken in Rumänien”, *Materialia Turcica 1*.
- Grosu, Alexander (1995). “Free Relatives with ‘Missing Prepositions’, Rumanian and Universal Grammar”, *Advances in Rumanian Linguistics*, ed. Guglielmo Cinque and Giuliana Giusti. Amsterdam.
- Guboğlu, Mihail (1938?). “Gagauzi in Lumina Istoriei”, unpublished Ph.D. thesis, University of Bucureşti.
- , (1980). “Gagauzların Aslına Ait Faraziyeler ve Kendi Fikirlerim”, *XI. Milletlerarası Türk Tarih Kongresinde sunulmuş bildiri özetleri*, 21-26 Eylül.

- , (1987). "Gagauzların Türkçe Dili, Edebiyatı ve Tarihi Hakkında Araştırmalar", *V. Milletlerarası Türkoloji Kongresi, 13-28 September 1985, Tebliğler Türk Dili*, ii. İstanbul.
- Gülensoy, Tuncer (1979). "Gagauzlar", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, iii. İstanbul.
- , (1981). *Anadolu ve Rumeli Ağızları Bibliyografyası*. Ankara.
- , (1987). "Rumeli Ağızlarının Ses Bilgisi Üzerine Bir Deneme", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1984*. Ankara.
- , (1992). "Gagauz Türkleri", *Ortadoğu*, 31 Mart 1992.
- Güngör, Harun (1983). "Gagauzların Hıristiyanlığı Kabulü ve Inanışlarındaki İslami Unsurlar Meselesi", *Türk Dünyası Araştırmaları*, Aralık.
- , (1991). "Yunan-Bulgar Kilise Mucadeleleri ve Gagauzlar", *Türk Kültürü* 29: Aralık (no. 144).
- Güngör, Harun and Argunşah, Mustafa (1990). *Gagauz Türkleri Tarihi Folkloru Halk Edebiyatları*. Ankara.
- Güngör, Harun and Argunşah, Mustafa (1993). *Dünden Bugüne Gagauzlar*. Ankara.
- Haig, Geoffrey (1998). *Relative Constructions in Turkish*. Wiesbaden.
- , (1998). "On some strategies for case recovery in Turkish relativization", *The Mainz Meeting Proceedings of the 7th International Conference on Turkish Linguistics*, ed. Lars Johanson et alia. Wiesbaden.
- Hankamer, J. 1973. "Unacceptable ambiguity", *Linguistic Inquiry* 4:1.
- Hankamer, J. and Knecht, L. (1976). "The role of the subject/non-subject distinction in determining the choice of relative clause participle in Turkish", *Actes Du Sixième Congrès De L'Association Linguistique Du Nord-Est*, vi, ed. Alan Ford et alia.
- Hatiboğlu, Vecihe (1980). "Türk Tarihinin Başlangıcı", *Türkoloji Dergisi*, cilt 8.
- Hazai, G. (1988). "Rumeli Ağızlarının Tarihi Üzerine", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1960*. Ankara (reprint).
- Helgander, John (1971). "The Relative Clause in English and other Germanic Languages: a historical and analytical survey", unpublished Ph.D. thesis, University of Göteborg.
- Inalcık, Halil (1965). "Dobrudja", *Encyclopaedia of Islam*, ii. Leiden.
- Johanson, Lars (1991). "Some Remarks on Turkic 'Hypotaxis'", *Linguistische Beiträge zur Gesamtturkologie*. Budapest.
- , (1992). *Strukturelle Faktoren in Türkischen Sprachkontakten*. Stuttgart.
- Johansson, Christine (1995). *The Relativizers whose and of which in Present-day English: Description and Theory*. Uppsala.
- Jones, Charles (1991). *Purpose Clauses: Syntax, Thematics, and Semantics of English Purpose Constructions*. Dordrecht.
- Kaiser, Stefan (1991). *Circumnominal Relative Clauses in Classical Japanese*. Wiesbaden.
- Kaliakina-Kaledina, T. G. (1955). *Poriadok slov v prostom predložhenii gagauzskogo iazyka*. Moskva.
- Karaçoban, Dimitri (1986). *Proza*. Kişinev.
- Karpat, Kemal H. (1976). "Gagauzların Tarihi Menşei", *I. Uluslararası Türk Folklor Bildirileri*, i: *Genel Konular*. Ankara.
- , (1975). *Le Gagouze-Dialecte de la Langue Turque*, I. Türk Dilleri Kurulayına Sunulan Bilgiler. Bilimsel Bildiriler 1972. Ankara.

- Kaynak, Ismail and Doğru, A. Mecit (trans.), (1991). *Gagauz Türkçesinin Sözlüğü*, Ankara. [Abbreviated translation of: Gaydarcı, G. A., Koltsa, L. A., Pokrovskaya, and Tukan, B. P. (1973). *Gagauzko-Russko-Moldavskiy Slovar*, ed. N. A. Baskakov. Moskva.]
- Keenan, Edward L. (1985). "Relative Clauses", *Language typology and syntactic description*, ii, ed. Timothy Shopen. Cambridge.
- Keenan, Edward L. and Comrie, Bernard (1977). "Noun phrase accessibility and universal grammar", *Linguistic Inquiry* 8:1.
- Kılıç, Ayten (1997). "The Gagauz: Past and Present", unpublished M.A. thesis, Bilkent University. Ankara.
- King, Charles (1997). "Minorities policy in the post-Soviet republics: the case of the Gagauzi", *Ethnic and Racial Studies* 20.
- Kolca, E. K. (1973). "Obrazovanie slozhnikh slov v gagauzskom iazyke", *Studii di leksikografie shi leksilologizie: Issledovaniia po leksikografii i leksikologii*. Kishinev.
- Kolsa, Mihail (1989). *Türküler*. Kişinev.
- Kornfilt, Jaklin (1997). "On some constraints governing free relative clauses in Turkish", *Proceedings of the 8th International Conference on Turkish Linguistics*. Ankara.
- Kowalski, Tadeusz (1949). "Kuzey-Doğu Bulgaristan Türkleri ve Türk Dili", *Istanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* 3.
- Kösä, Mina (1986). *Hazır Ol*. Kişinev.
- , (1988). *Umutlar*. Kişinev.
- , (1990). *Sabansaarsın Gün*. Kişinev.
- Kurat, A.N. (1937). *Peçenek Tarihi*. İstanbul.
- Kuroglu, Stefan (1989). *Ilkyaz Türküsü*. Kişinev.
- Kuroglo, S. S. (1989). "Slovar' gagauzkikh familii i prozvishch", *Sovremennaia gagauzskaya toponomiia i antroponomiia*. Kishinev.
- Lefebvre, Claire and Muysken, Pieter (1982). *Relative Clauses in Cuzco Quecha: Interactions between core and periphery*. Bloomington, Indiana.
- Lehmann, Christian (1984). *Der Relativsatz*, Language Universals Series 3. Tübingen.
- , (1985). "On grammatical relationality", *Folia Linguistica* 19.
- , (1988). "Towards a typology of clause linkage", *Clause combining in grammar and discourse*, ed. J. Haiman and S. Thompson. Amsterdam.
- Mahmut, Enver (1991). "Gagauz Türkleri", *Türk Kültürü* 29: Mart (no. 335).
- Manof, Atanas (1939). *Gagauzlar Hristiyan Türkler*. Ankara.
- Manov, Atanas, I. (1938). *Potekloto na Gagauzite: technite obichai i nravi*, i-ii. Sofiia.
- Marinoglu, Fedor (1990). *Ürek Dalgası*. Kişinev.
- M. V. Marunovich (1988). *Material'naia kul'tura gagauzov XIX-nachalo XX v.* Kishinev.
- Matthiessen, Christian and Thompson, Sandra A. (1989). "The structure of discourse and 'subordination'", *Clause Combining in Grammar and Discourse*. Amsterdam-Philadelphia.
- Menz, Astrid (1999). *Gagausische Syntax: Eine Studie zum kontaktinduzierten Sprachwandel*. Wiesbaden.

- , “Indirectivity in Gagauz”, to appear in *Indirectivity in Turkic and Iranian languages*, ed. L. Johanson and B. Utas. Mouton.
- Menzel, Theodor (1997). “Gagauzlar”, İslam Ansiklopedisi, cilt 4.
- Mollova, Mefküre (1966). “Quelques reflexions sur la grammaire de la langue gagavuze de L. A. Pokrovskaya”, *Linguistique balkanique* 11:1.
- Moshkov, Valentin A. (1900-1902). “Gagauzy benderskogo uezda (âtnograficheskie ocherki i materialy)”, *Âtnograficheskoe obozrenie* 1900:1 (44), 1901:1 (48), 1901:2 (49), 1901:4 (51), 1902:3 (54), 1902:4 (55).
- , (1904). *Gagauzkii Slovar'*, Narechiya Bassarabskikh Gagauzov = W. Radloff, *Proben der Volksliteratur der türkischen Stämme*, x. St. Petersburg.
- Mutacief, Peter (1945). *Die Angeblieche Ein Wanderung von Seldchuc Türken in die Dobrucha im XIII Jahrhundert*. Sofía.
- Nayır, Yaşar Nabi (1936). Balkanlar ve Türklik, Ankara.
- Nedelciuc, Vasile (1992). *The Republic of Moldova*. Chishinău.
- Németh, J. (1965). *Die Türken von Vidin: Sprache, Follore und Religion*. Budapest.
- Noonan, Michael (1985). “Complementation”, *Language typology and syntactic description*, ii, ed. Timothy Shopen. Cambridge.
- Özcan, F. Hülya (1997). “Comprehension of relative clauses in the acquisition of Turkish”, *Proceedings of the 8th International Conference on Turkish Linguistics*. Ankara.
- Ozil, Şeyda (1997). “Nitelenen ögesiz kullanılan ortaçlı yapılar”, 8. Uluslararası Türk Dilbilimi Konferansı Bildirileri. Ankara.
- Özkan, Nevzat (1996). *Gagavuz Türkçesi grameri: Giriş – ses bilgisi – şekil bilgisi – cümle – sözlük – metin örnekleri*. Türk Dil Kurumu Yayınları 657. Ankara.
- Peranteau, Paul M., Levi, Judith N. et alia (ed.), (1972). *The Chicago Which Hunt: Papers from the Relative Clause Festival*. Chicago Linguistic Society, Chicago.
- Pokrovskaja, Liudmila A. (1964). *Grammatika Gagauzkogo Iazyka: Fonetika i Morfologiia*. Moskva.
- , (1966). “Gagauzkiy Iazyk”, *Iazyki Narodov SSSR*, ii: *Tiurkskie Iazyki*. Moskva.
- , (1973). “Kratkii Ocherk Grammatika Gagauzkogo Iazyka”, *Gagauzkogo-Russko-Moldavskiy Slovar'*. Moskva.
- , (1973). “Lingvisticheskie kriterii periodizatsii istorii gagauzskogo iazyka”, *Lingvogeografiia, dialektologiya i istoriya iazyka*. Kishinev.
- , (1975). “Gagauz Dilinin ve Balkan Türk Ağzlarının bazı sentaks özellikleri”, *Bilimsel Bildiriler 1972*. Ankara.
- , (1978). *Sintaksis gagauzskogo iazyka v sravnitel'nom osveshchenii*. Moskva.
- , (1990). *Grammatika Gagauzskogo Iazyka: Kratkii Ocherk*. Kishinev.
- , (1995). “Gagauzca ve Tarihi Gelişimi”, *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi*, Haziran.
- , (1995). “K voprosy ob etimologii etnonima ‘Gagauz’”, *Izvestiia Rossiiskoi akademii nauk. Seriia literatury i iazyka* 54:2.
- , (1996). “Neredän Gagauz adı geldi”, *Sabaa Yıldızı* 1. Komrat.

- , (1997). *Gagauz Dilinin Orfografik Lafları*. Komrat.
- Prideaux, G. D and Baker W. J (1986). *Strategies and Structures: the Processing of Relative Clauses*. Amsterdam/Philadelphia.
- Pritsak, O. (1959), "Das Karaimische", *Philologiae Turcicae Fundamenta*, i. Wiesbaden.
- , (1975). "The Pecenegs: A case of social and economic transformation", *Archivum Eurasiae Medii Aevi* 1.
- Radova, Olga (1995). "The Problem of the Gagauz Ethno-Demographic Development in the 19th Century", *Südost-Forschungen* 54.
- (1997). *Gagauzi Bessarabii. Rasseleniye i chislennost XIX v.*, Etnograficheskoye Obozreniye, Moskva.
- (1998). *Bucaktaki Transtuna Göçmenlerinin ve Gagoğuzların Etnik Kimliği* (18. yüzyılın sonu ve 19. yüzyılın başı), AE., TİKA.
- Rudin, Catherine (1986). *Aspects of Bulgarian syntax: Complementizer and WH constructions*. Columbus, Ohio.
- Schamiloglu, U. "Gagauz", unpublished manuscript.
- Schönig, Claus (1992). "Attributive Partizipalkonstruktionen im Türkischen", *Materialia Turcica* 16.
- , (1992-1993). "Relativsatzbautypen in den sogenannten altaischen Sprachen", *Acta Orientalia Hungarica* 46:2-3.
- , (1993). "Finitprädizierte Relativsätze in den sogenannten altaischen Sprachen", *Türk Dilleri Araştırmaları 3: Talat Tekin Armağanı*.
- Schroeder, Christoph (1997). "Relative" ki-Clauses and the Structure of Spoken Turkish in Proceedings of the 8th International Conference on Turkish. Ankara.
- Sigurd, Bengt (1989). "A referent grammatical analysis of relative clauses", *Acta Linguistica Hafniensia* 21: 2.
- Soper, John (1996). *Loan Syntax in Turkic and Iranian*. Bloomington.
- Stamova, Maria (2001). Gagauz Türkçesi ve Ağızlarının Karşılaştırmalı Ses Bilgisi, unpublished Ph. D. thesis, Ankara Üniversitesi.
- Straşimirof, Anton (1938). "Gagauz Hayatı", *Varlık* 117 (15 Mayıs).
- Sümer, Faruk (1991). "Gagauzların Aslı", *Türk Dünyası Tarih Dergisi* 52, Nisan.
- , (1991). "Gagauzların Aslı II", *Türk Dünyası Tarih Dergisi* 53, Mayıs.
- Svanberg, Ingvil (1988). "Gagauzika and Juručki: Urgent Tasks for Turkologists", *Central Asiatic Journal* 32.
- Sycheva, V. A. (1974). *Arabskie i persidskie leksicheskie zaimstvovaniia v gagauzskom iazyke*. Moskva,
- Tacemen, Ahmet (1991). *Bulgaristan Türkleri 1878-1990*. Adana.
- Tanasoglu, Dionis T. (1965). *Slozhnopodchinennoe predložhenie v sovremenном gagauzskom iazyke*. Bakı.
- , (1985). *Uzun Kervan*. Kişinev.
- , (1991). *Ana dili. Literatura okumakları hem grammatika 6-ci klas için*. Chișinău.
- , (1991). "Gagauzların İstoriyası", *Ana Sözi*, 10 Agustos.
- , (1993). "Yunus Emre ve Gagauzlar", *Ortadoğu*, 22 Mayıs.
- Tekin, Talat. (1968). *A Grammar of Orkhon Turkic*, Uralic & Altaic Series 69. Bloomington-The Hague.
- , (1995). *Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler*. Ankara.

- Tesnière, Lucien (1959). *Éléments de syntaxe structurale*. Paris.
- Thompson, Sandra A. and Longacre, Robert E. (1985). "Adverbial Clauses", *Language typology and syntactic description*, ii, ed. Timothy Shopen. Cambridge.
- Thorne, James P. (1988). "Non-Restrictive Relative Clauses", *On Language Rhetorica Phonologica Syntactica*, ed. Caroline Duncan-Rose et alia. London-New York.
- Tukan, B. P. (1965). *Vulkaneshtskiy dialekt gagauzskogo iazyka*. Kishinev.
- Tukan, B. P. and Udler, R. Ja. (1972). "Moldavsko-gagauzskie iazykovye vzaimootnosheniiia", *Sovetskaya Tiirkologiya*, no. 6.
- Underhill, Robert (1972). "Turkish participles", *Linguistic Inquiry* 3:1.
- Valentino, Kotenko (1991). "Gagauz Fonetiginin Bazi Problemleri", paper presented to the Kayseri Türk Dünyası Kurultayı, 23-25 October 1991.
- Von Bremen, Klaus (1987). *English Wh-relativization: cross-linguistic prospectives, diachrony, synchrony and linguistic theory*. Indiana University Linguistics Club, Bloomington.
- Wittek, Paul (1951-52). "Les Gagauzes, Les Gens de Keykaus", *Rocznik Orientalistyczny* 17.
- , (1952). "Ali on the Christian Turks of Dobruca", *Bulletin of the School of Oriental and African Studies* 14.
- Yenisoy, Hayriye Süleymanoğlu (1998). *Tarih Boyunca Slav-Türk Dil İlişkileri: Türkçede Ve Öteki Türk Lehçelerinde Slav Leksik Unsurları*. Ankara.
- Yoloğlu, Güllü, "Bucagdan Sesler", *Ulduz* 1.
- , (1991). "Gagauz-Hakas Foklor Baalantıları", *Ana Sözlü*, 27 Nisan.
- Zajaczkowski, W. (1956). "Pryczynki do etnografii Gagauzów", *Rocznik Orientalistyczny* 20.
- , (1964). *Poslovcy i pogovorki gagauzov iz Bolgarii*, Folia Orientalia 5.
- , (1965). "Gagauz", *Encyclopaedia of Islam*, ii. Leiden.
- , (1965). "Vocabulaire Gagaouze-Français", *Folio Orientalia* 7.
- , (1966). *Jezyk i Folklor Gagauzow z Bulgarii*. Krakow.
- , (1976). "Gagauz folkloru", *I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, i. Ankara.
- , (1983). "On Contemporary Gagauz Literature", *Proceedings of the Fourth International Conference on the Theoretical Problems of Asian and African literatures*, ed. M. Galik. Bratislava.
- Zanet, Todur (Fedor), (1989). *Karimcalık*. Kışinev.
- , (1989). *Zamanayarsın Evim*. Kışinev.
- , (1991). *Böceçik*. Kışinev.
- , (1991). "Gagauz Halk Türkülerinde Oğuzluk Ruhu", paper presented to the Türk Dünyası Kurultayı, 23-25 October, Kayseri.
- Zimmer, Karl (1987). "Turkish relativization revisited", *Studies on Modern Turkish*, ed. Hendrik E. Boeschoten and Ludo Th. Verhonen.
- , (1996). "Overlapping strategies in Turkish relativization", *Current Issues in Turkish Linguistics*, ed. Bengisu Rona, i. Ankara.

218 RELATIVE CLAUSES IN GAGAUZ SYNTAX

- Barthes, Roland (1970). *Éléments de syntaxe structurale*. Paris.
- Baumann, Siegfried A. and Longacre, Robert E. (1985). "Adverbial Clauses", in *Advances in generative morphology and syntactic description*, 8, ed. Timothy Shopen, Cambridge MA.
- Baumann, Siegfried A. (1988). "Non-Restrictive Relative Clauses", in *On Language and its Structure. Pragmatics and Syntax*, ed. Caroline Duncan-Rose et al., Cambridge MA.
- Baskin, B. P. (1953). *Vulkan-tilkiñiñ dalaññiñ qazagoññ kazyra*. Kishinev.
- Baskin, B. P. and Uralov, R. Ia. (1972). "Gagauz-şqagauzkiñ lazykovye 'uzaimoimoshcheniya'". Seminarii po slavistike, no. 2, Moscow.
- Bender, Robert (1972). "Turkish relativization", *Language* 48.
- Valentino, Kotenko (1990). "Gagauz Türkçesi - Türk Problemleri", paper presented to the Kurultay TURK 1990, Ankara, 23-25 October 1991.
- Von Bremen, Klaus (1989). *English Verb coordination: cross-linguistic perspectives: diachrony, synchrony and linguistic theory*. Indiana University Linguistics Club, Bloomington.
- Wittek, Paul (1951-52). "Les Gagauzes, Les Gens de Keykau", *Rocznik Orientalistyczny* 17.
- , (1952). "All on the 'Christian Turks of Dobruja'", *Bulletin of the School of Oriental and African Studies* 14.
- Yenisey, Hayriye Selcukoglu (1998). *Tarikh Baynica Slav Türk Dil Ustaketi: Türkçede Ve Özbek Türk Lelgelerinde Slav Lézik Ünsürları*. Ankara.
- Yologlu, Gullu. "Bucagian Söñer". *Ulduz* 1.
- , (1991). "Gagauz-Hakas Folklore Basantuları", *Ana Sazı*, 27 Nisan.
- Zajeczkowski, W. (1976). "Przyrodní i etnografii Gagauzów", *Rocznik Orientalistyczny* 20.
- , (1964). "Paslevcy i pnygovarki gagauzov ic Bulgaria", *Folia Orientalia* 5.
- , (1965). "Gagauz", *Encyclopaedia of Islam*, II, Leiden.
- , (1965). "Vocabulaire Gagauze-Français", *Folia Orientalia* 7.
- , (1966). *Jeryk i Folklor Gagauzów z Bułgarii*. Krakow.
- , (1970). "Gagauz İcklileri", 1. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, Ankara.
- , (1981). "On-Contemporary-Gagauz Literature", *Proceedings of the Fourth International Conference on the Theoretical Problems of Asian and African Studies*, ed. M. Galik: Bratislava.
- , (1989). *Turkçelerin Evin*. Kışinev.
- , (1991). *Edebiyat. Kültürü*.
- , (1991). "Gagauz Hacı Çorulerinde Oğuzluk Ruha", paper presented to the Türk Dünyası Konferansı, 21-25 October, Konya.
- Zimmer, Karin (1988). "Turkish relativization revisited". *Studies on Modern Turkish*, ed. Henk G. J. Coesensen and Ludo Th. Verhaar.
- , (1993). "Orientating strategies in Turkish relativizations", *Current Issues in Turkish Linguistics*, ed. Bengisu Rörs, 1. Ankara.

07 SA 12788

ULB Halle
001 181 955

3/1

© 2004 The Isis Press

Published by
 The Isis Press
 Şemsibey Sokak 10
 Beylerbeyi, 34676 Istanbul
 Tel.: (0216) 321 38 51
 Fax.: (0216) 321 86 66
 e-mail: isis@tnn.net
www.theisispublish.com

ISBN: 975-428-283-8

İSMAİL ULUTAŞ

This is the first book on Gagauz relative clauses. It is based on a detailed analysis of the Gagauz language, which is spoken by about 200,000 people in Turkey and by many more in diaspora. The book provides a comprehensive overview of the syntax of relative clauses in Gagauz, showing how they are formed and how they function in the language. The analysis is based on a wide range of data, including both native and non-native speakers, and covers all aspects of the construction of relative clauses, from the basic principles to more advanced topics such as the interaction between relative clauses and other grammatical features.

RELATIVE CLAUSES IN GAGAUZ SYNTAX

1. Introduction	9
1.1 The language and its speakers	10
1.2 The history of Gagauz grammar	11
1.3 The structure of the book	11
2. Basic properties of relative clauses	12
2.1 Relative clauses in Gagauz	13
2.1.1 Basic properties	13
2.1.2 The structure of relative clauses	15
2.1.3 The distribution of relative clauses	15
2.1.4 The function of relative clauses	17
3. A general outline of Gagauz syntax	19
3.1 Sentence structure	19
3.1.1 Declinative constructions	22
3.1.2 Interrogative constructions	25
3.1.2.1 Leading verb constructions	29
3.1.2.2 Imperative constructions	31
3.1.3 Negative constructions	33
3.1.4 Compound constructions	33
3.2 The main members of the sentence	33
3.2.1 Subject of the sentence	33
3.2.2 Predicate of the sentence	34
3.2.2.1 Verbal predicate	34
3.2.2.1.1 Verbs without objects	35
3.2.2.1.2 Verbs without direct objects	35
3.2.2.1.3 Compound verbal predicate	35
3.2.2.1.4 Compound verbal predicate with a verb in the infinitive	36
3.2.2.2 Copular sentence (verb + copular predicate)	36
3.2.2.2.1 Copular sentence with complement	38
3.2.2.2.2 Copular sentence with complement	38
3.2.2.2.3 Varlyok	38
3.2.2.2.3.1 Var next var nash()	39

